

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 28

ACARYA CANDRIKABHIDHANAJA
SARVADEVATRASTHA

Title _____ PADDHATI.

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 28 Subject : Ritual.

Title : Āchārya Chandrikābhīṣṭhama Sarva Dharma Pratistha

Author : Vikramasūri Scribe : Ganapati Narayan

Date of the work : — Date of the Ms. : V.S. 1872

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 11" by 4 1/4" Extent : 140/101.

Language : Sanskrit. Script : Devanagari

Remarks : Complete

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ प्रणम्य गुरुपादाब्जं समा स च्चा सवर्जिता ॥ कियते सर्वदेवा
नां प्रतिष्ठा पदतिर्मया ॥ १ ॥ प्रासादस्य तरंगानामादौ कर्म क्रियागतं ॥ संस्क्रिया परिहा
र्यत्वा त्रध्वजादीनां तथा ततः ॥ २ ॥ समाकृत्या न्यतंत्राणि तस्य सिद्धयदैवता ॥ वाक्ये स्त ३
रपियथाशक्ति शिष्या नुग्रहहेतवे ॥ ३ ॥ तत्र ॥ सर्वंगानां यतः सिद्धिः प्रायेण चार्यतो न
वेत् ॥ प्रासादादिविनिर्माणे तस्य तिष्ठादिकं कर्मसु ॥ ४ ॥ तस्मात्कर्मण्यमाचार्यदानमा
नादिभिः सुधीः ॥ यजमानः प्रहृष्ट एव यादादौ वृद्धमते स्थितः ॥ ५ ॥ आचार्यलक्षणां सु १
च्यते ॥ आर्यवर्तदेशोद्भवः कुलसंचरदेशजो वा प्रतिष्ठाशास्त्रज्ञः सत्वको विदो वास्तु
शास्त्रविशारदो वेदपारगः श्रद्धधानः सत्यवचनः प्रसन्नवदनः क्षणः प्रियवचनश्रोतः

र

संतुष्टः सुचिराचारवान्दर्शनीयो मीमांसकः पारवंदा संसक्तो बाल्लणो गृहस्थः पञ्चहस्तः
प्रासादलिंगमंडपद्वारादिलक्षणम् आचार्यो न्वेष्यः ॥ एतल्लक्षणसंपन्नाः प्रसक्तोप
योगिन आचार्याधीनाः कृत्विजो दारपालाश्चान्वेष्या नवंति ॥ यस्य निवामनकिरातकुड्र
क्रोधनकुनखिशवचपलाधिकांगहीनांगपापिष्ठसौचिककुटिलव्याधत्तार्किकवादिर्क
रुरकाकस्वरवकवृत्तिगुरुदेवदिजातिनिन्दकवृषलीपतिः साहसिववैद्यमसरिसमय
नेदिश्यावदंतत्वग्दंतरोगिठतघ्नपिश्चनाशुचिपण्यरंगोपजीविनोजकनास्तिकगणकः
तस्करपुरोहितउच्छ्वकसेवकक्लीबधर्मवतविवर्जितपण्यस्त्रीपरदाररतोदिग्ना संस्कृ
दीनडम्भम्याध्याकुलावसातिस्त्रुतातिरुशनिर्घृणखल्वाटददुणातिरुलातिगौरके

करकातलैरजडपशुशाखरतकुंडगोलकखयंनूनसांकुरकठिनकायवशश्चादनुक
 कुज्योतिर्वित्विष्ठावंकलंबोष्टवक्रवकनग्रशिश्रुबधिरकपिलव्यंगगर्वितकलिप्रिय
 परापवादरतविशयंयोपजीविकासिशस्तनिष्ठीमैनशीलकाश्मीरकोशलकलिंगकां
 तिकामरूपकावेरीकुंकुणकच्छदेशसमुद्रवकुलिंगकुष्ठतिविकर्मस्थप्रतिष्ठाशाखा
 किंचित्शद्याः शुभेष्टुभिर्वर्जनीयाः ॥ इति श्रीरघुसूरिसूनुत्रिविक्रमसूरिविर
 चितायां प्रतिष्ठापद्धतौ आचार्यलक्षणं ॥ अथ नृपरिहाविधिरुच्यते ॥ तद्यथा ॥ शीतका २
 लेनस्पर्शोत्पलकालेशीतस्पर्शविषास्त्रनयस्पर्शसर्वदागृधुस्पर्शवैराग्यवीणाद्यनादि
 शुभद्रव्यस्वनाशुभफलप्रदानमिः ॥ सर्वदाशीतासर्वदोहावारवरस्पर्शः शुभगलगर्ह

भाभानिन्नमोडादिविरुद्धद्रव्यस्वनानाचविरुद्धा ॥ अथ पूर्वशानोत्तरानामन्यतमत्वं वामध्या ॥
 दास्यतः सर्वप्रवावास्यान्मध्ये सर्वतः प्रवाशुभप्रदा ॥ ततो न्यप्रवाविरुद्धेति ॥ अथ शुभेहनि
 कृतोपवासः शुचिस्नातः शुक्लमात्यानुलेपनो नृपरिहणाय कृतसंकल्प आचार्यस्तत्र
 करिष्यमाणप्रासादादिवास्तुदेवानभ्यर्च्य बलिंदत्वा च म्यप्राणानाचम्य बालगान्त्वस्ति
 नौ वाचयित्वा वास्तु नृतौ सर्वतो हस्तमात्रं खातं कुर्वन् पांशुमुक्तिरेत् ॥ उत्कीर्यमाणयां भु
 वि किं मणिमौक्तिकप्रवाचैलमहफलादिशुभद्रव्यं यदि दृश्यते ॥ सातस्य कर्तुं स्तदाशुभप्र
 देति ॥ नशुभं नाशुभं वा निमित्तं यदि दृश्यते ॥ तदामध्यमा ॥ यदि त्र्यंशगारास्थ्यादिविरुद्धं
 दृश्यते तदामध्यमेति ॥ अथ वा तेनोत्किरणेन खातेन रिते सति किंचिदुत्करोवशिष्यते ॥

यस्यामाश्रेष्ठा॥ तस्मिन्खातसमेमध्यमा॥ हीनेधमेति॥ अथवा आचार्यस्तत्रखातेव्रीह्या
हीनिबीजानिषकीर्यकिंचित्मृदाद्याजलेनासिच्यापरोहाजोपायेत्॥ तानिबीजानि
त्रिभिर्हिनेश्चेत्परोहंत्युत्तमा॥ पंचभिः परोहंति चेन्मध्यमा॥ सप्तभिरधमेति॥ अथवा तत्र
खातमुदकेनाश्रयमध्यगत्वा पदशकैर्गत्वा तथैवागत्य पश्येच्चदितत्समंवारितिष्टेत्तदाश्रे
ष्ठा॥ गुहेनहीनंवेद्भवतितदामध्यमा॥ ततोपिहीनेधमेतितोजानीयात्॥ अथजातिलक्ष
णां॥ तत्रशुक्लवर्णसमचतुरस्राज्यगंधामधुराबाली॥ अष्टमांशयतोत्तरारक्तवर्णरिक्तगंधा
कसारयसाक्षत्रिया॥ षड्गायतोत्तरापीतवर्णगोमूत्रगंधा॥ अतिकशायरसावैश्या॥ चतु
र्थनागायतोत्तरारक्तवर्णविड्गंधाकदुरसास्त्रिया॥ अतो अन्यथा संस्थानान्यथा संस्था

श्रु

त्वा

वर्णगंधरसामिश्रपूर्वलेदणाकरसत्वकृतघ्राचारभ्रष्टशठस्वभावजलप्रायावर्णाश्रमध
मापिचयवत्यंजानीत्तवर्णविषयायपाथिविजलायाधप्रायजनप्रदापिशाचप्रायाचांडा
ली॥ अथाप्रत्यक्षजातिलक्षणांचेत्पूर्ववचंवातंकृत्वाचार्यैश्चेत्तरक्तपीतकृष्णानियुष्या
ण्यादायप्रदोषमुखेमंत्रैरनिमंत्र्यखातांतर्दिक्षुक्रमेणनिक्षिप्योपद्यातेन्योरक्षांकृत्वा
रात्रिमतिवाहयेत्॥ ततः प्रातरागत्य पश्येच्चदणं निनमुष्यंतितदणं सान्द्ररितिनि
श्चिनुयात्॥ अथवाखातमध्येप्रदोषसमयेकुंनेष्टतपूरितमामशरावंबित्यस्यतडप
रिदिक्षुश्चेत्तरक्तपीतकृष्णवर्णाश्चतस्रोवर्णाश्चउर्निर्मुखमंत्रैरनिमंत्र्यप्रज्वाल्य
निर्वीतपरिथितंविधायरात्रिंक्षपयेत्॥ ततः प्रातरागत्य पश्येत्तत्रयदणं वर्तिर्ननिर्वी

तितद्वर्णसान्द्ररिति विजानीयात् ॥ चतस्रश्चेन्निर्वातितदांत्यजा ॥ शरवाद्युपधाते सत्तिर्वा
 डांतीनिश्चिनुयात् ॥ एवं विदित्वा सवर्णं परिगृह्णीयात् ॥ तदनावेधमवर्णं वि ॥ अथ जा
 त्यनिश्चयश्चेत्स्वजातीशमंत्रेण तत्र कृत्वा सवर्णता मानीय परिगृह्णीयादिति ॥ नान्त्यजा
 नापि चां डांतीवर्णानां स्यात्कथंचन ॥ उत्तमाधमवर्णस्य चेति स्वीकार निर्णयः ॥ अथ कृत
 कृष्णस्मायां निमित्तैरनुकूलितः ॥ कृत्वा स्ववर्णतो वैष्णवासादादीनिकारयेत् ॥ तीर्थदेशे
 महादेवे स्वयं भुवि सुरेश्वरे ॥ देवर्षिस्त्रापिते हेतुत्रे देवताद्युपदेशिते ॥ जीर्णोदारे तडागा ४
 दौष्टधारोपणकर्मणि ॥ निमित्तप्रेरणं श्रेष्ठं न तु नृमिं परिहरेत् ॥ इत्यालोच्य यथोचित
 परिगृहीतायां नृतस्पर्शदिदोषतरतमनावेन अदिरनीधीयते ॥ तद्यथा ॥ इषडपहतापे

च धालांगलकृष्णशुद्धाभवति ॥ ततो धिकोपधाते दशधा लो गलकृष्णौष्ठायां मासंगो कुलं
 वासयेत् ॥ अथ नृयः कर्षयेत् ॥ ततो ब्रीह्यादिधान्यानि वापयेत् ॥ तेषु फलान्वितेषु सा शुद्धा
 भवति ॥ अथ कव्यादचोडावादिभिश्चिरसेविता विद्युडपहाताष्टयशोरित नस्माख्यादि
 निरत्यंतोपहता तस्यास्तु अदिर्यथा ॥ शतशः कर्षितायां निरस्तापव्यायां संवत्सरंगो कु
 लं वासयित्वा नृयः कर्षयित्वा तिलादीनि धान्यानि वापयेत् ॥ तानियदा फलान्वितानि
 स्युस्तदा पुनः कृष्णसत्ति शुद्धा कामदा भवति ॥ तां समीकृत्योपलिप्य विधिना परिग्रहं
 तस्यां कुर्यात् ॥ ॥ इति श्रीरघुसुरिस्तुत्रिविक्रमसुरिविरचितायां प्रतिष्ठापदत्तौ नृप
 रिहा ॥ ॥ अथ वक्ष्यमाणेषु कर्मसु अवश्यमपेक्षितत्वात्प्रथमतो वास्तु पूजोच्यते ॥ तत्र

वास्तुमंडलोद्धारोयथा गृहवास्तौ प्रकुर्वीत रेखादशदशौ चतुर्बलानवपदेदिक्षु मरीचा
 द्वास्त्रिकोष्टकाः कोणेष्वेकैककोष्टस्थः पंचपंचदिकोष्टकाः पंचपंचतयादिक्षु बहिःपंचौ
 जयादिकाः मंडले स्याच्छतपती दे मरीचाद्या दशो घिकाः बलामोडशकोष्टस्थः कोणेष्व
 ध्यर्धकोष्टकाः अष्टवापादयो देवाः शेषाश्चैकैककोष्टकाः रेखाषोडशकर्तव्या देशादौ
 वास्तुमंडले कोणेषु सप्तकोष्टस्थाः तदंतः पंचकोष्टकाः चतुर्निरेपवशाद्याः पर्जन्या
 द्यादिकोष्टकाः बलान्चैकोनपंचाशत्कोष्टैर्दिक्षु चतुर्दश रेखानवनवैवाचप्रासादेवा ५
 स्तुमंडले बलान्चतुष्यदो ह्यर्धकोष्टस्थाः कोणसंस्थिताः तेषामुनयतो वात्ये देवाः
 सार्धपदा स्मृताः मरीचाद्या जयैताद्यादिपदा विंशति स्मृताः तत्रादौ पूजयेदा स स्तं

वेदास्वरुद्रनाजिते कोणेषु त्रिपादाः पूज्या ईशाग्निपिठवायवः एकैकपदमारुढा पर्जन्याद्या
 यथा तथं आपाद्याः कोणकोष्टस्थाः मरीचाद्या दशानुगाः बलामध्यपदेशे च पंचविंशति
 कोष्टके यजेद्वस्तुपतिष्ठायां वारुण्यां मंडलेऽष्टने परिगृहीतम् मध्ये प्रारभेत्तु यथा विधि ए
 काशीतिपदे बलानवकोष्टैर्यमादयः अष्टकोष्टश्च चत्वारो दिक्ष्वन्येषां द्विकामयो करपेषु
 नरन्यथा वास्तुकथ्यते अत्रापि पूजयेदा स्तं विंबेनास्करनाजिते ईशरवाग्निमरुतश्चैव
 पिठरोगैर्मरुद्दिशि ईशादीनां तकोणेषु सार्धद्विपदनायकः पर्जन्याद्यास्तुपादस्था आपा
 द्याः पादयुग्मकाः नानुनागा मरीचाद्या बलामष्टविंशदंशगाः चरचाद्या विदिक्षु स्युर्क्तं
 दाद्यादिक्षु पूर्ववत् गृहं च वास्तुकथ्यते सप्तधा दौ नाजिते गने कोणपाश्वेदिकोष्टकाः

त्रिपदास्तु मरीच्याद्या ब्रह्मानवपदो मतः॥ विदित्वर्थपदाश्चाष्टौ अन्येतुपदिकामताः॥ तत्र प
 दविशेषनिष्ठो देवतापदैविशेषोपदेशो यथा॥ मध्यपदे ब्रह्मास्यात्तस्मादर्थयमास्थितः॥ प्राच्या
 मेकांतरात्प्रदक्षिणामस्मात्सविताविवस्वोश्च॥ विबुधाधिपतिस्तस्मान्मित्रो ज्योराजयक्ष्मना
 माचष्टधीधरापवस्मावित्येते ब्रह्मणः परिधौ॥ आपोनामैशानकोणो ह्योताशने च सावित्रः॥ ज
 यंत ईति नैरुते रुद्राश्चानिसेभ्यंतरपदेषु॥ अथवा ह्यपरिधौ॥ शिस्विपर्जन्यजयंतं सूर्य
 सत्यन्तशोतरिहश्च॥ ईशानाद्याः कमशोदक्षिणपूर्वेन कोणेषु पूषावितथगृहकृतयमगं
 धर्वारिचमृंगराजमृगाः॥ पिठदौ वारिकसुधीवकुसुमदंतांबुपत्यसुराः॥ शेषोथपापयक्ष्म
 रोगाः कोणेततो हि मुखौ च मध्वाटसोममुजंगास्ततो दिर्दितिरिति कमशः॥ अथवा स्तुमंड

दा

लबाह्ये॥ ईशानकोणादारन्यकोणेषु चरकीविहीलीनामा॥ पूतनापापराक्षसीचेति॥ अथ पूर्वादि
 दिक्कक्षेत्रपालचतुर्कं यथा॥ स्कंदो र्यमाजृमः पिलिपिष्ठो दिक्षुवास्तुतो देवाः॥ तत ईशदि लोक
 पालोश्च पूजयेत्॥ अथ मन्त्रपुण्ये॥ प्रासादाकीदृशाः स्तुतकर्तव्या मृत्तिमिच्छता॥ प्रमाणं चल
 रुणोतद्वदविस्तरतो धुना॥ सुत उवाच॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि प्रासादाविधिनिर्णयं॥ वास्तेः
 परीक्षणोतद्वद्वस्तुदेशो विचरुणः॥ वास्तुपशमनं कुर्यात्समिद्धिर्बलिकर्मच॥ जीर्णोद्धारित
 योद्योने तथा गृहनिवेशने॥ दारनिर्वर्तने तद्वत्प्रासादेषु गृहेषु च॥ वास्तुपशमनं कुर्यात्पूर्वमेव वि
 चरुणः॥ होमः स्विमेखये कार्यः कुंडे हस्तप्रमाणके॥ यवैः कृत्वा तैलैः स्तवसमिद्धिः क्षीरवृक्ष
 जैः॥ प्रासादो र्वा रुणोस्तद्वत्कुशेणुवमियैरपि॥ दधि क्षीरयुतैश्चैव मधुसर्पिः समन्वितैः॥ कार्यस्तु

पंचभिर्विल्वैर्विल्वबीजैस्तथापिवा॥ होमांतेन च्यमोजैश्च वासुदेशे बलिं हरेत्॥ तद्विशेष
 नैवेद्यमिदं दद्यात्क्रमेण च॥ ईशकोणो घृताक्लान्तं शिखिने च निवेदयेत्॥ उदनं स्यात्प्लेद
 द्यात्पर्जन्या यष्टुतान्विलं॥ जया यच ध्वजं पीतं पैष्टं कूर्मं च विन्यसेत्॥ ईशाय पंचरत्नानि पैष्टं
 च कुक्षिशंतथा॥ वितानकं च सूर्याय धूमं सक्तुं तथैव च॥ सत्याय घृतगोधूमं मम्यं दद्याद्गुणा
 यच॥ शः कुक्षीं चायं तरिद्या यदद्यात्सक्तं च वायवे॥ लाजा पूष्ण उदातया वितथे चणको
 दनं॥ गृहकृताय मध्वन्तं यमाय पिशितोदनं॥ गंधोदकं च गंधवे नृगै मेषस्य जिककं॥ मृगा
 यथा च कंदद्या पिष्टन्यः कृशरंतथा॥ हौ चारिके दंतकाष्ठं पैष्टं कृत्वा बलिंतथा॥ सुयी वेष्टयका
 न्दद्यात्पुष्पदंताय पायसं॥ कुशौ चैन संयुक्तं तथा पन्नं च वारुणो॥ पीठं हिरण्यं दद्यात्सुरा

स्तं

य

रायसुरासवं॥ घृतोदनं च शोषाय यवान्तं पापलक्ष्मणे॥ घृतलडुकं रोगाय नागपुष्पं पुण्यावते॥
 नक्ष्यं मुख्याय दातव्यं मुजोदनं मतः परं॥ नक्ष्वाटस्थानके दद्यात्सोमाय मधुपायसं॥ नागाय शा
 लिजं पिष्टं च दित्यै लोपिकांतथा॥ दिनेस्तृप्तिरिकां दद्यादित्येवं बाल्यतो बलिं॥ कीरमापाय
 दातव्यं मापवसाय वैदधि॥ सवित्रे गुह्यं श्वजया यष्टुतचंदनं॥ विवस्वते पुनर्दद्यात्तु चंदन
 पायसं॥ हरितालो दनं दद्याद्दिशाय घृतसंयुतं॥ घृतोदनं च मित्राय रुद्राय घृतपायसं॥ आमं मां
 सं तथा पक्कंदेयं स्यात्प्रायेजे क्षमणे॥ शशीधराय मांसानि कुष्मांडानि प्रदाययेत्॥ शर्करापायसं
 दद्यादर्यमणे पुनरेव तु॥ पंचगव्यं यवाश्चैव तिलाक्षतहविश्चरुं॥ नक्ष्यं भोजं च विविधं बल्लणे वि
 निवेदयेत्॥ एवं संपूजिता देवाः शान्तिं कुर्वन्ति वै सदा॥ सर्वेषां कांचनं दद्यात्तु बल्लणे गोपयस्विनी॥

ज्यं

राक्षसी नो बलिं दद्यात् मांसोदनं बलिं तथा ॥ ईशानभागमाश्रित्य चरकैर्विनिवेदयेत् ॥ मांसोद
 नं स्वनैरुधिरं हरिणोदनमेव च ॥ अग्नेयीं दिशमाश्रित्य विहार्यैर्विनिवेदयेत् ॥ दध्नादनं सरुधिरं
 मत्स्यखंडैश्च संयुतं ॥ पीतरक्तं बलिं दद्यात् पूतनायै तु निरुक्तं ॥ प्रायश्चित्तपापकस्यै मत्स्यमांसं सुश
 सवं ॥ पायसं वा पिता तर्पणं स्वनाम्ना सर्वतः क्रमात् ॥ नमस्कारं तयुक्तेन प्रणवाद्येन सर्वतः ॥ उ
 ग्रसेनं च पुर्वेण डामरं दक्षिणे तथा ॥ पश्चिमे च महाकालं पिलिषिच्छं तयोत्तरे ॥ पूजनीयं प्रयत्ने
 न क्वेच पात्रं च छयं ॥ ततः सर्वौषधीः स्नानं यजमानस्य कारयेत् ॥ द्विजोश्च पूजायेद्भक्त्या ये च ॥ ठ
 न्ये गृहमागताः ॥ एतद्वा स्तूपशमनं कृत्वा कर्मसिमारभेत् ॥ प्रासादमवनोद्यानप्रारंभे परिवर्तते
 पुरेवेशमप्रवेशे च सर्वदोषापनुत्तये ॥ वास्तुपशमनं कृत्वा स्त्रेण परिवेष्टयेत् ॥ रक्षोघ्नाय वमा

नेन स्तुक्तेन नवनादिकं ॥ नृत्यमंगलवाद्ये च कुर्याद्वा स्तुक्तेन वाचनं ॥ अनेन विधिना यस्तु पतिसंवे
 सरे बुधः ॥ गृहे वा यतने कुर्यान्नि सङ्ख्यमाक्रयात् ॥ न च व्याधिनयेत स्य न च बंधुधनद्वयं ॥ जीवे
 दृष्यते मांश्च स्वर्गे कर्त्यं च तिष्ठति ॥ ॥ इति श्रीरघुसुरस्तुत्रे विक्रमस्त्रि विरचितायां प्रतिष्ठाप
 यतौ वास्तुपशमनं नाम ॥ ॥ अथ प्रासादे करिष्यमाणो भूत्परिगृहणविधिरुच्यते ॥ तत्र कात्तनि
 र्णयः ॥ भूमेरुपरिगर्भास्थ शिलान्यासध्वजो ह्युत्थात् ॥ धारं च्छ्राये च कुर्वन्ति जीर्णोद्धारं च सर्वदा
 ॥ अथ श्वमेहनिदेवं विप्रं प्रपूज्य यजमानगृहात् सद्धारयत्तमानस्तपत्यान्वितश्चाचार्यः शुक्ल
 वस्त्रैः शुक्लमाल्यालेपनो ब्रह्मघोषेण तत्र गत्वा चै पूर्वविरचितं मंडपे धारपूजादिनिर्वर्त्य अघोरे
 ण तदस्त्रेण वा तदर्थं तस्यार्धं वा तिलैर्कृत्वा करिष्यमाण प्रासादादिभूमौ समाधायैव द्दमाणदि
 सहस्रं

कसाधनप्रकारेण प्राच्यादि साधयित्वा सुवर्णेन दध्यहृतैः समुचितैर्विप्रदक्षिणैरेखांक्य
 त्वाचतुःषष्टिकोष्ठादि हेतुं कृत्वा मध्यकोष्ठादीशानकोणे सप्तधान्यपुंजं कृत्वा सितशुक्लचण
 धवस्वरत्नफलपुष्पधान्यौषधियुतं वारिपूर्णमिव एतत्कल्पसंनमः शंनवायेति प्रतिष्ठाप्य कल्प
 शालिं गेन मंत्रेण शिवगंधपुष्पधूपदीपनैवेद्यैः पूजयित्वा मध्यपदे चतुषष्टिपदादिके हेतुं प्र
 वेक्ति विधिना वास्तु पूजां बाल्यं तां कृत्वा ईशादि लोकपालेभ्यो निजमंत्रैः हेतुं स्यादिच्छुगंधा
 दि पूर्वकं बलिं तस्य घोषेण च कर्मिभिर्भूतेभ्यश्च दत्त्वा मूलमंत्रैश्च पुष्पैः श्वेतैः शिवपूजयि ७
 त्वा पुनर्द्विग्विद्विच्छुबलिं दद्यात् तद्यथा ॥ देवतान्यः पिष्टन्यश्च नृतेभ्यः सह जंतुभिः एतत्कृत्वा
 न निवासिभ्यः प्रयच्छामि बलिं नमः ॥ ततश्चाचम्य प्रासेत्तन्मे च न्यंकुं नंगंधादिभिर्दक्षितं व

स्रयुगच्छन्ते तोयपूर्णमक्षतोपरि संस्थाप्य तत्र शिवमिष्टामंत्रविदादिजे न च ग्राहयित्वा गीत
 वादित्रबलघोराक्षेत्रस्य पूर्वसीमानं गत्वा तत्र चरणं स्थित्वा गणेशादीन् स्मृत्वा शिवकोणोत्त
 रप्रवृत्तिपरितः विपुलासीमां तर्चिन्ना निशांतिस्तुक् पठन् सिंचेत्पुदक्षिणं नाम येत् ॥ याव
 दीशानकोणं ॥ ततो नृमेरुर्ध्वानेनासनं संरक्ष्य यजमानैः साधुप्रयोगेण नृपरिग्रहं कुर्यात्
 ॥ ततः आचार्यः शिवकल्पसंपूर्णमुपसं ह्यैरुत्य तेनोदकेन यजमानं सगोत्रं एभिर्मंत्रैः अग्निर्वि
 चेत ॥ सुरास्त्वा अग्निर्विचं चये च वृद्धाः पुरातना ॥ बलाविरुक्ताश्च शंभुश्च साध्याश्च समरुज्जलाः
 ॥ आदित्यावसवोरुद्राश्च श्विनौ च निषग्वरौ ॥ अदितिर्देवमाता च स्वाहासिद्धिः सरस्वती ॥ की
 र्तिरक्ष्मी धृतिः श्रीश्च सिनीवाली कुरुः तथा ॥ दितिश्च सुरसा चैव विनता कदुरेव च ॥ देवपत्न्य

श्रयानोक्तादेवमातरएवच॥सर्वस्त्वामनिषिंचेचअनाश्चास्परसांगणः॥नक्षत्राणिमुहूर्ताश्चप
 हाहोत्रैरसंधयः॥संवसरादिनेशाश्चकलाकाष्ठाववहणः॥सर्वेस्त्वामनिषिंचेचकालस्यावयवाः
 अना॥वैमानीकाःसुरगणाःमनवःसागरैःसह॥सरीतश्चमहानागाःनागाःकिंपुरुषांसंया॥वै स्त
 खानसामहानागादिजावैहायसाश्चये॥सप्तर्षयःसहाराश्चध्रुवस्त्वानन्यातिच॥मरीचिरविः ति
 पुलहःपुलस्त्यःऋचरंगिराः॥भृगुःसनत्कुमारश्चसनकोयसनंदनः॥सनातनश्चदहश्चजे
 गीशबोभगंधरा॥एकतश्चदितश्चैवत्रिजोगावातिकाश्रयपौ॥दुर्वासादुर्विनीतश्चककिंकात्या १०
 यनस्तथा॥मार्कंडेयोदीर्घतपाः॥अनःशेपोविदूरयः॥त्रौघःसंवर्तकश्चैवच्यवनोचिपराशरु
 दैपायनोयवकीर्तोदेवरातश्चसानुजः॥प्रजापतिर्दितिश्चैवगावोविश्वस्यमातरः॥पर्वतास्तरवः

कः॥याःपुण्यान्यायतानानिच॥वाहनानिचरत्नानिलोकाश्चापिचराचराः॥अर्चयःपितरस्ता ३
 राजीमृताःखंदिशोभुस्तं॥एतेचान्येचबहवःपुण्यसंकीर्तनाश्चये॥तोयैरैतैःपवित्रैश्चमंत्रै
 षधिवलान्चितैः॥अनैस्त्वामनिषिंचेचसर्वेस्त्वानिबर्हणैः॥इत्यनिषिक्तोयजमानश्चा
 चार्यमन्योश्चब्राह्मणान्यथाशक्तिपूजयित्वातानगंधपुष्पवस्त्रादिनापरितोषयेत्॥ ॥
 इतिश्रीरघुसूरिसुनुत्रिविक्रमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ नृपरिशुद्धः॥ ॥अथासा
 ३ दादिनांस्वर्वापातविधिरुच्यते॥यजमानानुकूलेपुण्येऽक्रिसुनिमित्तेसतिपरिशुद्धितपासा
 दादिहेत्रात्मैर्म्यदेशेवाकृष्टेपरावृत्तेवासुगुप्तेदेशेअचिःस्नातोभूतोदेशीकस्तत्रपवि
 श्य षपंचरत्नसर्वेषधियान्यचेदनवारिपूणंचेदनचचित्तंवस्त्रकंदंपुष्पफलैर्युक्तंप्रसस्तमब्र श

गण्डकुंभं सप्तधा न्यपुंजोपरित्यक्तं मंगलनिश्चयैराजिष्ठेति विन्यस्य तस्मिन्निश्चयकर्मदेवि न
 धिति विश्वकर्माणं आहूय आवाहनासूत्रपाद्यादिना संपूज्य परशुलोहमुष्टिमानहस्तं मौ
 जं कौसंबलजं शालं कर्पसं वाचं चर्यविपरिणाहं यथैव जितं सूत्रं पौन्यामैकयजुर्वेदसंभ
 तावृद्धिर्वर्णानसुदृढानसुतीक्ष्णान्मूलभागान्वितांश्च उरस्वानाचार्यहस्तमात्रावेष्टुण
 तषडंगुलांश्च चतुरोऽधो मूलान् उर्ध्वान् कक्षशठतरोत्तरान् स्थापयित्वा परश्वादीनि निज
 नाममंत्रैः शंकुन्वत्पादिलोकपालमंत्रैः गंधादिभिः पूजयित्वा विश्वकर्माणं विज्ञाप्य रात्रौ पुष्प ११
 वेधेन चित्रास्वात्येतरेण वा प्राचीं साधयेत् तदेवामृत्ययोगेन ध्रुववेधेन चोत्तरांश्च यथा
 विस्तवति निर्मलैर्व्योम्नि दिवसोदये समे सुस्वच्छाभूतले द्वादशंगुलं षडंगुलं वेष्टुने शंकु

विन्यसेत् तदा यतं सूत्रं वा तस्य परितो द्वादशंगुलं सूत्रं मेण मंडले रेखां कुर्यात् तत्र शं
 कुच्छाययादिशो साधयेत् तद्यथा तत्र मंडले रेखायां प्रविशंतीं शंकुच्छायां पश्चिमभागे चि
 क्रयेत् निष्क्रमतीं पूर्वै च ततः शंकुमुपनीय प्राक् प्रत्यगायतं सूत्रं प्रसार्य तेन सूत्रेण प्राक् प
 श्चिमे जानीयात् तत्सूत्रं पूर्वसंकौ न्यस्य पश्चिमं शंकुगर्भे धित्वा प्राक् न मेण हतं मेकं कु
 र्यात् पुनस्तदेव सूत्रं पश्चिमं शंकौ विन्यस्य पूर्वसंकुगर्भे धित्वा पश्चिमे न मेण परं हतं न मेण नि
 ष्यादयेत् ततो हतद्वयरेखा संगमे दक्षिणे तरे तो मत्स्यो उत्पद्यते तन्मुखपुच्छरज्जुप्रसारणे
 न दक्षिणे तरे विजानीयात् अथ तत्रैव स्य चैत्रा विजानीयात् तर्द्धमानेन विडुषोपि सूत्रद्वययोगे
 न तत्र चतुःसूत्रपाते च चतुरस्रं पातयते दिक्षु चिह्नानि सर्वाणि जगती हेतुवाह्यतः शिलादि

समुत्कीर्णमादनिष्पत्तयेचिरंधारयेत्॥ ततोवज्रादिकोणेषु चतुरःशंकुनिवेश्यपरंस्तुचमी
 शंशंकुंबंधापादहिरण्येनाग्रेयादिशंकुं शुद्धिवेष्टनंनयेत्तयावदीशानशंकुं॥ ततस्तत्रदृढं
 बध्नीयात्॥ पातेलग्नेविश्वर्माणंविज्ञायमधुसर्पिर्दधिहीरेऽलिसमूलानलक्तककृतत्रि
 शूलान्श्वंदनलिप्तांविस्त्रुजोर्वेष्टितानधोमूलान्ध्वान्जुंश्चतुरःशंकुन्स्वीकृतप्रासा
 दादिहोत्रस्यवस्त्रादिकोणेषुविन्यसेत्॥ तद्यथा॥ शंकुन्याहयित्वाआचार्येर्विद्भिदि
 शंगत्वासनेवस्वच्छदेवाऽनुस्वउपविश्यदक्षिणेनपाणिनाशंकुं समुच्छायवाममुष्टि १२
 नाग्रहीत्वाभस्यामवर्कदृढं कृत्वाअष्टकृतोऽष्टमंगलसिद्धयेवक्ष्यमाणेन्योर्मंत्रजपं
 न्तिमित्तमीक्षमाणःताडयेत्॥ तत्रहतमृतादिशब्दश्रवणेपाषंडादिदर्शनेवामूरुर्त

स्थित्वापुनरष्टकृतस्तडायेत्॥ तत्रमंत्रः॥ उविशंतु न्तलेनागालोकपालाश्चकामदाश
 अस्मिंस्थानेचतिष्ठंतुआपुस्त्वानैर्बलकलाःसदा॥ इतिधाताष्टकमाचार्येर्दिद्यात्॥ ततःप्र
 धानशिल्पीताडयेत्॥ यथाहमौघविशयेत्॥ सकृदाहतोयदिनविशेत्॥ अथसर्वोपिविशे
 तितदानकर्मनिष्पत्तिर्निष्पन्ननाशोवायदिशनैर्विशिष्टमसिद्धिः स्यात्॥ निघतेचेद्यजमा
 नस्यश्रेष्ठःपुत्रोनायवाविनश्यति॥ नज्यतेचेत्त्वामिनोनाशःपूर्वतःप्रणतेकीलकेधनंस्या
 त्॥ आग्नेयेअग्निभयं॥ याम्यानिर्धनता॥ नैर्ऋत्यांराक्षसभयं॥ वारुण्यांधनहानिं॥ वायव्येरो
 गः॥ सौम्येसुखं॥ ईशान्येधनधान्यादिसंपत्॥ यदिमस्तकेकुंचितःपुत्रपौत्रादिदृष्टिदःहस्तात्ता
 डनंप्रच्यवतेताडयितुंशःएवमपरानशंकुतारोप्यप्रागधवासितंगाढमीशानशंकौबध्नी

यात्। यथासंकुंनमुंचति। मृष्टे पुत्रविनाशः। छिन्ने स्वामिनो नाशः। तस्मात्तशंकोर्दिगु
 णवेष्टनेन शादहिरयेन सत्रप्रसारणं पूर्ववत्कुर्यात्। सुखेन सर्वतश्च चरसं स्रजयित्वा
 ग्रेयादिकीलकेषु तन्मुखो भूत्वा बलिं च निर्मित्रैः स्वाहाकारं तैर्देद्यात्। ३ अग्निन्योय
 यसर्पे न्योये चान्ये तान् समाश्रिताः। बलिते न्यः प्रयच्छामि सर्वे गृह्णन्तु पुण्यमोदनमुत्तमं
 नैर्ऋत्याधिपतिश्चैव नैर्ऋत्यां ये च राक्षसाः। बलिते न्यः प्रयच्छामि सर्वे गृह्णन्तु मंत्रितं।
 ३ नमो वायुरहो न्योये चान्ये तान् समाश्रिताः। बलिते न्यः प्रयच्छामि गृह्णन्तु पुण्यमोदनं १३
 रुद्रे न्यश्चैव सर्वे न्योये चान्ये तान् समाश्रिताः। बलिते न्यः प्रयच्छामि गृह्णन्तु सततोत्सुकाः
 सर्वे गृह्णन्तु वैश्वदेवाः स्वाहाकारं तयोर्जिता इति। ततश्चाचम्य तत्र समये होत्रे च उः षष्टि

पदमेकाशीतिपदादिकं वा वास्तुमंडलं विन्यज्य वास्तुपूजां कुर्यात्। तद्यथा। उत्तराग्निमु
 खं उपविश्य प्राणायामं कृत्वा कृतसकलीकरणं आचार्येर्धिपात्रं साधयित्वा आत्मानं
 देवैश्चावयित्वा स पूजां कृत्वा अघोदिकेन वास्तुपूजां दद्यात्। संप्रोक्ष्य अस्त्रमंत्रेण जप्ते दे
 नैः परितो वास्तुभूमिमुद्भिरवा सर्वत्रानसान्युक्ष्य पुनर्गंधवारिणा संसेचयेत्। वास्तुदे
 वतास्त्वनानि सर्वाणि पुष्पाहृतैश्चिद्रयित्वा संकुंस्थाने ये देवाः स्नान् पूजयेत्। ब्रह्म स्थाने
 संमाज्यगंधोदकेन च चरसं मंडलं कृत्वा ततः पुनश्च चरसं अहृतैः कृत्वा तत्र स्थोना
 ष्ठीवितीति सर्वगां प्रमदारुपधारिणी लोकधात्री युवती सर्वभरणभूषितां प्रकृष्टाननां
 ष्ठीवितीमावाह्यमावयित्वा गंधदिग्निः पूजयित्वा ततो वास्तुपुरुषं सर्वदेवमयं ध्यात्वा वा

स्तोष्यत इति मंत्रेण वासुतत्रगंधादिभिः पूजयित्वा बलस्थाने च ताधारन कृत्वा सौवर्णेन
 जतंतामं मृन्मयं वा सुदृढं नवं सर्वैषिधियुतं पूर्ववत्क्षणं संपूर्णं धूपधूपितं अग्निधेति प्रति
 ष्ठाप्य बलकलसंबलजगानमिति तत्र परापरभावेन बलानां गंधात्वागंधादिनोपचारजा
 तेन सपरिवारं पूजयित्वा हस्तमस्वेति विज्ञाप्य बलनवास्तु पूजां करिष्य इति कुरुष्वेति वच्चा
 नु शो वास्तु देवान् स्वस्थानस्थानं विविधगंधपुष्पाद्यै रर्चयित्वा विविधनक्षत्रभोज्यैर्बलानां
 पूजयित्वा वास्तु देवांश्च ततो बहिः सार्वभौतिकं दिग्बलिंदत्वा च मयवास्तु नृमिंषविशेषैः १४
 शान्यामुदङ्मुख उपविश्य स्तुतिं परिमृहनादिकं कृत्वा ग्निं प्रतिष्ठाप्य आज्यभागो तं कृ
 त्वा घृतदिव्यैः स्तिलैः त्वमिच्छ पया इति मंत्रेण श्रोत्रं शतं होमं कृत्वा वास्तु देवानां प्रणवा

म दिभिः नमो मंत्रैः स्वाहोतैः दशदशाकुती कृत्वा बलानां गैश्च होमं विधाय पूर्णं दत्वा बललो होमं
 विनिवेद्य प्रणम्य विज्ञाप्य श्रोत्रं शतं मघोरेण प्रायश्चित्तार्थं कृत्वा पुनर्बहु रूपेण श्रोत्रं
 शतं च पूर्णं कृतिंदत्वा बलानां प्रणम्य हस्तमस्वेति विज्ञाप्य बलानां नक्षत्रं स्तिवाचयित्वा कलश
 पूजामुपसंक्रुत्य ईशानादिकलसमादाय प्रादक्षिण्येन सूत्रमार्गेण तोयधारं भ्रामयित्वा कै
 स्वस्थाने कलसं प्रतिष्ठाप्य तेनैव मार्गेण सर्वबीजानि प्रक्षिपेत् ॥ तत कुडालकपीठमानीय ब
 लकलशस्योत्तरतो विन्यस्य अर्घोदकेन पोद्ध्यगंधादिनाभ्यर्च्य निमनाम्ना च त्र्यंतेन संपूज्य
 त्रिस्तुत्रेण वेष्टयित्वा प्राप्ते लशमाचार्यो गृहीत्वा शांतिपाठेन तस्यैवोषेण च गृहीतपीठ
 ककुदात्वेन शिल्पिना सह वास्तोराग्रेयकोणे गत्वोदङ्मुखः शिल्पी कुदात्वेनाथं मध्याह्नमुसे ॥ १५ ॥

नवहिः पदं खनेत् ॥ ततो मृदमुष्ट्यैव एवेन न नवेन सुबद्धेन पूर्वकल्पितपीठकेन सप्तकृत्वो नै
 र्कृत्यां दिशि उत्कीर्य च्छीयेत् ॥ ततः आचार्यैः शान्तिकलशोदकेन तत्तत्खातमासि च भूमिं
 सर्वत्र संपोक्ष्य कुहालादिकमाप्राव्य गंधादिकैः पूजयेत् ॥ अथ यजमान आचार्यादीन् दक्षि
 णदिशिः सूत्रधारदीन् स्वादिना परितोषयेत् ॥ ॥ इति श्रीरघुसूरिसुनुत्रिविक्रमसूरिवि
 रचितायां प्रतिष्ठापस्तौ सूत्रपातः ॥ ॥ अथापरे क्रिया सादादिभूमिं प्रादक्षिण्येन खानयेत्
 ॥ तद्यथा ॥ शाणो तेजः शान्तं वा शर्करं तमथोषिवा ॥ प्रासादपादभूमिं सच्छल्यं दोषदं यतः १५
 अथ पुरुषमात्रां तु न शल्यं दोषदेष्टुं ॥ प्रासादादिनुर्वेतस्मात्तत्तन्मानेन शोधयेत् ॥ पाद
 गर्भगतान् शल्यान् अनाद्यनतयाहितैः ॥ शूढानां पुष्कलत्वाच्च विश्लिष्यति चितं त्रिधम् ॥ अ

थ खन्यमानायां भुवि शंखश्चक्रिसुवर्णरजतमणिरत्नादिकं दृश्यते स जीवो मंडूकः कश्यपो
 वा तत्सर्वं यथाननश्यति तथा न्यत्र धारयेत् ॥ अथ सिद्धं खातं विधिना पूजयेत् ॥ तद्यथा ॥ प्रात
 राचार्यः पूर्ववेदागत्य खातस्यै शाननागे कृतोपरिकलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र तमीशानमिति शि
 वं गंधादिभिरुपचारैः पूजयेत् ॥ कलशस्योत्तरतो दक्षतैः च अष्टपदपदादिके मंडले कृते प्रा
 त्पश्चात्कृत्वा कलशस्य पश्चिमे ग्रीष्मे ग्रीष्मे प्रतिष्ठाप्याज्यभागोत्तं कृत्वा घोरेण शोत्यर्थं मष्टोत्तरशतं
 तिलैराज्येन वा कृत्वा वास्तुदेवताभ्यः पंचपंचाङ्गतीर्त्ना ममं वै कृत्वा पूर्णंदित्वा दिगीशेभ्यो भूतेभ्य
 च्च बलिंदत्वा च मय कलशपूजामुपसंस्कृत्य कलशं गृहीत्वा वक्रिदिशं गत्वा प्राश्नुस्वो वस्त्राय व
 क्रिपदं कलशोदकेनानुक्षिप्य खातस्य ध्वं मणिरत्नादिकं यथाननश्यति तथा तत्र निदिष्याष्टांशु

लया मृदा प्रपूर्य कलशो न सानुच्य कपिशो र्पमा लोः प्रोक्षिता र्चितैः पाषाणैर्निविडतरं कृत्वा न सौ
 प्राच्य पलाशो डंबर द्वौ हस्तपट्टौ राकोटयेत् ॥ अथाचार्यः कलशोदकेन यजमानमभिषिञ्च्य ब्रा
 ह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् ॥ ततो यजमानश्चाचार्यादीन् यथाशक्ति पूजयेत् ॥ ततः प्रवृत्तिता व
 त्या मृदा प्रपूर्य तथा विधैरेव पाषाणैः चित्वा प्राच्या कोष्ठा कोट्यौ व प्रक्रियया च चर्यमाणा व शेषं स्वा
 त पूरणं कुर्यात् ॥ इति श्रीरघुसूरि सुनु विविक्तमसूरि विरचितायां प्रतिष्ठापदत्तौ नृमिक
 मी ॥ अथ शिलान्यासविधिः ॥ तत्र कालनिर्णयः ॥ नृपरिग्रहगर्भा र्वा शिलान्यासध्वजौ चूयात् २६
 ॥ कारोष्ठ्राये उक्ता तन्त्री लोकारं च सर्वदा ॥ पादो ने पूरितो सुश्रद्धो पासादक्षेत्रे शुचौ पताका
 द्यलं कृते शिलान्यासं कुर्यात् ॥ तत्रादौ तावत् शुभे हनि यजमानानुयातो तद्देशिकानुमते

स्थित्वा क्षेत्रानुसारेण स्वपतिर्नवर्षं च चतस्रो वा शिला घटयेत् ॥ तद्यथा ॥ स्त्रीलिंगं शिलाप
 रीत्य तत्र शिरः पृष्ठा विभक्तांगा हस्ता यतां वितस्ति विस्तारा अष्टांगुलोच्छ्रायाश्चतस्रो निर्दोषा
 नवचेष्टो कपा लायुधो किताः पंचचेत्यन स्वस्तिकां किताः चतस्रो येवं विधा एव ॥ पक्षत्रयेपि
 शिला संख्यया तावत् एव शिलामयाना धारान्न कल्पयेत् ॥ तन्मध्ये निधिकुंभस्थापनार्थं प्रति
 शिल्पं कुंभपरिमाणान्त्ववथ वटान्तिदध्यात् ॥ अथ वा पंचशिलापक्षेत्रं चतुःशिलापक्षेत्रं च सर्व
 तोष्टांगुलमिताः पञ्च स्वस्तिकां कितास्ता सामथुप शिला कल्पना पूर्ववत् ॥ ऐष्टक्ये तत्र पा
 सादस्तदैष्टका एव ॥ ताश्च वितस्त्या यताः षडंगुल विस्ताराः प्रसिद्धेष्टकोदयप्रमाणाः शेषं
 पूर्ववत् ॥ शिला संख्यया च मृन्मयान् सापिधानान् साधितान् कलशान् कारयेत् ॥ ततो

यजमानः स्वातन्त्र्यमेरुतरतश्चष्टन्द्दहस्तं मध्ये तत्रिभागपरिमोणयावेद्यायुक्तं पंचकुंडोपेत
 माचार्यकुंडादीशाननागेयहपीठोपेतं च चरितं पैतोरणपताकाद्यलंकृतं मंडपं कृत्वा तस्य
 पूर्वमंडपार्धेन स्नानमंडपं विदधात् ॥ ततः सुस्नातः ॥ अचिराच्चोदे शिकः प्रतिहारं रत्न
 गनैर्वस्त्रयुगलौ पद्मवाननैर्नौ स्रक्चंदनफलोपेतौ वारिपूणैर्कलशैः ससधान्यपुंजोप
 रिप्रतिष्ठाप्य तत्र सहेपतः प्रतिष्ठायागतोरणपूजां वहिष्ठ एव कृत्वा लोकपालेषु तद्विंशमं
 चैर्बलिंदत्वा चम्यर्घ्यं द्वारे स्थित्वा स्वाभिर्मन्त्रितैः स र्षपैः नृत्यतोऽन्नादनं कृत्वा कृतसंस्कारे कुंडे १७
 शिंप्रतिष्ठाप्य तं कुंडं संखया विभज्य प्रागादिभागान् कृतसंस्कारेषु प्रागादि कुंडेषु मूर्तिपैः प्र
 णम्य स्वकुंडा उत्तरतश्चर्यं पूर्ववदग्निं स्थापयित्वा तत्र चरुं प्रपयेत् ॥ कुंडाग्रे गृह्योक्तवि

स२

धिना अग्निमुखं कृत्वा गृहवेदिकायामादित्यादीन् ग्रहान् विन्यस्य प्रपूज्य च गृहेभ्य ईशान
 नागेशांतिकलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र सर्वे मुद्रा इति मंत्रेण तीर्थानि वरुणं चावाह्य प्रजयित्वा स्व
 कुंडमेत्य तत्र चर्वादिभिः ग्रहहोमं निर्वत्य प्रणंदित्वा ग्रहयज्ञं समाप्य वेद्यां चतुःषष्टिपदादिकं
 वास्तं कृत्वा शिखादीन् देवानां धादिना न्यर्च्य वास्तोष्यते त्वास्तु देवानां तिलैर्होमं निर्वत्य प्र
 णंदित्वा यज्ञं समाप्य वेद्यां चतुःषष्टिपदादिकं वास्तं कृत्वा शिलाप्रतिष्ठायं शान्तिकैः पौष्टि
 कैश्च मंत्रैः समिदाज्यतिलानां च होमं कृत्वा यजमानान्वितो देशिकः शान्तिपात्रेन सित्वाः स्न
 पनमंडपमानीय मद्रासनेषु निवेश्य तूर्यमंगलघोषेण शान्तिपात्रेन स्वस्तिवाचनं कृत्वा ता
 सां स्नपनमारभेत् ॥ तत्र क्रमादिज्ञानार्थं तासां नामानि ॥ नवपदेन दामप्राजया पूज्यं जिता

पराजिताविजयामंगलाधरणीचेति॥ तासांनिधिर्कुंभाः॥ नमः सुनमः विभः सुनंदनपुष्पदं
 तजयविजयकुंभकर्णोत्तरसंज्ञाः॥ पंचपद्मे॥ नंदानमः राजयारिक्तापूर्णाचेति॥ तासांनिधि
 कुंभाः॥ पद्ममहापद्मशंखमरकतसमुत्पद्मसंज्ञाः॥ चतुःशिखापद्मेगायत्र्युल्लिगनुष्टुप्
 हतीसंज्ञाः॥ तासांपद्माद्याश्चत्वारोनिधिर्कुंभा इति॥ स्नपनंयथा॥ अग्निर्मूर्धेतिमृत्तिकाक
 लशेन॥ यथायथेतिपंचकषायैः॥ गायत्र्यागोमूत्रेण॥ मानस्तोकईतिगोमयेन॥ गंधद्वारा
 मितिगंधवारिणा॥ पयः॥ पृथिव्यामितिपंचगव्येन॥ आप्यायस्वेहीरेण॥ दधिकावाईतिद
 ध्ना॥ घृतवतीतिघृतेन॥ मधुवाताईतिमधुना॥ आयंगौरितिशर्करया॥ गंधद्वारमितिगं
 धवारिणा॥ प्रत्येकमेकांतरितेन॥ पाः॥ फलिनीरितिफलोदकेन॥ हिरण्यगर्भेईतिसुवर्णेद
 ति

केन॥ हविष्मतीतिशृंगोदकेन॥ यात्रपधीरितिसवैषधिजलेन॥ अथयइतिधान्योदकेन॥ ईमं
 मेगंगईतितीर्थोदकेन॥ गंधद्वारमितिगंधवारिणा॥ स्नापयित्वावस्त्रेणपरिमार्ज्यकुंकुमचंदनेन
 लेपयित्वावस्त्रेणाच्छाद्यस्वनाममंत्रैः॥ प्रणवाद्यैः॥ नमोतैः॥ गंधादिनापूजयित्वाधिवासनमंडपमि
 नीयवेद्यांकुशतल्पेनिवेश्यार्चयित्वाचार्योमूर्तिपैः॥ सहस्रस्वकुंडेशिलानाममंत्रैराज्येनप्रत्येकंश
 तसंख्ययाहोमेकृत्वाघोरेणचप्रत्येकंशतंशतंकृत्वापूर्णंदित्वासेस्त्रवात्कुंडकलशेषुनिक्षिप्यते
 नोदकेनमूलमध्यशिरस्सुशिलामभिषिंचेत्॥ अथाचार्यः प्रासादंमृगत्वाप्रादक्षिण्येनतासां
 स्थानानिचिह्नयित्वादिग्बलिंदत्वाचम्यशिलास्थानेषुशिलाधारान्विव्यसेत्॥ तद्यथा॥ नवशि
 खापद्मेधरणीशिलायांउपशिलांप्रासादगर्भगृहमध्येकिंचित्त्रातंकृत्वातत्राहृतपुंजोपरिप्रा

कश्चिदसौ पश्चिमशिरसो प्रतिष्ठाप्य मृदादिना छठी कृत्य तन्मध्ये श्वमे मध्यां पारद सुवर्णरत्न
 गभितेऽपि हितमुखं कृत्वा चंदनेनाबुधुलिपुष्पादिभिः समन्यर्च्य उत्तरायनमर्हति उत्तरसंज्ञं
 कलसं स्थापयित्वा मृदादिना निश्चले दक्षयति ॥ ततः पूर्वादिदिक्षु यथा कर्म नंदाद्याधारशि
 लाष्टकं पूर्वशिरसं पश्चिमशिरसां वा मिति मध्ये पूर्ववत्संस्थाप्य तन्मध्ये श्वमे पुनः प्रादीन्निधि
 कलशान्यतिष्ठाप्य प्राप्ते लगे शिलान्यास उपक्रमेत् ॥ तद्यथा ॥ प्रादे सोम मध्ये उत्तरकलशो परि
 पूर्णं पूर्वकं नाम मंत्रेण धरणी शिलामाधारशक्तिरूपं तेजो मयी ध्यात्वा प्रतिष्ठापयेत् ॥ ततो ग १७
 धादिना समन्यर्च्य पश्चाद्प्रादिषु निधिकलशेषु प्राग्वन्नेदाद्या चष्टौ शिलाप्राकश्चिरसो द
 क्षिणशिरसौ वा स्वनाम मंत्रैः स्थापयित्वा गंधादिना पूजयेत् ॥ पंचशिला मध्ये पुनर्पक्षे पूर्ववत्
 पक्षे पुनर्मध्ये

र्णया आधारशिलां विन्यस्य तन्मध्ये श्वमे ममुद्रकलशं विन्यस्यार्चयित्वा ग्यादिकोणेषु पूर्ववन्ने दि
 ददि शिलाधारा विन्यस्य तन्मध्ये आवदेषु पद्मादीन्निधिकलशान् पूर्ववत्संस्थापयेत् ॥ प्राप्ते लगे स
 मुद्रकलशस्योपरि च पूर्णं त्वं महाविद्ये सर्वसंदोहलक्षणे ॥ सर्वसंपूर्णं मैवात्र कुरु धां गिरसः
 सुते ॥ इति मंत्रेण पूर्णं स्थापयित्वा नाम मंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ एवमाग्नेयकोणे पन्नकल
 शस्योपरि च नंदे त्वं नंदिनी पुंसां त्वामंत्रं स्थापयाम्यहं ॥ प्रासादेतिष्ठ संरुष्टा यावच्चंद्रार्कतारका ॥
 आयुः कामत्रियं देहि देवि वासिष्ठं नंदिनी ॥ अस्मिं रक्षा सदा कार्य प्रासादे यत्नतस्तथा ॥ अनेन मं
 त्रेण स्थापयित्वा नाम मंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ अथ नैर्ऋते महापन्नकलशोपरि च नंदे त्वं सर्व
 दामं लोकानां कुरु काश्यपि ॥ आयुर्दामदा देवि सुखदा च सदा भवा ॥ अनेन मंत्रेण मण्डोशि

लां स्थापयित्वा नाममंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ अथ वायव्यकोणे शंखकलशस्योपरि उजयेत् सर्व
 वेदादेविति घृतं स्थापिता मया ॥ नित्यं जयाय भूतैश्च स्वामिनो भवन्तर्गवि ॥ इति मंत्रेण जयां शि
 लां स्थापयित्वा नाममंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ अथेशाने मकरेत कलशे परिरिक्ते त्वरिक्ते दे
 षध्वे सिद्धिमुक्तिप्रदेशे भो ॥ सर्वदा सर्वदोषघ्नेति स्मिन्नी शरूपिणि ॥ अनेन मंत्रेण रिक्तो शि
 लां स्थापयित्वा नाममंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ अथ देवैश्चित्ति यत्र प्रासाद एवारन्यते तत्र प्रा
 गाद्यष्टसु दिक्षु नंदद्या ॥ अष्टौ पूर्ववत् स्थापयेत् ॥ चतुःशिलापक्षे ॥ आग्नेयादिकोणेषु भित्तिम २०
 ध्ये नंदद्या ॥ अथ तस्मै एव शिलाः प्राग्बत् प्रतिष्ठापयेत् ॥ गायत्र्यादि संसृकावा ॥ वापी कूपयोरे
 रंभे मध्यभावाच्च च ॥ शिलापक्षे एव क्रियते इत्येके ॥ अन्ये पुनरथाहुः ॥ प्रासादशैलजेशैसा

ऐष्टिलौके लिष्टिका मया ॥ अष्टांगुलमिताः कार्या सर्वाश्च स्वस्तिकान्विता इति विधिवाक्ये प्रासा
 दमवनं चाधिकृत्य शिलान्यासस्योक्तत्वात्वापि कूपयोर्विशिष्टशिलान्यासविधिर्नास्तीति क
 त्वावापी कूपयोरेरंभे ॥ अरंभः शिलारन्यानंदानिधानावा पूर्ववत् स्थापनीयेति ॥ एवं शिलान्यासे क
 ते सति दिग्बलिंदत्वाचम्य शोत्यर्थं ॥ अथोरेण शतमष्टोत्तरं ॥ आज्ये नहुत्वा सर्वप्रायश्चित्तं शांति
 काधार्यं जपेत् ॥ ततः कृतानि प्रेको यजमानो दक्षिणादिभिर्बलाचार्यादीन् स्थापयित्वा शि
 लिवर्गं विनैस्त्रादिना परितोष्य ब्राह्मणान्भोजयेत् ॥ न्यस्ताश्च शिला दशभिर्मृदांभसा च संस्था
 द्य शेषगतं पूर्ववत् पूरयेत् ॥ अथ प्रासादाचारंभ उच्यते ॥ तत्र कालनिर्णयः ॥ अरंभं वा प्रवेशं वा
 प्रासादपुरसद्वृत्ता ॥ उल्लिखिते केशवे कुर्यात् तत्र प्रसुप्तं विचक्षणः ॥ गृह्णारंभं तु वैशाखः ॥ श्रावणे

मार्गशीर्षः पौषं फाल्गुणी कोपि वा। गुरुद्वये दिये मासो भवनारंभ इष्यते। अथ शुभे कृतत्र वास्तु।
 मिष्टुवास्तु होमं कृत्वा दिग्बलिं दत्त्वा च मय उत्तरादि प्रासादां नुसारेण च उर्हस्तोदयादी पीठबंधं
 यथाशास्त्रं घटयेत्॥ इति रघुसूनि सुनुना विचिक्रमस्वरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्वतौ शिला
 न्यासविधिः॥ अथ स्तंभोद्धारविधिरुच्यते। तत्रो मृगादि प्लवं वास्तु साधयित्वा आग्नेयादि
 कोणेषु शुभमस्थानेषु मृतवाधा वस्तु पद्मोपशमनाय सैवालं सर्वसाधन्या निकरं जमूलं पंच
 रत्नानि हि यस्तै पतिं तडपरितलस्तंभान् स्थापयेत्॥ अथाचार्यः सयजमानः शुचिस्नातः सि २१
 तवासाः शुक्लमात्यानुलेपनो वास्तु पूजो बध्नात्तां कृत्वा प्रागुत्तरभागे सप्तधान्यपूजो परिवारि
 पूजं स्विर्चितं कलशं विन्यस्य पाकचक्रं रोवाल्लेणानुपवेश्य स्वस्तिवाचयित्वा दक्षिणं दत्त्वा तेभ्यः

अशिषः स्वीकृत्य च उर्ध्वं ब्राल्लेणैः शिल्पिना च सहाचार्यस्तंभं सहपयित्वा चंदनादिभ्यः निरन्या
 र्चनं कृत्वा शुक्लवस्त्रेणोर्ध्वं देशेनावगुं द्यु ब्राल्लेणैः एगीतमंगलनिस्वनेनाग्नेयकोणस्थिततल
 स्तंभं स्तंभोपरितलवकेन साधयित्वा पुनः सुमूर्द्ध्वं स्तंभं स्थापयेत्। यथादिङ्मूढो न भवति। यतः स्तं
 भो भवने वापि दारे वा सुरमंदिरे। दिङ्मूढे कुलनाशः स्यात्तस्माद्यत्नेन वर्जयेत्। अथाचार्य उ
 द्यस्वन्नस्य तर्हति ऊर्ध्वं स्तिष्ठामय इति च मंत्रं दयेत् स्तंभमनु मंत्रं गंधपुष्पादिना न्यर्चयित्वा
 परितलं मृन्मयं कुं न न्युज्ज्वलत्वा च चंदनधारयेत्। चत्राभावे फलवती शारवा बध्नीयात्। वस्त्रं खंडे सि
 द्धार्थं सौवर्षधिधान्ययुतां रक्षापोटलिकां कृत्वा स्तंभं स्कंधे ध्यवाचयित्वा मंत्रेण बध्ना कोणे स्तंभा
 वप्रादक्षिण्येन न्यसेत्। पुनर्न चालयेत्। मधुघृतेन वा स्तोष्य त इति मंत्रेण शेषे त्तरशतं होमं

कृत्वा वास्तुदेवताभ्यश्च प्रत्येकमाज्याहुतित्रयं कृत्वा तिलैः प्रायश्चित्तं च कृत्वा दिग्बलिंदत्वा च
 म्यशांतिकलशोदकेन स्तनमभिषिंचयन्माननमभिषिंचयेत् ॥ कृतानिषेको यजमानो मि
 षेको आचार्यादिभ्यो दक्षिणं दत्वा स्थापतिवर्गमानयित्वा बालगान्यादसंभोजयित्वा स्व
 स्तिवाचयेत् ॥ एवं प्रदोष्ट्वा ध्वजारशोऽष्टौ च कुर्यात् ॥ ॥ इति श्रीरघुसूरिसुनुत्रिविक्रमस्य
 रिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ स्तनोद्धृत्यविधिः ॥ ॥ अथ प्रासादप्रतिष्ठोच्यते ॥ तत्र स्वयं नुवि
 देवे पूर्वप्रतिष्ठिते च दृश्यमाने प्रासादावयवे श्रद्धया यजमानः प्रासादं कृत्वा प्रासादीशान्यां दश २२
 द्वादशहस्तेर्वामेऽप्यध्यातत्रिभागेन तन्मध्ये वेदिमापाद्य तस्याः परितः प्रतिष्ठायागवत्यं च कुं
 डा न्याचार्यं कुंडादिशानभागे ग्रहपीठं नैऋत्ये वा स्तुपीठं निर्माय यस्मिन् वृक्षजं स्ककस्कवर्पचकं

ह

नवग्रहमखसंभारो वास्तुपूजाद्व्याणि मंडलरचना पूजोपकरणानि कुंडकलशाः पंचवास्तुमं
 डलकलशास्त्रय प्रासादस्तनपनकलशा एकाशीतिः अधिवासनकलशा अष्टौ द्वारकलशा स्ता
 वंत एवंगथा संभवं च आपारकलशाश्च ॥ तथा कृत्तिक संख्या होमद्रव्यदानपात्राणि सुवर्णपत्र
 ताम्रमयमर्घ्यपात्रमाचार्यकुंडे च रुक्मादी मंडपपताका नवप्रासादस्यैकाग्रथा संभवं अन्येषां
 समीपवर्तिवृक्षप्रासादादीनां च यथा वर्णं नवग्रहवस्त्राणि द्वारकलशेषु अष्टौ कुंडकलशेषु पंच
 वास्तुमंडलशांतिकलशेषु त्रीणि वास्तुमंडलदेवानां देवास्त्रणाचार्यादीनां वरणवस्त्राणि शि
 ल्पिनां वस्त्रालंकरणमाचार्यादीनां होमार्थमाज्यतिलमाज्ययवानृतोत्सादनार्थं सशपावक्ष्यमा
 णस्तनपनकलशाधिवासनद्रव्यंच यथोचितं गंधपुष्पाद्यन्यतमचौपकरणजातं संविभूयात् ॥

ततः शुभे स्वानुकूले दिवसे पूर्वैद्युः पुण्याहवाचनं मंडपस्थापनमाह्निकं कृत्वा गुरुं च कृत्वा
 शंखादिघोषेण चार्घ्यमूर्तिपान्चित उपकरणजातमादाय यजमानो यागमंडपमागच्छेत् ॥ अथा
 चार्ये विद्यांतद्देवतामंडलं कृत्वा वास्तुसूत्रं चार्घ्यकुंडे शिंप्रतिष्ठाप्याज्यभागंतं कृत्वा गृहानि
 द्वादारतोरणपूजादिनिर्वर्त्य प्रासादमधिवासयेत् ॥ तद्यथा ॥ प्रासादस्याग्रत एकाशीतिपदमह
 तैः कृत्वा तेषु पदेषु सप्तधा न्योपरिवारि पूर्य निकाशीतिकलशान्याग्रतेषां मध्ये नवकं त्रिस्रया
 वेद्या प्रतिदिशं नवनवकलशान्वेष्टयेत् ॥ तेषु नवकेषु मध्यमं मध्यमं कलसमाजिघ्रेति अमि २३
 मंत्रं च तत्राधिवासनं प्रयत्नं निहिषेत् ॥ तद्यथा ॥ मध्यमं नवकुं नेषु एषु देवराश्वत्या चं पकाशोक
 पलाशं न्यग्रोधकंदं वामं बिल्वार्जुनं तरुसं भवं पक्षवं द्वादशकं निहिषेत् ॥ पक्षकं च नाष्ट ६९

च १

न
 वैकुण्ठं नक्षत्रं सप्तर्षिं सितं रक्तचंदनजाती कुसुमकुंदं नैधावर्तमिति दशकं पूर्वैयववीहितिल
 सुवर्णं स्नानं समुद्रगामिनी नदी कुलद्वयमृत्तिका नम्यं संपूर्य गोमयमिति सप्तकं आग्नेये वि
 श्रुत्वा तां च गिरां महौषधी शमी शतव्रीहौ वीरुं वृक्षं पुष्पं श्यामा कमित्यष्टकं याग्ये ॥ कदली फलना
 रिके लंबित्वनारंगमातुलिंगवदरामलकचूतं इत्यष्टकं तैर्कृत्यै ॥ मंत्रसाधितं पंचगव्यं वारु
 णं ॥ शम्भुदेवराश्वत्या न्यग्रोधपलाशानां कशा यपंचकं वायव्ये ॥ सहदेवी बलाशतमुली शतावरी कु
 मारी गडुवी सिंही व्याघ्रं तिर्मंगलमृत्नाष्टकं सौम्ये ॥ बलीकादिसप्तमृत्तिका ईशान्ये ॥ हिरण्यव
 र्णा हरिणी मितितानममि मंत्रं च शेषानां धोदकपूरितान् मध्यमादीन् कलशान् पूर्वादि क्रमे
 ण मूलमंत्रेणानिमंत्रं सूत्रेण वेद्यांतं बहिरधस्तादूर्ध्वं प्रासादं स्नपयेत् ॥ तद्यथा ॥ संपोक्ष्य मूर्ध्नि

नदीवद्वतिवत्मीकमृदाविलिप्य समुद्रज्येष्ठाशुतीशानैदिकेन नमृत्तिकुंभेन यथायत्नेति वा का
यवस्तेन कलशायकुंभेन पयःपथि चामिति वारुणेन पंचगव्यकुंभेन याः फलिनीरिति नैर्ऋ
तफलकुंभेन ईशः शुचिषदिति सौम्यस्तेन मंगलकुंभेन विलोरराटमिति पूर्वकुंभेन सोमं
राजानमिति वक्रिस्त्रकुंभेन विश्वतस्तुमिति याम्यकुंभेन नमोस्तु सर्पेभ्य इति मध्यमकुंभे
न ततर्दमापः प्रवहतेत्यष्टानिः पूर्वाभिदिक् मेणसासादं स्नपयित्वा ध्वजपताकाः सवस्त्रैर्विनि
वाचुरूपेण भूषयित्वा देवस्वरूपं तं ध्यात्वा गंधमाल्याद्यैः पूजयित्वा त्रिस्तत्रावेष्टुगर्भदेहं पीठं च २४
वितानेन पुष्पमंडपिकयार्पसादं मंडपं च वस्त्रैर्वस्त्रेण वाक्षरादेशमाद्याऽर्घहस्तोदेशिको
देवसमीपंगत्वा सकलीकृतविग्रहो देवायार्घ्यं दत्वा मल्यमपनीय वारिणा देवं पिंडिकासदि
ति

तं स्नावयित्वा देवं सांगावरणमन्यर्च्य पुनरर्चयित्वा मुद्रां बध्ना नमस्कृत्य देवं स्नपयेत् ॥ अथाय
स्वेति क्षीरेण समुद्रज्येष्ठा इति गंधवारिणा ॥ दधिकावर्ग इति दध्ना ॥ आपोहिष्टेति गंधवारि
णा ॥ तेजोशीतिघृतेन ॥ शन्नो देवीति पुनर्गंधेन ॥ यवगोधूमचूर्णेन उपदादिवेत्कवत्यपुनः शु
द्धोदकेन देवं समं तात्प्रक्षाल्य शुद्धोदकेन मंत्रैरभिषिच्य सुगंधवस्त्रेण देवं समं मार्ज्य वस्त्रेण प
रिक्षाप्य नूपले गंधाद्यैः प्रपूज्य प्रणम्य विज्ञाप्य मंडपं शौभेन नागे प्रासादवास्तु मंडलं समुधृत्य
तत्र वास्तु पुरुषं सर्वदेवमयं सर्वाधारं जुगन्मयं संचिंत्योक्तविधिना वास्तु पूजां कृत्वा बहिर्गो
शेभ्यो बलिं दत्वा भूतेभ्यश्चाचम्य यागमंडपमागत्य मंडपे देवं सांगावरणं संपूज्याचार्येभ्य
तिपिः सार्धं होममारभेत् ॥ तत्त्वतत्वे संपूर्तिमूर्तिशिन्यो लोकपालेभ्यः श्रुततर्कैर्होमं निर्वत्य

देवाय निवेद्य देवस्य समं तादृष्टौ वारि पूर्य कलशान् विन्यस्य देवं प्रासादं चाधिवासयेत् ॥ रात्रौ
 शंखवादित्रगेयनृत्यैर्ऋग्यजुः सामानि स्वनैर्महोऽसर्वं कुर्यादित्यधिवासनं ॥ ॥ अथापरे किं
 अचिराच्चायेयि जमाना न्वितः प्रासादं प्रविश्य शिवस्य दक्षिणयां मूर्तौ मित्रविग्रहं शिवमं
 ग्यत्र प्रतिमां संपूज्य संस्नाय पूर्ववदध्यं दत्वा प्रणम्य दिग्बलिं दत्वा च मण्डपमागत्योद्या
 पनाथं विधिविशेषहोमं कृत्वा ध्येहि स्तोत्रं यजमाना न्वितो देवसमीपमागत्य पूर्ववत् संस्नाय
 प्रणम्य गंधाद्यैः प्रपूज्य ह्रीरनीरकुशयवतिलतंडुलसिद्धयैः कपुष्पाण्येकस्मिन्पात्रे कृत्वा घ्राण २५
 मध्यं देवाय मूर्द्धि दत्वा न्यर्च्य प्रणमेत् ॥ अथाचाये विहिर्निर्गत्य प्रासादाभिमुखो भूत्वा प्रासा
 दं देवस्वरूपं ध्यात्वा ध्यानेन स्थापयेत् ॥ तत्तथा नं यथा ॥ पादौ पादशिखास्तस्य जंघापादौ

धमुच्यते ॥ गर्भश्चैवोदरं सैयं कटिश्च कटिमेखला ॥ स्तंभाश्च बाह्वो जेयाघंटा जिह्वा प्रकीर्ति
 ता ॥ दीपः प्राणोऽस्य विज्ञेयो ह्यपानो जलनिर्गमः ॥ ब्रह्मस्थानं पदे तस्य तन्नाभिपरिकीर्तिताः
 ॥ तिलकुंभादधो धारं तस्य प्रजनने स्मृतं ॥ अकनाशान्ने वेन्ना सागवाहः कर्णौ च्यते ॥ काय
 पाली स्मृतः स्कंधोऽथी वामलके सरः ॥ कलशस्तु शिरो जेयो मज्जाक्षिप्तं रसं हितं ॥ मेदश्चैव
 सुधां विश्रात्य लेपो मांस उच्यते ॥ अस्तीति श्रुत्वा स्तस्य स्नायुः कीलादयः स्मृताः ॥ चक्षुषि
 शिखरास्तस्य ध्वजाः केशाः प्रकीर्तिताः ॥ एवं पुरुषरूपं तं ध्यात्वा मनसा युधीः ॥ जगत्या सह प्रा च
 सादं ध्यानमंत्रेण स्थापयेत् ॥ सर्वदेवमया चिंत्य सर्वरत्नोज्ज्वला कृतो ॥ यावश्चंद्रश्च सूर्यश्च तावदत्र
 स्थिरो भवेति ॥ ततो गंधाद्यैः पूजयित्वा त्रिसुत्रावेष्टु कुंडांति कमागत्य वास्तोथ त इति शतमष्टौ

मेत्य३

तरं कृत्वा देवमंत्रेण च तथा शान्त्यर्थमधोरेण च कृत्वा प्रायश्चित्तादि पूजां तिकर्म निर्वर्त्य दिग्बलिंदत्वा च
मेत्य॥ अथ यजमानो देवसमीपमागत्य वित्तानुसारेण भूमि सुवर्णादिकं देवाय दत्वात्मानं निवेद्य प्र
णम्य विज्ञापयेत्॥ अथाचार्यो मंडपवेद्युत्तरस्यां दिशि पद्ममष्टदले तंदुलैरादिरयत्त उपरि नद्रासनं लि
विधाय तस्मिन् सपत्नीकं सपुत्रं बंधुबोधवं यजमानमुपवेश्य त्वर्यमंगलादि शब्देन महोत्सवं कृत्वा पू
र्वकल्पितैः शान्तिकलशैः कलशैर्कैरभिषेकमंत्रैराचार्येभ्यः स्तिपां न्वितो निषिंचेत्॥ अथ मस्तके
जलाशये कृताभ्यस्नातो यजमानो देवमंडले दृष्ट्वा दक्षिणमाचार्येभ्यः स्तिपेभ्यो बालेभ्यो न्यस्तु २६
पत्यादिभ्यो वस्त्रादिकं दत्वा देवां तिकंगत्वा प्रासादमुत्तरेत्य॥ तत्र प्रयोगः॥ इमं शिवेष्टकादावी
दिनिर्मितं वलमीजगती प्राकारगोपुरपरिवारदेवतालयसंयुक्तं तत्तदेवतालोककामः कुलद

न

यानुग्रहाय तत्तदेवतापीतयेह मुञ्जामित्युक्तं तपुष्यादिकं प्रक्षिप्य देवंप्रणम्य बालान् नमोज
यित्वा दीनानां योश्च स्वांतिं स्तिवाचयेत्॥ ॥ इति श्रीरघुसूरिस्तुतिविक्रमसुरिविरचितो योष
तिष्ठापदतौ प्रासादप्रतिष्ठा ॥ अथा प्रासादकदयेष्टतिष्ठाविधि रूच्यते॥ तत्रादौ प्रासादात् उत्तरतोऽ
हस्तं मंडपं निष्ठाद्यतन्मध्ये च उहस्तां वेदिकोचतस्याः प्राच्यं हस्तमार्यं कुंडं कृत्वा चतुर्षु द्वारेषु वक्ष्य
माणद्वारशारवांतोरणादिकुर्यात्॥ तस्मात् उत्तरे स्तपनं मंडपं तन्मध्ये वेदिं नद्रासनं स्ककस्कवोचनि
ष्याद्यथाशक्तिसौवर्णपुरुषं सारुदारुमां वितस्तिमात्रं शय्यां अधिवासनशय्यां सुवर्णकमलं सु
वर्णादिधातुं कलशं रत्नान्यर्घ्या च वास्तुमंडलयोचरना पूजा दद्यात्तिसमिधः पताका वलिकरण
दद्यात्तिसंक्षेपतो नवग्रहमयौक्तं द्रव्यं संनारं मृन्मया वकलशानेकविंशतिव्यापरे कलशान् द्वार
रवो

जं

कलशास्तत्पिधानायप्रकीर्णबीजशरावाणिपूर्ववदन्यचोपकरणजातसमाहरेत्॥ अथशुभेहनि
 पूर्ववद्वतश्चाचार्यःचउन्निर्मितिपैःसंयुक्तसयजमानोद्वयसंभारवत्युरुषैरन्वितःशान्तिमंगल
 त्तर्यनिनादैर्मंडपमागच्छेत्॥ अथाचार्योवैद्योप्रासादवास्तुमहत्तैरुधृत्यसर्वतोभद्रमंडलमा
 लिख्यवर्णकैःप्रपूर्यतस्संनिधौशोपबहंशिखांनिवेश्यकुंडेग्निसतिष्ठाप्यवास्तुगृहमंडलयोः
 पूजंनिर्वर्त्यशहानवास्तुमंडलदेवतानिष्ठावक्ष्यमाणचपादारेअग्निमीर्षेतितीतोरणमारुह्य
 द्वारशाखामूलयोर्धन्यपुंजोपरिस्वर्चितौसहिरल्योसरत्नौसवस्त्रौसपद्मवौजातिबीजसराव २१
 धिहितौप्रसांतशिशिरनामानौकलशौप्रतिष्ठाप्यस्वनाममंत्रेणसंपूज्यतस्संनिधावंतरिहेशक
 मावाह्यत्रातारमिंदमितिगंधादिनापूजयित्वातोरणोपरिरक्तपताकामुद्धृत्यतन्मूलेभूमा

जंधादि

विंशत्यवलिंनिवेद्यचंबकमितिहूतेन्यश्चयोक्तानामितिहूतपात्राभ्यांयपूर्वकंबलिंदत्वंइत्यर्थ
 येत्॥ लोकेशोमापताकोअगंधापुष्पादिकंबलिं॥ मयादत्तेश्चहीत्वाद्यपाहियसमिहस्थितः॥ अथमंड ५
 स्याग्रेयकोणोअग्निमावाह्यमिंदूतमितिपूर्ववत्संपूज्यरक्तपिताकामुद्धृत्यतन्मूलेत्रिविधंबलिंदत्वा
 पूर्ववत्प्रार्थयेत्॥ अथयाम्यैर्विद्वेतेतितीतोरणमालन्यद्वारशाखामूलयोःपूर्ववत्सर्जन्याशोकसंशकौ
 संस्थाप्यप्रपूज्यतस्संनिधौयममावाह्यसुगन्धुपंथामितिगंधादिनाप्रपूज्यरुक्तापताकामुद्धृत्य
 र्ववद्धलिंदानानिकुर्यात्॥ अथनैर्कृत्येनैर्कृतिमावाह्यअसुन्वंतमितिप्रपूज्यरुक्तापताकोसमुद्धि
 त्यशेषंपूर्ववत्कुर्यात्॥ अथवारुणीदिशमागत्याग्रआयाहीतितीतोरणमालन्यद्वारशाखामूलयोःपू
 र्ववद्धतसंजीवनानामौकलशौनिवेश्यतस्संनिधौवरुणमावाह्यतत्वायामीत्यन्यचश्चित्पिताका

षेपुरुषसूक्तेन विन्यस्य ओं नमः प्रकृतये पुरुषाय नमः इत्यभिमेच्य एष वै प्रतिष्ठानामेत्युक्तं
 तैः प्रतिष्ठाप्य गंधादिना प्रपूज्य वर्माणि ते वर्माणि तैः संसेध्य दिग्बलिंदत्वा च मंडपमागत्य
 अधोरेणाष्टोत्तरशतं न्यूनादिदोषनिवृत्तयेष्टेन कृत्वा दिग्बलिंदत्वात् ॥ अथ यजमानोति
 णि शिक्तो देशिकमूर्तिप्रजापिनो न्यांश्च यथाशक्ति पूजयित्वा शिल्पिवर्गान्परितोष्य ब्राह्मणा
 दीन्भोजयेत् ॥ इति आरघ्यसूत्रविमुक्तविवेकमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापदत्तौ पुरुष
 प्रतिष्ठाविधिः ॥ अथ प्रासादे कलशारोपणविधिरुच्यते ॥ तत्र शुभे हनि प्रासादादुत्तरा २९
 देशे दादशहस्तं दशहस्तं वा सुकुंडमंडपं निर्माय तन्मध्ये पंचहस्तां च चर्दुहस्तां वा वेदिविधाय त
 स्मादुत्तरतः पूर्वतो वा सवेदिकं स्नानमंडपं कृत्वा पूर्ववत् प्रव्य संभृतिं विधाय पुनः शुभे हनि

यजमान आचार्यवरणादीन्निष्ठादयेत् ॥ अथ यजमान शिल्पिमूर्तिपरिचारकसंयुत आचार्यः
 सर्वोपकरणसंक्ते मंडपमागत्य पश्चिमधोरेण प्रविशेद्वाः पूर्वतः पुण्याहं वा च यित्वा कुंडे शिंप्रति
 ष्ठायाग्निमुखं कृत्वा ग्रहवेदिकायां ग्रहान् प्रतिष्ठाप्या न्यर्च्य ग्रहोमं निर्वर्त्य मंडपवेद्यां प्रासादवास्त
 मालिरव्यमंडलं च विधाय वणकैरापर्यवास्त मंडलदेवानां पूजनं च होमं च निष्ठाद्यधरतोरण
 ताकादिदिग्बल्यंतं पूर्वविधाय च म्यस्नानमंडपमागत्य वेदिकायां स्वस्तिकोपरि मद्रासनं नि
 वेश्य वेदिकोपरिकोणेषु च चरुः कलशान् वारिपूर्णान् सरलान् सपक्षवान् सहिरण्यान् वस्त्रावगुं
 ष्ठितान् श्रीसूक्तेनाभिमेच्य गंधादिना प्रपूज्या वैश्वदेवांश्च सयेत् ॥ अथ यजमानमूर्तिपरिशिल्पिवर्गा
 न्वितो गुरुः कुम्भकुटीगत्वा पंचभिः कलशैरुत्थाप्य कलसं प्रतिष्ठाप्य लोकपालेभ्यः सार्वभौतिक

बलिंदत्वाचम्यतैलेनाभ्यज्यचंदनादिनार्थं च त्रिसृत्रावेष्टायमारोप्यशान्तिमंगलत्वर्यघोषेण
 स्नानमंडपमानयेत् ॥ अथमद्रासनेतमारोप्यपुरतः पुण्याहवाचनं कृत्वा घृतवतीति घृतेनाभ्यज्य
 पुषदादिवैतियवमस्तरहरिद्रापिष्टेनोदत्योत्तोदकेन प्रक्षाल्य मूर्ध्ना नंदिवैति वल्मीकादिमृद्भि
 लिप्यया रूपदिव्या इति गंधोदकेन हिरण्यगर्भं स्नोति पंचपल्लवोदकेन यात्रोषधिरित्योषध्युदके
 न ह ६ सः शुचिषदिति अरुतोदकेन स्नापयेत् ॥ अथ पूर्वकल्पितवेदिको एकलशैर्मनिर्लोक
 इति प्रथमेन ॥ विष्णोरराठ इति द्वितीयेन ॥ सोमं राजानमिति तृतीयेन ॥ विश्वतश्चक्षुरिति चतु
 र्थेन ॥ समुद्रज्येष्ठा इति शुद्धोदकेन स्नापयित्वा देवलिङ्गकेनामंत्रेणावाह्यार्चयित्वा गंधधूपैः
 संपूज्य वस्त्रैराच्छाद्य अमितासुरनोनुम इति स्तुतोत्थाप्य प्रादक्षिण्येन महामंडपमानीय प

६३
 स्तो ५
 ३०

त ९

श्विमदारेण प्रविश्य वेद्युपरि यथोचिं शय्यायां सासुदारुणे पदे वानिवेश्य गंधादिना संपूज्य मन्त्रमोज्यादि
 नापरितः प्रपूर्य विश्वतश्चक्षुरिति संकलीकृत्याचार्यः कुंडांतिकमागत्य समिदादिप्रकल्पदारे
 पुवारपात्वा नृजपायनियोजयेत् ॥ अथाचार्यस्वकुण्डे घृतदधिहीरमधुभिः पृथक् पृथक् कृत्वा
 संपृक्तैश्च होमं कुर्यात् ॥ पात्वा शोडं बराश्च शम्यपामार्गसमिद्रिश्च यथा संरब्धताद्यत्ना निश्च
 रुणाति तैश्च प्रत्येकमष्टसहस्रसंख्यायाष्टसहस्रं तं संख्यायां कृत्वा प्रत्येके पूर्णंदित्वा शान्तिकल
 शे संस्रवान्निक्षिप्यते नोदकेन पादनामिदं दक्षः शिरां शिकमेण स्पृष्टं शेत् ॥ अथ पुरुषस्तुतं
 शकलं कलशे विन्यस्य कलशगंधादिना संपूज्य बलिंदत्वा प्रासादमारुह्य गंधोदकेन प्रक्षाल्य
 वक्ष्यमाणविधिना अंगन्यासादिकं कृत्वा शान्तिमंगलवाद्यनिश्चनैः कलशं प्रासादमस्तक

मानीयक्षणे विश्वस्य सुमुकुते प्रासादे देवलिङ्गक मंत्रेण कलश मंत्रेण च प्रतिष्ठाप्य तदुपरि अस्त्र
 फ३ मंत्रेणानि मंत्रं चैतुस्तु विन्यसेत् ॥ तत्रेश्वरचण्डिकयोस्त्रिभुवनं विष्णु महालक्ष्मणो अर्कं सूर्यविरं
 चित्क्ष्मीणं पद्मं ॥ एवमन्येषां भूतनिवारणार्थं स्वायुधं निवेशयेत् ॥ अथ शिल्पी तं स्थिरं कृत्य शु
 भवारिणा संस्त्राय ततः सर्वफलस्नानं कृत्वा गंधा पुष्पाद्यैः पूजयित्वा प्रासादादुत्तीर्य भूमौ साष्टां
 प्रासादं प्रणम्य पुनरावाह्यं गंधादिना प्रपूज्य शुक्लवस्त्रा एव न्योन्य वक्षानि कलशाये निबध्यै श
 नभागे तदग्रेण भूमिं स्पृशेत् ॥ अथाचार्यो मिंडुपमागत्य कर्मशेषं निर्वर्त्य पूरणं दित्वा प्रायश्चित्तं ३१
 होमं निर्वर्त्य बलिकर्म निर्वर्त्य च म्य शिल्पी वर्गं यजमानमभिषिंचेत् ॥ अथानिषिंको यज
 मानो दक्षिणमिराचार्यादीं पूजयेत् ॥ शिल्पिनश्च ॥ तेनो भोजनं दद्यादन्येन्यश्चेच्छयेति

३१
 कोर

स्तं ५

॥ ॥ इति श्रीरघुसूरिसुनुत्रिविक्रमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ कलशारोपणं ॥ अथ
 मानस्तं प्रतिष्ठोच्यते ॥ कुरु सारमयो शममयो लोहमयो वामानस्तं नो विचित्रघटनात्त्वितो व
 तु लोवायजमानाष्टोत्तरशतसहस्रतदर्थं स्तस्मादप्यर्थः प्रासादप्रमाणो वायथो चितविस्तारो
 रेलिङ्गायामविस्तारो वानवति ॥ अथाष्टौ चत्वारो वा ते भवन्त्यथ पूर्ववत् मिंडुपद्वारतोरणपूजाधि
 वासनो तं कर्म कृत्वा प्रासुदिक्षु मानस्त्वं मानष्टौ यदा च तस्य पुचत्तरो वैशान्यामेकं मानस्तं
 भं विधिना धिवासितं कृतं तत्तन्वासेनैव पूर्ववत् प्रतिष्ठाप्य संपूज्य तन्मानवंशदंडेन पताका
 मावध्यस्तं नोपरि निवेश्य पूर्ववद्विज्ञापयजमानमभिषिंचयेत् ॥ अथ यजमानस्तं नो देवः ध
 जो देवी तद्योगी तद्योगः प्रतिष्ठाश्च मेधफलदायिका भवतीति ॥ ततो दक्षिणादानं ब्राह्मणभ्यो

न
 जनं चेति ॥ इति मानस्तेन प्रतिष्ठाविधिः ॥ अथ सर्वदेवप्रतिष्ठाकालनिर्णयउच्यते ॥ चैत्र
 वाफाल्गुणौ वापि ज्येष्ठे वा माघे तथा ॥ माघे वा सर्वदेवानां प्रतिष्ठा शुभदा सितैरिक्ता न्यतिथिषु
 स्यात्सावारे नौ मान्यकेतयेति ॥ सिते ईति अनेन पुष्टचंद्रास्तिथयः उच्यंते ॥ न शुक्लपक्षः ॥ तथा
 च विष्णुधर्मोत्तरे ॥ कृत्वा च विना गे तु प्रथमे द्वितीये मध्यफले द्वात्रितीये च शुभा वहा ॥ धनधा
 दि न्यवती स्फीता वरदा च तथा नवे ईति ॥ प्रतिष्ठेति शेषः ॥ वारे नौ मान्यके ईति ॥ मंगलादन्यवारे तथा
 च विष्णुधर्मोत्तरे ॥ तेजस्वी निष्कुर्यादिने चंद्रे मा वहा नवेत् ॥ भौमे मृगिना पदह्येत बुधे च धनदा ॥
 नवेत् ॥ गुरुणा सगुणानित्यं लोकानंदकरी सिते ॥ आचंद्रार्कस्त्रिंशो मारी प्रतिष्ठा शुभदा कृ
 तेति ॥ तिथा वरिक्ते ईति ॥ चतुर्थे नवमी चतुर्दशी च तिरिक्ते ॥ तथा च तथैव ॥ दृष्टा धनपुक्ता

स्फीता तथा प्रतिपदि स्मृता ॥ द्वितीया यो धनोपेता तृतीया यो धनप्रदा ॥ चतुर्थ्या मासमाप्नोति य
 मस्य स्वाशुखा वहा ॥ विनायकस्य देवस्य तथा तत्र हितप्रदा ॥ पंचम्यां श्रीयुता कर्तुर्वरिदा च त
 थानवेत् ॥ षष्ठ्यां लक्ष्मीयुता नित्यं सप्तम्यां रोगनाशिनी ॥ अष्टम्यां धान्यवृद्धिस्तानवम्यां च वि
 नस्येति ॥ नवकात्याः कृता तत्र कर्तुर्न वति पुष्टये धर्मवृद्धिकरि ज्ञेया दशम्यां च तथा कृता ॥ ए
 कादश्यां तथा युक्ता द्वादश्यां सर्वकामदा ॥ त्रयोदश्यां च विज्ञेया चतुर्दश्यां विनस्येति ॥ कृत्वा पश्य
 चे चतुर्पंचदश्यां कर्तुं ह्यकरी नवेत् ॥ पंचदश्यां तथा शुक्ले सर्वकामकरी नवेत् ॥ अवलोकेश
 कादी तपस्वि प्रेमपुत्रवे ईति ॥ तथा च मयः ॥ आषाढे दैतया मूलमुत्तरात्रयमेव च ॥ ज्येष्ठा श्रवण
 रोहिण्यः पूर्वाभाद्रपदा तथा ॥ हस्तो मघिनी रेवती च पुष्यो मृगशिरस्तथा ॥ अनुराधा तथा स्वा

शुभ

तीप्रतिष्ठासुप्रशस्यत इति॥ कटराशेद्विषष्टदशमेकादशेश्चमा॥ प्रतिष्ठास्थिरत्वग्रेस्याद्वेदक
 न्याधनुर्जषे॥ पापैस्त्रापरिगैर्युक्तेसौम्येवयाष्टवर्जितैरिति॥ कटराशेप्रतिष्ठाकुरुजन्मरा
 शिमारन्यथादिसंख्याके॥ स्थिरेवृषसिंहवृश्चिककुने॥ इंदकन्याधनुर्जषेमीधुनकन्याधनु
 मीने॥ पापैस्त्रापरिगैः॥ तृतीयेकादशषष्टगैः॥ तथासौम्येचयाष्टमवर्जितैः॥ दशशाष्टमवर्जितैर्यु
 क्तैलशेप्रतिष्ठास्यात्॥ तथाचविष्कधमेतिरे॥ जन्मरास्युदयेकुरुक्षिपंनाशकरीभवेत्॥ द्वितीये
 धनवृद्धिस्त्यात्॥ तृतीयेकर्तृवृद्धिदा॥ चतुर्थेगृहनाशायपंचमेव्याधिंदाभवेत्॥ षष्ठेशत्रुविना ३२
 शायसप्तमेधननाशिनी॥ अष्टमेमृत्युदाशयानवमेधर्मनाशिनी॥ दशमेकर्मणावृथैलानेला
 नकरीभवेत्॥ द्वादशेतुभयायस्यात्प्रतिष्ठात्रतथाकृता॥ जन्मलग्नेदयेश्रेष्ठाधनधान्यवतीभ

शुभ

वेत्॥ जन्मराशिफलं सर्वं शेषस्थानेषु निर्दिष्टैरिति॥ तथा मेघोदये तथा क्षिपंनाशमाप्नोति पार्थिवः
 वृषोदये स्थिरा प्रोक्ता॥ वृषोदये स्थिरा प्रोक्ता धनधान्यवती भवेत्॥ लोककांता च मिथुने वक्रक
 ल्याणकारिणी॥ कुक्षिरिक्षिपंनाशाय सिंहचसुदृढी भवेत्॥ कन्यायां लोककांता स्यात्तुलायां
 भवति स्थिरा॥ वृश्चिके च स्थिरा प्रोक्ता कल्याणाय धनुर्धरा॥ मकरे क्षिपंनाशस्य तुंभलग्रेट
 द्वाभवेत्॥ मीने गुणवदाकर्तुः कन्याशून्या तथा भवेदिति॥ तथा॥ रविर्दशत्रिषट्संस्ठोराकुचि
 दशसंयुतः॥ षट्त्रयाणुगताः शस्तामंदांगारके केतवः॥ शुभाः करश्च पापाश्च सर्वचैकादश
 स्थिता इति॥ अत्रैव फलं सर्वेषां नावफलान्यक्तानि॥ तत्र सौम्याः सर्वतीत्रशुभाः पंचस्तदादश
 षमवर्जितः सर्वत्र सुभः॥ वक्रत्वान्नतिरच्यते॥ अथ शेषप्रतिष्ठा॥ तत्र हरणं समुच्चयस्त्वं सं

ग्रहवाक्यं पठति॥ यतीनां सर्वकालेषु लिंगस्यारोपणं मतमिति॥ आरोपणं प्रतिष्ठा॥ शुक्लपद्मे स्वि
 रेलग्रे हरिः स्थाप्यो नरैः सदा ईति॥ अथ देवी प्रतिष्ठा॥ तत्र देवी पुराणं संस्य ग्रहवाक्यं पठति॥
 मातृ नैरव वाराह नर सिंह त्रिविक्रमाः॥ महिषासुर हं च॥ अथ स्थाप्या वैदिकेण यने॥ अथैव का
 लनिर्णयमाह॥ सर्वकाल इति॥ तथा चतुःषष्टि प्रतिष्ठायां ब्रह्मा॥ स्थापनं उपवक्ष्यामि सर्वका
 लमपसाधनां॥ सर्वकालेषु कर्तव्यं कृत्वा पद्मे विशेषतः॥ रात्रि रूपाय तो देवी दिवारूपो महेश्वरः
 अतः स्वकाल पूजानिः सिद्धिदा परमेश्वरी॥ अथ वायादि प्रतिष्ठा कालः॥ अथ वायादि धनुः ३४
 सिंहाद्यवर्जितैस्तैश्च ने तथा ऊर्ध्व इति॥ वायादि॥ वापी कूप तडागादि॥ प्रतिष्ठाया॥ मिति ज्ञेयं
 अथो मेघः॥ तथा च भविष्य पुराणे॥ तस्मिन्मन्त्रे संपूर्णे कार्त्तिके विशेषतः॥ तडागस्य वि

के

धिः कार्यः॥ स्थिर नक्षत्रयोगत इति॥ तथा च बृहस्पति पुराणे॥ वापी कूप तडागानां कस्मिन्काले
 विधिः स्मृतः॥ सुदिने शुभ नक्षत्रे प्रतिष्ठा शुभं स्मृता॥ कर्कटपुत्रलाभाय सौरये तु मकरे भवेत्
 मीने यशो र्थलाभश्च कुं ने व सुबहुदकं॥ वृषे चै मिथुने वृद्धिः॥ वृश्चिके च जलं भवेत्॥ पितृ रूतिश्च
 कन्यायां च लायां शाश्वती गतिः॥ सिंहो मेघो धनुर्नाशं लक्ष्म्याश्च द्विज यच्छति॥ तिबहुदके वा
 पद्मे काल नियमो नास्तीत्याह॥ कूपस्य च बहुलां बुनीति॥ बहुलां बुनि सती कूपस्य प्रतिष्ठा का
 र्येति र्थः॥ कूपस्येत्येतदुपलक्षणं इति रेखा॥ तथा च भविष्य पुराणे॥ मुनयः केचिदिच्छंति अतीते को
 त्तरायणे॥ न कालनीयमस्तत्र प्रमाणं सलिलं यत इति॥ तत्र उदगयने॥ माघादि पंचमासेषु॥ शु
 क्लपद्मे च वर्षी षष्ठाष्टमी च उर्ध्वं नवमी वर्ज्यं कृत्वा पद्मे दशम्यं तानां निषिद्धवर्जितानां मध्ये

तम

न्यतमस्यांतिथौसमिच्छास्वपिस्वदैवत्यायांयजमानस्यचंद्रसूर्यताराबलान्वितायांप्रतिष्ठाःक
र्तव्याः। अश्विनीरोहिणीमृगपुनर्वसुपुष्योत्तराहस्तस्वात्यनुराधाज्येष्ठाश्रवणमूलधनिष्ठा रेवती
नामन्यतमेनक्षत्रे॥ अनुपदिष्टेष्वपिस्वदैवत्येवा॥ उद्दिष्टेष्वपिस्वदैवत्येवा॥ बुधबृहस्पतिशनैश्चराणां शुक्र
मस्मिन्मन्येतैवारो॥ अनुपदिष्टेष्वपिस्वदैवत्येवा॥ उद्दिष्टेष्वपिप्रोक्तकालहोरायांमद्रावर्तितक
रणैवैवस्वतमेत्रसावित्रवैराजानिजिह्वैरिणमाहंङ्गांधर्वेष्वन्यतमस्मिन्मूलरूतैर्गुणान्विते
स्थिरेलयेततो न्यस्मिन्नन्यपिस्थिरेरंशेभूमिनिमित्तानुमोदितेकालेप्रतिष्ठाःकुर्यात्॥ ॥ २५
इतिप्रतिष्ठाकालनिर्णयः॥ अथप्रतिष्ठायागोपकरणंकथ्यते॥ तत्रउडुंबरवृक्षनिर्मितंहीरवृ
क्षजंवाश्रीपणीदारुजंवापंचाषैट्शतपड्मिंशत्वा॥ स्विंदशंगुलविस्तारंतद्विगुणदैर्घ्यंषोड

२

शंगुलोद्भायंपद्मस्वस्तिकालंकृतंचतुष्पादंज्येष्ठादित्रिविधंमंडपीठंत्रयंमंडपार्थपत्ताशादि
यस्यवृक्षोद्भावाःषोडशस्तंभाः॥ तदुपरितीर्थकाष्टचक्रद्वयं॥ कर्णिकाष्टचक्रं॥ शिखरं॥ र
वार्यकाष्टकलशमेकं॥ वृक्षोडुंबरश्चत्यन्यगोधवादेशारवाश्चष्टौ॥ एतत्तुरुसंस्तौत्तरांगानिचत्वा
रितदत्तशूलोपेतानि॥ वृक्षोडुंबरश्चत्यन्यगोधपक्षवृत्तोरणानि॥ द्वादशंगुलविस्तीर्णादित्रि
यंचहस्तापताकाकनिष्ठादित्रिविधावाङ्मात्रावाताश्चइंद्राद्यायुधनिभापीतारक्ता॥ रुक्मा
हरिता॥ श्वेता॥ मेघवर्णा॥ रक्तगोशरक्ता॥ मेघवर्णा॥ रक्तापताकादश॥ यथोशोनमपराश्चतस्र
श्च॥ दशहस्तास्तावेतएववैणवायसियवृक्षोद्भावापताकादंढा॥ वज्रमौक्तिकवैडूर्यशंभख
स्फटिकपुष्परगेदनीलमहानीला॥ इतिरत्नाष्टकं॥ ताकमनःशिलाभ्रककुलोजनसौराष्ट्री

कसीसहेममाक्षिकगौरिका॥ इतिधात्वष्टकं॥ गोधूमतिलयवमुजनीवारः श्यमाकंदर्पपिवीहय स
 रक्तचंद- इतिबीजाष्टकं॥ चंदनंगुरुचंदैर्जुनजशीरवैलवीसहदेवीलक्ष्मणा॥ इत्यौषधैष्टकं॥ सुवर्णरजतता
 नार- कांश्यारकटत्रपुसीसतीक्ष्णलोहमितिलोहाष्टकं॥ कांचनपन्नरागपारदसौवर्णपन्नगलविद्रु
 ममितिन्यासद्वयाणि॥ मधुपर्कपात्रं सौवर्णं॥ ताम्रमयं पंचाशत्यं च विंशतिविंशतिपलं चर्घपा
 त्रं त्रिविधं॥ एकमासं द्विमासं त्रिमासं निर्मिता सुवर्णजासलाका॥ पंचरत्नकंदेवकदर्योऽस्थाप
 नीयकलशरत्नानि धारकलशाश्चष्टौ॥ लोकपात्यकलशादशा वेदिकलशाश्चत्वारश्चावास्तमंडलक
 लशौ॥ कुंडकलशानवपंचवा॥ निष्ककलशा॥ स्तपनकलशाः पंचचत्वारिंशत् वेदिकोत्पुंगुगणश्च
 कुरितधान्यानि॥ धारकलशशराचालि॥ धारासहस्रान्वितौकलशौ॥ चुल्लीचरुस्थाली पिधानां होम

३६

यप्रणीताः क्रकैस्त्रिसंख्याकाः॥ पटिका स्थापनपात्रं॥ उदकाहरणकुंभाः॥ करकाश्चगजाश्चरथावल्मी
 कक्रदवराहोश्वाताग्रागारगोष्ठस्थानेन्यो मृत्तिकाष्टकं॥ त्रौडुंबरन्यग्रोधाश्चत्यजं ब्राम्हत्वकसंभवं
 कशायपंचकं॥ समीपत्वाशसहिवर्तंवा॥ हरिद्रासर्षपप्रियंगुजौ कौर्जुनपन्नकेसरगौरौ च ननागकै
 सरसहदेवीसिंहिग्राघिबलातिबलाश्चखपुष्पीवचासुवर्चलाः क्रद्धिद्विद्विशतावरीसूर्यवर्तः॥ अथ
 राजिताविष्कंकांता इत्यौषधिगणः॥ मुरामांसिवचाकुंष्टं वंदनमुस्तानातिफलेलालवंगसर्षपकुं
 कुमानाति सवैषध्यः॥ शैलेशवचामांसीरजनिद्रयकुष्ठचंदनजातिफलमुरामुस्ताकपिकंकोल
 धूपसहितमुद्वर्तनं॥ गोधूमयवमस्सरश्मिं विरुद्धं॥ पंचगव्यं॥ पंचामृतं पृथक्पात्रस्थितं॥ शालि
 मुजगोधूमतिलकंगूरयवखल्वाट इति सप्तधान्यानि॥ गोमयं॥ गोघृतं॥ गोष्ठंगोदकतीर्थेदिक्के॥ निरा

जनायपिष्ठमयपन्नस्त्वस्तिकशंखादुदीपाश्चा॥ दुग्धदहकाष्टशयात्तुलिकासपरिच्छेदामेच
 कशिर्षोपधानदयोश्चेतवस्त्रं॥ चामरं छत्रं॥ विचित्रवितानं॥ स्थापनीयकलशवस्त्राणि॥ त्रयो
 दुकलपट्टाः॥ काणसाश्चेद्विविधाः॥ ऋत्तिकप्रदेयानिवस्त्राणि॥ शिल्पिवस्त्रयुग्मं॥ ऋत्विजं
 मुद्रिकाभरणनी॥ नवग्रहमखसंभाराः॥ पद्माशोडशराश्वत्थापामार्गसमीसमिधं प्रत्येकं द्वाद
 शसहस्राणि षट्सहस्राणि त्रिंशसहस्राणि मष्टशतं वा॥ ऋत्तिककुंडेषु लोकपालयागायखादि
 रपाद्वाशोडशरत्नवटापामार्गश्चित्समीसमिधं प्रत्येकमष्टसहस्रमष्टशतं वा॥ देवायंकर ३१
 एण्यं मुक्तानि शयिता निष्पुण्याणि॥ कुंकुमकर्पूरकस्तुरीयुक्तचंदनं॥ गुग्गुलुः॥ धूपदहनपा
 त्रं॥ शरात्रिकं॥ घंटा॥ पाडुका॥ दर्पणं॥ मुसलोच्चरवृद्धशूयलपूजपात्रं॥ जनपात्रसिंहरपा

वासनभोजनपात्रदुतपात्राणि॥ द्विविधो वस्त्रः॥ पापसंमक्षभोज्यनैवेद्यं॥ होमार्थं द्युततीत्यय
 वाकृतफलादिकं॥ प्रतिकुंडं चत्वारो विष्टराः॥ प्रतिकुंडं स्ककस्कवै॥ उपवेशनायासनानि॥ त्रि
 सूत्री॥ पट्टोर्णश्चेतोर्णसुत्रनिर्मितकौतुकं॥ ग्रहोपस्करणपात्रं जातं॥ मंडलवर्चनायश्चेतरक्त
 पीतनीलकृष्णवर्णिकाः॥ यथासंनवं स्नपनकलशं पञ्चवा॥ मंडलरचनोपकरणानीति संभारा
 न्नाहृत्य यथासौतं कदलीस्तंभादिसर्वमुपाहृत्य मंडपादिकारयेत्॥ ॥ इति रघुसूरिस्तुत्रे
 विक्रमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापकृतौ संभाराहरणविधिः॥ अथ मंडपकरणवितन्यतो तत्र
 शुचिः स्नातः आचार्यो यजमानशिल्पिसहितः शंखतूर्यनिनादैः बलघोषैश्च यागमंडपं स्त
 त्रयेत्॥ तद्यथा॥ नवग्रहस्य पुरस्तात्तदनावेष्टुर्वत उत्तरत ईशान्यां चाप्रागुदक्प्रवले देशे तुषभ

स्मादिवर्जिते मंडपम्भिमिपरिषिच्यगंधवारिणाञ्चन्युह्याहतेहस्तिमात्रेचत्रसंमंडलंकृत्वात
 त्रान्तवस्तिपुरुषंयवैःशालिपिष्टेनवाशतमालिरव्यवारिपूरणंकिलशमादायतस्यमुखेमहेश्वरं
 आवोराजानमिति विन्यसेत्॥ ईदंविष्कारिति मध्येविष्णुं॥ ब्रह्मयज्ञानमिति मूलेब्रह्माणं॥ स्या
 नाष्टयिवीतिकुह्लिदेशेष्टयिवी॥ मातृन्योनमइति मध्येमातृगणमिति देवमयंकृत्वापद्मवा
 ननपूरणपात्राद्युद्वर्चंदनभूषितमाजिष्णुकलशमिति ब्रह्मस्त्रानेतं विन्यस्यगंधपुष्पादिभिः
 समन्यर्चतदीशानादिक्रमेण शिवादीनलोकपालान्समन्यर्चतद्वाह्येविष्णुत्वादीनिअस्त्रा ३८
 णिविन्यस्यपूजयित्वावास्तुपूजांकृत्वा मंडपदारुणिषोहयेत्॥ अथयजमानाचार्यब्रा
 ह्मणशिल्पिनस्त्वनर्चंदनतंबुत्वादिभिः पूजयेत्॥ आचार्योयजमानहस्तेब्रह्मयज्ञानमिति

ब्रह्माणं विन्यस्यस्त्रेणायत्रीशक्तिं चगंधादिभिः संपूज्य रक्तवस्त्रखंडे सिद्धार्थकद्वयदिध्यहता
 न्वितां रक्तसूत्रनिबद्धं रक्तांपोटलिकामध्यवोचदिति बद्धावास्तुकलशपूजासुपसंक्रुत्य कल
 शोदकेन मंडलधारं प्रदक्षिणं सर्वेषामुपकरणानां दत्वा कलशं स्वस्नानसंगंधाद्यैः प्रपूज्य दिश
 बलिं विधाय पुण्याहं वाचयित्वा यजमानहस्तं गृहीत्वा सुमुद्रैर्विश्वकर्माणं स्मृत्वा समुत्थाय सु
 मुद्रैर्मस्त्वित्युक्ता प्रासादगर्भे बहिर्मुखं सूत्रं प्रसार्य धाम्नः पंचगुणं धाम संमितां वा दशकरं संमि
 तां वा नवसोपाना यपरित्यज्य ततस्त्रेण षोडशहस्तं द्वादशहस्तं वा कुर्यात्॥ यद्वा वर्णभेदेन
 विंशतिहस्तो मंडपो ब्राह्मणस्य॥ षोडशहस्तः क्षत्रियस्याद्वादशहस्तो वैश्यस्य॥ दशहस्तोष्ठह
 स्तो वासूदस्य॥ अथवा द्वादशहस्तादारभ्य विहस्तवृद्ध्या अष्टविंशतिपर्यंतं नवमंडपा भवन्ति॥ ते

षां नामानि॥ धनो धोषो विरजश्च कोचनक्रामदायकौ॥ सुधोषो घर्षो दक्षो मंडपानामतो ध्रुव
 मिति॥ तत्राद्यस्त्रयः कनिष्ठा र्चायां॥ मध्यमा मध्यमायां॥ उत्तमा उत्तमायां॥ महाचस्त्रिपने
 पेचासत्यंच चत्वारिंशच्चत्वारिंशदस्तात्रयो मंडपाः विपुलविभ्रमन्तरि नामानो भवन्ति॥ स्वयं नु
 विवाणलिंगे देवर्षिस्थापिते वा लिंगे अर्चायां च यथा रुचि मंडपो भवति॥ तेषामन्यतमं प्रतिमा
 धनुसारेण रचयेत्॥ तत्र षट् सहस्रोष्ट्रयः कनिष्ठमंडपो अष्टहस्तोष्ट्रयो मध्यमो दशहस्तो
 ष्ट्रयो ज्येष्ठः॥ तत्र वक्रिकोणत्वादक्षिणे न षोडशस्त्रिणाताश्च यस्मिंश्च रुसे न वा॥ पात्वा श्यो
 वा भवन्ति॥ तत्र समंतात् दशमध्ये चतस्रस्तन्मूर्ध्नि वलिकाः प्रागया उदगयाश्च॥ तद्देवंशास्ततः
 छादनानिततस्ते जन्य इति निर्वातं कृत्वा तस्य मध्ये च चरस्वा च चहस्ता वा पंचहस्ता वा कनिष्ठा वे

३९

दि॥ षट् सहस्तास सहस्ता वा मध्यमा॥ अष्टहस्तानवहस्ता वा श्रेष्ठा॥ तत्र कनिष्ठा हस्तोष्ट्रयः॥ मध्य
 माष्टांगुलहस्तोष्ट्रया॥ द्विहस्तोष्ट्रया श्रेष्ठा॥ यद्वा हस्तोष्ट्रया त्रिविधापि वेदिका मंडपनवभागेन
 यथा॥ त्रिभागीकृते मंडपे मध्यभागे वेदिः॥ दर्पणोदरसन्निभा कूर्मपृष्ठे न्तता कर्तव्या॥ वेदिग
 र्भस्त्रेण कुंडानि वाराणि च साधयेद्यथा॥ गर्भे निचलितः॥ ॥ इति श्रीरघुस्वरिस्तुत्रविविक्रम
 स्वरि विरचितायां प्रतिष्ठापदतौ मंडपकरणं॥ अथ कुंडलक्षणमुच्यते॥ वेदिमित्तितः समं
 तात्रयोदशांगुलांतरं हस्तमात्रांतरं त्रिंशदंगुलांतरं कनिष्ठादिवेदि क्रमेण परित्यज्य सर्वतो
 धस्तात् सहस्तमात्राणिसमेखलानि सकंवा निच चरस्वाणि वल्लुनानि वानवपंचवाकुंडानि वि
 हध्यात्॥ तत्र नवचेत्यागाद्याष्टदिक्षु॥ पंचचेत्यागादिदिक्षु॥ तत्र नवममीशानपूर्वकुंडांतरा

लो॥ पंचममैशानकोणेनवति॥ यदाकुंडलस्वरूपाणि प्रागादिचतुःकोणभगाकारार्धचंद्रावृत्तिवि
 कोणवर्तुलषट्कोणपद्माकाराश्चकोणानि भवन्ति॥ नंदकनीमकसौम्यचंद्रगंभीरधूमकेतुनिवा
 सकनिमुक्तिसंस्कानि॥ श्रेयःप्रसाशंतिरिपुनाशपुष्टिशत्रुचाटनारोप्यसिद्धिकराणि॥ तत्र
 शंगुलएकांगुलोवाकुंडकंठोभवति॥ कंठसमंतात्पंचतिस्त्रएकावाकुंडाकारामेखत्वाभवन्ति॥ त
 त्रपंचचेडपर्युपरिषट्पंचचत्रस्त्रिशंगुलैकविस्तारोह्ययान्वन्ति॥ तिस्रश्चैत्रस्त्रिशंगुलाः॥ एका
 चेचत्ररंगुलाषडंगुलावर्तिडपर्युपरिषट्पंचचत्रस्त्रिशंगुलैकविस्तारोह्ययान्वन्तितिस्रश्चैत्र ४०
 त्रस्त्रिशंगुलाः॥ एकाचेचत्ररंगुलाषडंगुलावर्तिडपरिवितस्तिमात्रायामाषट्सप्तगुलविस्तारं
 गुलोह्ययांगुलानि स्वतोष्ठा॥ पूर्वाग्रिययाम्यकुंडेष्टतराननायोनि॥ शेषेषु पूर्वनिना॥ आचार्यकुंडे

न्यतराननेति॥ ॥ इति कुंडलक्षणं ॥ अथ द्वात्रिंशद्विचक्रशस्त्रुलग्रंथिविवर्जितानि॥ न्यशो
 धपलाशोडंबरसिंदुकाश्चत्यमधुकल्पैश्चवित्यतरुसंभवान्यष्टैर्वैत्वारिचैत्रप्रहोडंबरश्च
 त्यन्यग्रेधशाखानि पंचषट्सप्तहस्तानिकनिष्ठमध्यमज्येष्ठानि॥ अष्टद्वारपक्षेष्टवर्गिभ्यो
 शानस्थितानि पूर्वमुखानि॥ नैर्ऋत्यपश्चिमवायव्यानि पश्चिमाननानि दक्षिणद्वारं दक्षिण
 निमुखं॥ उत्तरं उदङ्मुखं॥ हस्तत्रमाखातानि॥ कनिष्ठानि अष्टांगुलहस्तखातानि मध्य
 मानि षोडशंगुलाधिकहस्तसंमितखातानि श्रेष्ठानि॥ सर्वाण्युद्धयाध्वविस्ताराणि॥ पूर्व
 वत्त्रिशूलोपेतानि त्रिशूलानि च मुदङ्मुखं च उरंगुलाधिकहस्तसंमितखातानि त्रिशूलानि॥ त्रिविध
 सर्वाण्युद्धयाध्वविस्ताराणि॥ चतुरंगुलविस्ताराणि चतुरस्राणि च तानि कुर्यात्॥ घंटाचा

मरसदस्वमाल्ययुतानिकदलीस्तंभान्वितानि॥ तत्र चूततरुपद्मवतोरणानि॥ मंडपं पुष्पमा
 लाचामरदर्पणनारिकेलनारंगमात्रलिंगवृंताकादिफलवृक्षितं॥ मंडपस्य शान्यां उत्तरस्यां प्र
 वस्यां वादिशि च चर्हस्तोतरेण महामंडपाधर्मानेन त्रिभागेन च चर्हभागेन वा प्रासादमानेन
 वा च चर्हकोणं ध्वजस्तंभवितानान्वितं कदलीस्तंभयुतं च चर्हपरिपूर्वमुखमुत्तरमुखं वा स्नपन
 मंडपं कुर्यात्॥ तन्मध्ये वेदिका त्रयं विहस्तं विहस्तं च चर्हस्तं वेदकसंस्तुमुदकप्रवणं च च
 यंसिद्धायं दिमेखलमिष्टकामयं बालुकाकीर्णं कुर्यात्॥ यदा महावेद्यं विस्तीर्णं तिष्ठत्ययं वा ४१
 विदध्यात्॥ ॥ इति वेदिकावृत्तं ॥ अथ प्रासादगर्भदेवतास्थापनादिकं कथ्यते॥ सप्तमा
 गीकृते सर्वैर्गर्भैस्त्रिस्तानं च मध्यतः॥ रक्षः सुरमनुष्याणां पृष्ठतोऽंशः क्रमाश्रयः॥ मनुष्यसु

रयोर्मध्ये त्वर्चाधिः स्थापयेत्सदा॥ रक्षोर्गोस्थापनं श्रेष्ठं धनार्थं न्यनासकत्वा॥ कुड्मलशानकतर्प
 व्यास्थापने शुभमिच्छता॥ कुड्मलसहसं पृक्ताय जमानं विनाशयेत्॥ अथवा॥ षड्रागनाजिते ग
 र्भे त्वेकां संपृष्टतस्त्यजेत्॥ स्थापनं पंचमेतागे सर्वेषां च सुखावहं॥ अष्टधा वा कृते गर्भे त्वेकां शं
 पूर्वतस्त्यजेत्॥ सप्तमे विजयं राक्षसचर्हणस्य संपदः॥ षष्ठे वयं हयो व्याधिर्भोगहीनो न नंदति
 ॥ नितौ लयाय दाशो को ह्युदगो निश्चियोजनः॥ चतुर्थे तस्करस्ते छानि नृत्तानवतिप्रजा॥ अथ
 वा॥ गर्भमध्यादिपश्चात्प्राप्त्यनित्यं तं सूत्रसप्तकं॥ समंब्रह्मादिरक्षोस्तं देवतानो न वे क्रमात्॥ तत्र
 ब्राह्मणैश्चिक् स्थाप्यो व्यक्ता व्यक्तो न यात्मकः॥ षष्ठापत्ये पुनः सूत्रे हरिर्ब्रह्म दिवाकस्य सौम्येष
 डान्तो गौरी लक्ष्मी दुर्गा गिणाधिपः॥ ऐं देवभास्करो रुद्रा लोके सामरुतो यहा॥ गोधर्वमुनयो

नागाः सिद्धविद्याधरादयः स्वस्थाने यद्वा रक्षांसि पिशाचा भित्तिमध्यतः ब्रह्मस्थानस्थितार्या
 उभयपापी दुते प्रजाः स्थापको यजमानादिः शिल्पिवर्गश्च पीड्यते ॥ ब्रह्मस्थानमिति प्रोक्तं ग
 भस्त्रिदशायुक्तिः ॥ तस्याप्यपरमि तेनैव मध्यं कृत्वा तु सप्तधा ॥ तत्र सूत्रचतुष्टये तु पीठगर्भो भि
 धीयते ॥ मंडपचतुरस्रे च प्रतिष्ठायादिसंनवेत् ॥ ब्रह्मस्थाने प्रतिष्ठायाः प्रतिमा सकक्षा अपि
 ॥ चतुरस्रं च चतुर्दशैर्गर्भैर्हमथापि वा ॥ तत्रापि प्रतिमाः सर्वाः ब्रह्मस्थाने निवेशयेत् ॥ एकदा
 वे रंयदा केशमतत्रापि त्रिदशाधिपा ॥ विकलाः प्रतिमाः सर्वाः ब्रह्मस्थाने निवेशयेत् ॥ सकक्षा ४२
 पिहिता मूर्तिः ब्रह्मस्थानाविहृष्टा ॥ वराहोत्तरसिंहश्च वैकुण्ठे ह्युक्ता ॥ त्रैलोक्यमो
 हनस्थायो ब्रह्मस्थाने विज्ञानता ॥ शयानां स्थापयेन्मन्त्री ब्रह्म मानुषकांतरे ॥ उपविष्टा स

दास्थाशामनुष्ठाणां पुरे च ॥ संस्थिता दैके वपि देवमानुषके पिवा ॥ अन्याश्च प्रतिमाः सर्वा देव
 स्थाने निवेशयेत् ॥ ब्रह्मसूत्रचतुष्टये च स्थाप्य कूर्मा शिलांततः ॥ तज्जर्तैर्विन्यसेत्कर्मसौवर्णैश्च
 रसन्मुखं ॥ तत्र रत्नादिभिः सार्धं भूमिचक्रदयेन तु ॥ न्यस्य ब्रह्मशिलां पश्चात्तेनैव वर्त्मना
 न्यसेत् ॥ न्यस्यैव च हितज्जर्तैर्नीरंध्रं वज्रलेपकैः ॥ लिप्ता यशांति तोयेन प्रोक्ष्य लिख्योक्तवत्त
 तः ॥ ततस्तेजोभिर्धोशक्तिं कलिता स तस्मिन् ॥ संपूज्योक्तकमाज्जर्तैरत्नादिन्या समाचरेत्
 तन्मध्ये स्थापयेत्त्रिंशद्वेधदोषविशंकया ॥ तस्मान्माध्यं परित्यज्य यवार्धेन यवेन वा ॥ व्यक्ता च
 नां च संस्थानं क्रियाशक्तिपुरस्सरं ॥ रत्नादिपंचकं यच्च कूर्माद्यं यत्प्रकीर्तितं ॥ तत्सर्वं च शि
 ला नावेपीठवर्तैर्निवेशयेत् ॥ हत्वा नासाय सूत्रं तुल्यमानमधो नयेत् ॥ ऊर्ध्वमेशाखेजिते दृष्ट्वा

सामूर्तिः सततां बजेत् ॥ तथा नासाय सूत्रं चतुर्द्वयं मानमधो नयेत् ॥ कृत्वा तिमध्यदेशं च समं त
 स्त्र्यं च ये बुधः ॥ सामूर्तिः शुभदा ते या नाधो दृष्टिर्न चोर्ध्वभागः ॥ न पार्श्वगात्रया मूर्तिः सा शुभारोग्य
 दायका ॥ ॥ अथ प्रतिमापिंडिकोर्ध्वमानं ॥ दारोच्चयो ह्यष्टभागः त्रिधा तत्रोर्ध्वगयोः समार्चति
 दधोभागे दिहत्सु ब्रूय संयुतः ॥ पिंडिकोर्ध्वमात्रं स्यादधस्य प्रतिमा भवेत् ॥ अथ प्रतिमा दृष्टि
 पदं ॥ दारदेशेष्ट धाम क्लेशमस्य तु सममो दृष्टिर्मूर्ध्नि स्तिता र्चितां भागे शिल्पी प्रकल्पयेत् ॥ आ
 सीमानां पंचमस्य पंचमेष्टिमादिशेत् ॥ शयानां नोऽतीयस्य तृतीये समसूत्रत इति ॥ एवं स्वप ४३
 देस्तितायामर्चायां तदृष्टौ सूत्रतः ॥ प्रतिमापिंडिकयोर्निश्चलत्वं संसाध्य निरोधं स्तिता प्रति
 मा मूर्तयि कर्म कुर्वीत नयेत् ॥ अथ पिंडिकोपरि चलनादितिः ॥ अष्टा सुदिक्षु सूत्रं दत्वा प्राच्यादि

क्रमेण शस्त्रेण रेखा निष्पाद्यतामु निष्पादधान्यं पंचवावरकां नूरत्नन्यासाय कल्पयेत् ॥ अथ मह
 ती प्रतिमा पुनः पुनश्चा लयि च नश केति तदा वक्ष्यमाण प्रकारेण मंत्रवर्जितं रत्नन्यासं कृत्वा
 पिंडिकोपर्यंतर्ध्वनाय सुवर्णशिलाकां प्रतिष्ठापयन् यावद्दद्यात् ॥ तदुपरि पूर्ववत् प्रतिमामर्चय
 कृत्वा प्रतिमामर्चय कृत्वा वज्रवेपादिना प्रतिमापिंडिकयोरंतरं निश्चिदं विधाय पट्टकूलादि
 ना प्रतिमां पिधाय वैधस्नपनादिकं देवस्नपनादिकं यावत् विधाय वैधानं रक्षयेदिति ॥ ॥
 इति श्रीरघुसूरिस्मृत्युचि विक्रमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापधत्तौ प्रासादगर्भदेवस्थापनवि
 धिः ॥ ॥ अथ यजमानः पत्न्या सह प्रायश्चित्तवृत्तेन सद्यः आत्मानं पावयित्वा देशिकमते स्व
 शक्त्वनुसारेण करिष्यमाणयागसाधनसंपत्तिमवलोक्य तत्कर्मसमर्थं कृत्यादिकं कल्पये

तत्र चयकरिष्यमाणोत्तमादिपक्षस्वीकृतमार्गानुसारेण प्रतिष्ठाप्य तत्पूर्वसप्तमदिने पंचमदि
 ने सिद्धिदिने वा सुमुद्रुर्ते प्रतिष्ठायागमारभेत् ॥ तद्यथा ॥ यजमानभवेनेव हिः शाखायां देशिकान्ति
 तोयजमानः शुचिश्चक्षुःशाल्याबुलेपनो गणेशादिस्मरणं कृत्वा देशकालज्ञानमात्मनो वि
 श्रयपूर्वकं पुण्याहवाचनं कृत्वा मंडपस्थापनं कृत्वा मातृपूजां विधाय मात्रादि संबंध्यास्तु
 दयिकं श्राद्धं यथाविधिकुर्यात् ॥ तत्रार्यसंकल्पमंत्रः ॥ प्रतिष्ठायागनिमित्तं श्राद्धमेतत्सु दुर्ल
 भं यजमानायात्मनः शक्यं करिष्ये मातृपूर्वकमिति ॥ मंत्रमुच्चार्य शेषं यजमानः स्वगृहोक्त ४४
 विधिना प्रसाधयेत् ॥ ततो ब्राह्मणेभ्यः शिषो लब्ध्वा करिष्यमाणकर्मसंसिद्धिमाप्तास्य ॥
 अक्षतमंडलके ब्रह्माचार्यादीनां चरणौ प्रक्षालयित्वा तान् रज्ज्वादिनाभ्यर्चयेत् ॥

थक् ॥ आसनेषु प्राङ्मुख उदङ्मुखो भूत्वा यथाक्रममुपवेशयेत् ॥ तत्रादौ ब्राह्मणमथाचार्यं
 ततो वैदिकमेणयथावृद्धं वैदिकं श्रेष्ठमध्यं प्रतिष्ठाप्य प्रतिष्ठानुसारेण द्वाविंशतषोडशाष्टौ चतुरे
 वा कृत्वा त्रिंशौ चतुरे वा द्वारपालान् शृणीयात् ॥ तद्यथा ॥ आचार्यानुमते स्थितो यजमानः प्रसु
 तोर्चितांगंधपुष्पवस्त्राभरणानि साधनसंपत्तिं कुर्यात् ॥ विभवानुसारेण ॥ यदा वस्त्राभरणादि
 ब्रह्मणे देये तस्मां दिगुणमूल्यमाचार्याणि ॥ ब्रह्मणे देया धर्म्यं कृत्विभ्यः ॥ तदर्थं द्वारजापिन्ये
 ऽथान्येन्योपि सदस्येभ्यः ॥ तथा छत्रकमुंडलु उपानहादिचकल्पयेत् ॥ ततो ब्रह्मणः पुरत उपवि
 श्य प्राणायामं कृत्वा स्वगृहोक्तविधिना मधुपर्कं विधाय तस्मै गंधपुष्पादिकं दत्वा वस्त्रालंका
 रणाद्यं हस्ते प्रतिपाद्य वरणार्थमेवं प्रयोगं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ अस्मिन्काले अस्मिन्काले अमुक

वेदाध्यायिनं अमुकगोत्रं अमुकशर्माणां सांगोपतिष्ठाकर्मणि ब्रह्मसाध्यकर्मसिद्धये अमुकवे
 दाध्याय्यमुकगोत्रोमुकशर्माहं अमुकवस्त्रालंकरणदिनाद्व्येण ब्रह्मणां त्वां हरेण ॥ इतोस्मी
 तिप्रतिवचनं एवमाचार्यमृत्विजोद्वारपालाश्च वृणुयात् ॥ अथ क्वचित् क्वचित् सिद्धये कर्म
 स्वानुकुलासुद्धयः कर्मविषयः प्रतिपुरुषा च किंचित् किंचित् दापयित्वा चार्यः स्वीकुर्यात् ॥
 तत्कर्मवैक्षण्यमुपहृष्टसदस्यांश्च ॥ एवं कृत्वा यजमानः पुष्पमालादिकं गृहीत्वा समीपमा
 गत्य पुरत उपविश्य प्रणिपत्याचार्यं प्रार्थयेत् ॥ यथा ॥ मंत्रमूर्तिभवान्नाथसंसारो ह्येदकारक ४५
 ॥ देवः पूजार्थं होरिथा स्यात्कुरुधर्मोदिति च नमः सारनयनी तेन अयं यत्सु न कित ॥ प्राद्विद्वर
 स्वत्प्रसादेन निविष्टं मे भवत्वपि ॥ अथ गंधपुष्पादियागोपकरणजातं नृत्तं यद्विहितं ॥ अथ

चार्यो यजमानगोत्रपुत्रनार्यान्वितसूक्त्यधोषेण शोतिपाठेन मंगलगीतस्वनैः यागमंडपमा
 गत्य पूर्वकृते गाकोष्ठागारे साधनजातं निवेश्य यजमानो गोत्रपुत्रकलत्राववितो महामंडपं
 पश्चिमदारेण प्रविश्य वेद्याः प्राक् प्रत्यङ्मुख उपविशेत् ॥ अथ चार्यः मृत्त्विकद्वारपालोऽ
 हतैर्यजमानमाशीर्निरनिनंद्य शोतिघोषेण यजमानं मंडपांतरे निवेशयेत् ॥ इति श्रीरघु
 स्वरिस्तुत्रविक्रमस्वरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ ब्रह्माचार्यवरणं ॥ अथ आचार्यो ब्रा
 ह्मणैर्गंधादिकं ग्राहयित्वा मंडपमनुमंत्रयेत् ॥ तद्यथा ॥ वेदिकाग्रे यकोणे प्रथमां स्तूणां त्रैवसुं
 दायेन मईत्याल न्यगंधादिना पूजयेत् ॥ चतुर्थयेन मईति द्वितीयां ॥ अदित्येन मईति तृतीयां
 नंदायेन मईति चतुर्थी ॥ अथ मंडपाग्रे यकोणे नृत्तयेन मईति प्रथमां स्तूणां आवाहयामीति स

वचोहंकुर्यात् ॥ तत्पदद्विणक्रमेण सरस्वत्यै नम इति द्वितीयां ॥ पूर्वसंध्यायै नम इति तृतीयां
 मध्यसंध्यायै नम इति चतुर्थी ॥ पश्चिमसंध्यायै नम इति पंचमी ॥ गायत्र्यै नम इति षष्ठी ॥ सवि
 त्र्यै नम इति सप्तमी ॥ बृहत्यै नम इति अष्टमी ॥ अदित्यै नम इति नवमी ॥ विनतायै नम इति दश
 मी ॥ पौर्णमास्यै नम इत्येकादशी ॥ सिनीवात्यै नम इति द्वादशी ॥ इति षोडशसूत्रा आत्मन्यगंधा
 दिना पूजयेत् ॥ नाममात्रेण नम इति बलिका ॥ सूर्यन्यो नम इति शार्वोद्धनमभि संवत्सं पूज्य
 पश्चिमदारेण निर्गत्य पूर्वादि तोरण पञ्चति पूजामारभेत् ॥ इति मंडपा नुमंत्रणं ॥ अथ ४६
 द्वारतोरण पूजा ॥ आयाहि वज्र संघाते पूर्वद्वार कृतादिप ॥ ऋग्वेदाधिपै नामा सुशो मननमोस्तु
 त ॥ अनेनैव द्वारदेवता आवाहनं ॥ अग्निमीलै इति तोरणं वन ॥ पवित्रं दिशमाश्रित्य सुदृढं ना
 तं

मंतोरणं ॥ महावीर्यं महाकायं मिंद्रायुधसमपन्नं ॥ अस्मिन्महोत्सवे यज्ञे कर्तव्यां प्रवरेषु भो ॥ एह्ये
 हि अश्वत्थ ऋग्वेदाधिष्ठित ईंद्रदेवत्य महातोरण एनं यत्तं रक्ष सर्वविघ्नान्निवारय ॥ ऋग्वेदाधिष्ठिता
 यमहातोरणाय नम इति गंधादिभिर्चयेत् ॥ अथ त्रिशूलशृंगेषु पदद्विणक्रमेण दित्यन्यासः ॥ प्र
 यमेशृंगे ईंद्रं ॥ द्वितीये धातारं ॥ तृतीये तगमित्यादित्यत्रयं ॥ द्वारशाखयोर्ध्वं च ध्वरं चैति वसुधयं ना
 ममंत्रेण गंधादिना संपूज्य शृंगेषु शाखयोर्वस्त्राणि बद्धा शाखामूलयोर्ध्वं च पुंजोपरिवारि पूणैरत्नै
 र्नामैस्त्रयुगलैः प्रसांतशिशिरनामानौ कलशौ जातबीजां कुर्यात् शाखयोरिहितौ आजिघ्रकल
 शमिति प्रतिष्ठाप्य नाममंत्रेण गंधादिना पूजयेत् ॥ अथ द्वारदेशे ईंद्रमावाहयेत् ॥ ईंद्रः सुरप
 तित्वैव वज्रहस्तो महाबलः शतयागाधिपो देवस्तस्यै यागात्मने नमः ॥ ईंद्रायाहीति पी ॥ तप

ताकालंभः॥ ईदं प्रायाहि चित्रनागौ नो मुता ईमेत्यायवः॥ अएवी निस्तनापुतासः॥ त्रतारमिंद्र
 मितिस्तस्यास्तोरणोपरिनिधनं॥ ईदं परेव ईतींद्र संनिधनं॥ ईदं परेवरे मध्यमास ईद्रयंतोव
 सितास ईदं॥ ईद्रह्यंत युध्यमाना ईद्रनरोवाजगंतोहवतो॥ योमेदंड इति सर्वत्र दंडारोपणं॥ ई
 प्रायसामगायतेति ईद्रायसामगायतविषायबृहतेबृहत्त॥ धर्मकृतेविपश्चितेनैपस्येव॥ गंध
 पुष्पाधुपादि॥ उदकानिमंत्रितोद्युतोबलिदानं॥ शचीपतेगजारूढवज्रहस्तसुराधिपा॥ पूर्विका
 प्राच्युष्मान्नीरहणीयाप्रयत्नतइतिप्रार्थनं॥ अथ दारशाखयोः कृत्तुं कारयेनमः॥ नुवत्तुं काय ४
 नमः॥ पुनः आदित्याय नमः॥ सोमाय नमः॥ कूर्ध्व ईदं वरे कृत्वेदाय नमः॥ दारशाखयोगंगायै न
 मः॥ यमुनायै नमः॥ उत्तरगंगे गणेशाय नमः॥ श्रियै नमः॥ धजे कुमुदाय नमः॥ योमेदंड इति

धजदंडालंभः॥ योमेदंडः परापतदैहाय सोधिच्छ्रम्यो॥ तमहंपुनराददद्यायुषेबल्लोबल्लवर्च
 साय॥ हेतुकायक्षेत्रपालाय नमः॥ नाममंत्रैर्गंधादिनाबल्यंत पूजने कुर्यात्॥ कृत्वेदमग्निमी
 लैइति मंत्रेणासांगं सपरिवारं गंधाद्युपचारैः पूजयेत्॥ कृत्वेदध्यानं॥ कृत्वेदः पन्नपत्रा लोगाय
 त्रसोमदैवतः॥ अत्रिगोत्रस्तु विप्रैर्द्रुत्विकत्वं मे मखे नव॥ तत्र जपः॥ श्रीस्तुतं पावमानं च सो
 मस्तुतं सुमंगलं॥ पौरुषं रुद्रं सुतं च वामदेवं तथैव च॥ अग्निमीलैइत्यादिनेकविंशत्यनुवाका
 न्॥ पवमानं कनिकददिति॥ तथा कृत्वेदोक्तं शांतिपावंतं संयोरिति॥ अथाग्नेकोणे अग्ने
 रावाहनं दि॥ तद्यथा॥ सर्वदेवमयो देवो रक्तो वक्रिर्महाबलः॥ सप्तजिह्वो महावीर्यो नमो वै श
 नरायतो॥ अग्नौ आयाहीति सौवर्णपताकात्वं न॥ त्वन्तो अग्र इति पताकोच्छ्रयः॥ धामंतो वि

मित्यग्नेः पूजनं ॥ अग्निं उत मित्याज्योदनो बलिदानं ॥ धजे कुमुदाहाय नमः ॥ यो मे दंड ई
 ति ध्वजदंडालंभनः ॥ तत्र त्रिपुरघातयेत्त्रेपादाय नमः ॥ नमस्ते स्त्वग्निरूपाय पिंगलाय महात्म
 ने ॥ चंद्राय चंद्ररूपाय रक्षतं हव्यवाहनं ॥ अथ याम्ये पूर्ववत् ॥ नमस्ते धर्मराजाय ॥ त्रैतायुगा
 धिपाय च ॥ यजुर्वेदाधिदेवाय सुनपादाररक्षिणे ॥ अनेन दारदेवा तावाहनं ॥ ईषे ते तितो
 रणालंभनः ॥ दक्षिणां दिशमाश्रित्य विकटं नाम तोरणं ॥ महावीर्यं महाकार्यं भिन्नां जनसम
 प्रभं ॥ एहो हि अस्मिन् चोडंबरमहा तोरणाय ज्युर्वेदाधिष्ठितयमदेव तैर्न यत्नं महत्कथं मि ४०
 न्नी रक्ष सर्वविघ्नान्निवारय ॥ यजुर्वेदाधिष्ठिताय चोडंबर तोरणाय इति गंधादिना पूजये
 त् ॥ अथ शृंगेष्वदित्यान् ॥ प्रह्ने नमः ॥ मित्राय नमः ॥ वरुणाय नमः ॥ क्षारणखयोः सौम्या

य नमः ॥ आपाय नमिति वसुधया ॥ नाममंत्रेण गंधादिना संपूज्या ॥ शृंगेषु शाखयोर्वस्त्राणि बद्ध्वा
 शाखामूलयोर्धान्यपुंजोपरिवारि पूर्यो रत्नगनौ वस्त्रयुगलं नौ पर्जन्यासौ कपी ॥ नामानौ कल
 शे जातवीजांकुरसरावपिहितौ ॥ अजिघ्रकलशमिति प्रतिष्ठाप्य नाममंत्रेण गंधादिना पूजये
 त् ॥ अथ क्षारदेशे यममावाहयेत् ॥ दंडहस्तो यमो देवो धर्मो मध्यलो महाबलः ॥ आवाहयेत् धर्म
 राजं तस्मै प्रेतात्मने नमः ॥ यमाय त्वामखाय त्वेति श्यामपत्ताकालंभनः ॥ यमाय त्वाग्निरस्वत ई
 तितस्यास्तौ रणोपरि निधानं ॥ यमाय सोममिति यमसन्निधानं ॥ यो मे दंड इति दंडापरं ॥ सु
 गंतुं पश्यामिति ॥ अत्र गंधपुष्पधूपदीपादि ॥ माषान्नबलिदानं ॥ वैवस्वत महादेव नमस्ते धर्मराज्ञे
 कः ॥ शिवान्यापिहितो देव दिशं रक्ष नवानिह ॥ अथ क्षारशाखयोः स्वर्लोकाय नमः ॥ महर्लोका

यनमः॥ पुनः नौमायनमः॥ बुधायनमः॥ उर्ध्वोऽंबरेयजुर्वेदायनमः॥ दाशाखायोगोदायै नमः॥ व
 रुक्षायै॥ नाममंत्रैर्गंधादिवर्त्यंतं पूजनं कुर्यात्॥ यजुर्वेदमिषेत्वेति मंत्रेण सांगं सपरिवारं
 गंधाद्युपचारैः पूजयेत्॥ यजुर्वेदध्यानं॥ कातराक्षो यजुर्वेदस्त्रेष्टु नो विष्मदैवतः॥ काश्यपेय
 स्तुविप्रेन्द्रकृत्तिकर्त्तुं मे मखे नवा॥ तत्र॥ आनो न दानुवाकश्च॥ अशुः शिशानकस्तथा॥ यदेवा
 त्रीणि च पठेत् ततोष्टौ च पुनं तुमा॥ अनिधा असि सप्तै च दीर्घा युष्मै स्तु कृ चो पठेत्॥ द्यौः शान्ति
 रेकाया यस्व षट्॥ पयः पृथिव्या मे कया॥ नमोस्तु सपे न्यो आकृत्स्न देवस्य॥ त्वा एष कष्टयक ४९
 नमः॥ संभवमित्येका एकाग्निदेवि ता क्रमात्॥ धातारमिन्द्रमक्षितमित्येका सोमं राजानमेक
 या॥ अन्नपते महार्द्रं च वाचं समग्रकं॥ इति शान्तिपठेत्॥ इषेत्वेति यजुर्वेदोक्तं शान्तिपा

ठं पठेत्॥ अथ नैऋत्यं नैऋते रावाहनादि॥ तद्यथा॥ सर्वपिताधिपो देवो नैऋतिलोकविग्रहः॥ क
 रे सखद्वधरो नित्यं नैऋताय नमो नमः॥ त्वामावाहयामीत्यहं प्रयुंजीत्या॥ एवं यस्मिन्मंत्रे यत्पद
 मपेक्षितं तत्र चोहनीयं॥ यत्र देवी निऋतेति कृत्स्नपताकालं भः॥ एष ते निऋते भाग इति पताके
 द्युयः असुं न्वतमिति निऋतेर्गंधादिभिः पूजनं॥ मोषूण इति कृत्स्नवीक्षन्तं पुराणं दृतसहितं व
 लिंदद्यात्॥ धजे वामनाय नमः॥ यो मे दंड इति दंडालं भः॥ दंडे अग्निजिह्वाय चैत्रपालाय नमः॥
 राक्षसे न्यो हिरक्षार्थं नवानत्र प्रतिष्ठितः॥ निर्विघ्नाय रुक्मिण्यै कुरुष्व शववाहन॥ अथ पश्चि
 माया॥ नमोस्तु कामरूपाय पश्चिमदाराय च॥ सामवेदाधिपत्वं हि नाम्ना कल्याणकारका॥
 अनेन दारदेवतावाहनं॥ अग्न आयाहीति तोरणालं नवा॥ प्रतीची दीशमाश्रित्य सुती मं नाम

तोरणं॥ महावीर्यं महाकायं सुवर्णसदृशं॥ एह्येहि सामवेदाधिष्ठितं तत्र महा तोरणं वरुण
 देवतैर्नयं रक्षा॥ सर्वविघ्नान्निवारणाय॥ सामवेदाय प्रक्षतोरणाय नमः इति गंधादिभिर्च
 येत्॥ अथ त्रिशूलशृंगेष्वादित्यान्॥ अथ मोनमः॥ अथ वेनमः॥ विवस्वते नमः॥ दारशाखयोः
 अतिलायनमः॥ अनलायनमः इति वसुदयं॥ नाममंत्रे गंधादिना संपूज्य शृंगेषु शाखयोर्व
 स्त्राणि बद्धा शाखा मूलयोर्धान्यपरिवारिण्यै रत्नगनैर्वस्त्रयुगलैर्नोक्तसंजीवनामृत
 नामानौ कलशौ जातबीजां कुरशरावपिहितौ॥ अजिष्कलशमिति प्रतिष्ठाप्य मृतजीव ५०
 नायनमः॥ अमृताय नमः इति नाममंत्रेण गंधादिना पूरयेत्॥ अथ दारदेशे वरुणमा
 वाहयेत्॥ पाशहस्तात्मको देवो जलरास्याधिपो महान्॥ निम्नगामीति विख्यातो वरुण

यत मोनमः॥ ईशं मे वरुणेति श्वेतपताकात्वेन॥ उदुत्तमं वरुणेति तस्यास्तोरणोर्ध्वनिधाय
 तत्वायामीति वरुणसन्निधानं॥ यो मे दंड इति दंडार्पणं॥ त्वन्नो अग्रेति अत्र गंधपुष्पधूपदी
 पादि॥ नवनीतशोदनो बलिकानं॥ अपांपतिस्त्वमापो वै देवदेवनिगद्यसे॥ शर्मनया शुविघ्नानि
 नमस्ते पाशपाणय इति प्रार्थनं॥ अथ दारशाखयोः जनलोकाय नमः॥ तपोलोकाय नमः
 पुनः बृहस्पतये नमः॥ शुक्राय नमः॥ ऊर्ध्वे दिं वरे सामवेदाय नमः॥ दारशाखयोर्नर्मदा
 ये नमः॥ तायै नमः॥ उत्तरांगे गणेशाय नमः॥ श्रियै नमः॥ धजे शं कु कणाय नमः॥ यो मे दं
 ड इति ध्वजदंडालेन॥ ध्वजदंडे कालाय नमः॥ त्रैपालाय नमः॥ नाममंत्रेण गंधादिना पूज
 येत्॥ अथ अयाहीति सामवेदसपरिवारसंगं पूजयेत्॥ ध्यानं॥ सामवेदस्तु पिंगाक्षो जा

गतः शक्रदेवताः॥ भारद्वाजस्तु विप्रं षड्रत्निकत्वं मे मखेन व॥ तत्र न प॥ ईडा य साम गाय त्वा॥ अह
 अहमस्मि प्रथमजा॥ सेतुं स्तरा॥ स्वादिष्टाया॥ गायं चित्रा गाय चित्रा॥ कश्य च नुं कतमस्या
 मृतानां॥ सशैक्रेयं हृत्सामन्येष्टसामरथं तरो॥ तथा सामवेदोक्तं शोतिपाठेनेपेत्॥ अथवा
 यवो॥ वायवावाहनादि॥ तद्यथा॥ सर्वप्राणात्मको नित्यं सर्वप्राणायुरुच्यते॥ ध्वजहस्तो महा
 प्राणसुस्मै प्राणात्मने नमः॥ वायो शतमिति धूम्रवर्णपिता कालेन॥ तव वायव्यतस्य ते इ
 ति पताकोच्चाय॥ आनो निर्युद्धिरिति गंधादिना पूजयेत्॥ यवो दनो बलिदानं॥ ध्वजे सार्वभौ ५१
 माय नमः॥ यो मे दंड इति दंडा र्पणं॥ ध्वजदेवे सर्वनेत्राय चैत्रपालाय नमः॥ प्राणिनो प्राणि
 रूपो यो महाबलपराक्रमः॥ महावेगसमाकूटदिशं रक्ष प्रजे जना॥ अथोत्तरो॥ नमस्ते दिव्य

रूपयत्वयर्वाधियते प्रनो॥ कलेरधिपतिर्नाम्ना मंगलं चोत्तराननं॥ शरदेवतावाहनं॥ शन्तो दे
 वीति तोरणं लंभः॥ उत्तरं दिशमाश्रित्य सुप्रसन्नं नाम तोरणं॥ महावीर्यं महाकायं शुद्धस्फटिक
 निर्मलं॥ राहो हि अथर्वाधिष्ठितस्य यो धमहा तोरणसोमदैवत्यै नयत् रक्ष॥ सर्वविघ्नान्ति
 वारणाय॥ अथर्वाधिष्ठिताय न्ययो धमहा तोरणाय नम इति गंधादि निरर्चयेत्॥ शृंगेषु
 हित्यान्त॥ त्वष्ट्रे नमः॥ सावित्रे नमः॥ विष्णवे नमः॥ शारशाखयोः प्रत्यक्षा यनमः॥ प्रजासाय
 नम इति वसुदयं॥ नाममं त्रैगंधादिना संपूज्य॥ शृंगेषु शाखयोः वस्त्राणि बध्ना शारवामूल
 योर्धन्यपुंजो परिवारिपूणै रत्नगंजैर्वस्त्रयुगलैर्धनदश्रीपदनामानो कलशो जातबीज
 शरावपिहितो॥ अजिघ्रकलशमिति प्रतिष्ठाप्य॥ धनदाय नमः॥ श्रीप्रदाय नम इति नाममं

त्रैलोक्यादिना पूजयेत् ॥ अथ द्वादशे सोममावाहयेत् ॥ नक्षत्राणां च सर्वेषां सोमो राजा प्रकी-
 र्तिताः ॥ स्तोत्री च महाहस्तसोमराजाय ते नमः ॥ सोमो धेनुरिति सुवर्णपताका लंभः ॥ वयं
 सोमवतेतवेति ॥ अत्र गंधपुष्पधूपदीपादि ॥ प्रैयंगवं बलिदानं कुर्यात् ॥ तस्या स्तोत्रेण परिनिधा-
 नं ॥ आयायस्वेति सोमसन्निधानं ॥ यो मे दंड इति दंडार्पणं ॥ वयं सोमेति अत्र गंधपुष्पधूप-
 दीपादि ॥ प्रैयंगवं बलिदानं कुर्यात् ॥ पालेयां सोमहारूपेन नक्षत्राणां मधीश्वरा ॥ ओषधीनां प्रभो
 रक्ष उदीची त्वं समाहितः ॥ शाखयोः सप्तलोकाय नमः ॥ क्रवलोकाय नमः ॥ पुनः शनैश्च राय ५२
 नमः ॥ राहवे नमः ॥ ऊर्ध्वोऽंबरैश्च यर्ववेदाय नमः ॥ दारशाखयोः वैष्णवायै नमः ॥ पयोस्त्र्ये नमः
 ॥ उत्तरांगे गणेशाय नमः ॥ श्रियै नमः ॥ ध्वजे सुमुखाय नमः ॥ यो मे दंड इति ध्वजदंडालंभः ॥ ध्वज

दंडे एकपादाय चैत्रपालाय नमः ॥ नाम मे चैंगंधिदिना पूजयेत् ॥ अथर्ववेदं शन्नो देवीति मंत्रेण
 सांगं सपरिवारं गंधाद्युपचारैः पूजयेत् ॥ ध्यातं ॥ सुवर्णनयनो यर्वानुष्टुप् छंदः पुरंदरः ॥ वेदो
 वैतानगो च स्तुतः कृत्वि कृत्वं मे मखे भव ॥ अथर्वांगिरसं चैव अथर्वमिरसं तथा ॥ शान्त्यध्यायं च
 पठेत् ॥ अथ शाने ॥ इशाना ध्यानां ॥ सर्वविद्याधिपो देव इशानो नामनामतः ॥ शूलपाणिः ॥
 महादेव त्रैलोक्याधिपतये नमः ॥ नमः संभव इति रक्तपताका लंभः ॥ तमीशानमिति पताका
 कोच्छ्रया ॥ कद्रुशयेति इशानपूजनां गंधादिभिः ॥ गवेधुकं बलिं दद्यात् ॥ रक्षणे कुरु मे देव
 त्रिनेत्राय त्रिशूलिने ॥ वृषधजाय रक्षाय नमः ॥ स्तुत्यमुमापते ॥ ध्वजे सुप्रतिष्ठाय नमः ॥ यो मे दंड
 इति ध्वजदंडालंभः ॥ ध्वजदंडे नीमार्य चैत्रपालाय नमः ॥ अथ मंडपस्थाध्वेनैर्कृतो ॥ पद्मगाधिय

तिर्देवैः अनंतो नाम नामतः ॥ पाताले च सते नित्यं नागरा जायते नमः ॥ नमोऽस्तु सूर्येभ्य इति मेघ
 पताकालं नमः ॥ तद्विलो रिति पताकोष्ठायः ॥ विलोर्नुकमिति गंधादिक्षीरवत्यंतं पूजनं ॥ अ
 नंतत्वाद नंतस्त्वेफलीं प्राधिपते हरो ॥ त्वया चरक्षणं कार्यं कृत्स्ननेत्राय ते नमः ॥ यो मे दंड इति
 दंडालं नमः ॥ ध्वजदंडे नैरवाय चोत्रपा लाय नमः ॥ अथ मंडपयौ मध्ये ध्वौ ॥ पल्लवयोनिश्च उभौ
 त्रिर्वेदावासः पितामहाः ॥ आशाहिब्रल्लोका त्वंतस्मै ब्रह्मात्मने नमः ॥ यदेवा देवहेड नमिति
 रक्तपताकालं नमः ॥ ब्रह्मयज्ञानमिति पताकोष्ठायः ॥ सनो भुवनस्य ते इति गंधादिपाय सोदनं वा ५३
 लिदानां तं पूजनं कुर्यात् ॥ पितामहे जगत्कृष्टे कृत्स्ने सव्यो मनुष्ये ॥ यो मस्मान्नमस्कृत्यं रक्ष
 स्वेदं महाप्रभो ॥ ध्वजे सुप्रभाय नमः ॥ यो मे दंड इति दंडालं नमः ॥ ध्वजदंडे ननाथाय चोत्रपा लाय

नमः ॥ साचांगलानां लेति गणपतिं ॥ नमोऽस्तु रुद्रे न्यो र्येतरि च ये दिवा ति अस्मै रुद्राय इति मे
 चरये नमं दुपवा ह्ये दिग्निदिहुरुद्रान्विन्यस्य ते न्यो बलिंदत्ता सर्वभौतिकं बलिं मे त्रैर्दद्यात् ॥ वा
 ॥ तद्यथा ॥ नमः प्राधिपतिश्चो ध्वं नमः चैः परिवारितः ॥ स्थानं चैव पिष्टुणां च सर्वे गृहं च मे बलिं
 ॥ अथैव च ये लोका असुराश्चैव पन्नगाः ॥ सपत्नी परिवाराश्च पाणिगृहं त्विं बलिं ॥ ईशा
 नोत्तरयो मध्ये चोत्रपालो महाबलः ॥ मीमना मामहादंष्टुः सर्वे गृहं त्विं बलिं ॥ ये केचित्ति
 हलोकेषु आगता बलिकां क्षिणः ॥ ते न्यो बलिं प्रयच्छामि नमस्कृत्वा पुनः पुनः ॥ बलिं गृहं
 त्विं मे देवाः ॥ आदित्या वसवस्तथा ॥ मरुतो यश्चिनो रुद्राः सुपर्णाः पन्नगा यज्ञाः ॥ असुरा यज्ञ
 धानाश्च पिशाचा मातरो नगाः ॥ शाकिन्यो यज्ञवेताला योगिन्यः पूतना शिवाः ॥ ऋतं काः

सिद्धगंधर्वामालाविद्याधरानराः॥ दिक्पालालोकपालाश्च ये च विघ्नविनायकाः॥ जगतां शान्ति
करत्तरीवृक्षाद्याश्च महर्षयः॥ माविघ्नो माचमे पापं मासेव परिपंथिनः॥ सौम्या न वंचते नृणां
देवान् भूतगणस्तथा॥ इति ईशाननागेवल्लिंदत्वाचामेता॥ इति श्रीरघुसूरिस्तुत्रिचक्र
मसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ तोरणपूजाविधिः॥ ॥ अथ वेङ्कपरिमंडलरचनाकथ्यते
॥ मंडलं मंगलं पुंसां यत्तु विघ्नस्य वारणं॥ गुह्ये मनोरमं कार्यं काम्ये नैमित्तिके विधौ॥ पूजितं
विधिवद्देवं तत्र स्थं यस्तु पश्यति॥ संसारगतिविच्छेदो जायते तस्य दर्शनात्॥ मंडलं तेन विघ्न
रणा तं शक्यं गंधर्वसिद्धिदं॥ मंडलं यत्तु नैस्तु निगोपार्थं तथैव च॥ यत्तु स्य यजमानार्थाय स
र्वदेवालयः परः॥ धंस नाय चरत्तः सुदानवानां नराय च॥ मंडलानां च नामानिष्ट एकदेविव

रानने॥ नडंच सर्वतो नडंलतालिंगो नवंतथा॥ लिंगोद्भवंच पद्मं च स्वस्तिकं धनु राकृति॥ त्रिको
णमष्टकोणं च वृत्तं शंखाब्जमेव च॥ शंखगदाचक्रं च काञ्चनो निमंडलं॥ षट्कोणं पंचको
णं च द्वादशारं सराकृति॥ षोडशारं सहस्रारं शतारं सूर्यमंडलं॥ हस्तिकणं चिगो कणं चिश्चक
णं गदाकृति॥ नवनानं त्रिनानं च पंचनानं शुभापिणं॥ गौरी तिलकं संतं च त्रैपुरं चंद्रमंडलं॥
त्रैलोक्यक्षोभणं चैव त्रिपुराक्षोभणं तथा॥ जगदंतवटं कामं नागबंधं रवगधजं॥ त्रिलिं
गमेकलिंगं च नवल्लिंगहरपिणं॥ वैष्णवे नैरवे योगे योगिनीनां च स्थापने॥ मंडलं नवनानं
च पुत्रायुर्वलवर्धनं॥ त्रिपुरा स्थापने त्वे रंतं मंडलं नवनानकं॥ शंभोस्तु सर्वतो नडंलिंगं
स्वस्तिकमेव च॥ एकलिंगोद्भवं गौरी तिलकं लिंगमाल्यपि॥ लताचितानिका यष्टलिंगो॥

द्रवमिमानिषट्। मंडलान्यागमोक्ता निनवंति धृतयो नृशो॥ कपोलोदरवक्राख्यं शूलमा
 ल्यानिधंतथा॥ शैववैष्णवचक्रं चेत्युदितं मंडलत्रयं॥ हरेर्हरश्च प्रीत्यै न वेदित्याजमो
 दितं॥ ग्रहादेर्मंडलं नानोः सर्वतो भद्रमर्चनो॥ लक्ष्म्याश्च सर्वतो भद्रं पूजने मंडलं तथा॥
 सीहोदरं प्रकृतिकं पद्मोदरं समाकुर्यात्॥ वाग्देवताः सर्वतो भद्रं स्यादं स्योदशमंडलं गो
 यस्ति सर्वतो भद्रं अष्टलिंगोद्भवतथा॥ चंद्रास्तु सर्वतो भद्रं मंडलं च धराकुर्यात्॥ भगवत्या
 दिकानां च शक्तिनां मंडलं न वेत्तु॥ पूजने सर्वतो भद्रमेकलिंगोद्भवतथा॥ भैरवश्चेत्त्रयाणां ५५
 द्विपूजने मंडलानि च॥ सर्वतो भद्रमुखा निशैवोक्ता न्यस्वित्वा न्यपि॥ यतस्या सर्वतो भ
 द्रं सर्वदिविषयप्रभं॥ सर्वेषां मंडलानां च प्रकृतिस्त्वेन निश्चितं॥ यतो निधीयते तस्य समुद्रा

राययागमं॥ अन्येषां मंडलानां च सर्वेषां मतिविस्तारत्वात् शैवादिष्वदिमं गंधेष्टुधारस्य प्रकल्पनं
 ॥ तत्त्वसागरसंज्ञायां सिंहतायां प्रपंचिता॥ यथाविधि बृहत्सं चरात्रादिष्वगमेष्वपि॥ निम्नतोर्ध्वं
 गता हीति सुक्ष्मो वेदिका तले॥ ईशानादिष्वेनादेर्विलिखे गोमयेन च॥ धत्तूरपत्रवैष्टेय
 क्षापामागपि क्ष्वेदे॥ देवा राधनं मंत्रेण मंत्रिता त्वं च गव्यतः॥ अमुहिते स्त्रमंत्रेण कृत्वा दिक्सा
 धनंततः॥ खटिका मानसूत्रं च गंधाद्यैरभिपूजयेत्॥ उत्तमारब्धं च त्रिभिः स्यात् मंडलं च त्रय
 स्त्रकं॥ हस्तैर्हस्तद्वयेन स्यान्मध्यमं हस्तमात्रकं॥ कनिष्ठं मानहस्तं च पूर्तयागे प्रशस्यते
 ॥ बिंदुनालां छनंतं च कुर्यात् मध्यप्रदेशतः॥ तस्योपरि समं सूत्रं कृत्वा पश्चिमपूर्वयोः॥ उद
 दक्षिणगं सूत्रं वीथी मध्ये पृथक् पृथक् कारवस्तुत्रयं चान्यत्र पूर्वपश्चिमदिग्गतं॥ एवं षो

दशसंस्थेषु कोष्ठकेषु कृतेषु च॥ पूर्वपश्चिमगं सूत्रं वीथीमध्ये पृथक् पृथक्॥ उदग्दक्षिण
 योस्तदत्ककुनोस्तदनंतरं॥ बिंदुपूर्वशिरोर्मध्ये बिंदुमन्यं निविहितं पेटात् तस्योपरि दक्षिणे
 सूत्रे दक्षिणोत्तरदिगात्॥ मध्यबिंदोः प्रतिच्छास्त्रमध्यबिंदुनिविहितं पेटात् दक्षिणोत्तरं प्रा
 ग्वहितं सूत्रचक्रं पृथक्॥ कोष्ठकानां नवे देवं च उषष्टिश्च मंडले॥ अष्टानां मध्यवीथीनां पूर्व
 पश्चिमदिगात्॥ सूत्रं विनिहितं पेटोर्मध्ये देशे पृथक् पृथक्॥ कोष्ठकानां समयाणां एवं वि
 रचिते सति॥ षट्पंचाशच्छते द्वे चरपद्मसंख्या प्रोक्ता च मंडले॥ वीथ्यां यत्पीतिवतिर्न्या कोष्ठ
 कानां च उषष्टयं॥ मध्यंतद्वत् द्वितीयस्यां मध्यस्थं कोष्ठकद्वयं॥ एषामंतररेखासुरचिते मार्जि
 तासु च॥ स्थानं यद्देकतां प्रासंतं इत्थं वेदासंस्कृतं॥ एवमेव यदा द्वारपाश्वर्योः कोष्ठकं न वेत्त॥

५६

प्रांतवीथ्यां द्वितीयस्यां विथ्यां पूर्वव्यवस्थितं॥ त्रयं त्रयं च कोष्ठानां एषोरेखासु मध्यतः॥ उन्मा
 र्जितासु वस्त्रानंदारशो नाकयंतु तत्तत्॥ द्वारशो नासमीपस्थं प्रांतवीथ्यां व्यवस्थितं॥ कोष्ठ
 कत्रितयं वीथ्यां द्वितीयस्यां च कोष्ठकं॥ एवमेतश्च उर्येषुरेखासु नार्जितासु च॥ स्थानं व्यव
 स्थितं यस्मादुपशो नाकयंतु तत्तत्॥ एवमन्यासु दिक्षु स्याद्द्वारादीनां प्रकल्पना॥ कोणेषु को
 ष्ठकं स्यात्पार्श्वस्थमुपशोभना॥ तत्र मध्यनिविष्टासुरेखासु नार्जितैः कृते॥ स्थानं यन्मंडले
 तत्तु न वेत्कोणसमाकृतं॥ एवं द्वारणि चत्वारि द्वारशो नाष्टकं तथा॥ उपशो नाष्टकं तद्वत्
 थाकोणचक्रं पृथक्॥ द्वितीयस्यां च उर्यश्च वीथ्यां रेखाकदंबके॥ उन्मार्जिते मध्यगते नवे
 दीथी समंततः॥ पंचम्या अपि विथ्या च मध्ये कोष्ठचक्रं पृथक्॥ तत्र मध्यस्थरेखाणां सर्वतो

तु सनेकृतो॥ तच्छानमेकतां प्रासंपीठपद्या कर्यंतु तत्र॥ पार्श्वयोः पीठमद्यायाः कोणस्तु को
 ष्ठकत्रयो॥ प्राग्वत्तत्रैकतां नीते पीठस्य चरणं च तत्र॥ विद्याः षड्भास्तु सप्तम्या अष्टम्या मध्य
 वर्तिनी॥ रेखांत्यको परेशाणां प्राग्वदुक्तं सनेकृतं॥ बृहत्कोष्ठचक्रस्यामंडलान्यंतरस्थि
 तं॥ ईशानकोणादारन्ययावत्कोणस्तु नैरुते॥ सूत्रं कोष्ठयुगस्यैकं मध्यविंदोरयो परिश्र
 ग्रेयकोणादायव्यकोणविधितथैव च॥ अन्यष्टत्रकोष्ठयुगेति सूत्रमन्यदि निक्षिपेत्॥ म
 ध्यतः पीठपद्याय सूत्रं विध्वं धिस्थितं॥ दिक्कुक्केपि च उरस्तस्य मार्गान्यकल्पयेत्॥ तेषु ५
 नाराः श्रवणयोर्मध्यविंदुसमीपतः॥ तस्याधेर्वर्तुलाकारं हि पेक्षुत्रं समंततः॥ तन्मध्ये
 कर्णिकाकार्या बहिस्तस्य द्वितीयके॥ नागे च वर्तुलाकारं सूत्रं प्राग्वदि निक्षिपेत्॥ तन्म

ध्येके सरणिस्तुः केशरे न्यो बहिः स्थितो॥ नागे च तृतीयके प्राग्वदुक्तं सूत्रं विनिक्षिपेत्॥ तं म
 ध्येष्टोदलानि स्युस्ते न्यो बाह्ये च चर्यके॥ नागे न्यद्वर्तुलाकारं हि पेक्षुत्रं समंततः॥ अष्ट
 संख्या न्य सूत्रस्य दलाणां च सर्वतः॥ इत्येवं मंडलं प्रोक्तं सर्वतो भद्रसंज्ञकं॥ तस्मादि
 क्षुचसर्वा सुबहिर्वीथी प्रमाणतः॥ सूत्रचर्यं सत्वरजस्तमः स सं विनिक्षिपेत्॥ पंचव
 र्णचूर्णेन मंडलं पूजयेत्ततः॥ हरिद्वारचितं चूर्णं कर्णिकायां विनिक्षिपेत्॥ चातुर्वर्णं के स
 रषु वीहितं दुलसं नवां॥ दोलेषु निक्षिपेत्ततः न्यो बाह्ये प्रदेशतः॥ शम्य पराजिता चूर्णं चो म
 रेखांतरे निक्षिपेत्॥ द्वारेषु श्वेतवर्णं च द्वारशोभा सुलोहितं॥ हरिद्वामुपशोभा सुतद्वर्णं दुलसं
 नवां॥ कोणेषु निक्षिपेत् चूर्णं मंडलस्य बहिः पुनः॥ श्वेतं च सत्त्वविंश्या रवे रजः संश्लेषो हि

तां कृत्वा तमो निधाने चक्रमाचूर्णं विनिहिपेत् ॥ इति सर्वतो भद्रं ॥ अथ सर्वव्यापी मंडलना
 गकल्पना प्रकारः कथ्यते ॥ हस्तगुलाचये नागास्तत्तद्वितेर्लक्ष्मि मंडलं ॥ पेशे नागास्तत्तेन
 चतुष्टयादंगुलांशकं ॥ लघुराशि मंकादंतेनामं परितः पुरां नुजदपां कयोः सूत्रं दाना ॥
 प्रागक्रिया स्फुटा ॥ चतुरास्त्रैः कृतं क्षेत्रं विभजेत्तत्तु सप्तधा ॥ ततः शतार्धमैकोनं कोष्टका
 नां प्रजायते ॥ मध्यमैर्नवमिनागैः सदर्भो जं प्रकल्पयेत् ॥ द्वा राणि च सकोणानि पंक्ति क
 दित के वहिः ॥ पद्ममेकमुपचो मच उर्दिक्षु प्रमार्जयेत् ॥ अथ त्वर्थं दारकं उच्यते पदषट्कं वि ५८
 लुप्यते ॥ चतुःकोणे पुरजसा भवेदेवमनुकमात् ॥ यो महता हृत्ते मध्ये शुक्ले न निर्लिखं
 शुभां रेखा गण पुनः सर्वं कृत्वा न स्याम लेन वा ॥ संधीश्च पद्मपत्राणि मेव मेवोत्तरेषु पाथ्ये

मकं गंतरे सम्यक् पांडुरक्तेन कोणा कोन ॥ सुरक्तेनांतरं तेषां पीते नैवेति भद्रकं ॥ छ ॥ चक्र
 रविंदं वक्ष्यामि पुंडरीकाक्षस्य बह्वनां ॥ चतुरस्रं पुरा प्रोक्तं क्षेत्रमानं न मान्वितं ॥ कृत्वा त
 हस्तमात्रं च दद्यात्तत्र न मानुष्य ॥ एकादशप्रमाणेन नाम्ना चैव ब्रवीमि तान् ॥ अंगुलानां
 च चक्रेण प्रथमोत्र नमः स्मृतः ॥ तानि क्षेत्रं नमश्चात्र द्वितीयं स्त्वं गुलेन तु ॥ ततो धीं गु
 लमानेन कार्यं नमश्च तृतीयं ॥ आराच सर्व ईर्दे स्यान्ना ॥ न्यामे कांगुले नमः ॥ शोभा क्षेत्रं त
 द्द्विंशति त्राये कांगुलो नमः ॥ रेखा क्षेत्रं नमस्तस्माद्देवा तत्प्रमाणं तत्राकारार्थं मे कांगु
 लेन तद्द्विंशति मध्यं ॥ क्षेत्रस्य हस्तमात्रस्य चैतन्मानं प्रकीर्तितं ॥ अनयैव दिशा क
 कार्यं दिगुणा त्रिगुणा स्य च ॥ ततश्चांगुलाः प्रकर्तव्यास्तत्तत्तत्ता सुवच्यं ह्येवावताराः प्र

कर्त्तव्यास्तापद्वागास्तनाजयेत्तच्छेत्रंततस्त्वारानागं प्रत्येकं नाजयेदुधः॥ ऊर्ध्वधियो
 नागपदेण चत्रविंशतिकोष्ठकाः॥ नवंति तैरारात्कृत्वा चत्रभिः कारयेदुधः॥ चत्र
 दृयेकोष्ठकानां मध्यमैव तथा नमः॥ उनयोः पार्श्वयोः कृत्वा तद्गुणान्या पुनर्नमः॥ स
 स्त्रिष्टंकारयेत्प्राणां शोभनमयोरधचिंद्रवत्॥ एवं च पेशलोपेन प्रकटाशः प्रदृश्यते॥ तथै
 कातद्वदन्यास्तु कर्त्तव्याः साधकोत्तमैः॥ अधश्चिवा यदा कुर्यात्तिदैकं च नमनवेत्॥ म
 ध्येन नागे चाराया नागभक्ते क्रमात्पुनः॥ सूत्रं दद्याद्दध्मसूत्रं न लिने प्रकटे ततः॥ अधो ५९
 रादृश्यते तत्र शोभाच्छेत्रं तथा धिया॥ शोना प्रकल्पयेत्प्राणायामा युता नवेत्॥ न
 लिनी वक्षमस्यं वाष्टंगारान्वा प्रकल्पयेत्॥ द्वारद्वेचंद्रयंचात्रत्वारामानेन नाजयेत्तच्छे

ष्ठकानां च चक्रेण तत्र द्वारं प्रकल्पयेत्॥ द्वारात्कारं तरं च वीथिकास्ताः प्रकल्पयेत्॥ यावंत
 णागभवंत च तथा द्वारं प्रकल्पना॥ अतश्चेत्त्रे कर्त्तव्यं पञ्च तत्र सितं शुभं॥ नाभिः कृत्वा प्र
 कर्त्तव्या रक्ताः सर्वास्ताराः स्मृताः॥ नेमीपीता तथा नीलाः रेखाः सर्वाः सितस्तथा॥ रेखा चत्र
 दृयं कार्यं चित्रवर्णं विभागतः॥ द्वाराणि श्वेतवर्णा निवीथयो नद्वयं स्मृतम्॥ एवं दिवि च च
 पंचगुणमानेन कल्पयेत्॥ चत्रश्च कंठं पंचचक्रं अष्टचक्रं च कारयेत्॥ अनयैव दिशा नमः
 विस्तारपरिमाणतः॥ इति चकार विदं॥ चत्रविंशतिधा च कृत्वा प्राणिः सरोरुदं॥ म
 ध्यकोष्ठेषु लिङ्गानि त्वष्टा प्राणिः प्रकल्पयेत्॥ तत्राष्टा निःसुरपञ्चषड्भिः कंठं च च दृयं॥ षड्भिरुत्त
 रपञ्चवेदी सखुरवदाचरेत्॥ लिङ्गो छेधास्त्रिभिः कोष्ठैर्विस्तारं दिपदेन चोपनस्याभिमुखं लिङ्गं

विदध्यान्तपराङ्मुखं विदिच्छुः स्वस्तिकानेवमष्टानिस्ततयायथा ॥ ईशकोणादारन्यपंक्तिं त्यक्त्वा
 तुदहिणां ॥ स्वपंक्तावेवष्टयीयात्यदकानित्रयोदश ॥ तदग्रेचक्रयेदं तत्रैव त्वार्यथपदद्वयं ॥ तदग्रा
 त्युनरेपंचस्वपंक्त्यभिमुखं यथा ॥ तथाग्रिकोणादारन्यविहायापरपंक्तिकां ॥ शेषपूर्वमिव ज्ञेयं ॥
 नैर्ऋताच्चतयारन्यविहायोत्तरपंक्तिकां ॥ वायव्यकोणादारन्यत्यक्त्वा वै पूर्वपंक्तिकां ॥ शेषपूर्वमि
 व ज्ञेयमिति स्वस्तिकलक्षणं ॥ इति सम्यग्विधायथ रजसैवंप्रज्जयेत् ॥ द्विगं पीवं च शुक्लेन कंव
 स्योनयपार्श्वगं ॥ चतुपदंततोधीमानसुरक्तेन मनोहरं ॥ पंचपंचातिरक्तेन लिंगस्योभयपार्श्व
 तत्र ॥ चत्वारस्तद्वहिः पीतनीलरक्तमितेन च ॥ पूरयित्वेति लिंगानि स्वस्तिकानपि पूरयेत् ॥ ई
 शादिवायुपर्यंतं क्रमात्कोणाचतुष्टयं ॥ सितरक्तपीतकृष्णैः पार्श्वैर्दरनिमज्जयं ॥ लिंगस्वस्तिक

संयुक्तं लिंगस्वस्तिकमंडलं ॥ सर्वकामफलं ह्येतदाचार्याः संप्रचक्षते ॥ केवलैः स्वस्तिकै
 श्चैव स्वस्तिकं परिगीयते ॥ इति लिंगस्वस्तिकं ॥ चतुरस्रीकृते चैत्रे त्रिंशद्भागैः समं
 ततः ॥ मध्ये षड्रागिकं पद्मं पीठं स्याद्भागिकं ततः ॥ भागेन वीथिका तस्मात्पीठं पद्मं च पूर्व
 वत् ॥ तद्वहिर्वापिका वप्रौभागिकौदारमुक्तवत् ॥ नवनाभमिदं प्रोक्तं मंडलं नवपंकजं
 ॥ एतस्मान्नेथवा कुर्यात्तन्नात्रा स्वस्तिकानवा ॥ दिक्षु मध्येथवा ज्ञानां यदा मध्ये विदिच्छु
 च ॥ पद्मस्वस्तिकमित्येवं मंडलं सर्वकामदं ॥ चतुर्भिर्मध्यमैः कोष्ठैरसंयन्नामयेद्गुणं ॥
 नद्यावत्तयदा पीठं कर्णं तं स्वस्तिकं नयेत् ॥ विचित्रेणैव वरेण न लोकात्तामिधेनवा ॥
 स्वस्तिकान् रजसा चैव पूरयेत् शेषमुक्तवत् ॥ इति पद्मस्वस्तिकं ॥ चतुरस्रं चैत्रं चतुर्दि

लुविंशत्याचनगैर्विनज्यकोष्ठशतचत्रष्टयपुतंनिष्ठाद्यसमंताद्वाह्यपंतौवीथीविधाय
 तदनंतरंपंक्तिचत्रष्टयेप्रतिपंक्तिकोष्ठद्वयंद्वयमध्येपरिलोपचत्रदिक्षुद्वाराणिकुर्यात्
 ॥ तद्वारागुगतानितत्याश्चर्योरष्टौलिंगानिविदध्यात् ॥ तद्यथा ॥ बाह्यथवीथ्यनंतरंदारसं
 बधकोष्ठत्रयेणपीठंतदुपरितनकोष्ठयैकत्रयेत्रयंदक्षिणकोत्तरकोष्ठद्वयस्यएकैकरे
 खालोपनान्नाध्यकोष्ठेनैकेनकंवंतदुपरिचकोष्ठत्रयेणजलपदंतदुपरिकंवंतलिंगंएवं
 सर्वाण्यपिलिंगानिविधायकोणोष्कर्णकोष्ठांश्चत्रालतार्यंसंलक्ष्यलतादिंगोतरा ॥ ६ ॥
 विशेषसेखाविलोपतदुपरितनोदरितकोष्ठकेषुवीथीपीठपन्नानिसर्वतो नद्वल्लुप्यति
 ॥ ॥ इतिलतादिंगोद्वां ॥ ॥ समधाविमज्यैकोनपंचाशत्कोष्टकान्संपाद्यबहिर्विना

नचत्रविंशतिकोष्टकैःसमंतादीथीनिष्ठाद्यउर्वरितपंचविंशतिकोष्टकेषुपूर्वादिदिक्षु
 कोष्टकाष्टकंवकंयमध्येसंस्थाप्यशेषषोडशलोपेनवीथिकाचत्रष्टयांतनविपन्नानि
 असक्तानिक्त्वावीथ्यनुगान्यष्टद्वाराणिचक्रुयदिसंसक्तंनवनान्नदयं ॥ चत्ररस्त्रमष्ट
 धाविमज्यचत्रःषष्टिपदंक्त्वा मध्यकोष्ठचत्रष्टयेपदंपीठंचसंपाद्यतदनंतरंपंतौपन्ना
 धेनवीथीतदनंतरंपंतौचत्रदिक्षुपन्नसमानिचत्वारिद्वाराणिद्वारकोष्टकमानेनकंवो
 पकंवकपोलान्कुर्यात् ॥ इतिविनज्यब्रह्मस्थानात्स्त्रचमणेत्र्यंगुलानिचत्वारिरुक्तानि
 कृत्वादिलुविदिक्षुतसंधिषुसंध्यंतरेषुचद्विंशस्त्राणिदत्वाट्तीयवृत्तेसंध्यंतरस्त्र
 त्रादहिःपाश्चिममेणषोडशार्धचंद्रान्कृत्वादिलुविदिक्ष्वर्धचंद्रद्वयमध्येचत्रैर्यवृत्ते

दलायाणि तृतीयं तद्वत्संघीनं द्वितीयं सृष्टे केसरयाणि प्रथमं तद्वत्समाणां पी
 तां कणिकां तन्मध्ये नीलवर्णा निचबीजा निवीथी मूलमध्याग्रेषु श्रुत्करत्तपीतकेसरजा
 खंदला निचप्रतिवारणया सह श्रुत्कवर्णा नीतिपद्मे निष्पादयेत् ॥ तच्चान्युन्नतदलाया
 नुक्तिवामस्य तीक्ष्णग्रंदि क्वालानां मंथराय विधेयं शराणां वागो कर्णाणि गणानां मंड
 लायं च मध्यदलपत्रकं गौरी सरस्वत्यादीनां विधेयं ॥ तत्र शालिपिष्टेन श्वेतां हरिद्रयो पी
 तं दग्धसिंदुरधात्वा दिनारक्तं दग्धयवादिना कृत्वा ॥ शमीपत्रादीनां नीलां तदार्णकार्यं ६२
 विशेषकामो मुक्ता विडुमादिना एतदेव रजः कुर्यात् ॥ इति मंडलरचना अथ प्रतिष्ठा
 योगे मंडलदेवता प्रजा ॥ यस्य देवस्य स्थापने यन्मंडलमुक्तं तत्कर्तव्यं ॥ मंडलविशेषा

नुक्तैः सर्वतो नमं मंडलानां प्रकृतिनां प्रकृतित्वा तत्र सर्वस्यापि मंडलजातस्य मध्येष्टदलं
 सकणिकं पद्मं भवति ॥ तन्मध्ये रतेर्बलजज्ञानमिति बुद्ध्याणमावाह्यप्रतिष्ठाया ॥ मंडल
 स्य समंतात्स्वा सुदिक्षु लोकपाला जित्वादीनश्चोंकारपुर्वकैर्नाममंत्रैर्नमो तैः क्रमेण स्था
 पयेत् ॥ तत ईशानशक्रांतराले वसुन्नाशकाग्रं तराले रुद्रान् ॥ अग्नियमोतराले आदित्या
 न् ॥ यमनिर्ऋत्यंतराले अश्विनौ ॥ नैऋतिवरुणांतराले विश्वानुदेवान् ॥ वरुणवाद्यंतर
 ले पितृन् ॥ वायुसोमोतराले नागान् ॥ सोमेशान्योतराले स्कंदं वृषं च ॥ ततः पद्मस्येशान
 दले दक्षं ॥ पूर्वविष्णुं ॥ आग्नेयेऽग्नौ ॥ दिक्षिमे स्वधाकारां नैऋत्ये मृत्यं रोगं च ॥ पश्चिमे
 समुद्रान् सरितश्च ॥ वायवे मरुतान् ॥ सोम्ये गणपतिं ॥ मध्येऽथि वीं ॥ कर्णिकायां मेरुं ॥ तडप

रिष्ठापनीयेदेवं ततो मंडल बाह्ये पूर्वादि क्रमेण दिक्वाद्या युधानि वाहनानि च ततो गौत
 मनरकाज विश्वामित्र कश्यप जमदग्नि वसिष्ठात्री न सप्तर्षीणां तत आदित्यादी न नवगृहां
 स्त बाह्यो रेंदी कौमारी बाली वाराही चामुंडा वैलवी माहेश्वरी वैनायकी चाक्षतैः स्थापयेत्
 गंधादिना प्रपूज्य मंडलं मन्त्र नौज्यैः समंतात् प्रपूर्य दीपिकादिभिरुद्योत्य वस्त्रेणा वेष्टयेत् ॥
 ॥ इति मंडल पूजा ॥ अथाचार्यः स्वकुंडमागत्योपविश्य परिसमूहनादिकं कृत्वा अग्निमु
 पसमाधाय दक्षिणतो ब्रह्माणं मुपवेश्य विधिना जलेन विधिना मुपवेश्य प्रणीतां प्रपूर्या
 येरुत्तरतः स्थापयत्तस्या उत्तरतः प्रा संख मय वत्यात्रा सादनं कृत्वा स्वगृहोक्त विधिना पात्र
 संस्कारं कृत्वा समिदादीन्युपकल्प्य तानि च स्थापयित्वा ज्यं निरुप्य चरु स्थाप्यांतं दुधान्प्रक्षि

६३

य आज्यं चरुमधिश्चित्य पर्यग्निकृत्वा सुवप्रतपनादिविधाय जात संस्कार हविषि उदास्य आ
 ज्योत्यवनादि पर्युक्तं कृत्वा तं कृत्वा तमग्निं कृत्वा कुंडु संखय विभज्य प्रागादि कुंडेषु बहत्वादि
 तिः रक्त विप्रैः तत्र स्वगृहोक्त विधिना स्वस्वकुंडेषु संस्मृतेषु यथाविभागमाग्नी न स्थापय
 ति ॥ ते सर्वे रक्त विजश्च चर्चिका कर्म समाप्तिं यावत् कंति ॥ अथ वा स्तरचना पूजा चोच्य
 ते ॥ तद्यथा ॥ प्रासादस्य मध्ये ईशान नागे वा वेद्या ईशान भागे नैऋते वा दिहस्त मेकहस्त
 वाच चुरस्रमष्टाष्टकपदं वा स्त मंडलं सदान्येनाक्षतैः शालिपिष्टेन वा पदक्षिणामालिख्य
 बहिः पंकौ कोणेष्वर्धपदाः चतुर्विंशतिरेकपदः ॥ मध्ये चतुःपदो ब्रह्मादित्य चत्वारश्च
 उषदाः ॥ एवं च चत्वारिंशद्देवता पदानि ॥ तद्बहिरष्टौ चरक्यादिनामिति ॥ तत्र शिखिनं ब्र

ल्नाणं चादिं च कृत्वा कृमेण नाम मंत्रैरावाहनादिभिः षोडशोपचारैः प्रपूजयेत् ॥ तत ईशा
 नकोणादारन्यविशेषबलिंदद्यात् ॥ तद्यथा ॥ घृताक्षतान् शिखिने ॥ उदनमुत्पलसहितं
 पर्जन्याय ॥ पीतध्वजं पीष्टकुसुमेतं जयंताय ॥ पंचरत्नानि पिष्टकुलिशसहितानि इंद्राय
 ॥ धूम्रवर्णविताने पैष्ठशक्तियुतं सूर्याय ॥ घृतगोधूमान् सत्याय ॥ आममस्यामिषमि
 श्रं भक्तं नृशाय ॥ शकुलीमंतरिकाय ॥ सक्तन्वाय वै ॥ लाजान्पुष्पे ॥ चणकोदनं वितथा ॥
 य ॥ मध्वन्मृगहृताय ॥ पिशितोदनं यमाय ॥ गंधोदनं गंधर्वाय ॥ मेषजिकान् गराजाय ॥ ६४
 यवान्मृगाय ॥ कशरान्मृगपिष्टय ॥ पैष्ठदंतकाष्ठं कुलबंलिचंदौवारिकाय ॥ अप्रपा
 न्मुयीवाय ॥ पायसं पुष्पदंताय ॥ कुशस्तंबं पद्मसहितं सुवर्णपाशं च चरुणाय ॥ सुरा

मसुराय ॥ घृतोदनं शाषाय ॥ यवान्पायसं ह्मणे ॥ घृतमोदकान् रोगाय ॥ नागकेसरम
 हये ॥ मध्वं मुरवाय ॥ मुजोदनं नक्षत्रादाय ॥ मधुपायसं सोमाय ॥ शालिपिष्टं नृजंगाय
 विलेपिकामदितये ॥ पूरिकांदितये ॥ पुनरंतरि सकोणादारन्य ॥ ह्रीरमापाय ॥ दध्याप
 वन्माय ॥ शर्करापायसं मरुतो ॥ गुडरक्तपुष्पाणि सवित्रे ॥ मोदकान् समरीचं कुशोदकं
 सावित्राय ॥ रक्तचंदनं विवस्वते ॥ हरिद्रोदनं विबुधाधिपतये ॥ घृतचंदनं इंद्रजाय ॥ घृ
 तोदनं मित्राय ॥ अपक्वमार्जारजय ह्मणे ॥ गुडपायसं रुद्राय ॥ मांसानि स ऊन्माषाणि
 पृथ्वीधराय ॥ पंचगव्यं यवतिलाक्षतहविश्च रुद्राय नोज्यानि विविधानि ब्रह्मणे ॥ वास्तो
 बहिरीशानकोणमासोदनं घृतहविर्बोहिता न्वितं चरक्य ॥ मांसोदनं स्कंदाय ॥ मांसो

दनं हरिः दनं च सरुधिरो दनं विहायै कुरु रा पूषा न र्यमो ॥ दध्यो दनं सरुधिरं मन्त्र्यखं
 दुंपितं रक्तं च पूतनायै ॥ मां सं सरुधिरं जं न काय ॥ मन्त्र्यमा सं सुरा सर्वपायस युक्तं पापरा
 क्म्यै ॥ रक्तं च पित्तानि पित्रि पित्राय ॥ ततो वा ह्यतः पूर्वभागे गोमयो पलितायां नुविगंधा
 दिपूर्वं सार्वभौतिकं च बलिं दद्यात् ॥ तद्यथा ॥ अर्चते न्योनमः ॥ उपिठन्योनमः ॥ उराहसे
 न्योनमः ॥ अपिशचे न्योनमः ॥ उमाठन्योनमः ॥ उगणेशे न्योनमः ॥ उदियंत रिक्षे न्योनमः
 इति ॥ उक्तबल्यं संभवे सर्वा सामपि वास्तु देवतानां पायसेन साज्येन तदभावे कुशपुष्पद
 धिस्तैष्टुतारपि सर्वत्र बलिं दद्यात् ॥ तत्तत्राचम्य कुंडे समिपे गत्वा वास्तोष्पत इति मंत्रेण
 चरुणाष्टोत्तरशतं जुहुयात् ॥ मधुसर्पिषा यवैः कृत्वा तिलैः क्षीरवृक्षसमिद्धिः घृतमध्वात्का ॥

१ निस्तदनावेरवादि निवर्तिदनाचे अपामार्गो निर्वीकुशमयी निर्वीमयी निर्वी ॥ तथा पंचनि
 र्विल्वफलैर्विल्वबीजैर्वीहोमं कुर्यात् ॥ अथ प्रणवाद्यैः स्वाहोतैर्वीस्तु देवतानां मंत्रैर्यथाश
 क्तितिलैर्जुहुयात् ॥ ततो वास्तुमर्मसंधानायाधो रेणाष्टोत्तरशतं जुह्वादिग्बलिं दत्वा रक्षोघ्न
 पापमानस्तुक्तेन सूत्रेण मंडपं वेष्टयेत् ॥ अथ कुंडादिशानभागे वेदिकायामादित्यादीन्
 ग्रहान् रसाधिपत्यधिदेवतान् स्थापयेत् ॥ तद्यथा ॥ मंडले आदित्यादिदेवता स्थापनं करि
 ष्ये ॥ इति संकल्पः ॥ पद्मासनः पद्मकरो दिवाहुः पद्मद्युतिः सप्तचरंगवाहनः आदिवाकरो
 लोकगुरुः किरीटीमयि प्रसादं विदधातु देवः ॥ एवं ध्यात्वा आकृत्स्नेनेति हिरण्यरूपः स
 वितास्त्रिष्टुप् ॥ अर्चयेत् ॥ अकृत्स्नेना ॥ अकृत्स्नेनैः स्वः कलिङ्गदेशोऽवकाश्यपसर्गोऽत्र सूर्य इहा

गच्छइहतिष्ठेतिमंडलमध्येस्थापयेत्पंचवक्त्रोद्यारुहःप्रतिवक्त्रंत्रिलोचनः॥कपालह
 स्तःखड्गोचंमौलिःसदाशिवः॥त्रिर्यंबकंवसिष्ठोरुद्रोनुष्टुभः॥उत्रिर्यंबकं॥उत्रिर्यंबकं॥उत्रिर्यंबकं॥
 स्वःरुद्राईहागच्छइहतिष्ठेतिस्वर्यस्यदक्षिणपार्श्वेस्थापयेत्पिंगळश्मश्रुकेशांतर्कपि
 गाक्षोजठरोरुणा॥छागलःसाक्षस्वरश्चसप्तार्चिःशक्तिधारणः॥अग्निं हृतं मेधा
 तिथिरग्निर्गायत्री॥उत्रिं हृतं वृणीमहे॥उत्रिर्यंबकः स्वः अग्ने इहागच्छइहतिष्ठेतिवा
 मपार्श्वेस्थापयेत्श्वेतांबरःश्वेतविभूषणश्चश्वेतद्युतिर्दंदिधरेदिवाकुः॥चंद्रो मृ
 तात्मावरदःकिरीटीश्रेयांसिमह्यं प्रददातु देवः॥आषाढस्वगौतमःसोमो गायत्री
 आषाढस्वः॥उत्रिर्यंबकः स्वः यमुनातीरोद्भवश्चत्रेयसगोत्रसोम इहागच्छइहतिष्ठेति

६६

मंडलाग्नेयांचंद्रस्थापनं॥गौरीशंखेंडवर्णांशोशर्वरीषनिषेवितो॥वृत्तपद्मासनासीनां
 साक्षस्त्रकमंडलुं वराहोद्यतरूपाद्यांसर्वमात्यफलप्रियं॥आयेदिति शेषः॥गौरीर्मि
 मायेतिदीर्घतमाउमाजगती॥उत्रिं गौरीर्मिमाया॥उत्रिर्यंबकः स्वः उमे इहागच्छइहतिष्ठे
 तिसोमस्यदक्षिणपार्श्वे॥स्त्रीवर्णःशुभ्रवर्णश्चद्विजुजाःश्वेतवाससः॥दधनाःपा
 शकलशौकरयोर्मकरासनान्॥अशुमेसिंधुदीपश्चापोगायत्री॥उत्रिं अशुमेसोमो
 अब्रवीत्॥उत्रिर्यंबकः स्वः आप इहागच्छतइहतिष्ठेतेतिसोमस्य॥वामभागेश्चापः
 स्थापयेत्॥रक्तांबरोरक्तवपुःकिरीटीचत्रुजोमेषगमोगदान्तरा॥गदाधरःशक्ति
 धरश्चस्त्रीजोमोममस्यादरदःप्रसांतः॥अग्निमूर्धाविरुपांगारको गायत्री॥उत्रिं अ

भिमूही॥ उन्मूर्त्तुवः स्वः अवंती समुद्रवभरदाजसगोत्रमौमईहागछेहतिष्ठेतिमंडलद
 ह्निगोमौमंस्थापयेत्॥ कुमारः परामुखः कार्यः शिखंडकविन्मृषा॥ रक्तांबरधरः का
 र्योमयूरवरवाहनः॥ यदक्रंदोमेधातिथिस्कंदोगायत्री॥ उयदक्रंदः॥ उन्मूर्त्तुवः स्वः
 स्कंदइहागछेहतिष्ठेतिमौमस्यदहिणापार्श्वस्थापयेत्॥ अक्रवर्णमहीपोक्तादि
 व्यानरणाभूषिता॥ चउन्मूर्त्तुजासौम्यवपुश्चंद्रांशुसदृशोवरा॥ रत्नपात्रं संस्यपात्रं पा
 त्रमौषधसंयुतं॥ पद्मंकरेचकतर्विभुवोयादवनंदन॥ स्योनाष्टयित्रीमेधातिथिर्नमि ६९
 गीयत्री॥ उं स्योनाष्टयित्री॥ उन्मूर्त्तुवः स्वः नमोमईहागछेहतिष्ठेतिमौमस्यवामभागे
 स्थापयेत्॥ पीतांबरः पीतवपुः किरीटी चउन्मूर्त्तुजोदंडधरश्चहारी॥ वर्मासिधुकसोम

सुतः सदा मे सिंहाधिरुद्योवरदोबुधोस्त॥ उद्बुध्यध्वं बुधः सौम्याबुधास्त्रिष्टुपा॥ उं उद्बु
 ध्यध्वं॥ उन्मूर्त्तुवः स्वः मगधदेशोद्भवसोमसगोत्रबुधइहागछेहतिष्ठेतिमंडलेश
 न्याबुधंस्थापयेत्॥ अधश्चक्रं गदामूर्ध्वं वामयोः करयोः क्रमात्॥ ऊर्ध्वं शंखमधः
 पद्मं गोविंदः कपिलांगक॥ ईदं विष्णुमेधाति॥ तिथिर्विष्णुगीयत्री॥ उं ईदं विष्णुः॥ उं
 उन्मूर्त्तुवः स्वः विष्णोइहागछेहतिष्ठेतिबुधस्यदहिणापार्श्वस्थापयेत्॥ नारायण
 चउर्वाकृः शंखचक्रंतथोत्तरो॥ दहिणोत्तुगदापद्मं नीलजीमूतसन्निभं॥ सह
 स्रशीर्षानारायणोविष्णुरनुष्टुपा॥ उं सहस्रशीर्षा॥ उन्मूर्त्तुवः स्वः विष्णोइहागछे
 हतिष्ठेतिबुधस्यवामभागेस्थापयेत्॥ पीतांबरः पीतवपुः किरीटी चउन्मूर्त्तुजोदेव

गुरुः प्रशांतः दधाति दंडं चक मंडलं च तथा च सूर्यं चरदोक्तमहं ॥ बृहस्पते गृह्यम
 दोस्त्रिष्टुष्टु ॥ ॐ बृहस्पते ॥ ॐ नृवः स्वः सिंधुदेशो नृवः अंगिरसगोत्र बृहस्पते ईहाग
 छ ईहतिष्ठेति मंडलोत्तरे बृहस्पतिं स्थापयेत् ॥ पन्नपत्रासनसुश्रवलाध्येयश्च
 भुजः ॥ अक्षमालां सुवं विनतपुस्तकं चक मंडलं ॥ ॐ ब्रह्मणा ते विश्वामित्र ब्रह्मा
 स्त्रिष्टुष्टु ॥ ॐ ब्रह्मणा ते पुनर्जिह्वारिसखाया सधमाद आशु ॥ स्थिरयं सुखमिंद्राधि
 तिष्ठ नृप न चिंद्रा उपयाहि सोमा ॥ ॐ नृवः स्वः ब्रह्म नृ इहाग छ ईहतिष्ठेति गुरोर्दक्षि ॥ ई
 णापाश्च स्थापयेत् ॥ च उर्द्वं त गजारूढो वज्रपाणि पुरंदरः ॥ प्राची पतिस्तु ध्यातव्यो ना
 नानरण नृषितः ॥ ईंद्रायेंदो कश्यप ईंद्रो गायत्री ॥ ॐ ईंद्रायेंदो मरुत्वते पस्व मधुम

मत्तमः ॥ कृतस्य योनिमासतं ॥ ॐ नृवः स्वः ईंद्र ईहाग छ ईहतिष्ठेति गुरोर्वामिपाश्च श्वेतो व
 रः श्वेतवपुः किरीटी च चर्भुजो दैत्यगुरुः प्रशांतः ॥ तथा च सूर्यं चक मंडलं च जटां च विनतदर
 दोक्तमहं ॥ शुकः पराशरश्च कोटिपदा विराट् ॥ ॐ शुकः शुशुक्लः ॥ ॐ नृवः स्वः भोजक
 ददेशो नृवः अंगिरसगोत्र शुक ईहाग छ ईहतिष्ठेति मंडलपूर्वे स्थापयेत् ॥ च उर्द्वं त गजारू
 ढो वज्रपाणि पुरंदरः ॥ प्राची पतिस्तु ध्यातव्यो नानरण नृषितः ॥ ईंद्रो मधुसूदा ईंद्रो गाय
 त्री ॥ ॐ ईंद्रो विश्वतस्परि ॥ ॐ नृवः स्वः ईंद्र ईहाग छ ईहतिष्ठेति शुकस्य दक्षिण पा
 श्च स्थापयेत् ॥ ईंद्राणि सर्वसिद्धार्थसिर्वा नरण नृषिता ॥ गतां ह्रीं ह्रीं देशा तु क्षामा
 कृत्तिभयं करी ॥ विवृतास्या च दंष्ट्राया शैवे वा कौशिके स्थिता ॥ लेलिहाना विमुक्ता

लीज्वलकेशादिमंडिता॥धीपिचमंवरकुडाचामुंडामुंडमाखिनी॥जटिलावर्तुलावक्ता
 चचर्वाङ्गुविभ्रती॥कपालकर्तरीयाम्येपाशंशूलचवामन॥इंद्राणिष्टपाकपिरिंद्राणि
 पंक्तिं॥उंद्राणीमासुनारीषु॥उंभूर्नुवःस्वःइंद्राणिइहागच्छइहतिष्ठेतिशुक्रस्यवाम
 पाश्वरिष्ठापयेत्॥नीलद्युतिःशूलधरःकिरीटीगुघ्रस्थितोबाणकरोधनुष्मात्र॥चउर्नु
 जःसूर्यसुतःप्रसांतोवरप्रदोमेस्तुसमदगामी॥शमग्निरिरिर्विरिःशानिरुल्लिख॥उं
 शमग्निमित्र॥उंभूर्नुवःस्वःसौराष्ट्रदेशोद्भवकाश्यपसगौत्रशानैश्वरइहागच्छइहति इति
 हतिमंडलेपश्चिमतःस्थापयेत्॥महामहिषमारूढोधर्मराजश्चउर्नुजः॥दंडाघ्रा
 मयकरुचर्मभृच्चवरप्रदः॥यमायसोमंमुनुष्टु॥उंयमायसोमंमुनुष्टु॥उंभूर्

नुवःस्वःयमइहागच्छइहतिष्ठेतिशानैश्वरस्यदक्षिणपाश्वरी॥यमोपवीतीहंसस्तुएकवक्त्रश्च
 चउर्नुजः॥उंभूर्नुवःस्वःयमइहागच्छइहतिष्ठेतिशानैश्वरस्यवामपा
 श्वरी॥नीलांबरोनीलवपुःकिरीटीकपालवक्त्रःकरवाल्मशूली॥चउर्नुजश्चर्मधरश्चराहुः
 सिंहासनस्तोवरदोस्तुनित्यं॥कयानोवामदेवराहुगयित्री॥उंकयानः॥वर्वरदेशस्तुगच्छि
 नापुरोद्भवसिंहारूढीनसिसगोत्रराहोइहागच्छइहतिष्ठेतिमंडलेनैर्ऋत्येराहुंस्थाप
 येत्॥यमंचैवप्रकुर्यात्तिलोहदंडंमन्त्रितं॥महामहिषमारूढमूढपाशकरपदे॥बलजज्ञान
 विश्वामित्रःकालस्त्रिष्टु॥उंबलजज्ञानं॥उंभूर्नुवःस्वःकालइहागच्छइहतिष्ठेतिराहोर्द

क्षिणपार्श्वे स्थापयेत् ॥ सर्पारक्तात्रिनेत्राश्च दिनुजाः पीतवस्त्रकाः ॥ फलकासिधराश्च ह्नाभा
 स्वत्फलविनूषणाः ॥ आयंगौः सर्पराज्ञी सर्पगायत्री ॥ ॐ आयंगौः प्रश्निरक्रमीत् ॥ ॐ नृकु
 वः स्वः सर्पः ईहागच्छ ईहतिष्ठेति राहो वामिपार्श्वे स्थापयेत् ॥ धर्मो दिवा ऊः वरदोगदा नृव
 गृध्रासनस्थो विकृतासनश्च ॥ किरीटकेयूरचिह्नपितांगः सदा स्तुमेकेतुगुणः प्रशांतः
 केतुर्मधुच्छंदाः केचर्गायत्री ॥ ॐ केचं कृण्वन्नेकेतवो ॥ ॐ नृकुवः स्वः अंतर्वेदिसमुद्रव
 कपोतवाहनजैमिनिसगोत्रकेतो ईहागच्छ ईहतिष्ठेति मेढलवायये केचं स्थापयेत् ॥ ७०
 उदिच्यवेशस्वाकारे दिनुजं सौम्यदर्शिनं ॥ पुस्तकालोकनपरं चित्रगुप्तं विचित्रं तयेत्
 दक्षिणे लेखनीतस्य वामे पत्रं उकारयेत् ॥ सचित्रचित्रं नरदाजसंश्चित्रगुप्तस्त्रिष्टुपू ॥

सचित्रचित्रं चित्रं तं तमस्मै चित्रं दक्षचित्रं तमं वयोधां ॥ चंद्रयुरुचिरं वृहंतं चंद्रं चंद्राभिगुण
 तेयुवस्वा ॥ ॐ नृकुवः स्वः चित्रगुप्त ईहागच्छ ईहतिष्ठेति केतो दक्षिणपार्श्वे स्थापयेत् ॥ अक्ष
 मालास्त्रवं चैव पुस्तकं च कर्मदं ॥ ब्रह्माणं चिंतयेत् तत्र कुंकुमारुणविहगं ॥ ब्रह्मयज्ञानं
 वामदेवो ब्रह्मास्त्रिष्टुपू ॥ ॐ ब्रह्मजगानं ॥ ॐ नृकुवः स्वः ब्रह्मन ईहागच्छ ईहतिष्ठेति केतो
 वामपार्श्वे स्थापयेत् ॥ पाशांकुशौ कल्पलतां विषाणं दधस्वदंडाहितबीजपूरं ॥ रक्तस्त्रि
 नेत्रोरुरुणेंद्रुमौ लीहरीं च रत्नो हस्तिमुखो वताक्षः ॥ आरुनः कुसीदिविनायको गाय
 त्री ॥ ॐ आरुन ईंद्रं च मंतं ॥ ॐ नृकुवः स्वः विनायक ईहागच्छ ईहतिष्ठेति नैऋते रुत्तरभा
 गे स्थापयेत् ॥ कात्यायनां कलाक्षैररिकुलनयदं मौलिवर्द्धं दुरेखां शंखं चक्रं कृपाणं

त्रिशिखमपिकरैरुद्धंतीत्रिनेत्रां॥सिंहस्कंधाधिसूडांविभुवनमखिलंतेजसापूरयंतीध्या
 येत्तुङ्गांजियाख्यांविदशपरिवृतांसेवितांसिद्धिकामैः॥जातवेदसेकश्यपोदुर्गात्रिष्टुष्ट
 उंजातवेदसे॥उंभूर्भुवःस्वः॥इहागच्छइहतिष्ठेतिशनेरुत्तरनागेस्थापयेत्॥धावन
 हारिणष्टष्टसोधजधारिसमीरणः॥वरदानकरोधूमवर्णःकार्योविजानता॥काणाशि
 शुस्त्रितोवायुरुल्लिक॥उंकाणासिशुमहीनाहिन्यवृतस्यादीधितिं॥विश्वापरिषिभु
 वदधदितां॥उंभूर्भुवःस्वः॥वायोइहागच्छइहतिष्ठेतिस्वर्यस्योत्तरनागेनीलोत्पलामं ७१
 गगनेतद्वर्णंवरधारिच॥चंद्रार्कहस्तंध्यातव्यंदिभुजंसौम्यदर्शनं॥आदित्यस्यवस
 आकाशोगायत्री॥आदित्यस्तस्यरेतसोज्योतिस्पर्शंतिवासरं॥परोयदिध्यतेदिवा॥उं

भूर्भुवःस्वः॥आकाशइहागच्छइहतिष्ठेतिराहोर्दक्षिणभागेस्थापयेत्॥दिभुजौदेवभिष
 जौध्यातव्यौचारुलोचनौ॥तयोरौषधयःकार्यौदिवौदक्षिणहस्तयोः॥वामयोःपुस्तकौ
 कार्यौदर्शनीयौतथैवच॥एकस्यदक्षिणोपार्श्वेवामेचाव्यस्ययादव॥नारियुगंप्रकृतव्यंस्तु
 रूपंचारुदर्शनं॥रक्तनांडकरेकार्येचंद्रशुक्रौवरेतथा॥एषोउषाप्रस्कएवअश्विनौगाय
 त्री॥उंएषोउषाव्यपूर्वाबुधतिप्रियादिवः॥स्तुषेवामश्विनावृहता॥अश्विनाविहाग
 छतमच॥तिष्ठतमितिकेतोर्दक्षिणेस्थापयेत्॥अथदिक्यालाः॥तत्रपूर्वस्यामिंदोच
 उर्द्वेतिगजारूढोवज्रपाणिःपुरंदरः॥प्राचीपतिस्तुध्यातव्योनानाभरणभूषितः॥ईंद्रवोम
 धुधंदाइंद्रोगायत्री॥ईंद्रवोविश्वतस्परि॥उंभूर्भुवःस्वः॥पीतवर्णईंद्रइहागच्छइहतिष्ठे

ति ईशदीनष्टलोकपालान्स्वर्गादिमुखानावाह्यपूजयेत् ॥ पिङ्गमश्वशुक्लेशतः पिङ्गाक्षो
 गठरोरुणः ॥ स्वागच्छः साक्षस्त्रस्यसप्तार्चिः शक्तिधारणः ॥ अग्निद्वतमेधाधितैरग्नि
 र्गायत्री ॥ अग्निद्वतं वृणीमहे ॥ भूर्भुवः स्वः रक्तवर्णः अग्ने इहागच्छ इह तिष्ठेति आमेया ॥ ई
 षत्पीतोयमोध्येयोदंडहस्तो विजानता ॥ रक्तधृक्कृपाशभृत्कल्लोमहिषस्तो विभूषितः
 यमायसोमं यमोयमोनुष्टुप् ॥ यमायसोमं सुनता ॥ भूर्भुवः स्वः श्यामवर्णयम इहाग
 च्छ इह तिष्ठेति दक्षिणस्यां दिशि ॥ रक्तदृक्पाशभृत्कुक्षो निरुतिर्विकृताननः ॥ पुंस्त्रि ७२
 तः खड्गहस्तश्चादिवामरणक्षपितान् ॥ मोषणः कण्वो निरुतिर्गायत्री ॥ मोषणः परा
 परा ॥ भूर्भुवः स्वः नीलवर्णो निरुति इहागच्छ इह तिष्ठेति निरुत्यां स्थापयेत् ॥ वरु

णः पाशचतसौ मयप्रतीचां मकराश्च यथा गौरवर्णो निम्नगामी सर्वरत्नसमुद्भवः ॥ त्वन्नो अ
 ग्रेवामदेवो वरुणस्त्रिष्टुप् ॥ भूर्भुवः स्वः श्वेतवर्णविरुण इहा
 गच्छ इह तिष्ठेति पश्चिमायां ॥ धावन्तुरिणष्टष्टस्त्राधजधारी समीरणः ॥ वरदानकरो धूम्रव
 र्णः कार्यो विजानता ॥ तव वायो व्यश्नो वायुर्गायत्री ॥ तव वायवृतस्यते ॥ भूर्भुवः स्वः धूम्र
 वर्णवायो इहागच्छ इह तिष्ठेति वायव्यां ॥ दशाश्वरथगः सोमो गदापाणिर्वरपदः ॥ श्वेतः
 श्वेतांबरधरो अत्रिनेत्रसमुद्भवः ॥ सोमो दधेनुं गौतमः सोमो गायत्री ॥ भूर्भुवः स्वः
 भूर्भुवः स्वः सुवर्णवर्णसोम इहागच्छ इह तिष्ठेति उत्तरस्यां दिशि ॥ पूर्वोत्तरोत्रिनेत्रश्च
 चृषभस्तस्त्रिष्टुप् ॥ कपालपाणिश्चंद्रार्धभूषणः परमेश्वरः ॥ तमीशानं गौतम

ईशानो जगती॥ उतमीशानं जगती॥ उतर्तुवः स्वः रक्तवर्ण इशान इहागच्छ इह तिष्ठेति ई
 शान्या॥ पंचवक्त्रं दशभुजं त्रिनेत्रं स्मितसुंदरं॥ कर्पूरगौरं चंद्रार्धशेखरं सविभूषितं॥ नी
 लशीवं नागहारं व्याघ्रचर्मविराटं॥ कमंडलुवत्सूत्राहिपाशं मूलधारं हरं॥ उदंडदंड
 डमरुखट्वांगं भयपात्रकं॥ अस्मेरुद्रा पगाथोरुद्रस्त्रिष्टुषा॥ उत अस्मेरुद्रा॥ उतर्तुवः
 स्वः रुद्र इहागच्छ इह तिष्ठेति आकाशे॥ सप्तवर्णमहीप्रोक्ता दिव्या नरणाभूषिता॥
 चतुर्भुजा सौम्यवपुश्चंद्रांशुसहस्रांबरा॥ रत्नपात्रं सस्यपात्रं पात्रमौषधसंयुतं॥ पद्मं ७२
 करे च ध्यातव्यं भुवो यादव नंदन॥ स्योनाष्ठयि वी मेधातिथिर्भूमिर्गायत्री॥ उत स्योनाष्ठयि
 वी॥ उतर्तुवः स्वः रुमे ईहागच्छ इह तिष्ठेति अधः॥ प्रसन्नवदनाः सौम्या वरदाः शक्तिः

पाणयः पद्मासनस्था दिभुजा ध्यातव्या वसवः सदा॥ अग्रे रुतरत ईद्रादहिणतः॥ उत
 रोत्रराट् ध्यातव्यं स्नापनं॥ उत कवायनमः॥ उतर्तुवः स्वः रुद्र इहागच्छ इह तिष्ठेति स
 र्वत्रुहः कर्तव्यः॥ उत अधरायनमः॥ उत सोमायनमः॥ ३॥ उत अपायनमः॥ ४॥ उत अनलाय
 नमः॥ ५॥ उत नलायनमः॥ ६॥ उत प्रत्कषायनमः॥ ७॥ उत प्रभाषायनमः॥ ८॥ इन्द्रेशानयोर्म
 ध्ये आदित्यानां स्थापनं॥ पद्मासनस्था दिभुजाः पद्मगतांति कांतिकः॥ कण्ठदिस्कंध
 पर्यंतं नीलपंकजधारिणः॥ अधः संस्थितमेषादिगणाय प्रावृत्तां धिका॥ धात्रा धावा
 शादित्यास्ते जोमंडलमध्यगाः॥ उत धात्रे नमः॥ उतर्तुवः स्वः धातः इहागच्छ इह तिष्ठे
 तिसर्वत्रुहः कार्यः॥ उत अर्यमणे नमः॥ २॥ उत मित्राय नमः॥ ३॥ उत वरुणाय नमः॥ ४॥ उत

शवेनमः॥५॥ उभगायनमः॥६॥ उं इंद्रायनमः॥७॥ उं विवस्वतेनमः॥८॥ उं पूषेनमः॥९॥ उं प
 र्जन्यायनमः॥१०॥ उं तद्धेनमः॥११॥ उं विष्णवेनमः॥१२॥ अग्नेः पश्चिमदिग्भागे एकादश
 रुद्राणां स्थापनां रक्तवर्णास्त्रिनयनाद्विष्णुगार्ध्वमौलयः॥ ध्यातव्या जटिलाश्चैव रु
 द्रावाणधनुर्दशः॥ उं वीरभद्रायनमः॥ उं नृकुवः स्वः वीरभद्र इहागच्छ इहतिष्ठेति स
 र्वत्रोहः॥१॥ उं शंभवेनमः॥२॥ उं गौरीशायनमः॥३॥ उं अजैकपदेनमः॥४॥ उं अहिर्बु
 ध्यायनमः॥५॥ उं पिनाकिनेनमः॥६॥ उं भुवनाधीश्वरायनमः॥७॥ उं कपालिनेनमः॥८॥ ७४
 टी॥ उं स्थाणवेनमः॥९॥ उं भर्गायनमः॥१०॥ उं भगवतेनमः॥११॥ प्रेतेशरक्षसोर्मध्ये मा
 तृस्थापनं॥ पूजाश्चित्रेयवाचरिणं चरक्षभयपाणायनः॥ उं गौर्येनमः॥ उं नृकुवः स्वः गौरी

इहागच्छ इहतिष्ठेति सर्वत्रोहः॥१॥ उं पद्मार्थेनमः॥२॥ उं शच्येनमः॥३॥ उं मेधायेनमः॥४॥ उं
 सावित्र्येनमः॥५॥ उं विजयायेनमः॥६॥ उं जयायेनमः॥७॥ उं देवसेनायेनमः॥८॥ उं स्वधाये
 ण॥ उं स्वाहायेनमः॥९॥ उं मातृभ्योनमः॥१०॥ उं लोकमातृभ्योनमः॥११॥ उं धृतयेनमः॥१२॥ उं पुष्ट्ये
 नमः॥१३॥ उं उष्ट्येनमः॥१४॥ उं आत्मनः कुलदेवतायेनमः॥१५॥ कुबेरमरुतयोर्मध्ये मरुतां स्था
 पनां देवाणकोतपंचाशदेवंदसमतेजसः॥ आतरः पुरुषस्तस्य मरुतः सूर्यतेजसः॥ किरी
 टहारकेयूरकटकादिविभूषिताः॥ स्वदं चर्मधरा नित्यं शक्रश्यानुचराः सदा॥ उं आवहा
 यनमः॥ उं नृकुवः स्वः आवह इहागच्छ इहतिष्ठेति इहः॥१॥ उं पवहायनमः॥२॥ उं उधहा
 यनमः॥३॥ उं संवहायनमः॥४॥ उं विवहायनमः॥५॥ उं परावहायनमः॥६॥ उं परिवहायनमः॥७॥

तत्र ब्रह्माच्युते सार्कव न स्पतीनां स्थापनं॥ पद्मपत्रासनं स्वश्रवणाद्येयश्चर्मजैवः
 ॥ ब्रह्मजगत्तानं वामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप् ॥ ३ ॥ ब्रह्मजगत्तानं॥ ॐ नमः स्वः ब्रह्म न इहा गच्छ
 हतिष्ठेति स्थापयेत् ॥ १ ॥ प्रदक्षिणं दक्षिणाधंकरादारभ्य नित्यं ॥ विष्णुः कौमोदकीप
 नशंस्वचक्रैरलंकरत् ॥ इदं विष्णुमेधातिथिर्विष्णुर्गायत्री ॥ ३ ॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे ॥ ३ ॥ नमः
 वः स्वः विष्णो इहा गच्छ इह तिष्ठेति स्थापयेत् ॥ २ ॥ पंचवक्त्रो गजारूढः प्रतिवक्त्रं त्रिलो
 चनः ॥ कपालश्च लखद्वीगी चंद्रमौलिः सदाशिवः ॥ त्रियंबकं वसिष्ठो रुद्रो नृष्टुप् ॥ ३ ॥ त्रियं ७५
 बर्कः ॥ ॐ नमः स्वः रुद्र इहा गच्छ इह तिष्ठेति स्थापयेत् ॥ ३ ॥ रविधेयः शुभः स्मश्रु
 सिंदूरारुणसप्रभः ॥ पद्मासनः पद्मकरः भूषितो रसनाधरः ॥ आरुह्येति हि रात्र्यस्तुपः

सविता त्रिष्टुप् ॥ ३ ॥ आरुह्येति नरनसा ॥ ॐ नमः स्वः सूर्य इहा गच्छे इह तिष्ठेति स्थापयेत्
 ॥ ४ ॥ श्वेतो वरः श्वेतविभूषणश्च श्वेतद्युतिर्दंडधरो दिवाकः ॥ चंद्रो मृतात्मा वरदः किरीटी
 श्रेयांसि महप्रददात्रुदेवः ॥ आयाय स्वगौतमः सोमो गायत्री ॥ ३ ॥ आयाय स्वः ॥ ॐ नमः स्वः
 स्वः सोम इहा गच्छे इह तिष्ठेति स्थापयेत् ॥ ५ ॥ इति ग्रहमंडलदेवताः स्थापयित्वा यथाक्रमं
 संपूज्यते न्य इशानकोणे अक्षतपुंजो परिदध्यक्षतविभूषितं सपञ्चवंसरत्नं सवस्त्रं
 जिघ्रेति प्रतिष्ठाप्य कैलशं तत्र तीर्थान्यावाह्यवरुणं विन्यसेत् ॥ ततः आचार्यैः स्वकुंडमे
 त्यर्च्य दिग्निर्विग्रहमखं विधाय पूजां कृतिं च दद्यात् ॥ इति प्रतिष्ठाया गांग मृतावा
 स्तु पूजाग्रहशान्तिश्च ॥ ॥ अथाचार्यः स्नपनमंडपमागत्य स्नपनं द्रव्यसंभृतिं कृत्वा तत्र

मूलमंत्राभिर्मंत्रेतेनपंचगव्येनतद्भूमिंवेदिकात्रयंचसंप्रोक्ष्यतत्रदक्षिणवेदिकायांपकीणी
 बाहुकायांचक्षतैःस्वस्तिकमातिरयतत्रसप्तधान्यकृताधारमुदगयंभद्रपीठंनिधाय
 वेदिकायाःपश्चाद्वारिष्ठाण्यन्ध्रवाननांस्त्रिस्तुत्रिवेष्टितान्षट्कलशान्मृत्तिकानैर्गो
 मयकषायगोमूत्रनस्मगंधोदकैःप्रक्ष्यपिरान्येचदेवतासंज्ञांश्चिह्नयित्वागंधोदके
 नाक्षर्यतदनंतरंस्त्रपतितदनंतरंकलशंचतान्सर्वानाजिघेतिगंधादिनाधिवासयेत्
 ॥ अथोत्तरेवेद्यां प्राग्वदपरंभद्रपीठंनिधायतस्यासमंतात्वारिष्ठाण्यन्ध्रवाननांस्त्रिस्तु ७६
 त्रिवेष्टितान्ष्टौकलशान्पूर्वादिक्रमेणक्षारोदकक्षीरदधिसर्पिःसुरेक्षुरसस्वादुदकगन्धो
 दकान्नामभिःकृतचिह्नान्दक्षिणगर्भाद्यैरष्टभिर्मंत्रैर्विन्यसेत्तथान्यांश्चवेद्याःपश्चा

तत्तद्व्यनामांकिंतान्छापयेत्तथया॥ मृत्तिकोगोमयगोमूत्रनस्ममिलितपंचगव्यक्षी
 रदधिघृतमधुशर्कराकलशा इतिदशशुद्धोदककलशाश्चउद्देशेति॥ स्त्रुतं तंउवस्त्रं॥
 सुगंधतैलं॥ यवाद्युद्वर्तनचूर्णं॥ सुगंधामलकंमांसिच॥ अक्षजलकलशद्वयपुनः॥ प्रथमं
 चामृतकलशाः॥ पंचवारिकलशाःगंधोदककलशाःपंचकलशाश्चकलशाः॥ अर्धधिककलशाः
 पुष्पकलशाः॥ शान्तिकलशाः॥ फलकलशाः॥ सुवर्णोदककलशाः॥ गोशृंगोदककलशाः॥ धान्य
 कलशाः॥ सहस्रधाराकलशाः॥ सर्वौषधीकलशाः॥ पंचपल्लवकलशाः॥ रत्नकलशाः॥ तीर्थोदक
 कलशाः॥ वक्ष्ममाणपद्मवोपेतादिक्यालकलशादशमंगलकलशा इत्येतान्षट्चत्वारिंश
 त्॥ आजिघेतिपतिष्ठाप्यगंधपुष्पधूपैरधिवासयेत्तत्तद्वेतेतीर्थोदककलशेतीर्थान्या

बाहयेत् ॥ तद्यथा ॥ काशीकुशस्त्रलीमायावंत्ययोध्यामध्येःपुरी ॥ शालग्रामं सरोकं नर्म
 दाचसरस्वती ॥ तीर्थान्येतानि तीर्थेस्मिन्विशं च ब्रह्मशासनात् ॥ ऊषारूपासरोजाक्षीपद्म
 हस्ताशशिप्रभा ॥ आगच्छं च सरिज्येष्ठा गंगापापप्रनाशिनि ॥ नीलोत्पलदलश्यामापद्मह
 स्तांबुजेक्षणा ॥ आयाचयमुना देवी कर्मयानस्थिता सदा ॥ प्राची सरस्वती पुण्यापयोक्षीमा
 तमी तथा ॥ नर्मदा चंदनागा च सरयू र्गंडिकी तथा ॥ जंबुका च शतद्रुश्च कालिका सुप्रभा तथा
 ॥ वितस्ता च विपाशा च समदी च पुनः पुनः ॥ गोदावरी महावती शर्करा वर्तमानुनी ॥ कावेरी ७
 कौशिकी चैव तृतीया च महानदी ॥ विटका प्रतिकूला च सोमनंदा च विन्धवा ॥ करतोया
 वे च वती रेणुका वेणुका च यो ॥ अत्रेय गंगा वैतरणी काश्मीरिह्लादिनी च यो ॥ धावनी च

च सवत्रासा कल्पाशं सिनी ॥ तथा ॥ वसिष्ठा च आपाया च सिंधुवत्या रुणी तथा ॥ ताम्रा चैव त्रि
 संध्या च मेहा किनी तथा परा ॥ तैलकाशी च परा च डंडनी नकुली तथा ॥ निलगंधा च बोधा च
 पूर्णचंद्रा शशिप्रभा ॥ अमरेशा प्रभा संचनैमिकं पुष्करं तथा ॥ आषाढि ठिठिनारत्न नारद
 तिंबला कुला ॥ हरिश्चंद्र परगुहं गुहं मध्यमकेश्वरं ॥ श्रीपर्वतं समारव्यातं नलेश्वरमतः प
 रं ॥ आम्नातकेश्वरं चैव महाकालं तथैव च ॥ केदारमुत्तरं गुहं महानैरवमेव च ॥ गयो चैव कुरु
 हं च गुह्यः कनकैरवलं तथा ॥ विमलं चंद्रहासं च महेंद्री ममष्टकं ॥ छागलार्द्धिदिरंडं च कर्को
 टं मेडलेश्वरं ॥ कालंजरं च नैव देवदारुवनं तथा ॥ शंकुकणं त्रिथैव हस्तलेश्वरमतः परं ॥
 एतान्येव तीर्थानि गुह्यं चेत्त्राणि सर्वतः ॥ तानि सर्वाणि कुंभे स्मिन्विशं च ब्रह्मसंश

नात्ततः शुद्धोदककलशान्वित्यस्य स्नानोपकरणजातंचान्यसमाहरेत् ॥ अथाचार्येय
 जमानमूर्तिपेष्ठपतिसुवासिनिभिः सहितः स्तूर्यादिघोषेण कर्मकुटिंगत्वा नुमिमुपलि
 प्यतत्रविधितानि श्रुतिष्ठाप्यप्रतिमानिर्माणेषाणिवधादिदोषप्रायश्चित्तार्थं दुर्निमित्तोप
 शमनाय घृतेन तिलैर्वीपापभक्ष्यमंत्रे देवमंत्रे च आज्याहुतिं कृत्वा पूजां दत्वा प्रतिमां कुशैरु
 क्षिरमध्वज्याभ्यंगेन देवस्य व्रणभंगं कृत्वा सितपुष्पैः संपूज्य मृदागोमयेन गोमूत्रेण त
 स्मना क्षीरेण पृथक् पृथक् जलांतरितेन स्नपयित्वा न्यर्क्षं स्वस्त्यादिघोषेण ब्रह्मरथादि ॐ
 देवं महामंडपं प्रादक्षिण्येन स्नानमंडपमानयेत् ॥ तत्राचार्यो दक्षिणवेद्यां मण्डपं कर्णोत्तरि
 ति मण्डपसन्नेपाङ्गुलं देवं निवेशयेत् ॥ अथ शिल्पी पूर्वकल्पितं सरत्नं सहिरण्यं सरत्नं स

पञ्चवंकलशं देवस्य पुरस्तात् स्थापयित्वा कुशस्तुलीत्यादिनिमंत्रैः पूर्वोक्तैस्तीर्थान्यावाह्यगीता
 वादित्रनिनादैर्देवं स्नपयेत् ॥ अथ यजमानः शिल्पिवर्गं तित्परिचारकांश्च वस्त्रात्वं कारणाद्यैः
 पूजयित्वा ह्यमध्वमिति तान् बुधात् ॥ अथाचार्यः शंखं दुन्दुभिर्घटानि नादैर्बहिर्निर्गत्य सिद्धा
 र्थं घृतपायसैश्च वक्त्रमिति प्रागादिदिक्कुबलिदत्वा च मयदेवसमीपमागत्य त्रातारमिंदमि
 त्याद्यैर्दशलोकपालमंत्रैर्मंडपांतर्दिक्षुरक्षां विधाय देवस्य पुरतश्चतुरो ब्राह्मणानुपवेश्य
 स्वस्तिवाचयित्वा तेन्यो दक्षिणां दत्वा कर्मसिद्धिमाशास्यते न्यश्चाशिषोः शुहीत्वा देवस्नप
 नमारभेत् ॥ तद्यथा ॥ अग्निर्मूर्ध्नि मृदः पृथग्यत्नेति कथार्यो ॥ तस्मिन् विचरिति गोमूत्रेण जलां
 तरितेन ॥ गंधद्वारा मिति गोमयेन जलांतरितेन ॥ पसद्येति न स्मना ॥ ताडसविचरिति गंध

तोयेना॥ ततः पंचकलशैः पंचदेवतैः स्नपयेत् नमः संभवायेति प्रथमेना॥ हंसः शुचिषदि
 त्ति द्वितीयेना॥ पाते रुद्रशिवेति तृतीयेना॥ विष्णोर राटमिति चतुर्थेना॥ ब्रह्मजगन्मिति पंच
 मेना॥ संस्नाय शतं जीवेति ह्यवहितं चैतपुष्पैः प्रपूज्या भिवस्वेति पीतवस्त्रेणाच्छाद्या॥ ततो द्वि
 तीये वेद्यां नंदं कर्णे निरिति नपासतं निधाय स्तीर्णं बिर्हिरिति प्रागंशं नूकुशा नास्तीर्यते
 च पाशुरवंदेवं प्रणवेन विन्यस्य उत्तराभिमुखो नूत्वा कुंकुमात्केन सूत्रेण लिंगस्य लक्षणं
 सूत्रयित्वा हिरण्यगर्भ इति पूर्वकल्पितं सुवर्णपात्रं ताम्रपात्रं चादाय तत्र मधुघृते कृत्वा ७५
 मधुवाता घृतवतीति मंत्रद्वयेनाभिर्मंत्र्यता न्यां मङ्गलासायां सुवर्णसत्वाकां गृहीत्वा ॥ च
 नमो नगवते उभयं शिवाय हरये नमः ॥ हिरण्यरेतसे विष्णो विम्बरूपाय ते नम इत्यनेन

मंत्रेण लिंगस्य लक्षणमुद्धरेत् ॥ तद्यथा ॥ लक्षणोद्धरणं कुर्यात् लिंगस्य उभयसमाहितः त्रिधा ॥
 वित्तज्यपूजां गंत्य लक्षणं स्याद्विनागिकं रेखात्रयं च कर्तव्यं यवार्धं तिसंमितं ॥ न स्तुवंत कृशंत
 दन्तवक्त्रं चैव वर्जितं ॥ निम्नं यवप्रमाणेन ज्येष्ठलिंगस्य कारयेत् ॥ श्लक्ष्णा ततश्च कर्तव्या सदा
 मध्ये कनीयसी ॥ अष्टभागं ततः कृत्वा त्यक्त्वा नागत्रयं बुधः ॥ लंबयेन्मणिरेखां उपार्धयोरुन
 योः समं ॥ त्र्यासां च पंचभागोर्ध्वं कारयेत् संगमं ततः ॥ तावत्प्रलंबयेद्विद्वान्यावद्भागचतुष्टयं
 ॥ रेखयोः संगमं तद्वत् द्वौ भागौ षष्ठतस्तत्र ॥ लिंगस्य लक्षणोद्धारे ब्रह्मेशानजनां देवानां
 हिणादिषु रेखासु विज्ञेया षट्तिमायुचः ॥ ऊर्ध्वार्धः पद्मपुटयो रक्षोर्दक्षिणवामयोः ॥ क
 माख्यस्नहरी ज्यौतारज्योतिर्महेश्वरः ॥ एवमेतस्मादभ्यासं समासलक्षणं मयेति ॥ स्व

यं न वाणलिंगसरिद्रवलोहरत्नचक्रद्विगानां लक्षणाधारं न कुर्यात् ॥ अथ पूर्वविशंकल्पपरि
 कल्पं प्रतिमाया मुरवंलिंगस्य चनेत्राणि सुवर्णशयानासिकासंनिधौ नेत्रमुखे संलग्ना
 चित्रं देवानामित्यर्धधर्चनत्रिज्योतिरित्याकृष्टेनेति वा अपांगप्रोतयोः नीत्वा ऊर्ध्वा
 धः पद्मपुटपृथक्कृतं कल्पयेत् ॥ ततो नेत्रमध्ये त्रिभागेन कृतं कनीनिकां प्रकल्पयेत्
 ॥ ततो मूर्ध्ना त्रयोवत्तदेवस्य पुरतो न तिष्ठेत् ॥ सुवर्णं दृष्टपायसं दर्शयेत् ॥ शिल्पीशस्त्रेण वे
 र्णामुद्धरेत् ॥ तामाचार्यो मिधुसर्पिभ्यामन्यज्य इमं मे गंगे ईति मंत्रेणान्युक्ष्य पुनर्मृदा
 धैः शिल्पीशस्त्रदोषनिवृत्त्यर्थं स्निपयेत् ॥ अथ प्रतिमा बद्धत्वे पुनस्तत्र पिंडका स्थानमेवा
 चर्चिनां पूर्वोक्तं स्नपनादिकं संहृष्टः प्रतिपुरुषेण निष्ठाद्यनेत्रज्योतिः प्रकृतितेनैव कार

येत् ॥ ततः सुवर्णपात्रं शलाकां स्नानवस्त्राणि च प्रतिमा कर्त्रे शिल्पिने दद्यात् ॥ अथ हि यजमानः
 सहिरण्यांगामाचार्यो दत्त्वा न्यस्यां वेद्यां भद्रासने तिथायाचार्यः कलशेन समुद्रज्येष्ठां देवं
 तिस्रस्तपन इत्थान्यर्च्य ईर्वाहृतान् शिरसि दत्त्वा प्रार्थयेत् ॥ नमस्ते च सुरेशानि प्रकृते विश्वक
 र्माणः प्रजाविता शेषजगदाविज्जन्यं नमो नमः ॥ त्वयी संपूज्य यामी शं नारायणमनामयं ॥
 रहिताशेषदोषैश्च कृद्विपुक्ता सदा न वेति ॥ ततो दक्षिणहस्ते सितोष्णीपिंडं सूत्रनिर्मितं त्व
 र्चावितस्तिमात्रं कौजकं मूलमंत्रेण कनिकद्वित्यनेन वा बार्हस्पत्येन वा बध्नीयात् ॥ सर्वस
 त्वमयं शोतं परंब्रह्म सनातनं ॥ त्वामेवात्मं करिष्यामि त्वं वेद्यां भवते न मईति मंत्रेण चेति
 ॥ अथ करिष्यमाणस्तपने कलशे त्र्यः शेषवारिकलशांतरे धारयित्वा प्रतिमांतरपिंडिका

जातस्त्रपनायशतिपुरुषांतरेमभिदद्यात्ततश्चर्चर्चिकलशैरिदमापशतिप्रयमेन॥आ
 पोदेवारित्तिद्वितीयेन॥इमंमेगंगइतिद्वितीयेनातत्वायामीतिचतुर्थेन॥ततोमृमीतिका
 मष्टपलमादायाग्रिमूर्धेतिमृत्तिकाकलशेनतं॥समुद्रज्येष्ठाइतिसुशोदकेनक्षालयि
 त्वा॥गंधद्वाराभितिसप्तसंमितगोमयकलशेनावरुणकलशोत्तंननमसितिशुशोदके
 नातस्त्रवित्ररितिद्वादशपलगोमूत्रकलशेना॥आपोहिषेतिशुशोदकेना॥प्रसद्येतिमुष्टि
 संमितनमस्कलशोदकेना॥योवनइतिशुशोदकेना॥पयःपृथिव्याभितित्रिपल॥त्रसंमित ८१
 पंचगव्यकुंभेनादेवीरापइतिशुशोदकेना॥आयायस्वेतिषोडशपलहीरकुंभेना॥तस्माच्चरंगमि
 तिशुशोदकेना॥दधिकावाइतिविंशतिपलसंमितदधिकुंभेना॥पुंजानइतिउदकेना॥शुतव

तीतिसप्तपलशुतकुंभेना॥देवस्यत्वेतिजलेना॥मधुवाताइतित्रिपलमंधुकुंभेना॥आपोत्रस्मा
 न्तिजलेना॥आयंगौरितित्रिपलशर्कराकलशेना॥आपोहयडोतीइतिशुशोदकेना॥प्रक्षाल
 ययज्ञायतेतिस्नानतंत्रवस्त्रेणसंमार्ज्यमुगंधतैलेनान्यज्यद्रुपदादिदेवेतियवगोधूमशा
 ल्विविनवमसूरचूर्णेनदेवमुदत्ययातेरुद्रशिवातनुरितिदेवस्यशिरसिसुगंधामलकैय
 ल्लकदर्मानुपमांसीचदत्वामानस्तोकाइतिषतद्विंशतिरितिकलशोदकेनस्नापयित्वा॥अपा
 मसोमेतिपंचामृतेनायंराजावरुणोनुमन्यतीविप्रोयथा॥संतेपयादिस्याथायस्वमर्दितमसो
 मेविशीतोपृथिवीतिशीत्युदकेनश्चानिरुत्तिजि॥अश्वमेसधिष्टवइतिपंचभिःकालयेत्
 गंधद्वाराभितिगंधोदकेना॥यज्ञायतेतिपंचपलवकशायकलशेना॥यात्रोषधीरितिओषधीक

लशेन॥ औषधीः पतिमोदधमिति सितपुष्पसितोदककलशेन॥ शांताष्टयित्रीशांत्युदकेन॥
 याः फलिनीरिति अष्टफलोदककलशेन॥ हिरण्यगर्भेति सुवर्णोदकेन॥ हविष्मतिरिति
 गोशृंगोदकेन॥ धान्यमसीति धान्योदकेन॥ सहस्राक्षेणेति सहस्रधाराकलशेन॥ यादिव्या
 ईति सर्वौषधीर्जलेन॥ नमोस्तु सर्पेभ्य इति पञ्चवोदकेन॥ अष्टौ चरचदिति रत्नोदकेन॥ ईमं
 मेगंगे इति तीर्थोदकेन॥ स्नपयित्वा ष्मिः कुंभैः फलपुष्पमंगलमूलतोयैः पूर्वकल्पितैः समुद्र
 संस्तु कैः स्नपयेत्॥ कयानश्चि ईति क्षीरोदकेन॥ आयायस्वेति क्षीरोदकेन॥ दधिकाया इति ४२
 दध्युदकेन॥ दृतवतीति दृतोदकेन॥ पयःपृथिव्यामिति इक्षुरसोदकेन॥ देववर्हि रिति सु
 रोदकेन॥ स्वादिष्टयेति स्वादुदकेन॥ सरस्वती यो सांगर्भमिति गर्भोदकेन॥ पुनर्दशभिः कलशैः

पञ्चवान्वितैर्लोके पात्वा मिधैः स्नपयेत्॥ आतारमिति कदंबपत्रवकुंभेन॥ त्वन्नो अग्र इति शास्त्र
 मन्त्री पञ्चवकुंभेन॥ सुगन्धुः पंथामिति जंबू पञ्चवेन॥ असु न्वंतमित्यशोकपञ्चवेन॥ तत्वाया
 मीति प्लक्षपञ्चवेन॥ आनो नित्युद्गिरिति चूतपञ्चवेन॥ वयं सोमेति वटपञ्चवेन॥ तमीशानमि
 ति विल्वपञ्चवेन॥ नमोस्तु सर्पेभ्य ईति नागपञ्चवेन॥ ब्रह्मजज्ञानमिति पात्वाशपञ्चवेन॥ नाना
 भेरीशंखं तूर्यकाद्याहनाध्वनिभिः पुण्यस्त्रीमंगलो जीतैर्बलघोषैः शोडश निरष्टमिष्टत्रिभि
 रकेलावामंगलवकुंभेन गंधोदकेन स्नपयित्वा न्यधारितशेषवारिण्यन्यसतिमाद्यं पुरुषेण स्न
 पयित्वा देवं सितवस्त्रेण सुगंधिना परिमृज्य देवलिङ्गमत्रैर्विश्वतश्चक्षुरित्याद्यैश्च सकली
 कृत्य देवमावाहयेत्॥ श्री एहो हि भगवन् विष्णो लोका नुग्रहकारका यत्तु मागंगुहाणो मं वास्तु

देवनमोस्तुते॥ हिरण्यवर्णेति पाद्यमर्घदत्त्वा॥ ततो विनादित्याचमनीयां॥ अंबकमिति चंदनादिना
 दिनाविलिष्या॥ वेदाहमित्युपवीतंदत्त्वा॥ अतिवस्त्रेण परिधाय वेदाहमित्युत्तरीयां॥ इदं विलुपि
 ति प्रपूजयेत्॥ धूरसीति धूपं॥ चंद्रमामनस इति दीपां॥ अन्नपत इति नैवेद्यां॥ आचमनीयंद
 त्वात्तैलपात्रः स्नानवस्त्राशननैवेद्यादिकं शिल्पिने दद्यात्॥ इति देवस्नपन इति विधिः॥
 अथ देवंपुरुषसूक्तेनेस्तुत्वा उत्तिष्ठोतिष्ठेति देवमुत्थाय रथेति छन्निति रथमारोप्य आ
 म्रजेति चतुर्यनिना देन पुरुषसूक्तं न पन्नपुरस्वपासादस्य वा प्रदक्षिणयेन्न रथमार्गा ८३
 बुगामिना कर्मकेटिस्थपतिलोकान् हिरण्यवस्त्रादिनानीराज्यं कृतानुसारेण तत्र क्षिप
 न्नाशनैः शनैः यागमंडपपश्चिमद्वारमानीयोत्तरमौर्ध्वयित्वा कनिकददिति म

जमंत्रेण पुरुषसूक्तेना रुक्तेनेति वा प्रवेशयेत्॥ वेद्याप्यश्चि मन्नागेपीठे पूर्वमुखं देवं निधायार्घ
 पाद्यादिकमन्नपत इति मधुपर्कं कुर्यात्॥ अथ पूर्वापरोत्तरयाम्यास्येषु प्रासादेषु वेदिकाया
 अग्निमरुदीशाननैर्ऋतेषु कोणेषु च उष्णलशविकारात्तु कीर्य वेद्यां शय्यायां सारदारुजं
 पट्टं वा निधाय त उपरित्कृतिकां हित्वा उपधनदयपुक्तां आस्तीर्य सदस्त्रेणाच्छाद्य त उपरि
 स्वस्तिकमक्षतैः कृत्वा कुशान् प्रागशान् पुष्पाणि च विन्यस्य तस्याः पूर्वादिदिक्षु विलुप्य मधुसु
 दनत्रिविक्रमवामनात्स्वनामभिः पूजयेत्॥ अग्रेयादिकोणे श्रीधरं रुषीकेशं पद्मनाभं द
 मोदरं चेति॥ अथ शैवेन्यत्र वा शर्वादिमूर्तिशानिष्ठानमः शंभवायेति प्राक् शिरसं शय्यायां
 निवेशयन्निर्ऋत्कूलपट्टे विचित्रैः कर्पासैर्वाच्छाद्य देवस्य शिरोदिशे भूमौ सवस्त्रकोचननिष्ठाक

लशमापोदेविरिति आपोऽस्मनिति च प्रतिष्ठाप्यायस्वेति मधुसर्पिन्यां देवमन्यन्वयाते रुद्रे
 तितैव सर्पपैरुपलिप्य गंधपुष्पाद्यैरन्यर्च्य बृहस्पतेः परीतिसितं प्रतिसरंदद्यात् ॥ अत्रावस
 रे देवस्य दक्षिणोपाणौ पूर्वनिर्मितं बृहस्पतेः परिदीरिति मंत्रेण कंकणबध्नीयात् ॥ दित्येके ॥
 ततो विश्वतश्चक्षुरिति देवस्य पादनाभिवक्षः शिरः स्वायं मनः ॥ ततः इन्द्रं तैत्तं ददात्विति द
 क्षिणपार्श्वे च धारणं ॥ वातो वामनो वा इति यजन्तं ॥ त्रीणि पदेति चरणशोते पादके ॥ पार्श्वयोः
 शान्तिकुंभौ ॥ भोजनासनासनदर्पणाघंटादिकं न च भोज्यमनपानं घृतमधुगृहोपस्करजातं ८४
 च अतित्वा सुसुरानो नुम इति देवस्य पुरतः परिकल्पयेत् ॥ अथ भस्मदर्भतिलैर्देवसमं ताव
 ररुणार्थं प्राकारत्रयं कृत्वा मंडपाद्वहिर्गत्वा प्रतिदिशं लोकपालेभ्यो गंधादिपूर्वकं बलिंदद्यात्

नृतेन्यश्च त्र्यंबकमिति ॥ अथ मंत्रेणैव बलिदानाय मंत्रांतरं यथा ॥ पूर्वदिग्वासिभ्यो दिक्ष्यति
 दिग्भूताधिपतिदिग्मुद्दिग्नादिकक्षेत्रपालेभ्यो नम इत्येवं प्रतिदिशं बलिंदत्वा च मयशया
 स्थिते देवे होमं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ उपराय विष्वात्मने नमस्वाहेति वैष्णवे ॥ अन्यदेवतायां गेपरा
 यशिवात्मने स्वाहेत्येव मूहः कर्तव्यः ॥ अनेन मंत्रेणाष्टोत्तरसहस्रशतमष्टाविंशतिरष्टौ वाति
 तैर्यवैवा प्रत्येकमाहुती कृत्वा प्रतिमायां न्यासानामेत् ॥ तद्यथा ॥ अषादयोः ॥ ऊरुदये ॥ मलला
 टे ॥ इति षण्च न्यासः ॥ नृपादयोः ॥ भुवः ॥ रुदये ॥ स्वः ॥ खलाटे ॥ इति च ऋती न्यासः ॥ अ
 तालुके ॥ अमुरे ॥ इदक्षिणनेत्रे ॥ इवामे ॥ उदक्षिणश्रवणे ॥ ऊवामे ॥ रुदक्षिणभुजे ॥ रु
 वामे ॥ रुदक्षिणनासापुटे ॥ ध्रुवामे ॥ एऊर्ध्वदशनेषु ॥ ऐधोदशनेषु ॥ औऊर्ध्वे ॥ औत्र

अधरोऽंललाटेः॥ अजिफायां॥ यत्तच्चिरचक्षुषोः॥ खनासिकायां॥ वदशनेषु॥ शश्रोत्रयोः॥
 पउदरोऽसकटिदेशे॥ हृदये॥ क्षनात्प्यां॥ ललिंगे॥ पफवनमदक्षिणबाहौ॥ तथदधनवामे
 ठडडणदक्षिणजंघायां॥ चञ्चजञ्जवा मायां॥ करवगघङ्गसर्वगुलीषु॥ इतिमातृकान्यासः
 ॥ ॥ आदित्याय नमः॥ चंद्राय नमः॥ नेत्रयोः॥ अंगारकाय नमः॥ उरसि॥ बुधाय नमः॥ रक्तंधो॥ ह
 हस्पते नमः॥ जिफायां॥ शुक्राय नमः॥ लिंगे॥ शनैश्चराय नमोऽललाटे॥ राहवे नमः॥ पादयोः॥
 केतुन्योनमः॥ केशेषु॥ रोहिणीन्योनमः॥ हृदये॥ मृगशिरसे नमः॥ शिरसि॥ आर्द्रायै नमः॥ केशे ८५
 षु॥ पुनर्वसवे नमः॥ ललाटे॥ पुष्याय नमोऽमुखे॥ आश्लेषान्योनमः॥ नासायां॥ मघान्योनमः॥ दश
 नेषु॥ पूर्वाफाल्गुनीन्योनमोऽदक्षिणश्रोत्रे॥ उत्तरफाल्गुनीन्योनमोऽवामे॥ हस्त्याय नमोऽहस्त

योः॥ चित्राय नमोऽदक्षिणकुजे॥ स्वात्ये नमोऽवामे॥ विशाखाय नमः॥ अनुराधाय नमः॥ स्तनयोः॥
 ज्येष्ठाय नमोऽदक्षिणकुक्षौ॥ मूलाय नमोऽवामकुक्षौ॥ पूर्वाषाढाय नमः॥ कटिपार्श्वयोः॥ उत्त
 राषाढाय नमोऽलिंगे॥ श्रवणधनिष्ठान्यां नमोऽदृषणयोः॥ शतभिषग्न्योनमोऽनेत्रे॥ पूर्वाभाद्रपदा
 उत्तराभाद्रपदान्योनमोऽर्जुनोः॥ रेवती॥ अश्विनीन्योनमः॥ जंघयोः॥ नरणीकृतिकान्योनमः॥ पाद
 योः॥ क्रवाय नमोऽनाभ्यां॥ मृगशिरसे नमः॥ कंठे॥ मातृमंडलाय नमः॥ कटिदेशे॥ विष्णुपदेन्यो
 नमः॥ पादयोः॥ नागरीयै नमः॥ अंगवीथ्यै नमः॥ वनमालायां॥ ताराय नमः॥ रोमकपेषु॥ अ
 गस्त्याय नमः॥ कोस्तने॥ ॥ इतिग्रहादिन्यासः॥ ॥ वैशाखाय नमः॥ शिरसि॥ वैशाखाय नमोऽमुखे॥ ज्ये
 ष्ठाय नमोऽहृदये॥ आषाढाय नमः॥ श्रवणाय नमः॥ स्तनयोः॥ भाद्रपदाय नमोऽदरो॥ आश्विना

यनमकङ्क्षुः॥ कार्तिकायनमः मार्गशीर्षायनमः कुरुदये॥ पौषायनमः माघायनमः ज्येष्ठायनमः फाल्गु
 नायनमः पादयोः॥ संवत्सरायनमः परिवत्सरायनमः ईशवत्सरायनमः॥ अनुवत्सरायनमः॥
 इति दक्षिणाद्येषु बाहुषु॥ पर्वेभ्योनमः संधिषु॥ रुच्येभ्योनमः सिंहेषु॥ अहोरात्रेभ्योनमोऽस्ति
 षु॥ क्षणायनमः क्षणायनमः कलायनमः शोभकपेषु॥ कृतायनमो मुखे॥ वेतायनमो कुरुदये
 क्षपरायनमो नितंबे॥ कलियुगायनमः पादयोः॥ मन्वंतरेभ्योनमः बाह्वोः॥ परायनमः परार्धे
 नमोज्येष्ठयोः॥ महाकात्यायनमः शरीरे॥ उदगनायनमः उदक्षिणायनायनमः पादयोः॥ विलु ८६
 वतेनमः इति सर्वांगुलीषु॥ इति कालन्यासः॥ बाललणानमो मुखे॥ हविषायनमो बाह्वोः॥ वैश्या
 यनमो ऊर्वोः॥ शूद्रायनमः पादयोः॥ शंकरजेनमः पादयोः॥ अनुलोमजेनमः सर्वांगि संधिषु

गोभ्योनमो मुखे॥ अजाभ्योनमः अविकाभ्योनमः हस्तयोः॥ ग्राम्यपशुभ्योनमः॥ आरण्यपशु
 भ्योनमः ऊर्वोः॥ इति वर्णन्यासः॥ मेघेभ्योनमः केशेषु॥ अग्नेभ्योनमो रोमसु॥ नदिभ्योनमः स
 र्वगात्रेषु॥ समुद्रेभ्योनमः कुक्षिदेशे॥ इति तोयन्यासः॥ रुग्णवेदायनमः शिरसि॥ यत्तुर्वेदायनमो
 दक्षिणभुजे॥ सामवेदायनमो वामे॥ षवेपिनिषङ्ग्योनमो कुरुदये॥ इति हासपुराणेभ्योनमोज्ये
 ष्ठयोः॥ अथ सर्वांगिरसेभ्योनमो नाभौ॥ कल्पखेत्रेभ्योनमो धातौ दयोः॥ व्याकरणायनमो वक्त्रे॥ तर्क
 भ्योनमः कंठे॥ मिमांसायैशानिरुक्तायै नमो कुरुदि॥ छंदःशास्त्रेभ्योनमः ज्योतिःशास्त्रेभ्योनमो
 नेत्रयोः॥ गीतशास्त्रेभ्योनमो मूढतशास्त्रेभ्योनमः श्रोत्रयोः॥ आयुर्वेदायनमो दक्षिणभुजे॥ धनुर्वेदा
 यनमो दक्षिणभुजे॥ योगशास्त्रेभ्योनमो निम्नैः कुरुदये॥ नीतिशास्त्रेभ्योनमः पादयोः॥ वश्य

तं त्रायनमः उष्टयोः ॥ इति विद्यान्यासः ॥ दिवेनमो मूर्द्धि ॥ सूर्यलोकायनमः चंद्रलोकायनमः ॥ ने
 त्रयोः ॥ अनिललोकायनमो ध्राणे ॥ योमूनमो नान्या ॥ समुद्रेन्योनमः यस्मिदेशे ॥ पृथिव्येनमः पा
 दयोः ॥ इति वैराज्यासः ॥ हिरण्यगर्भायनमः शिरसि ॥ रुक्मायनमः केशेषु ॥ रुद्रायनमो ललाटे ॥ य
 मायनमो मूलाकुश्यां ॥ अश्विन्यां नमः कर्णयोः ॥ वैश्वानरायनमो मुखे ॥ मरुद्भ्योनमो ध्राणे ॥ वसु
 भ्योनमः कंठे ॥ रुद्रेभ्योनमो दंतेषु ॥ सरस्वत्येनमो जिह्वायां ॥ ईशायनमो दक्षिणनुजे ॥ बलयेनमो
 वामे ॥ प्रजापत्यायनमो दक्षिणस्तने ॥ विश्वकर्माणेनमो वामस्तने ॥ नारदायनमो दक्षिणकुक्षौ ॥
 अनंतादिभ्योनगेभ्योनमो वामकुक्षौ ॥ वरुणायनमो हस्तयोः ॥ मित्रायनमो पादयोः ॥ विश्वेभ्यो
 देवेभ्योनमः ऊरुमध्ये ॥ पित्र्येभ्योनमः जानुदेशे ॥ यक्षेभ्योनमो जंघयोः ॥ राक्षसेभ्योनमो गुह्ययोः

पिशाचेभ्योनमः असुरेभ्योनमः पादयोः ॥ वसुभ्योनमः पादो गुह्येषु ॥ विद्याधरेभ्योनमः पादयोः
 ग्रहेभ्योनमः पादतलयोः ॥ गुरुभ्योनमो गुह्येषु ॥ पूतनादिभ्योनमो नखे ॥ गंधर्वेभ्योनमः श्रोत्र
 योः ॥ कार्तिकेयायनमो जंघयोः ॥ शायनमः कटिपार्श्वयोः ॥ इति देवयोन्यासः ॥ मत्स्यायनमो
 मूर्द्धिकुमार्यायनमः पादयोः ॥ वराहायनमो जंघयोः ॥ नरसिंहायनमो ललाटे ॥ वामनाय
 नमो मुखे ॥ पराशुरामायनमो रुद्रि ॥ रामायनमो बाहुषु ॥ रुक्मायनमो नान्या ॥ बुधाय
 नमो बुधौ ॥ कल्किनेनमो जानुदेशे ॥ केशवायनमः शिरसि ॥ नारायणायनमो मुखे ॥ मा
 धवायनमो ग्रीवायां ॥ गोविंदायनमो बाह्वोः ॥ विष्णवेनमो रुद्रे ॥ मधुसूदनायनमः पृष्ठे
 ॥ विविक्रमायनमः कक्षां ॥ वामनायनमो जठरे ॥ श्रीधरायनमः रुद्रकेशायनमो जंघयोः

पद्मनाभाय नमो गुल्फयोः॥ दामोदराय नमः पादयोः॥ इति मूर्तिन्यासः॥ अश्वमेधाय नमो मू
 र्द्धि॥ नरमेधाय नमो ललाटे॥ राजसुयाय नमो मुखे॥ गोसवाय नमः कंठे॥ दादशाहाय नमो
 रुदि॥ अहीनेन्योनमो नानौ॥ सर्वजितेन्योनमो कङ्कां॥ सर्वमेधाय नमो वामकङ्कां॥ अग्नि
 शोमाय नमो लिङ्गे॥ अतिरात्राय नमो वृषणयोः॥ अश्वीर्यामाय नमः ऊर्वी॥ षोडशनेनमो
 जानुनो॥ उक्थ्याय नमो दक्षिणजंघायां॥ वाजपेयाय नमो वामजंघायां॥ अत्यग्निष्टो
 माय नमो दक्षिणबाह्वे॥ चातुर्मास्येन्योनमो वामे॥ सौत्रामण्येनमो हस्तेषु॥ पश्चिष्टेनमो
 गुलिषु॥ दशयिनमः पौर्णमासाय नमः नेत्रयोः॥ सर्वेष्टिन्योनमो रोमकपेषु॥ स्वाहाकारा
 य नमः वक्षःपट्टकाराय नमः स्तनयोः॥ पंचमहायज्ञेन्योनमः पदांगुलीषु॥ आहवनीयाय न

मो मुखे॥ दक्षिणाग्रयेनमो नानौ॥ गार्हपत्याय नमो नानौ॥ वेद्येनम उदरे॥ प्रवर्ग्याय नमो
 ऋषणेषु॥ सवनेन्योनमः पादयोः॥ इध्मेन्योनमो बाहुषु॥ दर्जेन्योनमः केशेषु॥ इति क
 तुन्यासः॥ अमृतमंत्रन्यासः॥ आयुधन्यासः॥ शक्तिन्यासः॥ अंगन्यासः॥ इति साधार
 णः॥ सर्वत्र ते च वै नमः अधिकृत्योच्यंते॥ तद्यथा॥ धर्म्याय नमो मूर्द्धि॥ तानाय नमो रुदि॥ वैराग्या
 य नमो गुह्ये॥ ऐश्वर्याय नमः पादयोः॥ षड्राय नमः शिरसि॥ शाङ्ग्याय नमो मस्तके॥ मुशलाय न
 मो दक्षिणानुजे॥ हलाय नमो वामे॥ चक्राय नमो नान्यां॥ जडरेष्टे च॥ शंखाय नमो लिङ्गे
 वृषणे च॥ गदायै नमो जंघयोः॥ जानुनोश्च पद्मायै नमो गुल्फयोश्च॥ पादयोश्च॥ इत्यायुध
 न्यासः॥ लक्ष्मणेनमो ललाटे॥ सरस्वत्येनमो मुखे॥ रत्येनमो गुह्ये॥ प्रीत्येनमः कंठे॥ कीर्त्येन

मोदिह्यु॥ शोतै नमो रुदये॥ उष्ट्रै नमो जठरे॥ पुष्ट्रै नमः सर्वत्र॥ इति शक्तिन्यासः॥ मूत्रमंत्रस्य
 रुदये रुदये॥ शिरः शिरसि॥ शिरव शिरवायां॥ कवचं सर्वत्र॥ नेत्रयो नेत्रं॥ करयोरस्त्रं॥ दक्षिण
 वामस्तनयोः॥ शिवत्साय नमः॥ उरसि कौस्तुभाय नमः॥ कंठे देवनामायै नमः॥ इत्यंगन्या
 सः॥ उपादये॥ नजानुनोः॥ मोगुह्ये॥ ननान्यां॥ गुरुदये॥ वंकंठे॥ तं मुखे॥ वानेत्रयोः॥ मुंल
 लाटे॥ दै शिरसि॥ वां दक्षिण पाश्वी॥ यं उदरे॥ इति दशहरन्यासः॥ इति चत्वारो न्यासश्च
 यप्रतिमाया जीवत्यासः॥ तत्र नानैरधस्तानां दाधारस्थानादाकुंचन प्रकारेण नामिचक्रं दृष्टं
 तेजश्चानीय तत्तेजो रुत्पन्ना नीय रुत्पन्ना त्वंचतन्मात्ररूपे तं ऐश्वर्यादिगुणयुक्तं स्फुरद्
 शिम्बं काशमूर्ध्ववक्त्रयनेन देवस्वदेहध्यानेन वामनाङ्गुलिः सार्यबलरंध्रेण प्रतिमा

शोप्रविशच्चिंतयेत्॥ तत्र त्र्यंशं किंचित्स्थिरं कृत्वा घटिकाधारमानयेत्॥ तत्र स्थिरीकृत्य
 तस्मात्तेजसी चक्षुरादीनि बुद्धिं द्रियाणि वागादीनि कर्मेन्द्रियाणि नमः सहितानि यथास्थानं
 नं प्रविशंति चिंतयेत्॥ पादांगुष्ठानि नासिकांतं पाणं निवेशयेत्॥ पाश्चादिघटिकांतं म
 पानं॥ शरीरे व्यापकत्वेन व्यापेत्॥ नाभौ रुदये शमानं॥ सुषुम्णा बलरंध्रेण उदानं॥ रुत्प
 न्नेदलाष्टकं॥ तन्मध्ये कर्माकायां व्यापिने पुरुषं प्रणवेत् नमः॥ उमं जीवात्मने नमः
 उमं प्राणात्मने नमः॥ शरीरे व्यापकं नमः॥ उमं बुद्ध्यात्मने नमः॥ उमं अहंकारात्मने न
 मः॥ उमं मनोः आत्मने नमः॥ रुदये॥ उमं शब्दतन्मात्रात्मने नमः॥ शिरसि॥ उमं स्पर्शतन्मा
 त्रात्मने नमः॥ उमं रूपतन्मात्रात्मने नमः॥ रुदये॥ उमं रसतन्मात्रात्मने नमः॥ उमं हस्त

योः॥ अतिगंधतत्मात्मानेन नमः पादयोः॥ अलं श्रोत्रात्मानेन नमः श्रोत्रयोः॥ अहं त्वगात्मानेन
 नमस्तु चि॥ अहं चक्षुरात्मानेन नमः चक्षुषोः॥ अहं जिह्वात्मानेन नमो जिह्वायोः॥ अहं प्राणात्माने
 नमो प्राणोः॥ अहं वागात्मानेन नमो वाची॥ अहं पाण्यात्मानेन नमः पाणोः॥ अहं पादात्मानेन नमः पा
 दयोः॥ अहं पाद्यात्मानेन नमः पायोः॥ अहं उपस्थात्मानेन नमः उपस्थे॥ अहं पृथिव्यात्मानेन नमः
 पादयोः॥ अहं अपात्मानेन नमः वस्तौ॥ अहं तेज आत्मानेन नमो रुदये॥ अहं प्राणात्मानेन नमो
 प्राणोः॥ अहं आकाशात्मानेन नमः शिरसि॥ अहं पुंडरीकाय नमो रुदये॥ अहं सूर्यात्मानेन नमो
 रुतुंडरीक मध्ये॥ अहं सोमाय नमस्तन्मध्ये॥ अहं वज्रात्मानेन नमस्तन्मध्ये॥ ततो वं बीजं स्वामि
 मतमृत्युस्त्रिमं त्रेण संयोज्यं॥ अहं पुरुषात्मानेन नमश्चिपुरुषभावनियध्यात्वा॥ अहं पंपराय स

वात्मानेन नमश्चि सर्वसाक्षिणं भावयित्वा॥ अहं सर्वात्मानेन नमश्चि सर्वतो मुखं॥ अहं अनुय
 हात्मानेन नमश्चि त्यनुयहकारकं॥ अहं सर्वसंस्तुत्यात्मानेन नमश्चि सर्वसंस्तुतिकारकं॥ अहं स
 र्वसंहरणात्मानेन नमश्चि सर्वसंहरात्मकं॥ अहं कोपात्मानेन नमश्चि सर्वसंयमकारकं
 क्रमेण ध्यात्वा सेश्वरं तत्त्वत्रयन्यासः कर्तव्यः॥ तद्यथा॥ अहं आत्मतत्त्वाय नमः॥ अहं आत्मत
 त्वाधिपतये ब्रह्मणे नमः पादयोः॥ अहं विद्यातत्त्वाय नमः विद्यातत्त्वाधिपतये विह्वले नमः रु
 दये॥ अहं शिवतत्त्वाय नमः शिवतत्त्वाधिपतये रुद्राय नमः शिरसि॥ इति त्रितत्त्वन्यासः॥
 पृथिवीतत्त्वाय नमः पादयोः॥ अपस्तत्त्वाय नमो वस्तौ॥ तेजस्तत्त्वाय नमो रुदये॥ वायुस्त
 त्वाय नमो प्राणोः॥ आकाशतत्त्वाय नमः गंधतत्त्वाय नमः पादयोः॥ रसतत्त्वाय नमो वस्तौ

रूपतत्त्वाय नमो रुदये ॥ स्पर्शतत्त्वाय नमस्त्वचि ॥ शब्दतत्त्वाय नमः शिरसि ॥ घ्राणतत्त्वाय नमो घ्राणे ॥ जिह्वातत्त्वाय नमो जिह्वायां ॥ चक्षुतत्त्वाय नमः चक्षुषोः ॥ त्वक्तत्त्वाय नमो त्वक् ॥ रूपतत्त्वाय नमो रुदये ॥ स्पर्शतत्त्वाय नमस्त्वचि ॥ शब्दतत्त्वाय नमः शिरसि ॥ घ्राणतत्त्वाय नमो घ्राणे ॥ जिह्वातत्त्वाय नमो जिह्वायां ॥ चक्षुतत्त्वाय नमः चक्षुषोः ॥ त्वक्तत्त्वाय नमो त्वक् ॥ वायनमश्च कर्मणि ॥ श्रोत्रतत्त्वाय नमः कर्णयोः ॥ पायुतत्त्वाय नमो पादयोः ॥ उपस्थतत्त्वाय नमः उपस्थे ॥ हस्ततत्त्वाय नमो हस्तयोः ॥ पादतत्त्वाय नमः पादयोः ॥ वाक्तत्त्वाय नमो वाची ॥ मनस्तत्त्वाय नमो रुदि ॥ बुधितत्त्वाय नमः ॥ अहंकारतत्त्वाय नमः ॥ सत्त्वाय नमः ॥ रजसे नमः ॥ तमसे नमः ॥ पुरुषतत्त्वाय नमः रुदये ॥ रागतत्त्वाय नमः ॥ विद्यातत्त्वा

यनमः ॥ कलातत्त्वाय नमः ॥ कालतत्त्वाय नमः ॥ मायातत्त्वाय नमः ॥ ईश्वरतत्त्वाय नमः ॥ शदाशि
वतत्त्वाय नमः ॥ शक्तितत्त्वाय नमः ॥ शिवतत्त्वाय नमः ॥ इति षोडश न्यासः ॥ अथ गायत्री न्यासः ॥
सूर्यस्य तपादांगुष्ठयोः ॥ सगुल्फयोः ॥ विजंघयोः ॥ उज्जानुनोः ॥ र्वज्ज्वोः ॥ रेगुहो ॥ णिष्ठपणयोः
यंकटिदेशे ॥ मनोमौ ॥ गोजिठरो ॥ देस्तनयोः ॥ वरुदये ॥ स्यकंठो ॥ धीवदने ॥ मतालुमध्ये ॥ हिना
सिकाये ॥ धीचक्षुषोः ॥ योन्ममध्ये ॥ योवलाटे ॥ नः पूर्वदिशि ॥ पदक्षिण दिशि ॥ चोपश्चिमदि
शि ॥ दउत्तरदिशि ॥ यामुद्रि ॥ त्सर्वत्र ॥ तस्मिन् विज्जु रुदये ॥ वरेण्यं शिरसि ॥ नगो देवशिखा
यां ॥ स्थधीमहीकवचे ॥ धियो यो नः नेत्रयोः ॥ प्रचोदयात् ॥ अस्त्रे ॥ इति गायत्री न्यासः ॥ अथ मं
त्र न्यासः ॥ अग्निमील इति पादयोः ॥ ईषेत्वेति मन्त्रो गुल्फयोः ॥ अग्न आया हीति जंघयोः

सत्रा ॥ अन्नः संकृत इति रुदये ॥ वेदाहमिति शिरसि ॥ पञ्चापतिरिति शिखायां ॥ यो देवेन्यद्र
 तिकवचे ॥ रुचं बालं इति नेत्रयोः ॥ श्रीश्चत इति त्रये ॥ इत्युत्तरनारायणन्यासत्रयं ॥ अथ शिव
 स्पष्टं च ब्रह्मन्यासत्रयं ॥ तद्यथा ॥ अंगुष्ठयोरीशानंतर्जन्योस्तत्पुरुषं ॥ मध्यमयोरघोरं ॥ अनामि
 कयोर्वामदेवं ॥ कनिष्ठयोः सद्योजातं ॥ ततः कनिष्ठयोः रुदयं ॥ अनामिकयोः शिरःसि ॥
 मध्यमयोः शिखा ॥ तर्जन्योः कवचं ॥ अंगुष्ठयो रस्त्रं विन्यस्य परेण तेजसा संयोज्य कवचेना
 वगुंघ्य सर्वकर्मसु नियोजयेत् ॥ सर्वत्राचमनं ॥ अनेन विधिना देवस्य करं न्यासं विधाय विं
 गमुद्रां बध्ना ॥ उद्देशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वकृतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा
 शिवो मे अस्तु सदा शिवो इति उद्देशानमुद्दिं बध्ना ॥ अंगुल्यये रुद्रमुद्रायामुद्दिं ॥ उत तत्पुरुषाय

१३

विष्णुहेमहादेवाय धीमहि ॥ तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ तथैव तत्पुरुषं तर्जन्यंगुष्ठयोगात्तत्पुरुषं मु
 खे ॥ अघोरे न्योऽथ घोरे न्योऽघोरघोरतरे न्यः ॥ सर्वे न्यः सर्वसर्वे न्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपे न्यः इति
 मध्यमांगुष्ठयोगेन रुद्रघोरं ॥ उद्देशानमदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः ॥ श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः ॥ कात्या
 यनमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः ॥ सर्वभूत
 दमनाय नमो मनोन्मनौ नमः ॥ इति अंगुष्ठानामिकायोगेन वामदेवं गुह्यं ॥ उद्देशं सद्योजातं
 प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः ॥ नवे नवेनाति नवे नवस्वमां नवोद्भवाय नमः ॥ इति क
 निष्ठांगुष्ठयोगेन पादावारन्यमस्तकांतं यावत् शरीरे व्यापकत्वेन मूर्तिं कृतं सद्योजातमिति
 ब्रह्मनंग्या विन्यस्य ऊर्ध्वपूर्वदिशि ह्योत्तरपश्चिमवक्त्रेषु वक्त्रं मग्न्या ततो नमः कला न्यंग्या ई

शानः सर्वविद्यानां नम इति शशिनी मूर्द्धि ॥ ईश्वरः सर्वभूतानां बलाधिपति नम इति पूर्वमूर्द्धि ॥
 इति कल्पितं चंद्रोर्बल्लणोधिपतिर्बल्लानम इति ईष्टां दक्षिणमूर्द्धि ॥ शिवो मे अस्तु नम इति
 मरीचिं उत्तरमूर्द्धि ॥ सदाशिवो नम इति ज्वालिनी पश्चिममूर्द्धि ॥ एवमीशानस्य कलापे चकं
 ॥ तत्पुरुषाय विष्णवे नम इति शान्तिं पूर्ववक्त्रे ॥ महादेयधीमहीति विद्यां दक्षिणवक्त्रे ॥ तन्नोरु
 इति प्रतिष्ठा मुत्तरवक्त्रे ॥ प्रचोदयादिति निवृत्तिं पश्चिमवक्त्रे ॥ इति तत्पुरुषकलाश्चतस्रः
 अथोरेन्यो नम इति तमां रुदये ॥ अथ घोरन्यो नम इति मोहायैयी वायां ॥ घोरह मायै स्कंधयोः ॥
 घोरतरेन्यो रुद्रायै नानौ ॥ सर्वेभ्यः निपायै कुक्षौ ॥ सर्वसंवेभ्यो मायायेष्टे ॥ इत्येघोरकलाष्टकं
 ॥ वामदेवाय नम इति जगुस्ये ॥ ज्येष्ठाय नम इति रक्षां लिंगे ॥ अष्टाय नम इति रतिं दक्षिणे रा

॥ ४

रुद्राय नम इति पाल्यां वामोरौ ॥ कालाय नम इति कामां दक्षिणजानुनी ॥ कलर्वीकरणाय नम इति
 संजीविन्यै वामजानौ ॥ बल्लवे करण्यै प्रियायै दक्षिणजंघायां ॥ बलाय बुधै वामजंघायां ॥ बल्लभा
 यायै दक्षिणस्फिजि ॥ प्रमथनाय धात्री वामस्फिजि ॥ सर्वभूतदमनाय नम इति भ्रामणी कक्षां ॥ म
 नोनम इति शोषणी दक्षिणपार्श्वे ॥ उन्मनाय नम इति ज्वरं वामपार्श्वे ॥ इति त्रयोदशकलाश्चतस्रः
 जातं प्रपद्यामि नम इति सिद्धिं दक्षिणपादे ॥ सद्योजाताय वै नम इति वामपादे ॥ भवेनम इति दितिं
 दक्षिणपादे ॥ अभवेनम इति लक्ष्मीं वामपादे ॥ नातिभवेनम इति मेघां नासायां ॥ नवस्वमां न
 म इति कांतिं शिरसि ॥ भवनम इति स्वधां दक्षिणबाहौ ॥ उद्वाय नम इति प्रभां वामबाहौ ॥ ॥
 इति सद्योजातकलाष्टकं ॥ इति स्वस्वमुद्रया शशिन्या द्यष्टत्रिंशत्कलान्यासं विधाय विद्यादे

बहंसं संपाद्य हंसं सेति रुद्रया दिव्या सः कायः ॥ अथ नृसिंहे ॥ उच्चसिंह उग्ररूपज्वलप्रज्वलप्रज्वल
 स्वाहा इति मंत्रः ॥ नारसिंहीयदा स्वाया त्वधिवास्या निशामगा ॥ कृत्रिमं वायसा चादा पशुं दत्वा बलिं
 हरेत् ॥ एवं न्यासं कृत्वा निशामावाहयेत् ॥ परमेष्ठिनं नमस्कृत्य निशामावाहयाम्यहं ॥ मोहिनी स
 वृक्षानां मनोविग्रमकारिणी ॥ विरूपाक्षेशिवेशांते आगच्छ त्वंच मोहिनि ॥ वासुदेवहिते कृष्णे
 कृष्णो वरविनृषितो ॥ आगच्छ सहसा जसं सुसंसारमोहनि ॥ सुषुप्स्व संहरे देविकुमार्यैकांत
 मानसो ॥ अमनिष्ठा सबाह्वं बे आगच्छ नु वने शरित्तमः सत्वरजोपेते आगच्छ त्वरचारिणि ॥ म
 नोबुद्धिरहंकारसंहारस्त्वं सूरस्वति ॥ शब्दस्पर्शश्च रूपं चरमो गंधश्च पंचमा ॥ आगच्छ गुरुसंहि
 ष्य मोहपाशनिबधिनि ॥ भवस्योत्पत्तिहेतुभ्यै स्त्वं यावदा नूतसंस्तवं ॥ भुक् कल्यांतसंध्यया वस

७५

सेत्वं चराचरो भोगिशयासु सुस्य वासुदेवस्य शासने ॥ त्वं प्रतिष्ठासि वै देवि मुनियो निसमुच्चिते
 पिठे देवमनुष्याणां सयक्षोरगरहसां ॥ पशुपतिमृगाणां च योगमायविवधिनी ॥ वससे सर्वस
 त्वेषु माते ॥ वहतकारिणी ॥ राहिसधिसिद्धिस्तुतिं च त्वं न्यं स्थानगोचरो ॥ विशनासापुटे देविकं
 वेचोत्कंठिता विशा ॥ प्रतिभा वयमां सर्वमावदेविसुंदरी ॥ ईदमर्धमया दत्तं पूजेयं प्रतिगृह्यतां
 उपप्रागादिति मंत्रो यंत स्याः पूजाविधेः स्मृताः ॥ निशकलशे निशो पूजयित्वा लोकपालमावृहे
 देवं ॥ वपालकृतेभ्यो बलिंदत्वा स्थाप्यं मंडले पूजयेत् ॥ बिलुश्चेत्तदा दशारे चक्रो ॥ तन्मध्येष्टदले चक्रे मूल
 मंत्रेण देवं निवेशयेत् ॥ उच्चं रुद्राय नम इति कर्त्तव्यं कार्या मध्ये रुद्रं पूजयेत् ॥ बिलुवेनम इति
 शिरःपूर्वपत्रे ॥ ध्वलण्याय नम इति शिरवायोदहिणे ॥ ध्रुवाय नमः कवचं पश्चिमे ॥ चक्रिणे नमः फट्

अस्त्रमुत्तरोशनवायनमर्शतिगायत्रीमाग्नेये॥विजयायनमःसावित्रीमीशानदले ज्योतिरूपायन
 मोनैर्ऋत्ये॥चक्रिरूपायनमःपिंगलास्त्रवायवे॥इतिगर्भविरणं॥॥आरासुपूर्वादिक्कमेणकेश
 वाद्याद्वादशमूर्तिपूजयेत्॥इतिद्वितीयावरणं॥आगादितःषड्वायनमःआगादयैनमः॥चकार्यैषां
 स्वायनमः॥एन्नायनमः॥हजायनमः॥मुशलायनमः॥शङ्खायनमःइतिचुतीयावरणं॥एतैरेवमैवैवि
 न्यस्यगंधादिनापूजनां॥अथमूर्त्तेशःशैववैष्णवादेरन्यत्रेचा॥पृथिवीमूर्त्तयेनमः॥पृथिवीमूर्त्तधी
 पतयेश्वरीयनमः॥अग्निमूर्त्तयेनमः॥अग्निमूर्त्तधिपतयेपशुपतयेनमः॥यजमानमूर्त्तयेनमः॥य
 जमानमूर्त्तधिपतयेमहादेवायनमः॥खमूर्त्तयेनमः॥खमूर्त्तधिपतयेनीमायनमः॥इतिमूर्त्तीमू
 र्तिपांश्चसंपूजयेत्॥॥अथवैष्णवेपंचैवमूर्त्तयेइतिचेत्तदाआगादिमध्योत्तंपृथिवीमूर्त्तयेनमः॥पृ

६६

थिवीमूर्त्तधिपतयेवासुदेवायनमः॥जलमूर्त्तयेनमः॥जलमूर्त्तधिपतयेशंकर्षणायनमः॥अग्नि
 मूर्त्तयेनमः॥अग्निमूर्त्तधिपतयेपद्भुम्नायनमः॥वायुमूर्त्तयेनमः॥वायुमूर्त्तधिपतयेअनिरुद्रायनमः
 खमूर्त्तयेनमः॥खमूर्त्तधिपतयेनाभरायणायनमः॥शैवपंचमूर्त्तिपद्मेमूर्त्तिपाबलविल्लुरुद्रेश्वरस
 दाशिवा॥लोकपालास्तुसर्वत्रपूजनीया॥एवंमंडलेपूजांनिर्वर्त्यआचार्यकुंडांतिकमागत्यहिरण्य
 गर्भइतिमंत्रेणयथाक्रमंपलाशोडुंबराश्वत्यअपामार्गशमीसमिधांपत्येकंद्वादशसहस्राणिषट्
 सहस्राणित्रीण्यष्टसहस्रंअष्टशतंवासंस्थाप्यशान्तिकैःपौष्टिकैर्मंत्रैर्यथाविनागंजुहुयाद्वाचा
 यैःऋत्विक्स्तहितोवा॥शन्नोवात॥शन्नश्वायी॥शन्नोदेवीरितिशान्तिकामंत्रैःपुष्टिर्नरएवावा
 यस्फोनत्रा॥अंबकमितिबौष्टिका॥॥अथपूर्वकुंडेअग्निमीलशतिपलाशसमिधामष्टसहस्रमष्ट

सहस्रमष्टशतं वा तिलैर्वामृत्तिपाजुक्रयुग्मैर्वैवेति दक्षिणे अग्र आयाहीति पश्चिमे शन्नो देवी
 रित्युत्तरे एदाष्टौ कुंडानि तदा प्रणवौ नवौ षडंते नाग्रे यजुं डो गायत्र्या दश प्रणवयुक्तया नैर्ऋतो जा
 तवेदश इति वायवे नमो बल एनम इति ईशान कुंडो सहस्रं तेशतांते वा पूर्णा कृतिं मृत्तिपाजुक्रयाव
 तद्यथा अन्ये न सक्तमाप्युपक्रमे परिश्रमो मुखं स्कुर्वन् कृत्वा तदग्रे पुष्करं कृत्वा वामदक्षिणहस्ता
 भ्यां सहतांभ्यां शंखं त्रसं जग्नौ तौ उभौ समादाय समपादः समुत्थायो ध्वकार्यौ नान्योतिर्यग्विधा
 यस्तु गये दत्तमुष्टिं मूर्ध्नि नंदिव इति मंत्रमुच्चार्य वामस्तनांतं स्कुम्भलमानीय आनुदिग्नौ यवप्रमाणं
 एधारया समस्तमाज्यं वक्रिं पापयेत्वा प्रांचं यथा भवतीति पूर्णा कृतिं सर्वत्र दद्यादिति आहु
 तिसंपातं शांतिकलशे कुंडसमीपस्थे च नयेदिति अष्टसु पूर्वादि कुंडेषु घटानां मूर्त्तानां मूर्त्ति

पानां लोकपालानां चैकैकं तत्तन्मंत्रेण चिन्यस्याभ्यर्च्यताम्यो देवताम्यः प्रति दैवतमष्टसहस्रमष्टशतं वा
 खदिरपलासो दुर्बरत्नचवटा पा मार्गाश्च तथ शमी समिद्धिष्टै न तिलैर्वामृत्तिपाहो मंत्रयुग्मैः सस्त्रोते
 शतांते वा पूर्णवत् पूर्णा कृतिं दद्युः तेषां मंत्राः स्यो नाष्टथिवीति पृथिवी मूर्त्तेः अघोरेभ्य इति पृथि
 वी मूर्त्तिपतेः शर्वस्या इन्द्रा येंदौः इतींद्रस्या अग्नि इत इत्यग्नि मूर्त्तेः अयः पशूनामित्यग्नि मूर्त्तिपतेः
 पशुपतये अग्र आयाहीत्यग्नेः अश्वी हि वीरेति यजमान मूर्त्तेः तमिंद्रं जोहवीमीति यजमा
 न मूर्त्तिपते रुद्रस्या यमाय सोममिति सोमस्या उडत्यमिति सूर्य मूर्त्तेः आबो राजानमिति सूर्य
 मूर्त्तिपते रुद्रस्या असुन्वस्यमिति नैर्ऋतस्या आपोऽहीष्टेति जल मूर्त्तेः विभूषन्ति जल मूर्त्ति
 पतेर्भवस्या ईमं मे इति वरुणस्या वात आवा त्विति वायु मूर्त्तेः तमीशानमिति वायु मूर्त्तिपतेरी

शानस्या॥ आयोनियुद्धिरिति वायो॥ वयं सोमेति सोममूर्त्तिर्वा इदं तं सुमेति सोममूर्त्तिर्पितेर्महादेवस्या॥ अ
 भित्त्वे देवमिति कुबेरस्या॥ आदित्यत्नस्येति स्वमूर्त्ती मृगो न नीम इति स्वमूर्त्तिर्पितेर्नीमस्या॥ अनित्वा
 देवसवितरिति शानस्या॥ महाव्याकृतिनिश्चतिलैर्यवैर्ब्रीह्याज्यसंयुक्तैराज्येन च रुणा च॥ अथाचर्यः
 स्थाप्य देवलिङ्गकेन मंत्रेण सहस्रसंख्याकमष्टोत्तरशतसंख्याकं वा घृतेन तिलैर्वीहोमं विधाय पूर्णं
 दत्त्वा देवस्य दहिण करे होमं निवेश्य घृष्टं कुंडे घृतस्याष्टा कृति मूलं मंत्रेण कृत्वा देवस्य पादौ स्पृ
 शेत्॥ याम्यकुंडे हस्तेन दधि कृत्वा देवस्य नाभिं॥ वारुणकुंडे क्षीरं कृत्वा देवस्य रुदयं॥ सौम्यकुंडे मधु
 नाष्टा कृतिं कृत्वा देवस्य मूर्धनि॥ वारुणकुंडे घृतादि च चतुष्टयं मलयित्वा कृत्वा तेनैव पयसा तेन पृ
 णा कृतिं कृत्वा देवस्य सर्वांगं स्पृशेत्॥ एवं प्रतिमान्यादींसादिकं कृत्वा न्यत्पतिमा जातं कूर्मशिला

ब्रह्मशिला पिंडिका वाहनादि चानीय तत्तन्मंत्रेण वाह्यपरिवारे देवांश्च प्रतिमायाः वामपार्श्वे तानि स
 वीण्य धिवासयेत्॥ तानि मधुघृतेनाभ्यज्य श्रद्धावरिण पञ्चाख्य स्नपनशेषवारिणा उक्तेन कुंभविधा
 नेन प्रतिमावत् स्नापयित्वा गंधपुष्पाद्यैः पूजयित्वा वस्त्रेणाच्छाद्य प्रधान प्रतिमा पिंडिकायाः स्वमंत्र
 न्यासं कुर्यात् स्थाप्य स्तदा॥ उर्ध्वं दंष्ट्रं च दक्षिणं मन्त्रा एतानि पंचाक्षराणि रुद्धिरः शिखा कवचं नेत्रं सं
 त्रकानि कुंभं फटं तो वासमुदाय इति पिंडिकायां पंचांगानि न्यस्य तत्त्रयमूर्त्ति मूर्त्तिपांश्च पूर्वविदिन
 यसेत्॥ तदानीं मंत्रान्यांश्च धिवासयेत्॥ उर्ध्वं श्रीं श्रुं कः परबल्लो सर्वारोघो यन मन्त्र उर्ध्वं श्रीं श्रुं
 दिव्यतेजो धारिणि सुभगे नम इति॥ अथ प्रासादोपि नूतनश्चेतस्यापि अस्मिन् नवसरे अधिवासय
 तोतद्यथा॥ पंचगव्याद्यानीयाय तण्डुलाकाशीतिपदमदत्तैः कृत्वा तेषु पदेषु सततं धान्यपुंजां च कृत्वा वा

रिपूणां निकाशीतिक जशाना रुत्य तत्र तत्र नवनवनचकानां मध्यमं मध्यमं कोष्ठं जालातेषु नवनवनकलशान्
 मध्यपूर्वादि क्रमेणाजिषेति विन्यसेत् ॥ तत्र शम्भुं वराश्वत्थं चंपकाशोकपलाशाश्च हन्यग्रोधदेवाग्र
 बिल्वार्जुनितरुसंभवपक्षवदादशकं सोमायवनस्य त्वं तर्जता यनमश्ति मध्यकुंभे निक्षिपेत् ॥ ततः
 पद्मकरोचनाह्वंकिरदभीपेज्जलयेत सर्षपसीतरक्तचंदनजाति कुसुमकुंदनं द्यावर्तमिति दशकं
 पूर्वाय वव्रीहितिव सुवर्णरजतसमुद्रगामिनी नदी कलमृत्तिका च्छम्य संस्पृष्ट गोमयमिति सप्तकं
 माग्रेयो ॥ सहदेवी विष्णुकांतानं गराजमहोषधीशमीपंगाशतावरी गुडची श्यामा कमित्यष्टकं या
 म्यो कदलीफलनारिकेलविल्वनारिं गमात्रलिंगवदरामलकचूतमिति फलाष्टकं नैर्ऋतो ॥ मंत्र
 साधितं पंचगव्यं वारुणे ॥ शम्भुं वराश्वत्थं चंपकाशोकपलाशादिकषायपंचकं वायवे ॥ शिखपुष्पी सह

॥॥

देवी वलाशतावरी कुमारी गडूची ववायाश्चीति मंगलमूलाष्टकं सौम्यो ॥ वल्मीकादिसप्तमृत्तिका ईश
 नकुंभे निक्षिप्य हिरण्यवर्णा हरिणीमिति कुंभान्त्रिमिं च शेषान् गंधोदकपूरितान् मध्यमादिक
 जशानासमं तावत्पूर्वादि क्रमेणाष्टावष्टौ विन्यस्य मूलमंत्रेणानिमंत्रस्त्रेणावेष्ट्या तर्बहिरधस्ताद्
 ध्वंचि प्रासादं पंचगव्येन संश्राव्य ॥ मूत्रनिंदिवश्ति वल्मीकमृदाविलिप्य समुद्रज्येष्ठा ईती ईशानदि
 करेण मृत्तिका कुंभेन स्त्रपयेत् ॥ यत्तायज्ञेति वायव्येन कषायकुंभेन पयःपृथिव्यामिति वारुणस्ते
 नं पंचगव्यकुंभेन ॥ याः फलिनीरिति नैर्ऋतफलकुंभेन ॥ हृदिसः शुचिषादिति सौम्यमूलकुंभेन ॥ विष्णो
 रराटमिति पूर्वकुंभेन ॥ सोमः राजानमिति वक्रिखकुंभेन ॥ विश्वतश्चक्षुरिति याम्यकुंभेन ॥ नमोस्त
 सपेभ्यश्ति मध्यमकुंभेन ॥ ईदमापः प्रवदतेत्यष्टामिः पूर्वादि क्रमेण प्रासादं शिखरं स्त्रपयेत् ॥ अ

थेकाशीतिकलशानामसंभवस्तदाद्वैद्यायकर्मणोऽध्वमितिगंधेदप्ररितेनैककलशेनसंप्रोक्ष्य
 त्रेणवेष्टास्नापयित्वादेवस्वरूपेप्रासादंध्यात्वापताकाध्वजैःसमंतात्तशोभयित्वागंधाद्यैःपूजयित्वा
 सर्वदेवमयेवास्तुपुरुषंसर्वधारंतस्याधस्तात्तदेवंसंचित्यपूज्यमंत्रेणप्रासादमधिवासयेत्तत्तद्य
 था॥ॐ सर्वदेवमयार्चित्यसर्वरत्नोज्ज्वलाकृतो॥याक्चंद्रश्चसूर्यश्चतावदत्रस्थिरोनवदत्यधिवा
 स्या॥पिंडिकावाहनपरिवारपरिवारदेवतानांतत्तन्मंत्रैरष्टाविंशतिसंख्याकंहोमंप्रत्येकंतिथैःक
 त्वामूलमंत्रेणचरुणाष्टोत्तरशतंकुत्वागंगायमुनागोदावरीसरस्वत्याश्रतस्रोधेनुर्मंडपस्यद
 क्षिणदारेउदङ्मुखीःस्नापयित्वासंपूज्यविष्णुगायत्र्याङ्घ्रातत्तत्क्षीरेणारुद्रगायत्र्याचरुष्यप
 यित्वातथैवदेवायनिवेद्यमंप्रस्योत्तरभागेद्वादशबाह्मणान्विष्णुनक्तोस्तस्यायसेभोजयेत्तत्त
 न

२००

विष्कर्मेषियतामित्यन्याश्च॥अथाचार्योयग्रभ्यो धेनुर्दद्यादृत्विभ्योवस्त्रांगुलीयकादिदत्त्वाचाथरा
 त्रौजागरणंगीतवादित्रपेक्षणीयादिनाकुर्यादितिप्रासादाधिवासनां॥अथज्येष्ठमध्यमकनि
 ष्ठानांप्रतिमानांसप्तशत्रंपंचसरात्रंत्रिरात्रमेकरात्रंसद्योवाबल्यंतमधिवासनंविदध्यात्तत्त
 कदिननिर्वर्त्येअधिवासनकर्मणि॥होमानष्टोसहस्राणिविदधीरंष्टयकष्टयका॥तस्मिन्नेकाहनिर्व
 र्त्येकुर्यादष्टोत्तरंशतंहोमैकैकामूर्तिपैःकुर्याद्याचत्कार्यसमाप्यतो॥संध्यासुतिसृष्टुदेयोबलिमंत्रैर्य
 थोदितैः॥अचार्येदक्षिणादेयाऋत्विग्यश्चस्वराक्तैः॥भोजनंचतथानेन्योदेयंवित्रानुसारतः॥
 विनाधिवासनंयस्यकृतोपिनफलप्रदः॥इतिसर्वदेवप्रासादाधिवासनविधिः॥अथाधिवा
 सनानंतरंशतशचार्यःस्नात्वा नैत्यकंकर्मनिर्वर्त्ययागमंडपमेत्यमूर्तिपान्चितोषारस्थान्देवा

नृविवेकसंपूज्यपश्चिमदारेणामंडपं प्रविश्य वास्तु मंडलयो देवोन्मेषं पूज्या ॥ अथ कुंडमागत्य मूलमंत्रेण
 मूर्तिमूर्तिप्रति लोकपालमंत्रैश्च प्रतिदेवतमष्टशतं पूज्यं तं कुंडलामूर्तिधरैः सार्धं अधिवासितां कूर्म
 शिलांबलशिलांपिंडिकाचक्रातारमिति गृहीत्वा शांतिघोषेण प्रदक्षिणं प्रासादमानीयास्त्रमंत्रेण सैता
 तीयेन वा विघ्नोत्सारणार्थं पुष्पोदकधारया प्रदक्षिणं प्रासादगर्भमभ्युक्ष्य दर्भेण मह्यं दंडं दत्तं समुद्धि
 रव्यपुनरस्त्रपूतेन वारिणा सर्वतः प्रोक्ष्य द्वारमर्ध्यं गर्भमर्ध्यं चोक्तं सूत्रं संपातेन संसाध्य येन यवादि
 नवेशानि मुत्तरं वादिशमाश्रित्य संस्नातां प्रणवेन कूर्मशिलां पंचरत्नोपरि निधाय तच्च मंत्रेण सौवर्णं २०१
 कूर्मद्वारसंमुखमुपधाय तदुपरि रत्नानि न्यस्य षड्विंशज्जर्तयुतां पंचचत्वारिंशज्जर्तयुतां वा बलशि
 लामधिवासितां निरुध्यात् ॥ अर्चनमोक्षापि निश्चिरे च लेखे क्वेडश्रीलं स्वाहेति मंत्रेण गंधादिना संपूज्या ॥

प्रार्थयेत् ॥ त्वमेव परमाशक्तिस्त्वमेवासनधारिका शिवात्तया त्वयो देवि स्थातव्यमिह सर्वदा तवैतच्छ्रैर्य
 सर्वगतं स्मरन् सकलमध्यानं तद्विचिंतयेत् ॥ अंतत्वाधनेन मंत्रापदाधनेन मंत्रावर्णधनेन मंत्राभ्याध
 नेन मंत्राभ्युवनाधनेन मंत्राकलाधनेन मंत्रापुर्याहवाचनं कृत्वा मूलमंत्रेण श्रोत्रं तं कुंडलंबलशिला
 गर्भेषु प्रागादिषु बाह्यावरणान्संमुखेन हस्तेन रत्नजालसंवक्ष्यमाणमंत्रैः कुर्यात् ॥ अथार्चिष्ठापने
 च नरहिते बलशिलोपरि स चक्रांपिंडिकां पूर्वपश्चिमानने प्रासादे सौम्यप्राणां दक्षिणे त्रानने पू
 र्वप्राणां पिंडिकां क्रवस्तुक्तेन तिधाय देवभार्याश्रितान् मंत्रान् पिंडिकार्या विन्यसेत् ॥ ततश्च नाराय
 णश्चेतस्त्वायः श्रीश्च तत्प्रीरसी श्रीनिधनं श्रीपत्यादीन् यद्द्वारुद्रस्तदापोहिष्ठागौरीर्मिमायजातवेद
 स इत्यादीन् ॥ ब्रह्माचेजाययादीन् ॥ सूर्यश्च देवोऽथ उषस्तच्चित्रं प्रत्यक्षं दशीत्यादीन् ॥ तान् विन्य

स्य तत्त्वान्यासं कुर्यात् ॥ आत्मा तत्त्वाय नमः ॥ आत्मा तत्त्वाधिपत्यै किय शक्त्यै नमः ॥ विद्या तत्त्वाय नमः ॥
 विद्या तत्त्वाधिपत्यै ज्ञान शक्त्यै नमः ॥ शिव तत्त्वाय नमः ॥ शिव तत्त्वाधिपत्यै इच्छा शक्त्यै नमः ॥
 तितत्त्वं पूर्ववत् मूर्तिमूर्तिपलोकपालान्विन्यसेत् ॥ अथाधारशक्त्यै नमः इति पिंडिकायां ग्रासं कृत्वा
 ततो नंतासनादिव कृतत्वांतं पीठं पूज्यं निर्वर्त्य आसनशक्ती न विप्रागादि मध्यांतं निजनाममंत्रैर्वि
 न्यस्यान्यर्चत उपरि पिंडिकां शक्तिरूपिणीं सर्वाभरणं नृषितां देवसंयोगगामिनीं मनसा ध्यात्वा दे
 वभार्यालिंगके नमस्कृत्य विन्यस्य देवीं प्रार्थयेत् ॥ सर्वदेवमयी शानी चैलोक्याङ्गादकारिणी ॥ त्वां प्र
 प
 तिष्ठां मया मयत्र मंदिरं विश्वनिर्मिति ॥ यावच्चंद्रश्च सूर्यस्य यावदेषावसुंधरा ॥ तावत्वं देवि देवेशि
 मंदिरं स्मिन् स्थिरमव ॥ पुत्राना युष्मतो लक्ष्मी ॥ मन्त्रानामजरामृतानि ॥ अनयं सर्वं कृतं तेन्यः कर्तुं नि

१०२

त्यं विधेहि भो ॥ विजये नृपतेः सर्वलोकानां हे ममेव च ॥ सुभिर्हंसैर्काळीनं कुरु दे ॥ वीनमो नम इति ॥
 अथ तस्यां मातृकान्यासं कुर्यादिति ॥ तद्यथा ॥ प्रणवं श्वने तद्वा ह्येषोऽश्वरान् ॥ तेषां परितो बंज
 नानि ॥ अथ पिंडिकां श्वने पुरत्नादिन्यासं पूर्वादि मध्यांतं सबक्रमेण कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ बाह्यपरिधौ य
 ववीहि निष्ठावपि यंगुति लमास निवारमुजसि दार्थकात् ॥ मन्त्रमौक्तिकवैदूर्यशंखस्फटिकपुष्पा
 गंधचंद्रकोतेंद्रीत्वपन्नरागान् ॥ मनःशिलाहरितालाभ्रकरयामांजनकसीससौराष्ट्रीहममाचीवना
 गौरिकपारदान् ॥ हिरण्यरजतताम्रायसत्रपूषिसककां स्यात्कटतीक्ष्णलोहानि ॥ एतन्मन्त्रकचतुष्ट
 यस्यासंभवेशादिश्रुतिहरितालसुवर्णानिन्यासविधौ प्रतिद्रव्यं योज्यानीति नारदोक्तं ॥ इति मत्स्योक्त
 रत्नादिन्यासं कुर्यात् ॥ बाह्यपरिधिं मन्त्रविंशत्यानंतरतो न्यतरतः प्रत्येकं प्रागादिशानां तं ॥ तद्यथा ॥ मन्त्रमौ

क्तिकं वैदूर्यशैवस्फटिकपुष्परगेन्दनीलमहानीजान् ॥ तालकमनःशिलान्नकनीलांजनसौराष्ट्रक
 सीसस्वर्णमाहिकगैरिकान् ॥ गोधूमयवनिचमुदनीवारश्यामाकसर्षपबीडीन् ॥ २ ॥ हिरण्यरजतता
 म्रञ्चायसत्रपुसीसकांशेरितिकान् ॥ ३ ॥ श्वेतचंदनरक्तचंदनगिरुकागैर्जुनोशीरवैस्नवीसहदेवीजल्म
 णाचेति ॥ ४ ॥ तत्ररत्नानामभावेवज्जः ॥ धातूनामभावेहरितालं ॥ लोहानामभावेसुवर्णं ॥ बीजानामभा
 वेयवान् ॥ श्लेषधीनामभावेसहदेवीर्विन्यसेदतैर्मन्त्रैः ॥ ५ ॥ इन्द्रस्तु सहसादीप्तः सर्वदेवाधिपोमहा
 न् ॥ कज्रहस्तोमहासत्त्वस्तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ६ ॥ आग्नेयः पुरुषोरक्तः सर्वदेवमयोव्ययः ॥ धूमकेतु १०३
 रजोध्वजस्तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ७ ॥ यमश्चोत्पलवर्णः किरीटीदंडधृक् सदा ॥ लोकसाक्षी विश्व
 चात्मा तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ८ ॥ नैऋतेः कुपुमान् पूषः सर्वरक्षोधिपो महान् ॥ षड्रहस्तो महासत्त्वत

त्सस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ९ ॥ वरुणः सर्वलोकेषु पुरुषो निम्नगाधिपत्रापाशहस्तो महाबाहुस्तस्मै नित्यं
 नमोनमः ॥ १० ॥ वायुश्च सर्वविणोयं सर्वगंधवयेषु जः ॥ पुरुषो ध्वजहस्तश्च तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ११ ॥ गो
 रोयस्तु पुमान् सोम्यः सर्वौषधिसमन्वितः ॥ नक्षत्राणां पतिः सोमस्तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ १२ ॥ ईशानः पु
 रुषः शुक्लः सर्वदेवाधिपो महान् ॥ मूलहस्तो विरूपाक्षस्तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ १३ ॥ पद्मपाणिश्च उग्र
 त्रिवेदीवसः पिता महान् ॥ यज्ञाध्यक्षश्च उवक्रस्तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ १४ ॥ यो सावनंतरूपेण ब्रह्मो ह
 सचराचरां पूष्यवशरयेत् ॥ नृद्धितस्मै नित्यं नमोनमः ॥ १५ ॥ इति न्यस्तानां रत्नादिनां मालंभनमेतैर्म
 न्त्रैर्न वैभिरष्टभिर्वीमंत्रक्रमेण कुर्यात् ॥ १६ ॥ तारमिंशः ॥ अग्निद्वयमित्यग्निं ॥ यमायत्वेति यमो ॥ एष ते नि
 र्हुते पंचनयः सरस्वती ॥ तव वायव्यतस्य तो ॥ सोमं राजनां ॥ अमित्रासुरनो नुमः ॥ ब्रह्मजज्ञानां ॥ न

मोक्तुं संपेन्यति च। एव रत्नादिन्यासे कृते पृथिवी मेरु कर्मवाहनानि सौवर्णी निवारो न्मुखानि पारदं
 चतस्मिन् शस्त्रे निधाय गुण्डलुरसेन रत्नादिकं स्थिरीकृत्य मधुपायसेन श्वन्नमवलिप्य शुक्लव
 खेणाद्यौष्ठौ कवचेनावगुंध्य अस्त्रमंत्रेण संरक्ष्य गृहवैप्रतिष्ठेति प्रासादमवसिंच्यैव स्तुत सहसा
 दिव्यैः मन्त्रैः इत्यादिभिर्दशभिर्मंत्रैः लोकपालेन्यो बलिं दत्वा चामेता। एवं पिंडिकां प्रतिष्ठाप्य प्रासादा
 बहिः समं तातं च गव्येन प्रासादं हिल्येन न्नुवंसं प्रोक्ष्य दर्भापिंज्रलैः संमार्ज्य होमार्थमुद्धिरव्याधौ
 स्तंडिलानि च त्रयस्त्रिंशत् वितस्त्रिंशत्संमितानि पूर्वादिदिक्षु कृत्वा वारिष्णं न्मपुष्पफलपत्रा १०४
 सपद्मवान्मूत्रवैष्टितान्कलशान् तष्टाहरेण स्तंडिलानामीशान् भागेषु विन्यस्य निमंत्र्य स्तंडिले
 पुष्पचक्रं संस्तुतमर्पिषणीयपादाशसमिधामाज्याक्तमूलाग्राणां प्रति स्तंडिलमष्टोत्तरसहस्रं

तदर्धमष्टशतं वा देवस्य मूलमंत्रेण कृत्वा आज्येन विल्लगायत्रा अष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिमष्टौ वा कृत्वा च
 चार्यस्ताम्रपात्रे अष्टदिक्संस्थेभ्यः कुंभेभ्यस्तोयमुपसंस्तुत्य मूलमंत्रेण शतकृत्वो निमंत्र्य प्रतिमासमि
 पंगत्वा सर्वतीर्थमयमिदं जयमिति ध्यायन् देवमूर्द्धनि हि पेत्य नरसिंहेन कृण्वन्ते न देवस्य दिग्बधं
 कृत्वा मूर्तिपर्युक्तेः संखटूर्यनिनादेन देवं प्रार्थयेत्। अथ बुध्यस्व महाभाग देव देवजगत्पते। मेघश्या
 मगदापाणे प्रबुद्धकमलेक्षण। प्रबुद्धमधुरानंतवासुदेवन मोक्तो इति। तोयहीरकुशार्घ्यं तिलतं
 कलपवसिदार्थकपुष्पाणि शंखे कृत्वा शंखमुद्रया देवायार्घ्यं दत्वा उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति उत्थाप्य
 रथोत्तिष्ठन्निति रथमारोह्य देवस्य पुरतः चार्यः पृष्ठतो यजमानः पुत्रकलत्रबधुयुतः पार्श्वयोर्मूर्तिपा
 स्तूर्यघोषेण स्वस्तिम इति शोक्तिपाठेन मंगलपाठेन च पुनस्त्यवापादहिणामेत्यप्रासादादिपरिभ्रा

म्यप्रासादमानीय रथादेवतार्यभद्रासने दारसंमुखं लिङ्गं कृत्वा धर्तृत्वा मधुपर्केण पूजयित्वा प्रासादं प्रवे-
 शयेत् ॥ दारेण दारबधेन दारदेशेन तदिना ॥ दारबधे शिखाश्चन्येत द्वर्धनाय तपुते ॥ वर्जयेद्वारसं-
 स्पर्शं दारे चैव महेश्वरं ॥ देवगृहसमारंभे कोणे वापि प्रवेशयेत् ॥ अथ मेव विधिर्होयौ व्यक्तलिङ्गे च सर्व-
 था ॥ गृहप्रवेशने दारलोके रपि समीहितं ॥ अथ रदारप्रवेशेन विडुगे विज्ञेयं तथा ॥ तत्कर्तुं श्वविनाशो-
 तिमतः शोतिं समाचरेत् ॥ श्री लीदि दोष उष्ट्रस्यापदारेणैव निगतिं ॥ एतद्विंशतिविशयं ॥ अथ विष्णुधर्माचरिते दय-
 याश्च स्वदारेणैव देवमतो देवा इति प्रासादं प्रवेश्य पिंडिका समीपे भद्रपीठे दारसंमुखं निधाया धर्ममधुपर्कं २०५
 भ्यामभ्यर्च्य देवस्य त्वेति पिंडिका मालम्य पूजयेत् ॥ एतस्मिन् नवसरे वास्तन्या सो कर्त्यं तो भवतीत्येके त-
 तो मूर्तिपर्यजमानेनान्वितो देशिको देवं पिंडिकार्यां स्थापयेत् ॥ तद्यथा ॥ सुमूर्तैर्दृष्ट्य लभे शुभां सेपु

एणाहमस्त्वित्युक्त्वा स्वयंपरमात्मानं सृष्टिसंहारकारकं सर्वतमं पृथुलैश्चर्ययुक्तं जगदीश्वरं भावयन् पिंडिका-
 याः पट्टमपसार्य सौवर्णपिण्डं श्वन्नेन्या सोक्तं द्रव्ययुक्तं क्रमेण श्वन्ने निधाया ॥ विप्रधानपुरुषो यावद्वारचं द-
 दिवाकरो ॥ तावत्त्वमनया शक्त्या युक्तो त्रैवल्लिरो भवेत्फक्ता क्रवसीति क्ववाद्यौरिति स्तुतेन देवमवक्रम-
 दिग्मदं किंचिदीशानाश्रितमुत्तराश्रितं वा पिंडिकायाः श्वन्ने निधाय ततः स्थिरो भवशाश्वतो भवेत्फक्ता ॥
 पिंडिका द्विंशोत्तरं वा लुकासी सकादिभिर्निविडं पूरयित्वा पुनर्न चालयेत् ॥ ततो विश्वतश्चक्षुरित्युक्त्वा
 देवस्य मस्तके दक्षिणहस्तं दत्वा परमसद्भावं देवनिष्कलं ध्यायन् राजपदैवतं सामरुद्रस्तुतं च ॥ ततः प्रति-
 मां चेत्स्थाप्या तदा देवस्य मंत्रांतरोक्तं तद्रूपं नाना रणन्यपितं ध्यायन् प्रातिष्ठिकान् मंत्रान् जपेत् ॥ तत्र
 विष्णोः ॥ अतसी पुष्यसंकासं शंखचक्रगदाधरं ॥ संस्थापयामि देवेशं देवो भूत्वा जनार्दन ॥ रुद्रस्य ॥ अ-

हंचदशबाहुंचचंद्रार्धकृतशेखरं गणेशं च षडभस्त्रं च स्थापयामि त्रिलोचनं ॥ अथ ब्रह्मणः ॥ ऋषिभिः सं
 स्तुतं देवं चतुर्वक्त्रं जगज्जरो ॥ पितामहं महापातं स्थापयाम्यंबुजोद्भव ॥ अथ सूर्यस्य ॥ सहस्रं किरणं शं
 तमप्सरोगणशेवितं ॥ पद्महस्तं मंडाबाहुं स्थापयामि दिवाकरं ॥ दैविकं श्रेततस्त्रिंशान् देवस्य रुद्रस्य
 सृशब्जपद्मं तद्यथा ॥ पुरुषसूक्तं विलोऽरुद्रस्य रौद्रं ॥ ब्रह्मणो ब्राह्मणं ॥ सूर्यस्य सौरं ॥ अन्येषां देवा
 नो तस्त्रिंशान् चान्जपित्वा स व्याश्रुतिं स प्रणवांस शिरस्कांच गायत्री प्राणसूक्तं च जपित्वा सानिध्यं
 च कुर्यात् ॥ ॐ नमस्तेत्यक्तसंगाय संतोष परमात्माने ॥ ज्ञानं विज्ञानं रूपाय ब्रह्म ते जानु शासिने ॥ गुणा १०६
 तिकांतवे गाय पुरुषाय महात्माने ॥ अथ क्ताय पुराणाय विलोसं निहितो भव ॥ भगवन् देवदेवेश त्वं
 पिता सर्वदेहिनां ॥ त्वया व्यासमिदं सर्वं जगत्प्रवराजं गमं ॥ त्वमिन्द्रः पावकश्चैव यमो निरृतिरेव च

वरुणो मारुतः सोमश्शानः प्रतियु रथयः ॥ येन रूपेण भगवन् त्वया व्याप्तं चराचरं ॥ तेन रूपेण देवेश आचा
 र्यः सन्निधौ भव ॥ सर्वमंत्रादिसंयुक्तो लोकानुग्रहकाम्यया ॥ अत्रार्चायां महादेव भव शान्तिधिमान् सदा
 ॥ सूर्याचंद्रमसं यावत् प्रावति षष्टिमे दिनी ॥ तावच्च यात्र देवेश स्थातव्यं स्वेच्छया प्रभो ॥ यावच्चंद्रो यमः सूर्य
 र्यस्ति षष्ठ्यप्रतिघातिनः ॥ तावदत्र उदेवेश स्तेयं सर्वाभिरुक्तं पश्येति ॥ ततः स्थापितं देवं प्रधानं कृत्वा तस्य
 परितो वीन्यान् देवान् स्तत्परिवारत्वेन स्मरेत् ॥ तद्यथा ॥ नंदी महाकाल वृषभ नृगिरी तीर्त्त दो मा विना
 यक विष्णु ब्रह्मा जयंते प्राप्तिमनिर्ऋति वरुण वायु सोमेशानाप्सरोगण गंधर्व गुह्यक विद्याधरा
 दीन् ॥ रुद्रस्य यदा ब्रह्मा स्थाप्यते तदा विष्णुः ॥ यदा विष्णुः स्तदा ब्रह्मा ॥ यदा रु
 द्रस्तदा ब्रह्म विष्णुः ॥ यदा विनायक दुर्गा दीनां परिवारकल्पनं ॥ ततश्च कुंडेषु गानि जुहुयात् ॥ तद्यथा

पूर्वकुंडेरुदयमंत्रेण ज्येन विंशत्या कृतीः॥ दक्षिणकुंडेशिरोमंत्रेण॥ पश्चिमेशिरोमंत्रेण॥ उत्तरेक
 वचमंत्रेण॥ आचार्यकुंडे॥ नेत्रमंत्रेण॥ पुनः पूर्वकुंडे अस्त्रमंत्रेणेति॥ षडंगमंत्राणां होमो धिकांगा
 नीयेषां तानि पूर्वकुंडे होतव्यानि॥ ततः मायास्तत्र तत्रावयवे विन्यसेदयमूलमंत्रेण शतं कृत्वा प्रति
 मारुदये जीवन्तं विन्यसेत्॥ आयुधमंत्रेण युधानि कोणकुंडे॥ तदभावे पूर्वकुंडे होमयित्वा तत
 ल्छाने विरसेत्॥ अन्यान्यधिकानि यानि तान्याग्रेयकुंडे पूर्वकुंडे वा॥ तथा षण्वाधेन मिमंत्रैर्देवश
 क्तिरयष्टकुंडेषु कृत्वा तत ल्छाने निवेशनीया॥ षण्वाद्यानां ममंत्राः स्वाहोता होमेन मोतान्याः १७
 कर्माणितीति सर्वत्र ज्ञातव्याः॥ एवं देवं प्रतिष्ठाप्य प्रार्थयेत्॥ ओ कानुग्रहे त्वयि स्थिरीभवसुखासन
 सान्निध्यं हि सदा देव प्रत्यहं परिवर्तय॥ मान्तर्यं जाविरोधो मिन्नय न मानः समृध्यतां॥ संपालय न

तथाराष्ट्रं सर्वोद्भवविवर्जितं॥ हेमोमचरिमत्तुलां सुरवमह्यमश्रुतां॥ इति संप्रार्थ्य विधिना देवं सांग
 मर्चयेत्॥ ततोऽह्निर्गतिधारपात्वा नीजनाममंत्रैः स्थापयेत्॥ विष्णवे चंद्रचंद्रादीन्॥ शिवश्चेत्तदि
 महाकालादीन्॥ सूर्यश्चेद्दंडः पिंगलादीन्॥ ततोऽध्यानेन प्रासादं पुरुषाकृतिं स्थापयेत्॥ तत्र प्रासादस्य
 प्रवक्ष्यामि रूपं ध्याने यथा भवेत्॥ पादौ पादशिलास्तस्य जंघापादौ ध्वजौ चितौ॥ गर्भश्चैवोदरं लेयं कटिश्च
 कटिमेखलाः॥ स्तनौ स्तनौ बाहवो ज्ञेया घटौ जिह्वा प्रकीर्तिता॥ दीपः प्राणोऽस्य विशेयस्त्वपानो जलनि
 र्गमिः॥ ब्रह्मस्थानं च यत्र स्य तन्नाभिः परिकीर्तिता॥ हृत्पद्मं पिंडिका लेया प्रतिमा जीवन्तु चितौ॥ पादौ वा
 रस्त्वहंकारो ज्योतिश्चैतच्छुच्यते॥ तद्द्विषकृतिस्तस्य प्रतिमा पुरुषस्मृतः॥ तलकुंभास्तथा
 वारंतस्य प्रजननं स्मृतं॥ शुकनासानवेनासागवाक्षः कणश्चिच्यते॥ कपोतपालिः संघोऽस्य ग्रीवाचा

मधुशारिकः॥ कलशस्तु शिरो ज्ञेयं मज्जा हृत्तर संहितत्वे मेदश्चैव सुधां विंशत्यनेपो मांसमुच्यते॥ अस्त्री।
 निच सलास्तस्य स्नायुः कीलादयः स्मृताः॥ चक्षुःषि शिखरास्तस्य ध्वजाः केशाः प्रकीर्तिते॥ एवं पुरुषरूपं
 तं ध्यात्वा च मनसा सुधीः॥ प्रासादं पूजयेत्तच्छ्राद्धं पुष्पादिभिः शुभैः॥ सूत्रेण वेष्टयेद्देवं वा संस्तुत्य रिक्त
 ल्यते॥ प्रासादमेव मन्यर्चवाहनं चाग्रमंडपे स्थापयेत्॥ पुनरिंद्रादीन्निजगदिह चवेशमसु॥ दिक्पु
 रादौ पुरायस्य देवस्यात्यरिकल्यते॥ आयतनस्य सा॥ कथ्यते विपरीतादि कर्तुं स्यादशुभा वहा॥ तत्रै
 षीद्राविको विसोरामो ग्रेयी कृत्स्नवर्त्मनः॥ अयाची नूतमा लुण्गणा गणानां मंसं कस्य च॥ चंद्रकाव्याः पि
 लुण्गोच निरुक्ते तै निरुक्ते मता॥ वरुणं नो धिसरितां प्रती चायतनस्य दिक्॥ वायु उर्ग फि एं गी प्राणं ग
 जानामस्य मारुती॥ यक्षो मारुतं दसौ मानां सौ न्वेशानि शिवस्य तु॥ वारस्य दहिणे वा मे क्रमादश्च व

१०४

णाश्रियोः॥ मध्यदिक् प्रभगर्तस्य सर्वजं च सुरवावहं॥ उक्तं स्वायतना देवा दृष्टदृष्टफलप्रदाः॥ शतं पंचाश
 दथवा विंशत्यष्टोत्तरं क्रमात्॥ नाम मंत्रैर्यैते पांजतरादि दिक्क्रमादुनेत्॥ गर्भगेयै हंपुनः प्राय विस्तारं
 विधिना चयेत्॥ आर्याद्यैरुपचारैस्तु प्रभृतेरचयेत्सुधीः॥ अथ शिवस्य प्राधानं नूतनस्या वाहनादि
 पूजा॥ यथा॥ यस्य सिंहारये युक्ता व्याघ्रान्तास्तथोरगाः॥ ऋषयो लोकपालाश्च देवस्कंदस्तथा वृषः॥ प्रि
 यागणमातरश्च सोमो विलुः पितामहः॥ नागायक्षाः सगंधवयि च दिवानतश्च रात्रतमहं च रुमी
 शानं शिवं रुद्रमुमापतिं॥ आवाहयामि सगणं सपत्नीकं वृषध्वजमिति॥ आगच्छ भगवन् रुद्रानुग्र
 हाय शिवो भव॥ शाश्वतो नवपूजां मे गृह्णाण त्वं नमो नमः॥ उक्त्वा गतमनु स्वागतं नगवते नमो नमः
 सोमाय सगणाय सपरिवाराय प्रतिगृह्णातु भगवान्मंत्रपूतमिदमर्घ्यं पाद्यं दद्यात्तमा च मनीर्यं वा य

दासनं ब्रह्मणि हितं नमो नमः स्वाहेति ॥ अगच्छेत्यादिकामंत्राः सोमाय पदवर्जिताः ॥ रुहेन सर्वसा
 धारणा ॥ शर्वसंपूज्यप्रणम्य ब्रह्मघोषेण स्नापयेत् ॥ दधिकावोति दध्ना ॥ आयायस्वेति क्षीरेण घृत
 वतीति धुतेन ॥ मधुवाता इति मधुना ॥ आयंगौरिति शकरया ॥ एषु पंचषु प्रतिस्नानं गंधोदकेन चा
 लयेत् ॥ ओषधीः प्रतिमोदधमिति पुष्पोदकेन ॥ गंधद्वारा मिति गंधोदकेन ॥ शांतिकलशसंस्वैस्नप
 यित्वा गंधाद्यैरुपचारैः पूजयित्वा देवं ध्यायन् जपेत् यज्जायतो हरसुदेति ॥ ततो विराड्जायता ॥ सहस्र
 शीर्षा ॥ अमितासुरनो नुमः पुरुष एवेदं ॥ त्रिपादुर्ध्वं येनेदं नत्वा वां अन्य इत्येतान् मंत्रान् सर्वसु
 प्रतिष्ठासु चतुः कृत्वो जपेत् ॥ प्रतिपद्यि मद्भिर्देवस्य पादौ नानि वक्षः शिरश्चालम्बित्वा ॥ ततो जिगं मं
 त्रैः प्रार्थयेत् ॥ नमो देवदेवेश धर्मको मायमो हृदा ॥ विद्याविद्येश्वरैरुद्गणेशैर्लोकपालकैः ॥ दे

१०८
 मेर

वदानवगंधर्वैर्यक्षैश्च किं नरैः सह ॥ अस्मिन् जिगेमहादेव सर्वदा वस वै प्रभो ॥ पुंसामनुग्रहार्थं यष्टिष्यां
 स्वेच्छया प्रभो ॥ परावरेण भावेन स्नातव्यं सर्वदा त्वया ॥ सर्वविघ्नहरः पुंसां सर्वदुःखहरः सदा ॥ सर्वदा य
 जमानस्य इच्छा संपत्करो भव ॥ नमस्ते सर्वधर्माय संतोषविजितात्मने ॥ अनविज्ञानदृष्ट्या ब्रह्मते
 जामिशालिने ॥ नमस्ते शुद्धदेहाय पुरुषाय महात्मने ॥ स्थापनानां मूर्तिषां शिल्पिनां च विभोः सदा
 ॥ यामदेश नृपाणां च शान्तिर्भवतु सर्वदा ॥ पूजकाराधकानां च भक्तानां नक्तवत्सला ॥ सर्वेषां च जगन्ना
 थ इच्छा सिद्धिप्रदो भव ॥ चंद्राकारे निपत्य तं जिगेस्मिन् परमेश्वरा ॥ स्नातव्यं मुमया सार्धं सर्वलोकानुके
 पया ॥ यावच्चंद्रश्च सूर्यश्च यावत्तिष्ठति मेदिनी ॥ तावत्तया न देवेश स्नातव्यं स्वेच्छया प्रभो ॥ अथ विलो
 क्ततः ॥ सहस्रशीर्षेत्यादिभिर्मंत्रैः षोडशोपचारैः पूजनं कृत्वा वैदिकैः सक्तैः पौराणिकैः मंत्रैः स्तोत्रैर्वी

स्तुत्वा ह मस्वेत्कृत्वा देवं प्रार्थयेत् तत्र शिवस्य ॥ ज्ञानतो ज्ञानतो वापि न गवन्त्यक्तं मया ॥ तत्सर्वं पूर्णमेव
 स्तुत्वत्प्रसादान्महेश्वर ॥ अथ विष्णोः प्रार्थनं ॥ ज्ञानतो ज्ञानतो वापि न गवन्त्यक्तं न रुतं हि यत् ॥ तत्सर्वं पूर्णमे
 वा स्तुत्वत्प्रसादाद्दधो ह जः ॥ अथ कर्तृनामयुक्तं देवस्य नाम विदध्यात् ॥ तद्यथा ॥ नारायणस्य मुकस्वा
 मी ॥ अमुकनारायणो वा ॥ अथ शिवस्य मुकेश्वर ॥ अथ नानोरमुकादित्यः देवीनाम मुकेश्वरीत्यादि ॥ ग
 णपतेरमुकविनायक ॥ अथ नैमित्तिके देशे प्रार्थयिष्ये तमुच्यते ॥ स्थाप्य मानदेव प्रतिमां लिङ्गं वा यां दिशामु
 पाश्रयेत् तत्तद्दिशीं शर्मन्त्रेण सैमिन्नेमीध्यापात्नासानां वा तिलैर्वाष्टोत्तरशतसंख्याकं पूज्यं तिष्ठो मं कुर्यात् ॥ ११०
 तत्र द्वायेदो ॥ अग्निं दत्तं ॥ आयं गौः ॥ असुच्येत् ॥ इमं मे ॥ प्राणशिशुं ॥ अनित्यं देवं ॥ आवोरज्ज्ञानमिति मं
 जायथा संख्येन ॥ आचार्यदेहिणश्चक्रमेण गजो मेधो महिषोजः शुक्तिमुक्ताफलं स वस्त्रयुग्मकामधे

वृष्टेऽपि न स्तदनावे सुवर्णप्रतिकृतिगो वाराजतो वा वृषभ एवेति ॥ तत्तत्स्थाप्य माने देवेशो स्ताने च न्नांतं ॥
 स्फुटिते वा मूलमंत्रेणाष्टोत्तरशतमधारेण वा सांत्यर्थं कृत्वा सप्तप्रतिष्ठा कृतीर्जुहोति ॥ ३ शिवाय स्वि
 रा भव स्वाहा ॥ ३ शिवाय प्रमेयो भव स्वाहा ॥ ३ शिवाय प्रदिबो धो नव स्वाहा ॥ शिवाय सर्वगो भव स्वाहा ॥ शि
 वाय नित्यो भव स्वाहा ॥ शिवाय विनाशो भव स्वाहा ॥ शिवाय क्लृप्तो भव स्वाहेति ॥ अथ सर्वशान्त्यर्थं त्र
 परमष्टोत्तरशतमधारेण दत्वा स्विष्टकृतं कृत्वा सर्वप्रार्थयिष्ये तहोमं विधाय ॥ मूर्धनि दिवः सप्तते अग्र इत्या
 दि पुनस्तेति पूज्यं कृती कृत्वा ईशानकोणे बलिं दत्वा च मया कृतैश्च उक्त्वा तन्मध्ये दत्त्वा पद्मं स्वस्तिकं
 वा विधाय त उपरि न ज्ञासनं सीतवस्त्रोत्तरं विधाय तत्र यजमानं पत्नी पुत्रबांधवादिभ्युत्तं उपवेश्य हामो
 ऽङ्गं किमपि त्वार्शांतिकं लक्ष्मोदेकेनाचार्यो मुक्तिं पान्वितो देवस्य त्वेति ॥ अथ वरा सामानि विचरेत् ॥

अन्यैरपि वैदिकैः पुराणैस्तैश्च सुरास्त्वामभिषिचंत्वित्यादिमंत्रैर्यजमानमभिषिचेत् ॥ अथार्चयेत्
 जोचते ॥ तद्यथा ॥ यजमानः सितो ह्येतैश्च उरस्रमंडलं कृत्वा तस्य मध्ये पन्नं च तत्र पीठं विन्यस्य सि
 तवस्त्रेण वा छाद्य गंधपुष्पैरभ्यर्च्य तत्र प्राञ्जुरवमाचार्याः ॥ मुपवेश्य विष्टरपाद्यार्घ्यं च मनीषैरर्चयि
 त्वानं वंशं क्षणं वस्त्रयुगं परिधाय चंदनागुरुकुसुमैरनुविष्य ततो दक्षिणहस्ते सोवर्णमंगुलीय
 कं विन्यस्य पुष्पैः प्रक्ष्य हारकंकणकेयुरकुंडलादिभिर्भूषणैर्यथा संनवं नृष्यित्वा देवशङ्खावशि
 त्वा पुष्पांजलिं तन्मूर्ध्नि न्यस्यार्घ्यं दत्त्वा भक्तिश्रद्धायुक्तो वित्तसाधवि वर्जितो दक्षिणमाचार्यो यदद्या २२२
 त ॥ तद्यथा ॥ याममश्नं दासी दासे वजनचामरच्छत्रवितानयांना सयनाशयनानि वस्त्राणि गोसहस्र
 मर्धं तदधर्तं तदधर्तं विवर्ष भैकादशकंपंचैकां वा वितानुसारेण सर्वाः सालं कृताः संनिधिकृत्य प्रधानग

व्याः पुच्छं आचार्यहस्ते दत्त्वा देशकालगोत्रनामानि स्मृत्वा करे सहिरण्यं जलमादाय प्रयोगमुच्चा
 रयेत् ॥ तद्यथा ॥ देवताप्रतिष्ठार्थं इमां दक्षिणां अन्यमहमाचार्याय संप्रदेद इत्यभिधाय आचार्यक
 रे स्वकरोणसति लाक्षतजलं प्रक्षतं निक्षिपेत् ॥ ततोर्घं दत्त्वा शिरसा प्रणम्य वित्तापयेत् ॥ तद्यथा
 भगवन्सर्वधर्मसिद्धिर्धर्मपरायणः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः शिकशास्त्रविशारदः ॥ अनादिजन्मसं
 ताने सुप्रमेये भवाणो वै ॥ अद्य मे द्युतमं जन्म ॥ अद्य मे सफलं धनं ॥ अद्य मे जननोच्छित्तिरद्य मे परमं प
 दं मोचितो हं त्वयानाय दुःखेद्याश्च वबंधनात् ॥ संजातो हं त्वया यस्मादपमेयाश्च बाणो वा ॥ मुक्तो हं मर्त्य
 संसारस्य पन्तो हं भवति कं ॥ ज्ञानतो ज्ञानतो वापि यन्मूर्धनं चेत्कृतं मया ॥ त सर्वं पूर्य मे वास्तवत्वं स
 दातुं हं मय मे ॥ आचार्यो ह्येतत्फलं सहितं यजमानाया शिषं ददाति ॥ तद्यथा ॥ समस्तजगदुत्पत्तिः

स्थित्यनुग्रहकारकः शिवः सानुचरः स्ताव सर्वदा सर्वकामदः इत्यंहीनं उच्यते किंचित् विधिहीनं तु
 यत्कचित् तत्सर्वं पूर्यते वास्तु प्रसादात् कारणास्य च स्थापकस्य मूर्तिपानां वणिनां शिल्पिनां त
 था सराष्ट्रपार्थिवानां च शान्तिर्नैव तु सर्वदा भूत्य पुत्रकलत्रैश्च स्वमित्रैर्बुधुवाहनेः कारणस्य प्रसा
 देन सर्वलोकेश्वरो न वा अथ यत्तमानं आचार्यं पूज्य मन्त्रमन्त्रेति ह्यमापयेत् अथ स्थापकमूर्तिराज
 पिनः परिकर्मिणः स्वभृत्यादींश्च नैः शार्द्यं नत्वा दक्षिण्यार्चयेत् एकहस्तादिलिङ्गानां आयामां
 गुलसंख्यया ज्येष्ठं मध्यं कनिष्ठं वा दद्याद्वाचार्यदक्षिणं आयामां गुलसंख्यां केस्तत्पादो नैस्तदा
 धितैः निष्कैराद्यैः तिकैरेयं प्रत्येकं दक्षिणत्रयं मध्यमेषु त्रिलिङ्गेषु तदायामां गुली समा मध्यात्
 तद्विगुणे श्रेष्ठा तत्पादो नैकनीयसी त्रिषु त्रमेषु त्रिगुणेषु तदायामां गुलैः क्रमात् त्रिचक्रः पंचगुणैः

११२

णि

तैर्दक्षिणत्रितयं मतं ममाधीरत्नलिङ्गस्य बाणसिंहायकेस्य च सर्वपादैः सौ योग्यस्यैवात्मा सा
 दांसेन दक्षिणा मणिलिङ्गे गुलायामे ज्येष्ठानिष्कार्धतो मता तत्पादो नामिता मध्यात्तदर्थे न कनीय
 सी प्रतिमानां च सर्वासां सामान्योक्तविधिः स्मृतः एकद्वित्रिगुणैरेयं हि नाष्टं दक्षिणत्रयं उक्ता
 र्धमुक्तिपानां तत्पादो नैव शिल्पिनः देवसं च तदर्थं च जपिनां च तथा विधां शिल्पिनो पीतशेषां च
 पादो निजपि दक्षिणा तद्विधा कर्मिणामन्यलिङ्गादीनां यथा हेतुः ततोऽपि तोत्मेन तस्मै प्रकीर्त्ता
 ययज्विने गुरुः समूर्तिपाददद्यात्साक्षतां परमाशिषां समस्तजगदुत्पत्तिस्थित्यनुग्रहकारकः शि
 वः सानुचरः स्तावः सर्वदा सर्वकामदः इति दत्त्वा शिष्यं यज्वानत्वा ह्यमापयेद्गुरुं भगवन्सर्वधर्मज्ञ
 सर्वधर्मप्रकाशकः अद्य मे सफलं जन्म यत्संसारमहावित् उद्धृतो नवतानाथकेशितस्त्वं ह्यम

स्वमे॥ ततः प्रनृत्य सौ कर्त्ता पुत्रदारस्वयं बंधुभिः॥ आराकारी भवेन्नित्यं नृत्यः पुण्यफले हया॥ इत्या
 चाचार्य पूजाविधिः॥ अथ प्रथमे हनिमधुकुंकुं मे न कपिलाज्ययुते न देवं लेपयित्वा गंधोद्यैः पूजयेत्॥
 द्वितीये हनिहरिदासिषार्थकचूणेन कपिलाज्ययुतेनेति सर्वलेपस्वयं विशेषेण ज्ञातव्यं॥ तृतीये हनि
 पिष्टसितचंदनयवचूणेन॥ चतुर्थे मे नः शिलाप्रियंगुचूणेन॥ पंचमे कृत्वा जनतिलचूणेन॥ षष्ठे रक्तचंद
 नपद्मकेसरचूणेन॥ सप्तमे गोरचंदननागकेसरचूणेन॥ सद्यो धिवासे सर्वदेवं लेपयेत्॥ शिवस्य च
 द्वाप्रतिष्ठोत्तरकालं सप्तदिनपर्यंतं उक्तलेपा क्रमाक्रियंते तदा तस्याष्टमे हनि स्नपनपूजादिभिर्महो
 त्सवः कर्त्तव्यः॥ अथ प्रतिमानां पूर्वोक्तलेपत्रयं क्रमेण कृत्वा शेषलेपांश्च चतुर्थे हनियुगपत्कुर्यात्तथा
 दिनपरिहयमन्तपानादिभिर्महोत्सवः कर्त्तव्यः त्रिसंध्यं बलिदानं च॥ तथा चार्यो मूर्तिपैः सह प्रत्यहं

१२२

होमं कुर्यात्॥ पंचोपनीषन्मंत्रैः समिद्राज्येन चार्यः सहस्रसंख्यया प्रतिकुंडशतं पूरुणं तिष्ठत्वा स
 ऋत्विजः शान्तिहोमं च कुर्यात्॥ अथ वा द्वितीयदिवसे प्रतिकुंडं शतं शतं उक्तमंत्रैः कृत्वा प्रायश्चित्तार्थं
 मधोरेण जुहुयात्॥ अथ तृतीयदिवसे शान्तिहोममेव कुर्यादिति॥ इति श्रीरघुसूरिस्तुत्रविक्र
 मसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापद्धतौ सर्वदेवप्रतिष्ठाविधिः॥ अथ चतुर्थः कर्मेच्छितो॥ तच्च चतुर्थे ह
 निद्वितीये क्रिया कुर्यात्॥ तत्र चार्यः प्रातः कृतनैत्यकविधिर्यजमानमूर्तिपदारपालान्वितो मंडपमा
 गत्य महास्नानसंनारं देवस्यालंकरणदिकमाहृत्य पश्चिमदारेण प्रविश्य वेद्याः प्रदक्षिणं गत्वा दक्षि
 णत उदङ्मुख उपविश्य वपुः शुद्धादिकलशपूजांतं कर्म निर्वर्त्य कुंडोत्तिकं गत्वा स्थापितं देवतं चरुं
 अपयित्वा कुंडादीशाननागोसंपातोदकधारणार्थं कलशं संस्थाप्य ततः देवं संपूज्याज्यनागाविष्टा

पंचबलभिः सौगैः सहस्रसंख्यया जुहुयात् ॥ अथ त्विजा आज्येन तिलैर्वीस्वस्वकुंडेषु शतसंख्यया कृ-
 त्वा पूर्यं दिव्यं पत्नी मंत्रेण च जुहुयुरिति शिवस्य चतुर्थं कर्म ॥ अथाचार्यो न्येषां देवानां पूर्ववच्चरुं
 अपयित्वा स्वमंत्रैः पत्नी मंत्रैश्च सहस्रसंख्यया होमं कुर्यात् ॥ देवीनां पुनर्निजमंत्रैरेव जुहुयात् ॥
 अथ त्विजः पतिकुं माज्येन शतं शतं कृत्वा पूर्यं दिव्यं शान्तितायेन प्रतिमां सित्कानिर्माल्यमपनीय
 देवमावाह्य पूजयित्वा देवं स्नपयेद्देकाशीतिघटैः पूर्वकल्पितैः ॥ अथ वा देवं मन्त्रोक्तविधिना स्नापये-
 त् ॥ तथा हि ॥ दध्यह्नत कुशार्घ्यं ह्रीरध्वमिधुयवसिदार्थकपुष्पफलजलान्वितं मर्घपात्रमासाद्य ॥ गजा ११४
 वरस्थथा वल्मीकवराहविद्युताग्रागारतीर्थं रुदगोमंडलमृत्तिकाः कुंभेषु प्रक्षिप्य ॥ अथ शन्तो दे-
 विरापो हिष्ठेति तिसृहिभिर्गृहीत्वा पः पंचगव्यं मंत्रसाधितं ॥ एतत्कर्पंचामृतं च कलशसहस्रं तदर्थं

तस्यायधौ धर्मोत्तरशतं चतुःषष्टिद्वित्रिंशतं शोडशाष्टौ च क्षुरो वा कलशान्सौवर्णान् राजता-
 न्नाम्रान् रीतिकोचमयान् कास्यान्याथिवान्वेषधीपुष्पफलादिकं तेषु परिकल्प्य उद्धृतासीति
 मृत्तिकां प्रक्षिप्य ततः समुद्रं वदति देवायाधं दिव्यं स्नापयेत् ॥ तद्यथा ॥ पंचनघ इति पंचगव्येन ॥ द-
 दिक्काशा इति दध्ना ॥ आप्यायस्वेति ह्रीरेणातेजोसीति घृतेन मधुवाता इति मधुना ॥ स्वादुपस्वे-
 ति शर्करया ॥ सरस्वत्यै नैषज्येनेति पुष्पोदकेन ॥ हिरण्याहृतं इति रत्नोदकेन ॥ देवस्य त्वेति कुशं
 नसा ॥ अग्न्यायाहीति फलोदकेन ॥ तस्य विठुरिति गंधोदकेन ॥ उपधय प्रतिमोदधमिति सहदेवीया
 श्रीवलातिवलाशंखपुष्पीवचासीहीसुवर्चलोदकेन ॥ यात्रोषधीरिति यवगोधूमनिवारतिलरयामा-
 कशालिप्रियंगुवीर्याहिकलशोदकेन ॥ समुद्रज्येष्ठा इति पूर्वकल्पितशिशितजलरकुंभेन ॥ वसोः

पवित्रमिति सहस्रधारकलशेन ॥ अथ मंत्रगृहीतं वारिगंधपुष्पाहृतयुतैः पूर्वकल्पितैः सहस्रादि सं ।
 रव्यस्तस्त्रिंशमंत्रैस्तस्त्रीवास्तापयेत् ॥ अथ स्वस्तिन इति मन्मथैर्गोमियमयैरुनयमयैर्वस्वस्तिकपन्न
 शंखोत्पलकलशश्चावत्सर्पणं नद्यावतैः सुपुष्पाहृतैर्नृत्तिनवं शपात्रस्थितैर्देवं परिहरेत् ॥ अथांध्रं
 धोव इति पंचवर्णसूत्रेण निराज्य बलिं हरेत् ॥ आकृत्तेनेति पंचवर्णैर्ज्योतिश्च मुंचंतु मासपथादिति ।
 कौचकं विमुच्य ॥ सुगंधेन राससा देवपरिमृज्य पंचनद्य इति ॥ आचमनीयं दद्यान्मंत्रेण ॥ यथा ॥ मंथी
 दाकि न्यास्त यद्धारि सर्वपापहरं शुभं ॥ तदिदं कल्पितं देवसम्यगाचम्यतां त्वयेति ॥ वेदसूक्तसमायुक्ते ११५
 यज्ञसामसमन्विते ॥ सर्ववर्णप्रदे देववाससीते विनिर्मिते ॥ तिवस्त्रयुग्मदानमंत्रं ॥ शरीरं ते न जाना
 मि चेष्टानैव च नैव च ॥ मयानि वेदितं भक्त्या चंदनं प्रतिगृह्यतां ॥ चंदनं कुंकुमं कर्पूरयुतं ॥ मणिमुक्ताप्र

वावाद्यैः स्वर्णपुष्पैर्मया कृतं ॥ पूजा च देवदेवेश प्रसादाद्भवतस्तवेति पुष्पाणि ॥ वनस्पतिरसो दिव्यो गं
 धाद्योः गंध उत्तमः ॥ आधेयः सर्वदेवानां धूपो यं प्रतिगृह्यतां मिति ॥ सुतां ॥ इति धूपं ॥ त्वंचंद्रस्तं रवि
 विष्णुस्त्वं रत्नानि कृताशनत्रा त्वमेव सर्वज्योतिषि दीपो यं प्रतिगृह्यतां मिति ॥ चत्वारिंशं तां अशीत्यावा
 दीपैरागत्रिकं ॥ अन्ने च उर्विधिं स्वाहुरसैः सद्भिः समन्वितं ॥ भक्ष्यं भोज्यं समायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां ॥ नै
 वेद्यं ॥ सर्वभूषाय ते नम इति कंकणादिभूषणानि दत्वा ॥ पूर्वकृतहोमं निवेद्य प्रार्थयेत् ॥ यन्मया भक्ति
 युक्तेन पत्रं पुष्पं फलं जलं ॥ अवेदितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकंपया ॥ मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं ज
 नार्दन ॥ यत्प्रजितं मया देवपरिपूर्णं तदस्त्वमे ॥ एवं देवसंप्रार्थ्य नृत्यगेयवाद्यं कारयित्वा ॥ अष्टोत्तरसह
 संसूक्तमंत्रेण आज्यं कृत्वा गानां दशशेन स्विष्टकृदादिपूर्णं तं कृत्वा ब्राह्मणान् स्वस्तिवाचयित्वादि

गीशो बलिंदत्वा च मयदेव गृहगमनाय विहापयेत् ॥ इति चतुर्थी कर्मविधिः ॥ अथ शैवे प्रतिष्ठोच्यते
 तद्यथा ॥ सा चतुर्थी कर्मदिवसे दिवसांतरे वा कर्तव्या ॥ तत्र चंडेशं ध्यात्वा लिंगमूर्द्धि पिंडिकाया वैशा
 नदिको वापी व के वा संस्थाप्य वक्ष्यमाणमंत्रैर्गंधाद्यैर्नृषिणां तैरुपचारैः पूजयेत् ॥ अथ वा जगता वा
 ह्यत इशान्यादिशि प्रासादगमनं विमानेनै चंडे गृहे पूर्ववत्कल्पिते पीठन्यासं पूर्वादि विधाय ध्यानपूर्वं
 स्थाप्य निजमंत्रैः पूजयेत् ॥ तद्यथा ॥ ॐ चंडसनाय नमः ॥ ॐ चंडमूर्तये नमः ॥ ॐ धुनि चंडेश्वराय कुं
 फदस्वाहा इत्यनेना वास्य ॥ ॐ चंडरूपाय कुंफद नमः ॥ ॐ चंडशिरसे कुंफद नमः ॥ ॐ चंडशिखा ११६
 ये कुंफद नमः ॥ ॐ चंडकवचाय कुंफद नमः ॥ ॐ चंडनेत्रत्रयाय कुंफद नमः ॥ ॐ चंडपात्राय कुं
 फद नमः ॥ हस्तयोरस्त्रं ॥ ॐ चंडसद्योजाताय कुंफद नमः ॥ ॐ चिंवा मे देवाय कुंफद नमः ॥ ॐ चुं च

अथो राय कुंफद नमः ॥ ॐ चैतत्पुरुषाय कुंफद नमः ॥ ॐ चोदशानाय कुंफद नमः ॥ रुद्राग्नेः प्रभ
 वं चंडं कज्जलानं नयानको ॥ शूलचंडधरं रौद्रं च चक्रं च चक्रं ॥ मुखोऽङ्गीर्णं महाज्वालं रक्तबाह
 शलोचनं ॥ अदा मुकुटं रवेडं उमंडितं फणिकं कणं ॥ व्यालयज्ञोपावीतं च साक्षसूत्रकर्म डखं ॥ चेत
 पन्नासनासीनं भक्तिप्रकृतिनाशनं ॥ एवं ध्यायं नृवं कर्मत्रैर्गंधाद्यैः पूजयित्वा जपे कृत्वा तस्मै निवे
 द्य विहापयेत् ॥ ज्ञानतो ज्ञानतो वापि यन्मनमधिकं कृतं ॥ तत्सर्वं प्रणीमैवास्तु सुधीतो भव सर्वदा ॥
 सर्वमेव क्रियाकण्डं मया चंडतवा सया ॥ न्यूनं अधिकं कृतं मोहात्परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ यावत्तिष्ठति लो
 के स्मिन् देवदेवो महेश्वर ॥ तावत्कालं त्वया देव स्थातव्यं शिवसन्निधौ ॥ जेस्य वोष्यान्नपानादितं
 ब्रह्मं सृग्विलेपनं ॥ निमल्यं नो जनुं तुभ्यं ॥ प्रदत्तं तु शिवारुर्येति ॥ एणम्यपश्चाद्दिग्बलिंदत्वा नृते

अतानिबोधयेत्। यावत्कालं महादेवो लिंगमाश्रित्य तिष्ठति। तावत्कालं च सर्वार्थपूजयंतिष्ठस रक्षा
वदायत्र चंडोधिकृतस्तत्रैतत्कार्येनान्यत्र शिवे। तदुक्तं बाणलिंगे च लोहे च सिद्धलिंगे स्वयं भुवि।
प्रतिमासु च सर्वासु चंडोधिकृतो भवेत्। ततो मंडपमागत्याचार्यः शेषं कर्म निर्वर्त्य च उक्तं शालि
तंडुलैरक्षतैर्वह्निं त्वात उपरीपीठं सितस्त्राद्यादितं निधाय तत्रोपविष्टं यजमानं पत्नी पुत्र बंधु बं
धवादियुतं पूर्ववत्कलशैश्च उभिर्दिग्भ्यां मेकेन वा मूर्तिपान्चित्वा चायेभिर्दिग्भ्यां चेत। देवस्य स्वेति य
शसे निर्विचामीति शन्नो देवी रित्याथ वणि साम्नासुरास्तेत्यादिभिश्च मंत्रैः। अथ महाजुवा शयंगत्वा ११७
कृतावन्यथा स्नातो यजमानो मंडपमागत्य तदंतरक्षतैः पंकजं कृत्वा तदुपरि पीठे गुरुमुपवेश्य देववत्सं
पूज्य वित्तशालं विना कृमिहिरण्यवस्त्रादि दक्षिणं तस्मै दद्याद्यथा संतोषमायाति। मूर्तिपान्नापिनो

देवसंश्लिप्तं मन्यान्वाल्मण्यं नृस्वशक्त्या संपूज्य कृतां जुलिराचार्यप्रार्थयेत्। न गवन्सर्वधर्मज्ञः सर्व
धर्मपरायणः। अथ मे सफलं जन्म यत्संसारमहा एवात्मा। अथ तो हं त्वया नाथ के सितस्त्वं हं मत्समे
यदत्र सन्मुखी भूय रे दितो भगवन्मया। हं मस्वनाथ तत्सर्वकारं एव बुनिधेम मेति कृतविज्ञापयन् ना
कत्रे गुरुः समूर्तिपः सफलां साक्षतां परमासि संदद्यात्। तद्यथा। समस्तजगदत्यतिष्ठित्यनुग्रहका
रकः। शिवस्तानुचरुस्तावः सर्वदा सर्वकामदक्षति। अथ यजमानः साहिरण्यो गांसो पस्करं यागमं
दुपे आचार्ययिदत्वा स्नानमंडपं सोपस्करं शिल्लिने समर्थी। अथाचार्यदीन्यणम्यहमधर्मिह
त्वा देवं मंगलसद्दैस्त्यधो घैराजमार्गेण गृहंगत्वा ब्राह्मणाननाथादीन् भोजयेत्। ॥ इति श्रीरघु
सूरिसुनुत्रिविक्रमसूरिविरचितायां प्रतिष्ठापयंतौ चंडप्रतिष्ठाविधिः ॥ अथ ध्वजारोपो निरु

प्येतो॥ तत्र कालनिर्णयः यथा॥ देवप्रतिष्ठानं ऐरियं तद्विनेवा महारत्नानां तद्विनेवा प्रासाद
 स्य कलशप्रतिष्ठानं तद्विनेवा ततोपनंतरं षण्मासे संवत्सरे वा ध्वजारोपः कर्तव्यः॥ प्रासाद्विगुणं
 सादं तत्समेतत्र लंबनीयत्रा पारोदिहस्तविस्तारो भूमिस्पृक्॥ अथ वा दैर्घ्यं षोडशभागविस्तारस्त
 दधस्तस्यायधो वा दंडार्धं लंबीतो दंडमानो वा लिखितवाहनो भवति॥ वर्णविभागेन च श्वेतो रक्तः पीतः
 कृष्णश्चेति॥ ध्वजश्च दंडश्च उद्देशस्तो नवहस्तो वा स ग्रंथिदारुदोषविचर्जितो भवति॥ पूर्ववर्णमंडपकुंडवे
 दितोरणादिकृत्वा बलवरणादिकर्मकृत्वा तत्र वेदिकायामेकाशीतिकलशैः पूर्वकल्पितैः कलश
 स्तपनविधिना ध्वजस्तंभदंडसुवर्णादिनिर्मितं देववाहनं च स्तपनयित्वा बलहर्णे धारकर्मकल्पे वि
 धायान्यत्सर्वं देवताप्रतिष्ठावत्कार्यं गंधैः पूजयित्वा धिवासनमंडपमानीय वेद्यां शय्यायां कुश

११७

संस्तरे स्तंभदंडं च चिन्त्यस्य कारय पात्रां ध्वजं च प्रोक्षितं पूर्ववत्तत्त्वत्वा संकुर्यात्॥ तद्यथा॥ आत्मनस्तंभे
 विद्यातत्त्वदंडे॥ शिवतत्त्वध्वजे॥ साद्योजातादिपंचकंदंडे निष्कलं शिवं शांते ध्वजे निवेदय॥ पलाशोद्भव
 राश्वत्यराभ्यपामार्गसि मिद्धिहीरष्टततिलैर्देवमंत्रेण व्याकृतिमिव ह्योमं कुर्यात्॥ मूर्तिमूर्तिपलो
 कपालेन च ह्योमं कृत्वा पूर्ववद्विम्बलिंकृत्वा धिवासयेत्॥ राश्वत्तर्यमृदंगाद्यैः स्तोत्रपाठैर्वैदेपारा
 यणैर्वशिष्ठैर्जागरणैश्च कुर्यात्॥ आजासक्तुमिश्रं कुंमुदादिन्यः स परिवारेभ्यो बलिं विकिरेत्॥ इत्यधि
 वासनं॥ अथ स्तपननिर्णयः॥ तत्र षष्ठ्यदेशे नैर्ऋतभागे मारुते वैशाने वा शिखरस्य पंचमासे न च च
 येन तृतीयेन वा ध्वजस्तंभाधारं मस्तकार्धेन वा कृत्वा तत्रोक्तमंत्रैरत्नादिलासं कृत्वा बलिं दत्वा च म्या
 वास्तुहोमं कृत्वा राश्वत्तर्यदिघोषेण ध्वजस्तंभदंडमुत्थाप्य प्रासादनिकटमानीया॥ दंडेषु षडंगानि ध्व

जे लोक पावन स्वशो किये से त्वां शांति रस्त शिवं चारु स्तखान स्या स्य शुभं तथा प्राणिनः सुखिनः संत
 राजा च विजयी भवेत् ॥ यावच्चंद्रश्च सूर्यश्च तावदात्र स्थिरो भव ॥ उरितं यत्समंतानां सक्रिया बहु नोत्सा
 प्रजा हानिय डु निर्दिष्टं मा भूजगती सवदा ॥ त्वत्प्रसादात्तु तत्सर्वं शुभमेव न मोनम इति स्थापयित्वा मूलमं
 च जप्त्वा स्वसंगं पूजयेत् ॥ तथा ॥ ॐ प्रस्फुर २ धोर २ धोर तरु रूप चट २ प्र चट २ क ह २ व म २ घात य २ ऊं
 फट् ॥ अस्त्राय नमः ॥ ॐ प्रस्फुर २ ऊं फट् २ रु द या य न मः ॥ ॐ धोर २ धोर तरु रूप चट् २ शिर से न मः ॥ ॐ तनु रु
 प ऊं फट् २ शिर वा ये न मः ॥ ॐ चट २ प्र चट २ ऊं फट् २ क व चा य न मः ॥ ॐ क ह २ व म २ घात य २ ऊं फट् ॥ अस्त्राय नमः ॥ २१ ॥
 शेवे नमः ॥ ध्वजं दे दे सं यो ज्यैषा सा दे ॥ अ धोरं पाशु पत शैवं वा महा स्वं विन्यसेत् ॥ तत्र गंधादि ब्रह्म शिरसा दद्या
 त् ॥ ॐ परमेश्वराय पराय ब्रह्म शिरसाय नमः ॥ ॐ सर्वयोगाधिकृताय निष्ठादिपतये नमः ॥ इति विद्याधि

पेन गंधां ज्योतिरूपायै रुद्रायै नम इति दीपां गोघ्रे पुरु कृताय नम इति नैवेद्यं ॥ ॐ प्रथम पाशुपताय न
 म इति विद्यां गानि बलिकर्माणि रुद्रा फ डं तेन मंत्र समूहेन वा निर्वर्त्या स्वरूपं ध्यायेत् ॥ सूर्य कोटि स
 हस्रानं प्रलयं बुद्धिनिखनं ॥ पदी स दशन प्रांतं पकाश मुख के धरो ॥ अक्षत डिहृता जिकं पदी स मश्र
 म ध्वजं ॥ सर्प पि वा तं शूल सि शक्ति मुद्र धारिणं ॥ च च नु जं च च व क्रं स्फुर चंद्र ध शैष रं देव दानू व दै
 त्यां नां दपि ती नां विमर्द कमिति ॥ ध्वजा ये देव ता लिंग सूचनाय देव ता वाहन प्र का रो यथा ॥ सौवर्ण रज तो
 रत्न मयो मणि मयो रम मयो वारु मयो वा वर्ण कै ली रितो वा कर्तव्यः ॥ विष्णो ध्वज गरु त्वानीं स्मर स्य
 शृषभो ब्रह्म णो हं सो ज ला धिपतेः कौं सः शक्र स्य कुंज रो य मस्य महिषः ॥ काम स्य मकरः सूर्य स्य
 अश्वः धर्मो गिर्या सिं हो गौर्या र्यां गो धाग णेश स्य मुषको धन स्य दे न रो वा यो र्म गो ग्रे र्म षका क मर

सरस्वत्याहं सोयस्य देवस्य यदाहनंतस्य ध्वजे धिवासितं पूजितं बंधनीयं ॥ ततश्च शानदिग्भागे ह्येतैर्मंड
 ले कृत्वा कुंभं विन्यस्य पात्रां महाध्वजं बंधमानं प्रासादवेषेण घमाणे वस्त्रयुगलं गृहीत्वा यजमान
 नस्संलग्नमार्थः पुत्रगोत्रजादिभिः स्त्रिः सकृदार्पसादस्य प्रदक्षिणं विधाय सपीठके देववेषे येन
 तस्य फलश्रुतिः ॥ यावंतस्तंतवस्तस्य ध्वजस्य वरवणिनी ॥ तावद्वर्षसहस्राणि कर्तुं स्वर्गं मिहीय
 तो ॥ यावत्पदानि कुरुते ध्वजे प्राणी प्रदक्षिणं ॥ तावद्वर्षसहस्राणि कर्तुं भोगं पुत्रः फलं ॥ अथोचा
 र्यं कुंडसमीपमागत्य प्रायश्चित्तं होमं विदधात् ॥ अथ यजमानो वनमृगं स्नानं कृत्वा चार्यादिभ्यो
 दक्षिणं दत्वा ह्येमे स्वेति ॥ विसर्जयेत् ॥ यथा विधूयते पोते रजः प्रासादमस्तके ॥ तथा कर्त्ता त्यजे
 त्पापं ससज्जनाजितं हृणात् ॥ यत्रैतं क्रियते राष्ट्रे ध्वजयष्टिनिवेशनं ॥ नाकालमृत्कस्तत्रास्ति

१२०

नावह्मीः पापकृत्स्वपि ॥ नोपसर्गं नयंतत्र नापि रोगो न विघ्नमत्र ॥ विपरितानमंतत्र नराणामपि न्य
 सां ॥ स्वकालवर्षयर्जन्यः सुनिच्छं विनयी नृपत्र ॥ शान्तानि सर्वभूतानि पश्यन् विन्यः पश्येत्तत्र ॥ कृत
 द्वाब्रह्महा गोघ्नो दृष्ट्वा ध्वजनिवेशनं ॥ प्राप्नोति पापनिमेषं कर्तुं मोहिः क्लृप्तयं ॥ प्रतिमा विंगवे
 दीनां यावंतः परमाणवः ॥ तावद्वर्षसहस्राणि कर्तुं भोगं पुत्रः फलं ॥ कृते महाध्वजारोपेदे तत्रापि
 चाक्षिताश्च ये ॥ शिविनो नायकान् कृत्यान् कृतिमान् गोपितारयेत् ॥ येषां मृताणां च मर्त्याणां तियो
 गं शिवाय ये ॥ नृत्ताणामपि दारुणिते पिरुद्रन संशयत्र ॥ इति ध्वजारोपणविधीः ॥ अथ च
 चीनां प्रतिष्ठानारदबौधायनादिषोक्ता प्रपंच्यते ॥ तत्र कालनिर्णयो यथा ॥ उदगयने शुक्लपक्षे पु
 ण्याहेन हस्ते पुण्यवारेन दीतीरे रम्यवने पुरस्तात् आस्ते देवगृहे वा प्राच्यामुदीचां प्रागुदीचां वा समं

कर्मिभागं कृत्वा षोडशहस्तं षादशहस्तं वामे डपं पूर्ववत् कृत्वा तत्राग्नेयकोणे च चरस्वमेकहस्तं कुं
 डं प्राच्यां दिशि हस्तद्वयमिति वेदिं च चरस्वमीशाने स्नापनोपकरणं स्नानं नैर्ऋते वास्तु स्नापनं
 मंडपमधो यथोक्तं मंडलं स्थापनं तत उत्तरतः स्वस्तिके परिशया स्थापनमेव मंडपं विरचय ॥ पूर्वे
 कः पुण्याहं वाचनं मातृपूजनं कृत्वा च चरो ब्राह्मणं नृत्वा द्वारपूजादिपवास्तुपूजां तं कृत्वा कुं
 डसमीपमेत्याग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाधानं कृत्वा गोपयसी निवारचरुं स्थाप्य देवदेवतं यथापयित्वा ज्य
 भागा विष्वापलाशा दीष्टसमिधं प्रत्येकमष्टसहस्रं लोकपालमंत्रैः प्रतिदेवतं व्याकृतिं निर्वज्जि १२१
 कुर्यात् ॥ तावत्संख्याकमाज्यहोमं स्थाप्य देवलिंगं केन मंत्रेण समितित्वं निवारचरुं ज्ञानोपति
 ५५ द्वादशदशाकृती कृत्वा गिर्यस्तुभिरित्यनुवाकेन दशाज्याकृतिं कृत्वा स्विष्टकृतं च रुशेषेण

कृत्वा शोचतसहस्रमष्टशतं वा स्थाप्य देवतामंत्रं जपं कुर्यात् ॥ अथ यजमानाचार्ययिवरे दत्त्वा ब्राह्मण
 नां धाद्यैः संपूज्य पुण्याहं वाचयित्वा शंखं डं डं निशब्देनाचार्यमुपवेशयेत् ॥ पयः प्रथिव्यामिति पंचग
 वेना ॥ आयायस्वेति हीरेण दधि काका इति दध्ना ॥ तेजो सीति पुराणेन घृतेन ॥ मधुवाता इति मधुना
 आयं गौरिति शकरेया ॥ शन्नो देवीरिति संस्वकलशेन संस्नाप्य नमस्कृत्य श्रीखंडाद्यैर्देवमनुजि
 यस्व स्वोन्नोदकेन प्रक्षाल्य च उभिः कलशैः समुज्ज्येष्टा इति च उभिर्मंत्रैरन्यैश्च कलशालिंगैराकलशे
 धित्यादिकैरभिषिच्य देवं भर्षीणि निवेशय ॥ शौकलशान्चारिपूजां निष्ठापयित्वा पूर्वादि क्रमेण संगम
 वराहोत्सवात वल्मीकादिमृदः प्रथमे विकिरेत् ॥ अश्मंतकत्वं चर्तुन चूतादिपंचवान् द्वितीये ॥
 शेषेषु क्रमेण कुशं खंडानि ॥ शाल्युदकं ॥ प्रसवणे दकं ॥ गंधोदकमहता पुष्पाणि निक्षिपेत् ॥ अथ

चार्यो ब्राह्मणवितः स्नापनक्रमेण तानुधृत्य स्नापयेत् ॥ आपो हिष्णामयो नुवर्शति तिस्रिहिरण्यव
 र्णः शुचयः पावका इति च तस्य निपवमानः सुवर्जने इति चैते नानुवाकेन स्नापयित्वा हते वाससी परि
 धारोपवीतं चंदत्वा गंधपुष्पधूपदीपैः संप्रज्याष्टतिः प्रदीपैः पिष्टमयेनी राजं न कृत्वा हिरण्ययैग
 भइत्याद्यष्टमिः ॥ हिरण्यसलाकामादाय चित्रं देवानामित्यर्धं च न देवनेत्रोन्मीलनं कृत्वा अंजंति
 त्वामधरे देवर्यंत इत्यंजनेनांजयेत् ॥ मधुघृतशर्कराभिर्देवस्य त्वेति पुनरंजयेत् ॥ तदा येकोपि नाति
 छेत् ॥ ततो मक्षतो ज्यादर्शदिशीघ्रदर्शयेत् ॥ अथ दर्नेष्वासीनो दर्शनधारयमाणः पुरुषसूक्तेन सा १२२
 मिधेनी कल्पेन देवमनु संशेत् ॥ अथ वेणुमये पात्रे प्रहिष्यान्नेपे च वर्णवितं देवस्य निरांजितं वा
 स्ननेन निराज्यं नमो नृताधिपतये दिप्तशूलधरायो मापतये सर्वविद्याधिपतये रुद्राय नमः शिव

मगर्हितं कर्मास्तु स्वाहेत्यभिधाय ब्रजिमने वेद्यमाणो दद्यात् ॥ ततः प्रत्यागत्यः शृङ्गो हस्तपादौ प्रक्षाल
 व्याचामे तत्र विप्रश्चेदवगाहेत् ॥ आचार्यो मंडलदेवताः षोडशोपचारैः श्रद्धादिभिः पूर्ववत् पूजयेत् ॥ अ
 थाचार्यः स्थाप्यं देवं तस्मिन् कैमंत्रेण वाह्यकणिकायां प्रतिष्ठाप्य गंधाद्यैः संप्रज्यकुंडसमीपमाग
 त्य मंडलदेवतानां नाममंत्रैर्दर्शदशति वाहुती कृत्वा पूर्वकल्पितशय्यायां ब्राह्मणैः सह प्रतिमारो
 पपुरुषसूक्तोत्तरनारायणे नोपतिष्ठेत् ॥ ततः सृष्टिक्रमेण प्रतिमायां तत्कलासंक्रयं कृत्वा तद्यथा पु
 रुषात्मने नमः प्राणात्मने नमः इति शरीरे व्यापकं न्यसेत् ॥ प्रकृतितत्त्वाय नमो रुद्रिरसतत्त्वाय वसु
 भोगंधतत्त्वाय पादयोः त्रयोत्रतत्त्वाय कर्णयोः त्वक् तत्त्वाय सर्वशरीरो चक्षुस्तत्त्वाय चक्षुषोः जिह्वात
 त्त्वाय जिह्वायां घ्राणतत्त्वाय घ्राणे वाक् तत्त्वाय वाचि पाणितत्त्वाय पाणौ पादतत्त्वाय पादयोः ॥

वायुतत्वाय पादयोः उपस्थितत्वायोपस्थेः पृथिवीतत्वाय पादयोः अप्रुतत्वाय बस्तौः तेजस्तत्वाय रुदिः॥
 वायुतत्वाय घ्राणेः आकाशतत्वाय शिरसिः रजस्तत्वाय तमस्तत्वाय सत्वतत्वाय देहतत्वाय न
 म इति च चक्षुष्यं देहेः एवं हासं कृत्वा पुरुषसूक्तन्यासं विधाया न्यर्चाधिवासयेत्॥ ततो मंडपश
 ष्यो रंतरालेन गंतव्यमिति प्रेषे विधाय मंडलं देवतानामुपाहारं निवेदयेत्॥ तत्र सर्वान्निब्रूयते॥
 घृतान्तमुदकानिधारितमिंद्रायः॥ आज्यान्तमग्नयेः॥ मांसान्तेयमायः॥ कृत्वा व्रीहीणामन्तं पुराणस
 पिषाद्युतं नैऋतयेः॥ नवनीतोदनं वरुणायः॥ यवोदनं वायवेः॥ प्रैषंगवं सोमायः॥ गावैधूकमीशानाय १२३
 अशक्तोपायसंवासर्वेभ्यः॥ ततः शय्याप्रदेशे कृतशेषं नैवारं चरुं प्रतिष्ठाप्य तेन दिग्बलिंदत्वा गीत
 वाद्यादिनारात्रिमतिवाहयेत्॥ इति चत्वारिंशामधिवासनं॥ अथ द्यौर्भूते पुरो दयात् देवमुत्थाप्य

पुरुषेण नारायणेनोपस्थाय नमस्तस्मै घृते चरुं अपरित्वा आज्येना निधार्य नमस्तस्मै कृत्वा मूत्रमंत्रे
 ण घृतं कृत्वा वदग्रना निजुहोति॥ तद्यथाः॥ अग्नये स्वाहा॥ सोमाय स्वाहा॥ धन्वंतरये स्वाहा॥ कुक्ष्यैः॥ अ
 नुमृत्यैः॥ प्रजापतये स्वाहा॥ परमेष्ठिने॥ ब्रह्मणे॥ अग्नये सोमाय॥ अग्नये न्नादाय॥ अग्नये न्नपतये
 प्रजापतये॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यः॥ सर्वेभ्यो देवेभ्यः॥ सर्वेभ्यो भूतेभ्यः॥ नृत्तुवः स्वः॥ अग्नये स्विष्टकृते स्वा
 हेति ततो ज्यापन्यति धेनुवरदानां तं समापयेत्॥ अथोदिते सूर्ये मीरोरनिमुरवे देवं वेद्यां कृत्वा सर्व
 रत्नचौषधीपुष्पमूलफलचौषधीरिति दर्शित्वा ताम्रपात्रे शान्तिं तोयमादाय मूत्रमंत्रेण शतवा
 रमभिर्मन्त्राचार्यः शिरसि देवमासि चोत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इत्युत्थाप्य विश्वतश्चक्षुरित्युपस्थाय ध्या
 नेन देवस्यादस्तात् ब्रह्मशिलां प्रकथ्य ध्यानेनैव रत्नादिन्यासं कुर्यात्॥ अथाचार्यो देवस्य पुरस्ताद्भर्त्

आसीनोदनीन्धारयमाणं जलिवध्वाजयेत् ॥ तद्यथा ॥ ध्वजलणेनमोविष्णवेनमोरुद्रायनमः शंभुनायनमो
 शंभुनायनमोयमायनमो नैऋतेयनमोरुद्रायनमोवायवेनमः सोमायनमः ईशानायनमोवसुन्धो
 नमोरुद्रेन्योनमोऽदित्येन्योनमश्चिन्त्यानमोमरुद्भानमः कुबेरायनमोगंगादिन्योमहनदी
 न्योनमोग्रीसोमान्यानमः ईशानिन्योनमोद्यावाष्टिन्यानमोधन्वतेरेनमः सर्वसायनमोविष्णो
 देवेन्योनमोब्रह्मणेनमश्चिन्त्या ॥ अथनवैकलशेनः प्रक्षिप्यसवैषिधीनिधाययजमानस्यपुर
 तः संस्थाप्यकुं नमुरेवहस्तं दत्वा च देवतैर्मंत्रैरभिर्मन्त्रतीर्थान्यावाह्यदेवस्यपुरतोयजमानमभिषि १२४
 चेत ॥ अथाचार्यः पुनस्तुतदेवमेवंजस्वाध्वकृत्वेण तस्मिन्गमनेण पुरुषसूक्तेन गायत्र्याहति
 निदेवंप्रतिष्ठाप्य निष्कलसकलध्यायेत् ॥ पृथिवीपिंडकार्याध्यात्वा मूर्तिकामाकासंततस्तेजोराशि

रुच्येते ॥ स्तुतिधिवारयोगकरणनक्षत्रपुण्याहेतवजीर्णादिदोषदृष्टानां देवपिंडिकावाहनप्रमुख्यप्रा
 सादध्वजदंडकलशादीनां जीर्णोद्धारं कुर्वणोष्ठगुलं फलं लभते ॥ तत्र दक्षिणस्यामीशान्यां वादिशि
 ववित्पश्चिमैकद्वारं सर्वतः ॥ पश्चन्तोरणं पताकाद्यालंकृतं वेदिकाद्यन्त्रितं मंडपं विधाय यजमानः
 स्वगृहेनादिमुखं कृत्वा आचार्यमृत्विजश्च कृत्वा मातृवस्त्रकनकाद्यैः पूजयेत् ॥ अथाचार्यो मंडपमा
 गत्य द्वारपूजादिकं शिवकुं न पूजादिते कर्म कृत्वा वेद्यां वास्तु मंडलं निर्माय तयोर्देवस्थापनं विधाय
 भूमौ वायुकानिर्मितैस्त्रिंशद्विंशतिपैवाप्रणवेनासनं दत्वा उच्चापकेश्वर एवेति नमः ॥ उच्चापकेश्वर १२५
 रुद्राय नमः ॥ उच्चापकेश्वरसिरसे स्वाहा ॥ उच्चापकेश्वरशिखीयैव षट् ॥ उच्चापकेश्वरकवचाय हुं ॥
 उच्चापकेश्वरनेत्रत्रयाय षट् ॥ उच्चापकेश्वरश्चाय फट् ॥ एवमंगसहितेनामनिर्मन्त्रैर्नगैर्वतेशि

करचरणद्यवयवितेचत्रुर्जं परमात्मज्योतिः स्वरूपं सर्वाभरणच्छिर्तनानारक्तकिरीटोज्ज्वलं सह
 स्पर्कसमप्रभं देवदेवेशं शंखचक्राद्यायुधवंतं निजवाहनाद्यपेतं स्वरूपं प्रतिमायां ध्यात्वा निजकृतं
 मलमध्ये सर्वलोकसाक्षिणं क्षेत्रसमणीयां संख्यात्वा परमेष्ठिना तमादाय प्रतिमां हृदि पूर्ववत् वि
 न्यस्य प्रणवेन निरुध्य संजीवं ध्यात्वा मूर्तविंगानि विन्यस्य पार्श्वतः परिवारं स्वेष्टुच्छानेषु ॥ ततः पूजयि
 त्वा देवाय मुद्रां सन्दर्श्य मूलमंत्रमष्टोत्तरशतं जप्त्वा पुरुषसूक्तेन स्तुत्वा प्रणम्या च मयि बालाणां नम्र
 स्तिवाचयित्वा तेभ्यो दक्षिणां दद्यात् ॥ अथ यजमानः आचार्यस्य दक्षिणां समर्प्य नमस्कृत्य बाला
 णां भोजयित्वा सर्वयसफलं प्राप्नोति ॥ दीर्घायुर्नवतिस्वर्गलोके चिरं सुखमनुभूय मर्त्यलोके सर्व
 कामसमृद्धिमान् नवति ॥ ततो ह्ययं सुखं च लभते ॥ इति चत्वारिंशतिष्ठाविधिः ॥ अथ जीर्णोद्धारविधिः

वंपूजयेत् ॥ देवतां तर्क्ष्य पुनः पुनः पूर्ववन्मूलमंत्रेण तंतमर्चयेत् ॥ अथाधोरेण षोडशशतं जपं कृ
 त्वा सौवर्गेन पद्मेन पुनर्देवं प्रपूज्य स्तुतिस्तोत्रैश्च ह्येकैकं वक्तुं च त्रैलोक्ये वाग्निं प्रतिष्ठाप्य सं
 हारक्रमेण मूर्तिमूर्तिपतत्त्वमंत्रतर्पणं कृत्वा धोरेण घृतसर्षपैः सह स्तुत्वा पूजां दत्वा वास्तव
 जां विधाय देवं प्रणम्य विज्ञाप्य बहिर्निर्गत्य दिग्बलिं दत्वा घृतपायसेन पंचशिवलिंगिनो भोजयेत् ॥
 अर्कं पादद्वन्द्वं च षोडशालात्रातेभ्यो यथाशक्ति दक्षिणां दत्वा स्वस्तिवाचयित्वा जीर्णदेवं प्रणवे
 न संस्नाप्य संपूज्या च मयि कृतशकलीकरणं स्तुतिस्तोत्रैश्च देवं विन्याप्य पूर्ववत् संपूज्य मंडपदेवताहोमं कृ
 त्वा पूजां कृत्वा च देवाय विनिवेद्य देवस्य जीर्णदोषं आपयेत् ॥ तद्यथा ॥ दुष्टलिंगमिदं शोभो शोभति रुद्र
 रणे स्य चेत् ॥ रुचिस्ते विधिनाशम्यगधितिष्ठतमां शिव ॥ जीर्णभूमिमिदं देवं सर्वदोषावहं नृणां ॥ अस्यो

धोरुते शान्तिः शस्त्रे स्मिन् कथिता त्वया ॥ जीर्णोद्धारविधाने च नृपराष्ट्रहिता वहं ॥ तदत्राधिष्ठितां देवप्रो
 क्तामिति वास्तव्या ॥ एवं कुर्वीत ज्ञानेन न लब्धवानुत्तमः कुंडांतिकंगत्वात्तीराज्यमधुर्वाप्तिः ॥ श्रीरघुस
 मिन्निः पात्वा शान्तिर्विष्णुमंत्रेणाष्टोत्तरसहस्रं चष्टोत्तरशतं वाङ्मत्वांगानां दशांशेन ॥ ततो लिंग
 चालनार्थं सहस्रं कृत्वा पुनरपि मया संस्थापनं कर्तव्यमिति प्रतिज्ञाय शतं पूर्वोक्तैर्द्वयैः पायसेन
 वाजुं कृत्वा ॥ ततः सौवर्णपुष्पसहस्रेण स्तुतिं देवपूजनं कुर्यात् ॥ पूजा देवाय निवेद्य मंत्रं कर्त्तुं
 पुनः संपूज्य लब्धवानुत्तमः सहायशित्वियतो जीर्णलिंगसमीपंगत्वा अर्घ्यं दत्त्वा मंगलगीतादिनि १२६
 खनेन प्रणवेन देवं संस्नाय संपूज्य तत्र स्तुतं ॥ श्रापयेत् ॥ लिंगरूपं समागत्य येन दंसमधिष्ठि
 तां ॥ यायात्वं स्तुतिं स्तुतं संत्यज्यै वशिवास्तव्या ॥ अत्र स्तुताने च याविद्या सर्वविद्येश्वर्युता ॥ शिवे

न सहस्रं तिष्ठति तत्कालिङ्गं पिशाचादिशिवास्त्रेण सर्षपैः संताड्यार्घ्यदानेन विसर्जयेत् ॥ अ
 यास्त्राभिः मंत्रिततो येन लिंगमवसिच्य ततः स्तुतिं पाशुपतीस्त्रेण लिंगं ब्रह्मादिभागत्रयेण स
 हस्रं सहस्रं शान्तिकर्मसाकुरैः संप्रोक्ष्य कुशैः संस्पृश्य पूर्वविद्यो मयेत् ॥ दारुजमपि होमसंख्य
 जपेन संस्कुर्यात् ॥ एवं कृत्वा विलोमेन अर्घ्यं दत्त्वा मूर्तिमूर्तिपितृत्वतत्त्वाधिपक्रियाशक्तिपीठमंत्रा
 न्मूर्तौ च मूर्त्यादिर्मात्रान्मानशक्त्या सङ्ख्यासंक्रमेण शिवं शांगं विसर्जयेत् ॥ सति चंडेश्वरे चंडे
 राष्ट्रं पयोः शान्तिरस्ति तत्कालिङ्गं यजमानहस्ते हेममयं कंकणं बद्धा हेमनखनित्रेणास्त्र
 मंत्रैर्तेनैशान्यानादिसंतातृश्च मपराच्येन खनित्रेण लिंगमूलं स ब्रह्मशिलं शोधयित्वा हेमपा
 रायुक्तगोवालरज्ज्वाशिलादिकं शिरवामंत्रेण बद्धा ॥ अथ पाशुपतेन वृषमस्य वृषनयौवाके कु

देशे गोवा लरज्जुं नियुज्य प्रतिमा च पनंत तत्प्रतिपत्तिदेशे नयेत् ॥ प्रतिमायां उच्चपभं विनाचार्यः शिल्पिः
 निःसहोदरेत् ॥ अथ तत्प्रतिपत्तिरुच्यते ॥ लिंगं शिवान्वितं प्रतिमा पिंडिका गरुडवृषभयोमादिकं
 चाप नृत् ॥ शैलरत्नोत्थमपि लिंगं च तत्स्थं निर्मात्य मादाय चंडाय निवेद्य रथमारोप्य तत्स्थाय पर्य
 तदेशे च मूले अगाध नदी क्रुदे वा वामदेवेन निक्षिपेत् ॥ दारुजं चेद्गामा उत्तरतो नीत्वा मधुना
 न्यज्या घोरेण शिववक्त्रिना निर्दह्येत् ॥ अथ रत्नजं लिंगं दग्धं स यदि स्वकांतिं न जहति तदा तदेव
 पूर्ववत्स्थापयेत् ॥ सुवर्णादिलोहमयं तदेव सज्जं कृत्वा स्थापयेत् ॥ अनेनैव विधिना चूलकं धजा १२७
 दिकं विशर्जयेत् ॥ प्रासादे जीर्णोदरे प्रासादमंत्रां नखड्गे चुरिकायां वा संयोज्य लिंगकंसं रक्ष्य प्रासाद
 निष्पत्तिपर्यं तं स्वर्गादिकं पूजयेत् ॥ प्रासादे निष्पन्ने खड्गान्त्रांसमाकृत्य समुदायेन यथा स्थानं

प्रतिष्ठाकाक्षे मंत्रन्यासः कर्तव्यः ॥ एवं जीर्णदिकमुद्धृत्य तत्प्रतिपत्तिं कृत्वा गत्य स्थंडिले शिवं संपूज्य
 विद्याय मंडलदेवता तर्पणं कृत्वा पुष्ट्यर्थं शतं कृत्वा दिक्यति वास्तुहोमं च कृत्वा स्वमंत्रेण प्रासादं
 ह्यं विधाय सहस्रमस्त्रेण शतं वा कृत्वा पूर्णं दत्वा शिवाय निवेद्य ॥ अथ घोरेण त्रिमध्वकैः स्तिलैः
 सहस्रं सर्वशोतयेत् कृत्वा शिवाय निवेद्य ॥ जानुन्यां मवनी गत्वा कुर्यादो मंत्रं विमोः भगवन्मृतं न
 व्यश लोकनाथं गत्यते ॥ जीर्णलिंगं समुदाहः कृतस्सद्यस्तवाभ्या ॥ अग्निना दारुजं मस्यै दग्धं
 हिंसं शैलादिकं जले ॥ प्रायश्चित्ताय देवेश ॥ अथ घोरेण तर्पितं ॥ स्नानतो स्नानतो वापि यथोक्तं न कृ
 तं यदि तत्सर्वं पूर्णमेवास्तु त्वत्पसादान्महेश्वरा कर्तुरितः प्रजानां च शांतिर्भवतु सर्वदा ॥ अस्माकं
 शिल्पिनो चैव सुप्रीतो भव सर्वदा ॥ अथाहृतपुष्पफलं च दनहस्तो यजमानो देवपार्थयेत् ॥ गोवि

प्रशिक्षिन्मृषानामाचार्यस्य च यज्वनः शान्तिर्न वेत्तु देवेश अग्निं जायतामिदं न भ्रान्तु न्यास्ततो देवम
 र्थं दत्वा विशर्जयेत् ततः कृता निषेको यजमानो दक्षिणाभिराचार्यो दीनूजयेत् एष न च पत्नौ वारव
 नित्रैर्मपाशौ पुनराचार्यो दत्वा विशर्जयेत् विंशतन्मानंतत्रैव विधिवत्स्थापयेद्गुरुः असुरैर्मु
 निभिर्देवैस्तत्त्ववित्भिः प्रतिष्ठितं जीर्णं वाप्यथ वानग्रं विधिनानैव चालयेत् एष एव धीः कार्यजी
 र्णो धामसमुद्धृतौ खड्गे मंत्रगणं त्यस्य कारयेन्मंदिरांतरं संकोचमरणं प्रोक्तं विस्तारे तु धनदा
 यः तद्व्यंशेष्वद्व्यंवातकार्यं तत्प्रमाणकं प्रासादप्रतिमायां जीर्णोद्वारे विशेषः तत्रैव देशानना १२४
 गे सोमेशानांतरे वा प्रत्यग्द्वारं नवगृहकारयित्वा पंचगव्येनाभ्यक्ष्य संमले कृत्य तत्र यथा स्थानं पादशि
 लान्यासोक्तं रित्यारत्नस्य संविध्या सनं परिकल्प्य मूलाचं जानुमात्रं वाह्यं तदा कर्तुं क

त्वा पूर्ववत्संस्थाप्य भ्रवाद्यौरिति मंत्रेण प्रतिष्ठाप्य स्थिरीकृत्य गंधाद्यैः समन्यची अथ जीर्णो प्रासादगर्भे
 हं प्रविश्य वकु निरुदकैः प्रक्षाल्य प्रतिमामन्यर्च्य कुं ने स्तंडिले वा जीर्णे प्रतिमास्तत्त्वानि सृष्टि मार्गेण
 कृत्वा पुनः संहारक्रमेण कृत्वा अथ मूर्त्याभिप्रेत्य संहारवर्त्य नातत्त्वानि ध्यात्वा लोहमयं पात्रं गंध
 वारिणा पूर्य गंधवारिणा न्यर्च्य ध्यानेन तत्र तत्त्वानि विन्यस्य समस्तं द्रिय युक्तं सूक्ष्मदेहान्वितं मूल
 संरुक्कं देवं नियोज्य तमेवं विज्ञापयेत् तद्यथा तत्प्रसादेन निर्विघ्नं देहं निर्मायित्य सौ वा संकुरु
 सुरश्रेष्ठ तावत्वं चाल्य के गृहे असक्तेशं सहित्वेह मूर्तिं वा तव पूर्ववत् प्रासादकारयते भक्तः कुरुतस्य
 च वांछितं निर्माणविषये का र्त्तव्यं धिं कुर्यात् तद्यथा अवड्ग्रासा हर्षं षडहात्वं शक्त्यनुरूपतः
 पर्यालोच्येतावतीह काले देवत्वकार्यं के रोम्यहमिति यजमानो विज्ञापयेत् अंतस्त्वदुंत ह्येव पार्श्वे

विधायतस्त्रोहपात्रंतदेवशिरसिसंस्थाप्यदिग्बलिंदत्वाचम्यततःपुनस्त्यक्त्वावर्तितंनवतरंघासादंप्रति
 थ मांचकुर्यति॥अनिष्टन्तयोस्तयोसहयजमानश्चाचार्यःप्रतिष्ठायोग्यकालमनवेक्ष्यमाणःशुभेह
 निपूर्ववत्प्रतिष्ठायागमारभ्यप्रतिमायाःशय्यायांमंत्रज्ञासारंनंयावत्सर्वानिष्ठाद्याथलोहपात्रांथा
 नेनमंत्रादिकमादायशयनस्यपूर्वविद्यथापदेशंतत्रयोजयेत्॥अथोत्तरंकर्मप्राग्वत्समग्रं
 त्वंशंगंसमापयेदिति॥इतिश्रीरघुसूरिस्तुत्रिविक्रमसूरिविरचितायांप्रतिष्ठापद्धतौजीर्णो
 धारविधिः॥अथवापीकूपदीर्घिकापुष्करिणीनामुद्यापनविधिव्याख्यास्यामः॥तत्रकालनिर्णयः॥
 योयथा॥उदगयनश्चापूर्यमाणश्चेत्पुण्याहेस्तिरनक्षत्रयोगेतडागस्यकार्तिकेमासिजलप्रधा
 नत्वात्प्रतिष्ठाकर्तव्या॥तत्रादौतडागस्यपालशीर्षेवीयादीनांपुनःपश्चिमदिग्गतागेतदक्षाने

प्रवेशेनोत्तराणामन्यतमोवोदक्प्रवणेनातिदूरेनातिसमीपेदेशेषोडशहस्तंद्वादशहस्तेवाद्दश
 हस्तंवाचउरस्वंचत्रदारमंडपंकृत्वाश्वत्थोडंबरसंद्वयशारवामयतोरणान्पुच्छयेत्॥पंचहस्तानित
 दधंविस्ताराणिहस्तमात्रावसातानिउत्तरांगेमंडहस्तमात्रविश्वलोपितानितत्तत्फलकतोरणयु
 क्तानिपूर्वादिः॥हिच्छुदाराणिकृत्वा॥मंडपमध्येचपंहस्तावाचउरहस्तावाहस्तोद्धराकर्मपृष्ठोन्न
 तावेदिका॥तस्याश्चर्दिच्छुत्रयोदशांगुलांतरंत्कृत्वाकुंडानिकुंडयुक्तानिसर्वतोहस्तमात्राणि
 चउरस्वाणिचउस्त्रिंशंगुलविस्तारोद्धराणित्रिमेखलानि॥वितस्तिमात्रायामासः॥तांगुलविस्त
 तयोनिचत्वारिकुंडानि॥पंचममेवंविधमेववेद्याईशानभागे॥आचार्यकुंडं॥तस्येशानभावेनवयहपी
 वंवास्तुमंडलं॥नवग्रहमस्वोक्तंसेनासंविधायवक्ष्यमाणंरूपादिकृत्वामौक्त्यादित्तिकावेदितेजि

पूर्वैर्धर्मजिमानगृहेष्वेवैव पुण्याहवाचनं मातृपूजास्तु दयिकानिष्ठत्वाशोडशाष्टौ ऋत्विजोदारपाला
 नष्टौ च चतुरो वाजापकानपि ह्युपात्ततद्यथा अथ मुकगोत्रममुकवेदाध्यायिनममुकशर्मणिंपु
 ष्करिण्यादिप्रतिष्ठायागांगहोमादिकारयितुं मधुवासोयुगलादिना प्रवेणबल्लाणमाचार्यमृत्वि
 जं त्वामहं वृणो ॥ इतोस्मिन्तिप्रतिवचनं ॥ मधुपर्कविधिना बल्लमुखान् पूजयित्वा सोवर्णकुंडलके
 शूरकटकांगुलीयकवस्त्रैश्चाचार्यमृत्विक्वदेयेन्यो द्विगुणैः ॥ ततो बल्लघोषेण तूर्यमैश्वर्यशब्देन च ग
 सर्वैर्यजमानान्वितायजनदेशंगत्वासनामंडपे उपकरणजातं संस्थाप्योपविशेयुः ॥ अथाचार्यो १३०
 मंडपमागत्य बहिः स्थित्वाग्निमीलति तोरणमग्निमंत्रयेत् ॥ पर्जन्याय इति पूजयेत् ॥ दक्षिणे इ
 वेत्वेति शंतिदायनमः ॥ उं श्रु आ या हीति पश्चिमे पालाशाय नमः ॥ शन्नो देवी रित्युत्तरे चंद्रलेखा

यनमः ॥ द्वारद्वेष्टे गेषु त्रीस्त्रीनादित्यानि जनामंत्रैः पूजयेत् ॥ वज्रबाहवे नमः ॥ चित्रगुह्याय नमः ॥ द्वारशा
 खयोः पूर्वद्वारं पातौ ॥ महाकर्णाय नमः ॥ गंभीराय नमः ॥ दक्षिणे ॥ सुमुखाय नमः ॥ नोदनाय
 नमः ॥ पश्चिमे महारावाय नमः ॥ बलाय नमः ॥ उत्तरे ॥ अथ पूर्वादिद्वारे पातौ प्रायुर्धनितां पताकामि
 जां ये दोरुती प्रायदद्यात् ॥ रक्तामग्निं इतमित्यग्रे ॥ धूम्रामां यंगौरितियमस्या ॥ कृष्णामसुन्वतमि
 ति निर्ऋते ॥ श्वेतामिमं मेवरुणं मिति वरुणाया ॥ पितां क्राणां शिशुरिति वायवे ॥ श्वेतामायाय श्वे
 तिसोमाया ॥ श्वेतामा वोराजानमिति ॥ शानाय मेघवर्णं निमोक्त सपेभ्य इत्यनेताया ॥ रक्तो बल्लज
 तानमिति बल्लणे ॥ पंचवर्णं महाध्वजं च ॥ ततो लोकपालेन्योगंधादिष्वर्चयेत् ॥ कंबलं दद्यात् ॥ वेत्ति मे
 चैः ॥ कुमुदादिभ्योऽपि ध्वजदेवताभ्यः ॥ अस्मे रुद्रा इति रुद्रेभ्यः ॥ अंबकमिति रुतेभ्यः ॥ हे त्रस्यपति

नेतिहेत्रपावायबलिंदत्वाभ्याम् ॥ पूर्वद्वारशाखा मूलयोद्धौ कलशौ वारिष्णैरित्तरगर्भौ सवस्त्रौ सपञ्च
 बौ विश्वासा मिति प्रतिष्ठापयेत् ॥ दक्षिणद्वारे आजिघेति ॥ पश्चिमे अविशकलशमिति ॥ तद्द्व्यु
 तीत्युत्तरे ॥ दौ कलशौ स्थापयित्वा पश्चिमद्वारेण पविशविद्याः पादक्षिण्येन दक्षिणतो गत्वा तत्रो
 पविश्य पाणायामं कृत्वा वेद्युपरी शाननागमंडले वा स्तं पूजयेत् ॥ तत्रादौ पूजयेद्वा स्तं वेदास्वरुपना
 जिते ॥ कोणेषु त्रिदशाः पूज्या इशाग्निपितृवायवः ॥ एकैकपदमारुहाः पूज्याद्यायथायथं ॥ आपा
 द्याः कर्णकोष्ठस्यामरीचाद्यादशानुगाः ॥ बल्लामध्यप्रदेशे त्रपंचविंशतिकोष्ठकैः ॥ यजेद्वा स्तपति १३१
 आयां वारुण्यामंडले शुभे ॥ परिगृहीतनूमध्ये पारमेतयथाविधि ॥ ॥ कल्पेषु पुनरन्यद्वा स्तकथ्यते ॥
 तत्रापि पूजयेद्वा स्तं विवेनास्करभाजिते ॥ ईषसाग्निमृगश्चैव पितरोगामहकृतिः ॥ इशादीशानको

णेषु सार्धं पदनायकाः ॥ पूज्याद्यास्त पादस्यां आपाद्याः पदयुग्मकाः ॥ नानुनागा मरीचाद्या बल्ल
 षट्त्रिंशदंशगः ॥ वरकंशाद्या बहिः पूज्याः स्तं दद्यादिच्छु पूर्ववत् ॥ इति वा स्तपूजां कृत्वा पूजयति ॥
 कथयति ॥ तद्यथा कदंबाश्चैव कंकतपालाशविल्वजशिरः संमितो पूषो ब्राह्मणस्य ॥ न्यशोधरव
 दिराश्चैव बिल्वकार्पूर्यैर्मः कंच संमितो राजन्यस्य ॥ उडंबरमधूकार्जुनप्रक्षमयनरूपमाणो
 वैश्यस्य ॥ विभीतकोडंबरशास्त्रसारदारुमणो नाभिप्रमाणः शूद्रस्य ॥ सर्वेषामविशेषेण
 त्रिरहिमात्रो यजमानसंमितो वा पूषा भवति ॥ अथ वेदिकोपर्युत्तरदेशे श्वभेदं कृत्वा यवमती निरद्भि
 रन्युत्तः ॥ धृजिषु एतय इति ॥ तस्मिंश्चने प्रतिष्ठाप्य कुंकुमेन समालम्ब्य पुष्पधूपैः संपूज्य युवा सुगसा
 इति वस्त्रयुगेनासाद्य नैवेद्यादिना पूजयित्वा नृमाणं धेत्यनिमं च तस्य दक्षिणदिग्भागे वणिकर्मडले

कुर्यात्। चक्राङ्गविधिनाषोडशारं चक्रं तन्मध्येष्टदलं सकणिकं पञ्चमंडलस्य बहिः सत्वरजस्तवो
 निःपरिधिचयं कृत्वा दिक्षु विदिक्षु आरौद्रिकमेणाक्षतैः स्वनाममंत्रैरेष्टौ हान्छापयेत्। आ
 तारमिदं त्वन्मोक्षग्रेष्ठगन्धुपेयां च सुन्वंतं तत्वायाग्यानां नियुद्धिर्वयं सोम तमीशानमित्येतैर्म
 त्रैर्लोकपालानष्टौ। अथ वायुसोमतरालादीन् कृत्वा लोकपालांतरालेषु यथासंख्यं। वसुन्योनम
 इति वस्तुन। रुद्रेन्योनम इति रुद्रान्। नादित्येन्योनम इत्यादीत्या। नश्विन्योनम इति श्विनो। वि
 श्वेन्यो देवेन्योनम इति विश्वां देवान् नम इति गंधर्वान् नम इति त्रैव। असुरेन्योनम इत्यसुरान्। अथ सै १३२
 म्याद्यज्ञपत्रेषु स्कंदाय नम इति स्कंदां। दद्याय नम इति ददां। विष्णवे नम इति विष्णुं। उग्राय नम
 इति उग्रां। स्वधाकाराय नम इति स्वधाकारम्। मृत्यवे नम इत्येवमेषां गणेशाय नम इति ग

णेशं। ब्रह्मणे नम इति ब्रह्माणं। विष्णवे नम इति विष्णुं। रुद्राय नम इति रुद्रं। वसुधेय नम इति वसुधेयं। अ
 विकार्ये नम इत्यविकारं। सावित्र्ये नम इति सावित्रं। सरिन्न्योनम इति सरितः। समुद्रेन्योनम इति स
 मुद्रान्। बल्लणपादमूले त्तेन्योनम इति त्तया मंप्रतिष्ठाप्य तत्रैव षोडशोपचारैः पूजयित्वा। ततो
 जलचरणि अधिवासयेत्। सौवर्णः कूर्मः। ताम्रमयो मकरः। सौवर्णो राजतौ वामत्स्ये डंडनौ। सीस
 कमयो वाहुडुनः। कुक्षिरमंडुको ताम्रमयो। मंडूकस्त्रपुकमयो वाजल्काशिशुमरिराजतौ श्यायसौव
 हंसादयो ये शुक्लास्ते राजताः। चक्रवाकादयो ये पीतास्ते सौवर्णाः। ये रक्तास्ते ताम्राः। ये कृष्णास्ते
 सैसकाः। यानि मरुकनालापनरागादिनिर्मितानि। शैव्यानां गणैः। अन्यजलचरजातैश्च। तद्दे
 तत्सर्वं विंशपात्रे निधाय प्रक्षाल्य गंधैरनुलिप्य संपूज्य ताम्रपात्रां मेषवैप्रतिष्ठानामेति चेद्वैपरि

स्थापयित्वा तत्पार्श्वे फलिन्पुशारसपत्तिरुदेवीयत्तिका कमठपंचगंधोदककलशसैर्यंकजा
 योदिकपंकजंगव्यकलशतीर्थोदिकुंभाधिवासयेत्वा वापीकूपयोघापनेस्मिन्तवसरे तीर्थोदिक
 र्णान्तरत्नगर्जनिसितवस्त्रयुग्ममाल्यचंदननूपितान्नपक्षवाननान्नकलशान्वाप्याः कूपस्य वा च
 चर्षुकेषु कृतसप्तधान्यपुंजेष्वजिघ्रकलशमिति स्थापयेत् ॥ ततश्चाचार्यः पूर्वकुंडे बहुचौनियो
 ज्यदक्षिणे यजुर्वेदि नौपश्चिमे सामगौ उत्तरेथर्वणा पुपवेशयेत् ॥ ततो वेद्यां दक्षिणे तोयजमान
 उपविश्य सर्वावृत्तिजो यजधूमिति ब्रूयात् ॥ उत्कृष्टमंत्रवरुणसूक्तानि जपधूमिति जापकान् ॥ १३३ ॥
 ॥ द्वारपालांश्च ॥ रात्रि सूक्तं च रौद्रं च पावमानं सुमंगलं ॥ जपेयुः पौरुषं सूक्तं पूर्वतो ब्रूवाः पृथक्
 क ॥ शार्कं रौद्रं च सौम्यं च कृष्णं डं जातवेदसं ॥ सोमं सूक्तं जपेयुस्ते दक्षिणे यजुर्वेदः ॥ विराजं

पौरुषं सूक्तं सौवर्णं रुद्रसंहितां ॥ शैशवं पंचनिधनं गायत्रं ज्येष्ठसाम च ॥ वामदेवं बृहस्पतिं गौरवीसर
 यंतं रंगं गवां ब्रूतं विकर्णं चिरक्षोघ्नानिवसस्त्वया ॥ गायंतिसामगारा नन्यश्चिमद्वारमाश्रितः ॥ अथ वीणा
 श्रोत्ररतः शान्तिकं पौष्टिकं तथा ॥ जपेन्योदिशि देवमाश्रिता वरुणं प्रभुं ॥ वारुणानि च सूक्तानि जपे
 युः सर्वतै एव तो ॥ अथाचार्यः स्वकुंडे कृतसंस्कारे सिंपतिष्ठाप्य कुंडस्य च त्रिदक्षिणी रोदकदध्युद
 ककुशोदकगंधोदकसंस्कारं कुंभान् स्थापयेत् ॥ अथ त्विज आचार्यकुंडादग्निं समुधृत्य क्रमेण
 च त्रिपुं कुंडेषु कृतसंस्कारेषु प्रणयनपतिकलशं शान्तिकलशान्विन्यसेयुः ॥ अथाचार्यो विरुण
 देवत्यं यवमयं च रुद्रं अपयित्वा ज्यभागा विष्ठाप्य हयसुविधिना होमं कृत्वा वरुणा कृतीर्जुहोति ॥ नृ
 स्वाहा ॥ नुवः स्वाहा ॥ स्वः स्वाहा ॥ नृत्तुविः स्वः स्वाहा ॥ उशाय स्वाहा ॥ नीमाय स्वाहा ॥ धांताय स्वाहा ॥

धुनवे स्वाहा ॥ सा सकृते स्वाहा ॥ अभियुग्मते स्वाहा ॥ विक्षिपाय स्वाहा ॥ ईमं मे वरुण तत्त्वायामित्वन्तो अ
 ने सत्वन्तो अग्ने उतुतमं वरुणमिति पंचवारुणीभिः शमी समिद्रि रोडुवरी निर्वमि धुष्ट ताक्ता निः प्र
 तिकुंडं पत्येकमष्टोत्तरशतमृत्विजो होमं कुरुयुग्म ॥ आज्ये न राजानिश्चमंडलदेवतानां क्रमेण स्वनामं
 त्रैस्ति लैर्वीदश दशाहुतीर्जु कुरुयुग्म ॥ प्रवर्द्धं प्रायेति मरुद्भ्यो विश्वकर्मन्ति तिविश्वकर्मणि ॥ ततो वास्तु हो
 मं कृत्वा अघोरेणाष्टोत्तरशतं तिलैः शान्त्यर्थं कृत्वा सर्वप्रायश्चित्तादिप्राणं तं कर्म कृत्वा वरुणा यवा
 लिंदत्वा लोकपालेभ्यश्चैत्यधिवासनं रात्रौ नागराणां गीतवाद्यादिना कुर्यात् ॥ ॥ ततः प्रनाते स्नात्वा १३४
 चार्यः कृत्विग्युतो मंडलं प्रजादिहवनो तं कृत्वा सांवत्सरं प्रोक्तं शुभे जग्मे गुरुः शुक्लवस्त्रं कृत्वा तस्मि
 षो विन्यस्य जलचरोताम्रपात्रीं सौपस्करा मादाय महानदीं जलं पूज्य केलशं च याहयित्वा स यजमा

नो वेदं मंगलवाद्ययोपैर्जलाशयंगत्वा वरुणमावाहयेत् ॥ तद्यथा ॥ नमस्ते विश्वगुप्ता यनमो विहो ह्य
 पांपते ॥ सान्निध्यं कुरु देवेश समुद्रे यददन्नं वैवायो कूपयोर्मंत्रांतरं यच्च ॥ मित्रमित्रो सिद्धतानां ध
 नदोधनकांक्षिणां ॥ वैद्यो रोगानि नृता नां शरण्यं शरणाधिनामिति ॥ तस्मो गंधाद्यैर्दिनैर्वेद्यां तैः प्र
 जयित्वा पुरुषप्रमाणे जले मकरमर्त्यादिं स्त्वं वरुणो सि प्रवाहयेत् ॥ शेषध्यादिकं च हि पेत्य ॥
 ततस्तत्र पूर्वादि क्रमेणानेता यनमत्र ॥ महापद्माय नमः ॥ तच्च कायनमत्र ॥ पुलिकाय नमः ॥ शेष
 यनमत्र ॥ वासुकये नमः ॥ पद्माय नमः ॥ कर्कोटिकाय नमः ॥ इत्येतान् नृगंधादिना कैः संप्रज्य निक्षिपे
 त् ॥ ततः पंचमित्राणि दधुदादिकलशान् नदीजलकशं याहयित्वा आपो हि षेति जलमध्ये क्षि
 पेत्य ॥ अथ रवाततो विगुणं ॥ तत्पादहीनमर्धाधिकं वा दृढमुद्धोचयुतां सालवंशादिजोरुच दो

पन्निनिर्मुक्तो प्रतिष्ठाप्य स्नपनयित्वा विधिना स्नापयित्वा गंधैरालिष्ये तपीतरक्तवर्णकैश्चार्चयित्वा
 पुष्पाद्यैः समन्वयं ध्वजवर्तैर्यनिनादैर्मंगलानि स्वनेः पुष्करिण्यास्तडागस्य वामध्ये यत्तिकानि क्षिपे
 त्वाश्च नेन मंत्रेण समस्त नोगजदाय विश्वाधारैरस्थिताय कुंफट्टनवनागाय नागाधिपतये नमः
 इति नमोस्तु सपेन्य इति तामभिमंत्र्या स्वमंत्रेणान्युच्य एष वै प्रतिष्ठा नामैति प्रतिष्ठापयेत् ॥ अ
 थ यजमानस्तडागस्य पुष्करिण्या वा दक्षिणत उदङ्मुखी कनकालं कृतांसितवस्त्रे वेष्टितमस्त
 कां गां पूजयित्वा तस्याः पुच्छमादायोत्तरं तीरमुत्तरे त्वात्तदा छंदोगः स्वसामगायति ॥ अथोत्तीर्य १३५
 कर्त्ता तां गां सदक्षिणं सामगायदत्वा यवर्णे साम्ना पुनरापोहिषेति स्मभिः पुत्रकलत्रं गति
 युक्तो वगाहनं कुर्यात् ॥ तत्र वार्पिकूपयोगेतिरणं नास्ति ॥ अथ यजमानः स्वमुखो यजमानस्तज्जलो

लात्सगं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ अंजलिना कुशतिलोदकां गृहीत्वा येत पुष्करिण्यादि स्थितं जलं काश्यप
 गोत्रो देवदत्तप्रपौत्रो यरुदत्तपौत्रो विष्णुमित्रपुत्रो विष्णुशर्मा अशेषपापक्षयकामः स्वर्गका
 मो वा मोक्षकामो वा स्वपितृणां स्वर्गादिकामो वा सर्वभूतेभ्यः साधारणलोकानां धर्मार्थकामो
 वा सिद्धये ह मुत्सुजामि ॥ ततो मंत्राः पीवनीयाः ॥ सर्वसत्त्वेभ्य उत्तरं मयैतज्जलमूर्तिनी ॥ सर्वं
 तां सर्वभूतानि दानपाना वगाहनैः ॥ सामान्यं सर्वभूतेभ्यो मया दत्तमिदं जलं ॥ धर्मार्थकाममो
 क्षपुसाधनं स्यादहं निशमितितो यमध्ये निक्षिपेत् ॥ ततो जलमाट्टभ्यो नम इति जलमाट्टः पू
 जयित्वा मंडपमागच्छेत् ॥ अथाचार्यः स्वकुंडेष्टशतमघोरेण सत्त्वं न इति च सर्वपापयश्चित्ता
 दृष्टं चिदत्वा तत्तत्शान्तिं तोयेन यजमानमभिषिचेत् ॥ अथ यजमानः स्वकुंडलादिना पूजयि

त्वाचार्यगंधाद्यैश्च तस्मै गोसहस्रं तस्यार्द्धगोशतं तदर्थं पंचविंशतिं दशपद्भिस्तदनावे सोपस्क
 रांसवत्तां सहिरण्यां गोदद्यात् **॥** बलराग्रीयतामिति **॥** ततोऽरु त्विग्न्या जपकेन्योन्येभ्यो ब्राह्मणे
 न्यश्च यथाशक्ति दक्षिणां दत्वा शिष्यिनः कर्मकरोश्च पूजयित्वा ह्यमापयेत् **॥** अथाचार्यः पूर्ववदि
 ग्बलिं दद्यादिति **॥** अथ यजमानो दिनचञ्चल्यमनिवारितमन्त्रे प्रयच्छेत् **॥** विप्रसहस्रं भोजयेत्
 तं वा यथाशक्ति वेति **॥** अथाचार्यो दिनत्रयं यावत् प्रत्यहं होमं शतसंख्यया कुर्यात् **॥** चञ्चर्योऽपि च
 रुंश्च पूजित्वा पूर्वोक्तिमंत्रैः पूर्वहोमं कुर्यात् **॥** यजमानेन दक्षिणा यथाशक्ति दातव्या **॥** ततः सर्वा १३६
 र्यसिद्धिर्भवति **॥** पूर्ववत्सर्गगात्रेषु विधिः **॥** इति वापीकूपतडागाद्यद्यापनं **॥** अथ वृक्षोद्योपनमु
 च्यते **॥** तच्च वारुणपतिष्ठावत्सर्वमंडलादि कृत्वा शुभे दिने शुभे नक्षत्रे विप्रकथिते वृक्षोद्या

पनं कुर्यात् **॥** प्रातःपुण्याहवाचनं **॥** मातृपूजनमाभ्युदयिकं च कृत्वा बलरागमाचार्यकृत्विजोष्टौ चतुरेवावृ
 ण्यात् **॥** तद्यथा **॥** अमुकगोत्रममुकवेदाध्यायिनममुकशर्माणं वृक्षोद्यापनहोमादिकर्मकारयिञ्च
 ममुना वा सोयुगत्वादिना ब्रह्मणमाचार्यमृत्विजं वामहं वृणे **॥** वृत्तोऽस्मि ति प्रतिवचनं **॥** मधुपर्कवि
 धिना तान्प्रत्येकं पूजयित्वा धानं मंत्रं शान्तिपात्रेन गत्वा मंडपद्वारतोरणपूजादिकर्मनिर्वर्त्य वेद्य
 परिवास्तुमा विरेवत् **॥** तद्यथा **॥** सप्तधानाजिते हे त्रेकोणभागेर्धकोष्टके **॥** त्रिपदास्तमरीचाद्या ब
 लानवपदो मत्त **॥** विदिह्वष्टपदाष्टष्टावनेषु पदिकाः स्मृताः **॥** उद्यानारामवृक्षाणां वा स्तरुक्तश्च
 शांतये ईति **॥** मंडले विधिवद्देवतासंपूज्य वृक्षसमीपं गत्वा पताकां लंकृतं कृत्वा सर्वविधकलशेन
 यात्रोपधीरिति स्नापयित्वा पिष्टादिना भूषयित्वा गंधैश्चानुलिप्य पुष्पमाद्यादि निरुत्तं कृत्य पूजो मि

वर्त्यस्त्ररक्तवस्त्रराष्ट्राद्यरक्तसूत्रेण विष्टयित्वा त्वंच सोमनो विष्टयित्वा शोजिवा तुर्न मरणमहे। प्रि
यस्तोत्रो वनस्पतिरिति मंत्रेण गंधाद्यैः पूजयित्वा धूपार्थं गुग्गुलुं दद्यात्॥ ततः पूर्णं कवशांश्चा
दिदिक्षुः सप्तधान्येषां जिघ्रकलशमिति स्थापयेत्॥ तत्समीपवर्तिनो वृक्षापताकाद्यलंकृतारक्त
पीतश्चेतवणकैश्चर्चितारक्तसूत्रं वेष्टितां च कलामृत्नाः कवशाः कर्तव्याः॥ हेममयानि पंचदश
फलानि रवबीजरत्नयुतानि सौवर्णसुचीशलाकाक्षुरिकान्वितानि ताम्रपात्रां कृत्वा वेद्यां म
धिवासयेत्॥ अथ सूतो मंडपमागत्य तत्र सूर्यमंडलघोषेण गंधादिपूर्वकं मिंदादिन्यो लोक
पाले न्यस्वस्वमंत्रैर्बलिंदत्वा चंबकमिति नृतेभ्यश्चेत्याधिवासनां॥ प्रनांते कृतस्नानाचार्य
रुत्तिर्युतः कलशः पूजादिवर्त्यं तं कृत्वा कुंडे ग्रिं प्रतिष्ठाप्य वनस्पतिं देवत्यं च रुंश्च पयित्वा ग्रहय

तविधिनाहोमं कृत्वावनस्यतिदैवत्येनमंत्रेणपलाशसमिधमष्टशतमाज्येनयवैः कृत्वातिक्षैश्च
 कृत्वापूर्वकल्पितैः कलशैर्मंत्रैः पादपंथीस्थापयित्वातस्यजातकर्मादिगोदानपर्यंतं कर्मसं
 स्कारजातं स्वर्गलोकविधिना कुर्यात् ॥ तत्र सुवर्णमूल्या कर्णविधं सुवर्णशलाकाकयांजनं सौवर्ण
 हुरेण चूडा कर्मभैरवलां मुंजमयिं वासः परिधापयेत् ॥ ततो विवाहं च स्यात्तस्मात्तस्मात्तस्मात्तस्मात्
 सप्तकयंज्या सह कुर्यात् ॥ एष वै प्रतिष्ठानामेति प्रतिष्ठापय सर्वप्रायश्चित्तं कृत्वा पूर्णं हित्वा ॥
 श्वेतवस्त्रयुतां सुवर्णशृंगीरैश्च सुरांशोपदेहीनी प्राञ्जुर्खीगावृक्षमध्ये समुत्सृजेत् ॥ त
 तो वाद्यमंगलैः पूर्वकल्पितैः कलशैश्च चार्यो मिषे कर्मत्रैर्वारुणैः यजमानमभिषिञ्चेत् ॥ कृत्वा
 मिषे को यजमानः पुष्पांजलिं गृहीत्वा वृक्षं प्रार्थयेत् ॥ येषां खिनः शिखरिणं शिरसो विन्ध्याये

नंदनादिषु वनेषु कृतप्रतिष्ठाये कामदाः सुरतरोरगकिंनराणां ते मे न तस्य इति तां हि रा न वं च
 एतदिजातिविधिवच्चुतो कृताशः पश्यत्वयं शिशिरदीधिति रं वरस्त्रात्वं च पुत्रपरिकल्पनया
 वृत्तोसिकार्यै सदैव न वताममपुत्रकार्यै इत्युक्ता वृत्तं पुनर्वेदियित्वा वृत्तपात्रेषु वदनं पश्यन्
 इमं मंत्रं प्रयोजयेत् ॥ अंगदंगात्संभवति रुदया दधिजायसे ॥ आत्मा वै पुत्रनामासि संजीवश
 रदः शतं ॥ इति बालणस्य मंत्रपाठः ॥ इतरस्तु ॥ ततः कृत्विजोगोनिर्वस्त्रकं कण अंगुवी
 यादिकैश्च स्वकिंनवानुसारेण पूजयेत् ॥ आचार्यं तदिगुणमोक्षेण च परस्मिन्नीतस्मै दद्यात् ॥
 दिनचतुष्टयपर्यंतं दीनानाये न्यो नो ज नं ताति बंधुबंधवेभ्यश्च दद्यात् ॥ चतुर्थे क्रिसमिद्धि
 राज्ये नयवैः कृत्स्नतिलैश्च कृत्वा शक्त्या दक्षिणां दद्यात् ॥ सर्वान् कामानवाप्नोति फलं चोत्तमम्

१३८

ऋते ॥ यश्चैकमपि राजे इच्छं संस्थापयेन्तरः ॥ सोऽपि स्वर्गे वसेन्न त्यो यावदिंद्राश्च उद्देशः ॥ अ
 श्वत्थमेकं पिचुमंदमेकं न्ययोधमेकं दशचिंचिणीकं ॥ कपित्थविल्वामलकीत्रयंचपंचाम्रपीवो
 नरकं न पश्येत् ॥ मृतान्मन्यान्मविष्टांश्च तारयं दोम संमितान् ॥ परमां सिद्धिमाप्नोति पुन
 रावृत्तिदुर्लभां ॥ पुत्रैर्विना न सुगतिर्न वते नराणां ॥ पुत्रकैरपि तयो भयलोकनाशः ॥ एतदिचार्यसु
 धियातरवः पृथिव्यां पुराणविधनापरिकल्पनीयात्रा न तारमशिरः स्फुरन्मुकुटशरन्मरीचिच्छटा
 प्रतानविलसज्जलेन स्वमपूरुवहं सा चितं ॥ दधत्सुतरुणारुणप्रतिकसत्सराजश्रियंगणे
 शचरणद्वयं कृततीस्त्रायतां वाचं नोऽप्युचितं प्रपंचरसवितो यस्याश्च त्र्यज्ज्वलामुक्तावली र
 ज्यभोक्तकरतले निर्युक्तैः वस्तुनां अंगारादिरसारणवामृतघटीमाले च यंच स्थिता सिंचति

सततं समस्त सुमनः संतान कल्पद्रुमान् जिते पनी बद्ध तित्तम मास्तु मुख मुरारैः शुभ देस
 देवर मा मुखों भोरु कृत्वा पूर्ण कृति दत्वा ॥ चेतवस्त्र युता सुवर्ण शृंगी रोष्य रुरां कां स्यो पदो ही प्रा
 धुरवी गावृक्ष मध्ये समुत्थ ॥ ततो बोध्य मंगलैः पूर्व के ज्येतेः कलशैराचार्यो निषेक मंत्रै र्वीरुणै र्य
 जमान मभिषि चेत्य ॥ कृता निषेज मानः पुण्यां जलिं गृहीत्वा वृक्षं पार्थयेत् ॥ येशास्विनः शिखरि
 णां ॥ शिरसो नृषा ये नंदना दिषु वने तः प्रतिष्ठा श्रेय काम दशः सुरतरो मरुग किं नराणां ते मे न तस्य
 उहिता त्ति हेरान वं ॥ एतदि जाति विधिवच्च कृता शः पश्य त्वयं शिशिर दी धिति रं वर स्त ॥ १३९
 त्वं वृक्ष पुत्र परिकल्पन या वृत्तो सिका यं स देव न वता म कायं ॥ इत्कत्का वृक्ष पुनः पुन लो वेशि
 त्वा घृत पात्रे स्व वदनं पश्यन् ॥ ई मं मं च प्रयोजयेत् ॥ अंगा दं न वसि रु दया दधि जायसा ॥ आ

सपदं बुजार्चन रतः कौश्री राघवयो भवत्सूरि र्छरिय शाः प्रशांत बल च सुत्रै षणा दित्रय न ॥ अस्त्यत
 जगत्पु त्त्य विरतः कारण्य पुण्येन वस्तारु ण्येन मक्षे मुनि शिव सदा योग म्यते ॥ खवान्ना सौज
 राव सति स्त्रि विक्रम इति प्रसादि जन्म हिति ब्रह्मणे ये कमितिः कृता तिथि जन प्रीति श्चिरा सु सु
 तना एका तत्र विचित्र सुत्र रचना पायो धिर्मथा लचलः श्रीमद्गुग्मि डगृत्ति तै तिनी कलो लव क्रो म
 हात् ॥ छंदः कंदन पालन प्रविल सज्जु र्दुदानां बुदो लं कारा वण कुं न सं न व मुनीः काव्यार्थ चं प्रो
 दय न ॥ तेने हं विहिता सर्व देव स्थापन पद्धति ॥ शिष्या नाचार्य तां लोक नय ती नंदनां चिरो ॥ इति ॥ १४०
 श्रीरघु सु रिसु नु श्री वि विक्रम सु रिवि रचिता यी ॥ आचार्य चं प्रिका निधाना सर्व देव प्रतिष्ठा पद्ध
 तिः समाप्ता ॥ संवत् १८२२ नावर्षे आषाड वदी २ वार गुरो येण निखितं च गणपती नारायणे न

त्मावैपुत्रनामासिमजीवशरदःशतं। इति ब्राल्लणस्यमंत्रपाहविंवितंयङ्गन्मंसेततमातनो।
ति॥ आसीदिहंगिरसगोत्रसरोजसूर्यःश्रीमान्यमाग्रियमुनिःपृथितःपृथिव्यां। गौडेपुष्टद्वच।
विमिस्त्रितिरस्यस्रतिर्ब्रह्मादिरन्वयईवास्यनुविप्रसिद्धः। वाक्यध्यायनेमुनिस्तुतिसदारव्या त्या३
ताश्रयत्यद्भुतवेतश्चारुविचारमध्वरविधौबुद्धिःशरीरेतपत्रयस्मिन्वसतांततश्चंद्रादितागरहि
रांगोदानस्नानविधेःसयात्यधुरथेतेवासमोपुरे। तदंसमृषणमणिमधुनायकोमृत्तस्माज्जदा
धरसुधीःसुधीयामधीशत्र। तस्यांगजोहरिरिवद्विजवर्यवेद्यःश्रीश्रीपतिर्निगममानसराजहं
सःतस्यसुनूःसुनूतरःप्रसन्नःसज्जरौनाग्यणी। सांगसरिरमेयोमून्माध्यंदिनविनूषणं। सत्सा
हित्यसहोमधिर्निर्वधिर्वेदाद्यडश्चांबुधीःश्रीमाध्यंदिनधर्मडधरेनरप्रौढैकधुर्यस्ततः। सुनुर्वि